

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ

ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΛΑΜΠΡΟΣ
ΚΑΤΣΩΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
"ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ"
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ" Α.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΣ" ΚΟΡΑΪΣ - ΑΘΗΝΑΙ

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

ΤΑΚΗ ΛΑΪΠΑ
Ο ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
(ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ)

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μοιάζει με παραμύθι ή περιπετειώδης ζωή του Έλληνόπουλου που είχε το όνομα Λάμπρος Κατσώνης κι από μικρό ξεητητέθηκε για να ξαναγυρίσει κάποια μέρα, φοβερός θαλασσομάχος του Αιγαίου. Είναι ο πρώτος που αγωνίσθηκε να λευτερώσει τη δουλωμένη πατρίδα του κι αποτυχημένος έφυγε για να πεθάνη στα ξένα. Ένα βιβλίο που πρέπει κάθε Έλληνόπουλο να διαβάσει.

"ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ"
ΠΑΓΚΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ", Α.Ε.
ΚΕΝΤΡ. ΠΩΔΗΣΙΣ: "Α Τ Λ Α Ν Τ Ι Σ", ΚΟΡΑΗ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

« Τ Α Κ Α Λ Α Β Ι Β Λ Ι Α »

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

★
*
★

Αγαπητέ έναγνώστη,

Είμαστε ευχαριστεί που σού προσφέρουμε τή σειρά αυτή τών βιβλίων τών καλύτερων Έλλήνων και ξένων συγγραφέων ειδικών στην παιδική Φιλολογία. Τή σειρά μας αυτή την θεωρούμε «ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ» γιατί είναι πράγματι καλά. Καλογραμμένα, προσθα και καλλιτεχνικά εικονογραφημένα, με πολύχρωμα έξωφύλλα OFFSET, έντυπωμένα σε χαρτί άριστης ποιότητας, με στοιχεία εκδανύωστα, μορφώνουν και χαρίζουν εχάρηστες ώρες στους φίλους μας.

ΟΙ Έκδότες

ΑΤΑΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & Σία Α.Ε.

★
Κυκλοφορούν τά κάτωθι :

1. Ο ΑΙΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΤΑΙΟΥ, Τάκη Λάππα
2. Ο ΨΕΓΓΟΘΩΔΡΟΣ (Εθώμας Ιστορίες), Θέμου Ποταμιάνου
3. ΨΗΛΑ ΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡΑ, Σταύρου Μάνας
4. ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ, Καλλιόπης Βενιζέλου - Σοάτλου
5. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΘΩΜΑΣ ΕΝΤΙΣΟΝ, G. Glenwood Clark
6. ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ 21, Τάκη Λάππα
7. ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΡΩΝΟΥ ΜΥΝΧΑΟΥΖΕΝ, Μπάργκερ
8. ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ, Δημήτρης Γιάκου
9. ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ, Βασιλειάν
10. Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΓΟΥΤΑ, Ναυός Βουλοδήμου
11. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΛΟΡΔΟΣ, Φράνς Μπάρνετ
12. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ, Τάκη Λάππα
13. ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΜΥΛΟ ΜΟΥ, Άλφόνς Νταντέ
14. ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΓΟΡΓΟΝΑ, Σοφίης Μαυροειδή-Παπιδάκη
15. Ο ΝΟΝΝΙ ΚΑΙ Ο ΜΑΝΝΙ (Θελασσινή περιπέτεια δύο μικρών Ίσλανδών), Γιών Εξάνσον
16. ΖΟΥΜ-ΖΟΥΜ (Ο Πετρόκης στό Φεγγάρι), Γεωγ. Φόν Βάσεβιτς
17. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ, Γεωργίης Δεληγιάννη - Άναστασιάδη
18. Ο ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΑΣ, (Άθωνάσιος Διάκος), Τάκη Λάππα
19. ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΟ 21, Τάκη Λάππα
20. ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ, Ναυός Βουλοδήμου
21. Ο ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (Άδάμπος Κατοάνης), Τάκη Λάππα
22. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ, Χάρη Σακελλαρίου
23. ΟΕΑ ΞΕΡΕΙ ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ, Κ. Άσμηκαπούλου
24. ...ΚΑΙ ΛΙΓΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ (άνέκδοτα μεγάλων ανθρώπων), Άλκ. Πολυτίμου
25. ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΣΥΜΠΡΟΦΙΑ, Κ. Άσμηκαπούλου
26. ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ (Το λοντάρι και τό φίδι), Γαλιτσιας Σπράντη
27. Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (Άπ' τούς άρματωλούς και κλέφτες), Τάκη Λάππα
28. Ο ΚΑΤΕΑΝΤΩΝΗΣ (Τ' άστροπελέκι τής σκλαβιάς), Τάκη Λάππα
29. ΘΕΟΙ ΚΑΙ ΓΙΓΑΝΤΕΣ (Έλληνικοί μύθοι από τήν αρχαιότητα), Χάρη Σακελλαρίου
30. Ο ΚΑΡΑΓΕΣΚΑΚΗΣ (ό γιός τής Καλόγριας), Τάκη Λάππα
31. ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΙ ΗΡΩΕΣ (άπ' τόν καιρό τής σκλαβιάς), Τάκη Λάππα
32. ΟΙ ΔΥΟ ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ (Δημ. Ύψηλάντης Άλ. Ύψηλάντης), Τάκη Λάππα
33. Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ (Ο Σταυραϊτός τής Ρουμέλης), Τάκη Λάππα
34. ΟΙ ΘΕΟΙ ΣΤΗ ΓΗ (ΟΙ περιπέτειές τους), Άπό τήν αρχαία Έλληνική Μυθολογία, Χάρη Σακελλαρίου
35. ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, Κ. Άσμηκαπούλου
36. ΝΑ ΠΑΙΞΩ ΚΓ' ΕΓΩ : Άλκ. Πολυτίμου
37. ΗΡΑΚΛΗΣ (ό Μυθολογικός Ήρωας), Π. Στάικου
38. ΚΟΝΣΤΑΝΤΗΣ ΚΑΝΑΡΗΣ (Ο μπουρλοτιέρης), Τάκη Λάππα
39. ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΟΙ πρόδρομοι τού Είκουσιένα); Τάκη Λάππα
40. ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΉΞΑΝ ΠΑΙΔΙΑ, Δημ. Γιάκου
41. ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ, ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ - Διαικευή Γεωργ. Ταρασούλη
42. ΚΑΛΑΙΝΗΟΣ Ο ΠΥΡΡΟΑΝΤΗΣ, Βυζαντινό Διήγημα, Γεωργίου Μαρκαραδη
43. ΕΝΑΣ ΓΕΡΟΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΡΥΓΙΑ, (Άισώπος,) Δημήτρης Γιάκου
44. ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΔΕΣ, Τάκη Λάππα
45. ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΤΗΣ (Ο Νεώταχος τού Είκουσιένα), Τάκη Λάππα
46. ΔΟΞΑΣΜΕΝΗ ΕΣΘΔΣ (Βάστα κρημένα Μεσολόγγι... Βάστα!...), Τάκη Λάππα
47. Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ, Τάκη Λάππα.
48. ΤΟ ΚΑΒΑΝΙ, ΒΌγελμ Χάουφ
49. ΠΡΩΤΟΒΓΑΛΤΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ, Τάσου Ζάππα
50. ΠΑΤΡΟΚΟΣΜΑΣ, Τάκη Λάππα
51. Ο ΣΚΥΛΟΣ ΠΟΥ ΕΨΑΧΝΕ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟ (Διογένης) Δημήτρης Γιάκου
52. 23 ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ (Γιά μικρούς και μεγάλους), Σπ. Παναγιωτόπουλου
53. ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ Ο ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΣ, Τάκη Λάππα
54. ΔΥΟ ΡΕΝΝΑΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, Τάκη Λάππα
55. ΠΑΠΑΦΕΣΣΑΣ, Τάκη Λάππα
56. ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, Τάκη Λάππα
57. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ (Α' τόμος)
58. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ (Β' τόμος)
59. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, Τάκη Λάππα
60. ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΡΜΗΣ, Σπ. Παναγιωτόπουλου
61. ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΑΗΣ, Τάκη Λάππα
62. ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ '21 ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΑ, Τάκη Λάππα
63. Ο ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ, Τάκη Λάππα
64. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΗΔΕΣ ΣΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ, Τάκη Λάππα
65. ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ, Γεωργ. Βιζυηνού - Διαικευή Γεωργ. Ταρασούλη
66. Ο ΠΡΑΣΙΝΟΣΚΟΤΩΝΗΣ, Πιπίνας Τσιμικάλη
67. ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ, Ήρώς Παπαμύσογυ
68. Η ΠΕΡΙΤΕΡΟ ΚΑΙ Η ΑΛΕΠΟΥ, Πιπίνας Τσιμικάλη
69. ΟΙ ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΕΣ ΕΣΘΔΣ (2 τόμοι), Τάκη Λάππα
70. ΚΑΒΟΤΟΥΡΙΑ, Τάκη Λάππα
71. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ, Δημήτρης Γιάκου

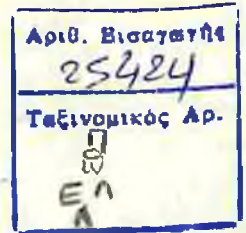
«ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ»

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ

Ο ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

D.C 70173
ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ., Α.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΣ" - ΚΟΡΑΗ 8 ΛΟΗΝΑΙ

**COPYRIGHT © «ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ» Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ**

Στήν πατρίδα τοῦ Κατσώνη

Λ Ε Ι Β Α Δ Ι Α

που ἔτυχε νά εἶναι καί δική μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

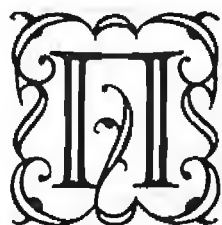
Η ΜΟΙΡΑ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ	Σελ.	9 — 20
Ο ΣΤΑΙΝΟΣ ΣΤΑΤΡΟΣ	»	21 — 36
ΚΑΙΝΟΤΡΓΙΑ ΖΩΗ	»	37 — 50
ΣΤΟ ΣΩΣΤΟ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟ	»	51 — 64
«ΑΘΗΝΑ ΤΗΣ ΑΡΚΤΟΥ»	»	65 — 77
ΣΤΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ	»	78 — 91
ΤΟΥΤΡΚΟΜΑΧΟΣ	»	91 — 108
ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΟΥΤΡΣΑΡΟΣ	»	109 — 119
Ο ΣΙΦΟΤΝΑΣ	»	120 — 134
ΚΟΥΤΑΔΑΛΛΟΣ ΚΑΙ ΓΛΑΡΟΣ	»	135 — 154
ΜΕ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΤΙΕΡΑ	»	155 — 164
ΤΟ ΜΠΟΥΤΡΙΝΙ	»	165 — 182
ΛΑΒΩΜΕΝΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΪΤΟΣ	»	184 — 197
ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΜΑ	»	198 — 214

Η ΜΟΙΡΑ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

οὐτέ ἄλλοτε δὲν εἶχε ματαδῆ τέτοιο ξεφάντωμα τὸ Ρωμαίικο, ἓνα φτωχοχώρι ἔξω ἀπ' τὴ Λειβαδιά, κατὰ τὸν Ὀρχομενό. Πῆρε αὐτὸ τὸ ὄνομα γιὰτὶ τὸ κατοικοῦσαν ὄλο Ἕλληνες.

Ἀπ' τὰ ὄργανα, τὰ τραγούδια καὶ τὶς γιορταστικῆς ντουφεκιῆς εἶχε ξεσηκωθῆ ὀλάκερη ἡ γύρω περιοχὴ. Δυὸ, ἀπ' τὶς πὺρ μεγάλες οἰκογένειες τοῦ χωριοῦ, πάντρευαν τὰ παιδιά τους. Ὁ πρωτόγερος ἔδινε τὴν κόρη του στὸ γιὸ τοῦ προεστοῦ.

Κουμπάρος ἀπὸ καιρὸ εἶχε τάξει νὰ γίνῃ ἓνας ἀπ' τοὺς προύχοντες τῆς Λειβαδιάς, ὁ Δημήτρης Κατσώνης. Ἔτυχε ὅμως κείνες τὶς μέρες νὰ εἶναι ἄρρωστος κι ἔστειλε νὰ στεφανώσῃ ὁ μοναχογιὸς του ὁ Λάμπρος, παιδόπουλο πὺρ δὲν εἶχε κλείσει τὰ δεκαπέντε. Κι ἔστειλε τὸ νιὸ κουμπάρο στὸ γάμο ὁ πατέρας του, μὲ συνοδείᾳ ἄφθονα δῶρα.

Ἀρχοντικὸς ὁ γάμος κι οἱ καλεσμένοι πολλοί. Καὶ μιὰ πὺρ κείνες τὶς μέρες ἔτυχε νὰ θρῖσκεται στὰ καμπισοχώρια κι ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος — ὁ πατέρας τοῦ Ὀδυσσεά — μὲ μερικὰ παλληκάρια, τοῦ στείλανε κάλεσμα κι ἦρθε κι αὐτὸς λαμπροφορεμένος στὴ χαρὰ τοῦ Ρωμαίικου.

Ἐπὶ παλιὰ γνωριμιὰ κι ὑποχρέωση τοῦ γαμπροῦ, στὸ μπέη τῶν Σαλώνων, κάλεσε στὸ γάμο του ἀκόμα κι αὐτόν. Ὁ μπέης δὲν πῆγε, μὰ ἔστειλε τὸ γιό του, εἰκοσάχρονο παλληκάρι, μὲ φρουρὰ ἀπὸ δέκα Ἀρβανίτες.

Στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ πρωτόγερου, στήσανε ὕστερα τὸ νυφιάτικο τραπέζι, μ' ὄλους τοὺς καλεσμένους. Κι ἦταν τόσοι πολλοὶ πὸν τὸ ἀπλόχωρο σπιτικὸ τοῦ πρωτόγερου δὲν τοὺς χωροῦσε. Γι' αὐτὸ στρώθηκαν στὸ φαγοπότι ἔξω στὴ μεγάλη αὐλή, κάτω ἀπ' τὶς γιγαντόκορμες λεῦκες.

Δὲν ἄργησαν τὰ τραγούδια τῆς χαρᾶς ν' ἀκουστοῦν κι οἱ πίπιζες μὲ τὰ νταούλια νὰ ἠχολογήσουν.

Πρωτόκανε τὴν ἀρχὴ ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος μὲ τὸ τραγούδι τοῦ γάμου:

*«Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανὸς
σήμερα λάμπει ἡ μέρα
σήμερα στεφανώθηκε
αὐτὸς καὶ περιστέρα»*

πὸν ὕστερα ὄλοι μαζί οἱ καλεσμένοι ξανατραγούδησαν.

Καὶ δευτέρωσε μ' ἄλλο τραγούδι ὁ ξακουστὸς ἀρματωλὸς:

*«Ἐνα τραγούδι θέ νὰ πῶ
μὲ ὄλο μου τὸ θάρρος
νὰ ζήση ἡ νύφη κι ὁ γαμπρὸς
νὰ ζήση κι ὁ κουμπάρος.»*

Κι οἱ κούπες τὸ κρασί ἀδειάζαν ἢ μιὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλη.

Κι ἦρθε ἡ στιγμή νὰ σηκώση ὁ κουμπάρος τὴ γεμάτη κούπα στὴ γειὰ τῶν νιόπαντρων. Παλιὸ αὐτὸ τὸ ἔθιμο πὸν καὶ σήμερα ἀκόμα κρατᾶνε στὶς χαρῆς, ἀρρεβῶνες, γάμους καὶ βαφτίσια. Κάνει τὴν ἀρχὴ ὁ κουμπάρος βαστώντας μιὰ κούπα γεμάτη κρασί. Ἀφοῦ εὐχηθῆ τοὺς νιόπαντρους, πρὶν ἀδειάση τὴν κούπα ὀρίζει ποιὸς θὰ συνεχίση. Κι ἔτσι ὕστερα ὁ ἕνας βρῖσκει τὸν ἄλλο, καὶ κάθε τόσο μεσολαβεῖ κι ἕνα τραγούδι.

Ἔτσι λοιπὸν στὸ γάμο, ὁ Λάμπρος σήκωσε τὴ γεμάτη κούπα,

εὐχήθηκε ὄρθιος τοὺς κουμπάρους του, καὶ κατὰ τὸ ἔθιμο ὤρισε γιὰ νὰ συνεχίση ὕστερα τὸ μπεόπουλο. Ὁ Τούρκος σκυθρόπασε. Σήκωσε ἀρνητικὰ τὰ φρύδια του καὶ ἀρνήθηκε.

— Αὐτό, μπρὲ σεῖς, δὲ μπορεῖ νὰ γίνη...

— Πρέπει ὅμως, γιατί ἀπ' ἀλλιῶς θὰ μὲ προσβάλης.

— Μὴν ἐπιμένης, μπρὲ κουμπάρε, γιατί δὲ θὰ σοῦ κάνω τὴ χάρη. Ἀστοχᾶς πὼς τὸ Κοράνι μᾶς ἀπαγορεύει νὰ πίνουμε κρασί; εἶπε αὐστηρὰ ὁ τοῦρκος καλεσμένος.

Μὰ ὁ Κατσώνης δὲν ὑποχωροῦσε.

— Δὲν ξέρω τί λέει τὸ Κοράνι σας, τοῦ ἀποκρίθηκε, μὰ μιᾶς καὶ κάθησες στὴ χαρὰ πρέπει νὰ τὸ πῆς γιὰ χάρη τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης.

Καὶ πρότεινε μιὰ κούπα γεμάτη κρασί στὸν Τούρκο. Κεῖνος δὲν ἄπλωσε νὰ τὴν πάρη. Μὰ ὁ κουμπάρος, ὄρθιος ξακολουθοῦσε νὰ τὴν κρατᾷ καὶ τοῦ ἔκανε νόημα νὰ τὴν πάρη.

Στὴν ἐπιμονὴ τοῦ Ρωμιοῦ, ἄστραψαν τὰ μάτια τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸ θυμὸ του. Σηκώνεται ὀρμητικὰ, ἀρπάζει τὴν κούπα ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Λάμπρου, καὶ μ' ὄλη τὴ δύναμή του, τοῦ ἀδειάζει ὄλο τὸ κρασί στὸ πρόσωπο περικύνοντάς τον.

Ξαφνιάστηκαν οἱ καλεσμένοι ἀπ' τὸ ἄπρεπο φέρσιμο τοῦ Τούρκου. Καὶ πρὶν ἀκόμα προκάνουν νὰ μεσολαβήσουν καὶ νὰ εἰρηγέψουν καὶ τοὺς δύο, μιὰ κουμπουριά ἀκούστηκε. Τὸ μπεόπουλο ἔπεσε κάτω μὲ ἓνα βόλι στὸ στήθος. Ὁ Λάμπρος πού δὲ βάσταξε τὴν προσβολὴ τοῦ Τούρκου, μ' ἀπίστευτη γρηγοράδα ἄρπαξε ἀπ' τὸ σελάχι τοῦ καπετὰν Ἀντρούτσου πού καθόταν πλάι του τὴν κουμπούρα, καί, πρὶν ἀκόμα προκάνουν νὰ τὸν κρατήσουν, τὴν ἄδειασε κατάστηθα στὸ μπεόπουλο.

Γίνανε ὅλα τόσο σύντομα, πού τὰ χάσανε οἱ καλεσμένοι. Ἔτσι ἀναπάντεχα σκόρπισε ἡ χαρὰ.

Οἱ Ἀρβανίτες πού συνώδεuan τὸ μπεόπουλο, ὤρμησαν γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν ἀφέντη τους. Μὰ ἀπ' τὴν ἄλλη, μ' ἓνα νόημα τοῦ καπετάνιου τους, τὰ παλληκάρια τοῦ Ἀντρούτσου μὲ τὰ γιαταγάνια στὸ χέρι μπῆκαν στὴ μέση καὶ προστάτησαν τὸ φονιὰ Ρωμιό. Κατάλαβαν οἱ Ἀρβανίτες πὼς δὲ θὰ ξέμπλεκαν καλά. Γι' αὐτὸ

προτιμήσανε νὰ σηκώσουν τὸ βαριά λαβωμένο ἀφέντη τους καὶ νὰ τὸν πᾶνε μὲ μιᾶς στὴ Λειβαδιά, ποῦ εἶχε γιατρό.

Ἄπ' ἄλλο δρόμο ὁ Ἀντροῦτσος μὲ τὰ παλληκάρια του, μὲ τὸ Λάμπρο Κατσώνη στὴ μέση γιὰ νὰ τὸν προστατέψουν, ἀφήσανε τὸ χωριὸ Ρωμαῖκο καὶ πήρανε τὸ δρόμο γιὰ τὶς Λιβανάτες.

— Πρέπει, καπετάνιε, νὰ εἰδοποιήσουμε γιὰ τὸ φρόνο τὸν πατέρα μου, εἶπε ὁ Λάμπρος.

— Τὸν πατέρα σου, τώρα κιόλας τὸν εἰδοποίησα, ἀπάντησε ὁ

Ἄδειασε τὴ κομπούρα του κατάστηθα στὸ μπεκόπουλο.

Ἀντροῦτσος. Πρὶν φύγουμε ἔστειλα ἀπ' ἄλλο δρόμο κρυφὰ καβαλλάρη νὰ τοῦ φέρη τὸ μαντιάτο. Νὰ δοῦμε τί θὰ ἀποκάνουμε τώρα μὲ σένα.

— Θὰ ῥθω κοντά σου, μὲ τοὺς κλέφτες, εἶπε ἀποφασιστικά ὁ Λάμπρος. Ἔτσι δὲ γίνεται μ' ὄλους τοὺς Ρωμιοὺς σὰν σκοτώσουν Τοῦρκο; Αὐτὸ θὰ κάνω καὶ γώ.

Χαμογέλασε ὁ Ἀντροῦτσος σὰν τὸ ἄκουσε, καὶ μαζί μ' αὐτὸν καὶ τὰ παλληκάρια του.

— Είναι τραχιά ή ζωή του κλέφτη, του άπάντησε ο πρωτοκλέφτης, και σὺ πὸ εἶσαι καλομαθημένος δὲν κάνεις γι' αὐτή...

Στ' ἀλήθεια, ὁ Λάμπρος ἦταν καλομαθημένος. Γιατὶ ὁ πατέρας του ἦταν ἀπ' τοὺς πιδὲ πλούσιους κτηματίες τῆς Λειβαδιᾶς καὶ τὸ μοναχογιὸ του τὸν εἶχε πῶς καὶ τί! Τὸν ἔστειλε σ' ἕναν καλόγερο καὶ μάθαινε γράμματα. Εἶχε σκοπό, σὰν μεγάλωνε ἀκόμα λίγο νὰ τὸν στείλῃ ἔξω στὴ Φραγκιά, στὴν Πίζα ἢ στὴ Βιέννη, νὰ σπουδάσῃ τὴ γιαιτρική.

Φτάσανε καμμιά φορὰ νύχτα στὶς Λιβανάτες πὸ ἦταν καὶ πατρίδα τοῦ καπετὰν Ἀντρούτσου. Ἄφησε τὸ Λάμπρο στὸ σπίτι του, μ' ὅλα τὰ παλληκάρια νὰ τὸν φυλάνε κι ὁ πρωτοκλέφτης πῆγε κατὰ τὸ γιαιλό.

Δὲν ἄργησε νὰ γυρίσῃ.

— Ἐτοιμάσου, Λάμπρο, νὰ φύγῃς, τοῦ εἶπε χαρούμενος.

— Για πού; τοῦ ἀποκρίθηκε παράξενα ὁ Λάμπρος.

— Για τὴν Ὑδρα. Ἐνα τρικεριώτικο καΐκι φόρτωσε κάτω στὸ γιαιλό κριθάρι καὶ προσμένει τὸν καιρὸ νὰ σαλπάρῃ. Πᾶμε, πρέπει νὰ εἶσαι μέσα στὸ καΐκι...

Ὁ Λάμπρος ἔπεσε σὲ συλλογὴ.

— Καὶ τὸν πατέρα μου;

— Θὰ τὸν εἰδοποιήσω ἐγώ...

— Νὰ φύγω, χωρὶς νὰ φιλήσω τὸ χέρι τῆς μητέρας μου!... Χωρὶς νὰ τῆς πῶ τὸ ἔχε γειά!...

Βούρκωσαν τὰ μάτια τοῦ Λάμπρου. Ὁ Ἀντρούτσος τὸν εἶδε καὶ θέλησε νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος.

— Ποῦ ξέρεις, Λάμπρο, μὲ καιρὸ μπορεῖ νὰ ξαναγυρίσῃς στὴν πατρίδα σου καὶ νὰ ματαδίῃς τὴ μάνα σου.

Ὁ Λάμπρος κούνησε θλιμμένα τὸ κεφάλι, λέγοντας:

— Δὲν ξέρω, μὰ κάτι μοῦ λέει μέσα μου πὸς οὔτε τὴ μητέρα μου, οὔτε καὶ τὴν πατρίδα μου θὰ ξαναδῶ!... Μὰ ἔτσι ἦταν γραφτό... Νὰ βρεθῇ μπροστά μου αὐτὸ τὸ ἀναθεματισμένο μπεόπουλο καὶ νὰ ξενιτευτῶ.

— Πᾶμε, Λάμπρο, τοῦ εἶπε μὲ καλωσύνη ὁ καπετὰν Ἀντρούτσος.

Καὶ κίνησαν γιὰ τὸ γιαιλό.

Σταμάτησαν κάτω στην άκρογιαλιά. Χαιρετήθηκαν.

—'Ο Χριστός κι ή Παναγιά κοντά σου. Καλή αντίμωση, Λάμπρο.

— Λές νά ξανασιμίξουμε, καπετάν 'Αντροῦτσο;

— Δέν ξέρεις πώς τὰ φέρνει ή τύχη! Μπορεί.... 'Ο Θεός νά δώσει, κεί στά ξένα, νά προκόψης. Μά πάντα νά ἔχης στό νοῦ σου ὅτι σέ τούτα τὰ χώματα ἔχεις αφήσει ένα πιστό φίλο.

—"Αν σέ χρειαστώ κάποτε, θά βασιστώ σέ σένα, καπετάν 'Αντροῦτσο.

—"Ἐχω, κοντά, τὰ διπλά χρόνια ἀπό σένα, Λάμπρο Κατσώνη. "Όταν μέ χρειαστής, μπορεί νά μὴ ζῶ. "Αν ὅμως εἶμαι στή ζωή και μέ θελήσης, θά 'ρθω νά σιμίξουμε ὅπου κι ἂν εἶσαι.

— Σπολλάτη σου, καπετάν 'Αντροῦτσο. Δέ θά σέ ξεχάσω ποτέ.

Και μέ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Λάμπρου, χωρίστηκαν.

Μέ τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου, τὸ καίκι ἔκανε πανιά κι ἔφυγε ἀπ' τὶς Λιβανάτες, παίρνοντας μαζί του και τὸ Λάμπρο Κατσώνη.

* * *

Τὸ μπεόπουλο δέν προκάνανε νά τὸ πᾶνε στή Λειβαδιά. 'Απ' τή βαριά λαβωματιά του πέθανε στό δρόμο. "Ἐτσι οἱ 'Αρβανίτες πήγανε τὸ λείψανο τοῦ γιοῦ του στό μέρη τῶν Σαλώνων.

'Ο Δημήτρης Κατσώνης, εἰδοποιημένος ἀπ' τὸν καπετάν 'Αντροῦτσο, ξεμάκρυνε μέ μιᾶς ἀπ' τή Λειβαδιά. Σὰν ἔμαθε πὼς τὸ μπεόπουλο ψυχαπαράδωσε μεσοστρατίς, ἀποφάσισε νά φύγη. Οἱ Τοῦρκοι, μιὰ και δέν κατάφεραν νά πιάσουν τὸ γιό, θά ξεσπούσαν τὴν ὀργή τους στὸν πατέρα.

Γι' αὐτὸ ἄφησε ὅλη του τὴν περιουσία, πὸν σέ λίγες μέρες οἱ Τοῦρκοι τὴ δήμευσαν, και μπαίνοντας σέ κάποιο καράβι, ἔφυγε γιὰ τὴν "Ἰδρα.

Συναντήθηκε μέ τὸ γιό του ἐκεῖ στό νησί.

'Ο Λάμπρος, γονατιστός, τοῦ φίλησε τὸ χέρι και τοῦ ζήτησε συχώρεση γιὰ τὸ κακὸ πὸν τοῦ ἔκανε.

— Λάμπρο, παιδί μου, τοῦ εἶπε μέ καλωσύνη ὁ πατέρας του, δέ φταῖς οὔτε σύ, οὔτε κανένας ἄλλος "Ἐλληνας, ἂν σκοτώνη 'Αγα-

ρηνούς... Φταίει ή Μοίρα πού μᾶς ἔχει ραγιάδες καί μᾶς μεταχειρίζονται γιά δούλους.... Ὡς πότε ὁμως!....

Πήγανε στό δωμάτιο πού ἔμενε ὁ Λάμπρος.

Ὁ Δημήτρης Κατσώνης εἶχε μαζί του τρία σακκούλια. Δείχνοντας τὸ ἓνα, λέει στό γιό του:

— Αὐτὸ εἶναι δικό σου. Πρὶν σαλπάρη τὸ καράβι καί φύγω, μοῦ τὸ ἔφερε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μας. Τὸ στέλνει ἡ μάνα σου γιά σένα.

Μὲ τρεμάμενα χέρια ἀπὸ συγκίνηση, ὁ Λάμπρος ἔλυσε τὸ σακκούλι. Πάνω πάνω ἦταν δυὸ ἀλλαξιῆς ροῦχα. Πιὸ κάτω καρύδια, σύκα ξερά καί μύγδαλα. Κι ἀνάμεσά τους ἓνα μικρὸ μπουκέτο ἀπὸ μαραμένο βασιλικό.

Ὁ Λάμπρος ἄρπαξε μὲ λαχτάρα τὸ μπουκέτο κι ἔκανε τάχα πὼς μύριζε τὸ βασιλικό. Μὰ στὰ κρυφὰ ἀπὸ τὸν πατέρα του, φιλοῦσε τὸ μπουκέτο κι ἀπ' τὰ μάτια του κυλούσανε δάκρυα.

Ὁ πατέρας του ὁμως τὸν εἶδε. Γιά νὰ μὴ τὸ καταλάβῃ ὁ γιός του, τράβηξε πρὸς τὸ παράθυρο καί κοίταξε κατὰ ἔξω. Ἀλλὰ ἂν γύρισε τίς πλάτες του, ἦταν γιὰτὶ ντρεπότανε νὰ τὸν δῆ ὁ γιός του πὼς κι αὐτὸς ἔκλαιγε.

Σὲ μιὰ στιγμή, βγάζοντας βαθὺ ἀναστεναγμό, ἀκούστηκε ὁ Λάμπρος νὰ λέει:

— Ἄχ, μητερούλα μου, θὰ σὲ ξαναδῶ τάχατες; Καί πότε;...

Ὁ πατέρας του σκούπισε μὲ τὸ ἀντίστροφο τοῦ χεριοῦ τὰ μάτια του καί μὲ τρεμουλιαστή φωνή ἔδωσε κουράγιο στό γιό του.

— Ὁ Θεός, παιδί μου, εἶναι μεγάλος! Ποῦ ξέρεις! Κάποια μέρα θὰ σμίξουμε μὲ τὴ μάνα σου...

* * *

Στὴν ἴδρα ὁ Δημήτρης Κατσώνης δὲν ἔμεινε γιά πολὺ.

— Ἐδῶ, παιδί μου, στὴν ἴδρα, μποροῦν νὰ μᾶς πιάσουν. Εἶναι τούρκικο. Καμιὰ μέρα μπορεῖ νὰ ξεμπαρκάρῃ κανένας Τούρκος καί νὰ μᾶς γνωρίσῃ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φύγουμε γιά τὴν Ἁγία Μαύρα (Λευκάδα), γιά τοὺς Κορφοὺς (Κέρκυρα) ἢ γιά τὸ Τζάντε (Ζάκυνθο), πού βρίσκονται σὲ βενετσιάνικη κατοχὴ κι οἱ Τούρ-

κοι δὲ μποροῦν νὰ μᾶς κάνουν τίποτα. Ἐκεῖ θὰ βροῦμε κι ἄλλους κατατρεγμένους δικούς μας. Μπορεῖ νὰ κάνουμε καμιὰ δουλειὰ καὶ νὰ προκόψουμε. Τότε φέρνουμε καὶ τὴ μάνα σου κοντά μας καὶ ζοῦμε ἥσυχα. Σὺ θὰ φύγης γιὰ τὴ Φραγκιά, νὰ σπουδάσης.

Γι' αὐτὸ οἱ δυὸ αὐτοεξόριστοι ἀφήσανε τὸ νησί τῆς Ἰδρας καὶ ξεμπαρκάρανε στὴ Ζάκυνθο.

Στὸ ταξίδι, ὅμως, ἄμαθος ὁ στεριανὸς Δημήτρης Κατσώνης, ἄρπαξε ἓνα γερὸ κρύωμα. Τρέμοντας ἀπὸ τὸν πυρετὸ βγῆκε στὸ μεγάλο νησί.

Ὁ Λάμπρος τί δὲν ἔκανε γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸν πατέρα του. Εἰσέδεψε σὲ γιατροὺς καὶ γιατροσόφια καὶ τὸ τελευταῖο τοὺς γρόσι πού εἶχαν. Μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Στερνά, ὁ Δημήτρης Κατσώνης, δὲν ἄντεξε, καὶ πέθανε κεῖ, στὴ Ζάκυνθο.

Ὁλομόναχος βρέθηκε πιά ὁ γιὸς του ὁ Λάμπρος στὴν ξενιτεία. Χωρὶς χρήματα, δίχως ἓνα γνωστό.

Νηστικὸς καὶ στενοχωρημένος περπατοῦσε κάτω στὸ μεγάλο μουράγιο τοῦ νησιοῦ. Ἀφηρημένος κοίταζε τὰ ἀραγμένα καράβια. Προχώρησε. Ἐφτασε ὡς τὴν ἄκρη, κεῖ πού ἐπισκεύαζαν τὰ καράβια τοὺς οἱ Ζακυνθινοί. Εἶχαν τραβήξει κάμποσα στὴ στεριά, μεγάλα καὶ μικρά, βάρκες καὶ καΐκια. Στάθηκε καὶ παρακολουθοῦσε.

Τὸ παράξενο θλιμμένο βλέμμα του ἔκανε ἐντύπωση σ' ἓνα μεσόκοπο πρωτομάστορα.

— Ξένος εἶσαι;

Ὁ Λάμπρος κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι.

— Θαλασινός; τὸν ξαναρώτησε, ἂν κι ἀπ' τὴ φουστανέλλα του φαινόταν στεριανός, γιατί οἱ νησιῶτες φοροῦσαν βράκα.

Κι αὐτὸς μὲ τὸ κεφάλι πάλι εἶπε ὄχι.

— Καὶ πῶς βρέθηκες δωπέρα στὸ Τζάντε;

— Κυνηγημένος Ρωμιὸς εἶμαι, μίλησε πιά ὁ Λάμπρος, καὶ ζήτησα καταφυγὴ στὸ νησί, μαζί μὲ τὸν πατέρα μου. Προχτὲς ὅμως πέθανε ὁ πατέρας μου κι ἀπόμεινα μόνος. Δίχως δουλειά. Ξένος μέσα σὲ ξένους...

Ὁ πρωτομάστορας τὸν ζύγωσε μὲ καλωσύνη. Ὁ Λάμπρος ξεθαρρεύτηκε καὶ τοῦ μολόγησε τὴν ἱστορία του. Τοῦ εἶπε πῶς εἶχε ἀνάγκη νὰ δουλέψῃ.

— Καί πῶς βρέθηκες δωπέρα στό Τζάντε ;

— Θὰ σὲ πάρω γώ, δῶ, στὰ καράβια. Μὰ ἡ δουλειὰ εἶναι σκληρή, Λάμπρο, κι ἐσύ, ὅπως φαίνεσαι, δὲν εἶσαι μαθημένος γιὰ τέτοια.

— Θὰ συνηθίσω, μαστρο - Γιάννη (ὅπως λέγαν τὸν πρωτομάστορα), εἶπε ὁ Λάμπρος.

Κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα, ἔπιασε κιόλας δουλειὰ στὰ καράβια. Ἔβαφε, καλαφάτιζε (ἔβαζε στουπιὰ στὶς χαραμάδες τοῦ καραβιοῦ), κατράμιζε (ἄλειφε μὲ κατράμι τὰ σανίδια), παλάμιζε (καθάριζε τὴν καρίνα), κι ὅ,τι εἶχαν ἀνάγκη γιὰ ἐπισκευὴ τὰ καράβια. Κι ἀπ' τὴν πρώτη μέρα, ἀπόδειξε πὼς τὰ κατάφερνε μιὰ χαρὰ.

Ἐξυπνάδα δὲν τοῦ ἔλειπε, κι ἀπὸ δύναμη εἶχε παραπάνω ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ τὰ χρόνια του. Γιατὶ ἀπὸ γεννησιμιοῦ του φαινόταν πὼς θὰ γινόταν δυνατός. Στὴν πατρίδα του οἱ συνομήλικοί του τὸν τρέμανε. Στὸ πῆδημα, στὸ τρέξιμο καὶ στὸ λιθάρι, πάντα πρῶτος. Στὶς κακουχίες ἄντεχε σὰν ἀγριομερινὸ καὶ κούραση ποτὲ δὲν ἔνιωθε. Τώρα, ὅλα τοῦτα, πού ἔμπαινε τόσο σκληρὰ στὴ ζωὴ, πόσο τοῦ χρειάστηκαν!...

Καὶ δὲν ἦταν μόνο αὐτά. Ἐξυπνος, σεμνός, μὲ θέληση, ὑπάκουος, καταδεχτικός μ' ὅλους, ποτὲ τοῦ λέξη δὲν ξεστόμισε γιὰ τὰ πλούτη τοῦ πατέρα του, γιὰ τὸ βιὸς πού ἀναγκάστηκε νὰ ἀφήσῃ πίσω, στὴν πατρίδα του. Θαρροῦσε κανεὶς πὼς τὰ ξέχασε ὅλα ἐκεῖνα, καὶ δὲ νιαζόταν παρὰ γιὰ τὴν καινούργια ζωὴ πού ἀνοιγόταν τώρα μπροστά του. Γιὰ νὰ μὴ ξεχωρίζῃ ἀνάμεσα στοὺς ἀγράμματους τεχνίτες, ἔκρυβε κι αὐτὲς ἀκόμα τὶς γραμματικὲς του γνώσεις. Καὶ μὲ τὸ ἐπίθετό του κανένας δὲν τὸν ἤξερε, μὰ τὸν φώναζαν ὁ Λάμπρος ὁ Λειβαδίτης.

Ὅλα τοῦτα τὸν κάνανε σύντομα ἀγαπητὸ στοὺς μαστόρους πού δούλευε μαζί τους. Ἀπ' τοὺς συνομήλικους του μέχρι τοὺς γεροντότερους. Σὰν σταματοῦσαν τὸ μεσημέρι γιὰ νὰ φᾶνε ἢ τὸ δειλινὸ σὰν σκολάγανε, μὲ χαρὰ τὸν δέχονταν στὴ συντροφιά τους. Αὐτὸς ὅμως ἀναζητοῦσε τὴ συντροφιά τῶν γερόντων. Γιατὶ οἱ πιὸ πολλοὶ γέροι τεχνίτες ἦταν παλιοὶ θαλασσινοί, πού εἶχαν τώρα πιά ἀποτραβηχτῆ ἀπ' τὴ θάλασσα καὶ κάνανε στὴ στεριά τὸν τεχνίτη.

Πόσα καὶ πόσα δὲν ἄκουγε κανεὶς νὰ μολογᾶνε τοῦτοι οἱ θαλασσόλυκοι ἀπ' τὰ ταξίδια τους στὸ πέλαγος!

Γιὰ κυράδες τῆς θάλασσας, γιὰ γοργόνες, φεγγαροκυράδες,

για φοβερές ρουφήχτρες που καταπίνουν καράβια ολάκερα. Για νεραϊδοσπηλιές, που όπως περνούσαν τὰ πλεύμενα τὸ γιालό, ἄκουγαν νὰ βγαίνουν μέσα ἀπ' αὐτὲς παράξενα ἀπόφωνα, στριγγλιές καὶ τραγούδια.

Ἄλλοι πάλι νὰ μολογᾶνε γιὰ τὰ θεριά τῆς θάλασσας πὺ στὰ ἀλαργινὰ ταξίδια τους εἶχαν βρῆ. Γιὰ κοπάδια ἀπὸ φώκιες, γιὰ τρεῖς ὄργιες σκυλόψαρα ,πὺ τὰ λέγανε πόρφυρες, σμέρνες φαρμακερές, χελιδονόψαρα παράξενα, πίννες γεμάτες μέσα μαργαριτάρια, καβούρια μὲ τόσες δαγκάνες, γιὰ χταπόδια μὲ μιὰ ὄργιὰ πλοκάμια καὶ χοντρά σὰν τὸ μπράτσο τους, πὺ βάρκα ολάκερη ἀναποδογύριζαν καὶ σέρνανε τοὺς ἀνθρώπους μέσα στὸ θαλάμι τους καὶ τοὺς βύζαιναν τὸ αἷμα, χελῶνες ἀφύσικα μεγάλες, πὺ σὰν ἀνεβαίνανε στὸν ἀφρό, ξεγελιόνταν κι οἱ θαλασσόλυκοι ἀκόμα πὺ τὶς περνούσαν γιὰ μεγάλες βάρκες, τόσα καὶ τόσα ἄλλα...

Μὲ πόση προσοχὴ τὰ ἄκουγε ὅλα αὐτὰ γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Λάμπρος. Ἐχει κι ἡ στεριά τὰ δικά της, μὰ τώρα πρωτάκουγε πὺς ἡ θάλασσα ἔχει κι αὐτὴ ἄλλα τόσα.... Ἐκρῦβε ἕναν ολάκερο ἄγνωστο κόσμο, πὺ τὴν πρῶτον γινώριζε....

Ἄκουγε νὰ ἱστορᾶνε γιὰ μάχες μὲ πειρατές, πὺ μὲ τὶς φοῦστες τους (πειρατικὰ καράβια) ρίχνονταν πάνω στὰ ξένιαστα καράβια καὶ τὰ κούρσευαν. Σφάζανε τὸ τσοῦρμο (πλήρωμα), κρεμούσανε τὸν καπετάνιο ἀπ' τὸ ἄλμπουρο, κι ἀφοῦ ἄρπαζαν ὅ,τι βρῖσκανε μέσα στὸ καράβι, τὸ ἀφήνανε ξυλάρμενο (χωρὶς πανιά), νὰ ἀρμενίξη δῶ καὶ κεῖ, ὥσπου τὰ κύματα τὸ ρίχνανε καὶ τὸ συντρίβανε σὲ τίποτα βράχια. Πόσες ἱστορίες δὲν τοῦ μολογούσανε γιὰ τοὺς τρομεροὺς κουρσάρους, τοὺς Ἀρβανίτες Δουλτσινιῶτες, καὶ τοὺς μαύρους τῆς Μπαρμπαριᾶς...

Γιὰ τὰ ἀγριοκαίρια πὺ βρῖσκαν στὸ πέλαγος, κοσμοχαλασιὰ σωστή, ἀντάρες, νὰ μὴ βλέπης τὰ δάχτυλά σου, ἀνεμόβροχα, νὰ μὴ μπορῆς νὰ σταθῆς ὀλόρθος, ἀστραποβολιῆτό, πὺ νὰ κάνη τὴ νύχτα μέρα καὶ κύματα γκαστρομένα, πὺ νὰ σηκώνουν μεσοῦρανα τὸ καράβι, κι ὕστερα, μὲ μιᾶς, νὰ τὸ ρίχνουν στὴν ἄβυσσο τῆς θάλασσας....

Καὶ δὲν ἦταν μονάχα αὐτά. Ὁ Λάμπρος σπούδαζε τώρα τὴ θάλασσα. Μάθαινε τοὺς καιροὺς, μὲ τὰ ναυτικά τους ὀνόματα, ὅπως

τὸ βοριά τὸν λέγανε τραμουντάνα, τὸν ἀνατολικὸ λεβάντε, τὸ νοτιὰ ὄστρια, κι ὅλα τ' ἄλλα ὀνόματα.

Γνώριζε ἀπὸ μακριὰ ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ σκαριὰ τῶν καραβιῶν, ἀπὸ φελούκα, γολέττα, μπρίζι, μέγχι τὰ πιὸ μεγάλα, φρεγάτα κορβέτα, ντελίσι.

Ἄπ' ἔξω ἤξερε τὰ μέρη τοῦ καραβιοῦ καὶ τὰ ξάρτια μὲ τὸ ὄνομά τους. Ἄπ' τὴν πλώρη ὡς τὴν πρύμη, ἀπ' τὴν κουβέρτα ὡς τὸ ἀμπάρι.. Τὰ ἄρμπουρα, τὰ πανιά, τὰ σκοινιά, ὡς τὴν καρίνα...

Μέσα σ' ἓνα χρόνο ἀπὸ στεριανός, ἔγινε σωστός θαλασσινός. Ἡ θάλασσα ἄρχισε νὰ τὸν τραβάη καὶ νὰ τὴν ἀγαπάη.

Μονάχα καμμιά φορὰ νοσταλγικὰ ἄφηνε τὴ σκέψη του νὰ γυρίξῃ πίσω στὴ στεριανὴ πατρίδα του Λειβαδιά, ποὺ τόσο ἀγαποῦσε καὶ λαχταροῦσε. Θυμόταν τὰ παιχνίδια του μὲ τοὺς φίλους του, γύρω ἀπ' τὸ κάστρο τῆς, στὶς πλαγιές τῆς, μέσα στὰ ποτάμια τῆς. Ἔφτανε στὸ ἀρχοντικό τους. Ἐμπαινε μέσα καὶ συναντοῦσε τὴ μητέρα του. Μαραζωμένη τώρα, μαυροφορεμένη, ἡ χήρα Κατσώναινα, ὀρφανεμένη ἀπὸ ἄντρα καὶ μοναχογιὸ στὴν ξενιτεία, συλλογιζόταν κείνους ποὺ φύγαν ἀπὸ κοντά τῆς. Ὁ ἓνας γιὰ πάντα κι ὁ ἄλλος, ποιὸς ξέρει πότε κι ἂν θὰ ξαναγυρίσῃ. Καὶ τὰ μάτια τῆς τρέχανε βρῦση ἀστείρευτη κι ἔνοιωθε κι ὁ Λάμπρος ἄθελά του κι ἀπ' τὰ δικά του, δάκρυα νὰ κυλᾶνε...

Μὰ σύντομα ξαναγύρισε στὴ θάλασσα. Γιατὶ αὐτὴ τώρα ἦταν ἡ παρηγορήτρα τῆς μοναξιᾶς καὶ τῆς ξενιτειᾶς του...

Ο ΕΥΛΙΝΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

όντευε νὰ κλείση ὁ Λάμπρος τὰ δυὸ χρένια ποὺ
δούλευε στὴ Ζάκυνθο στὰ καράβια

Ἄποβραδύς, ἓνα καράβι φράγκικο εἶχε ἀράξει
στὸ λιμάνι. Ἦταν μιὰ μπρατσέρα ὁμορφοφτιαγμέ-
νη, μ' ὀλοκαίνουργα πανιά.

Ὁ Κατσώνης μαζί μ' ἄλλους τεχνίτες ἔβαφε μὲ κατράμι τὰ βρε-
χούμενα ἐνὸς καραβιοῦ. Ἄκουσε νὰ λένε πὼς ἡ φράγκικη μπρατσέ-
ρα θὰ σαλπάριζε σὲ δυὸ μέρες γιὰ τὸ Λιβόρνο. Κανεῖς ὅμως δὲν
ἤξερε τί θὰ φορτώσῃ. Οὔτε κι οἱ Φράγκοι νιάζονταν γιὰ τέτοιο
πράμα. Κάποιος τότε ἀπ' τοὺς τεχνίτες, εἶπε τάχα ἐμπιστευτικὰ
στοὺς συντρόφους του:

— Λένε πὼς ἦρθε νὰ φορτώσῃ γεμιτζήδες (ναῦτες) Ἕλληνες
γιὰ μοσκοβίτικα (ρωσικὰ) καράβια.

— Καὶ γὰρ τὸ ἄκουσα, συμπλήρωσε κάποιος ἄλλος τεχνίτης καὶ
λένε ἀκόμα πὼς οἱ Ρῶσοι ἐτοιμάζουν ἀρμάδα (στόλο) νὰ κατεβοῦν
καὶ νὰ ξεσηκώσουν τοὺς Ἕλληνες. Ἀρχηγὸς εἶναι ὁ Ἀλέξης Ὁρ-
λώφ, ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ τρανοὺς στρατηγοὺς τῆς Μόσκοβας (Ρω-
σίας).

— Λόγια ἀπ' τοὺς καφενέδες καὶ τὶς λοκάντες (ταβέρνες), εἶπε

κάποιος μεσόκοπος, μὸν τηρᾶτε τὴ δουλειά σας νὰ τελειώσουμε τὸ κατράμισμα καὶ μὴν καταπιανόσαστε μὲ τέτοιες κουβέντες, νὰ μὴ βροῦμε κανένα μεπὲλὰ ἀπ' τοὺς Βενετσιάνους.

Οἱ τεχνίτες μὲ μιᾶς σταμάτησαν τὴν κουβέντα καὶ ρίχτηκαν στὴ δουλειά.

Ὁ Λάμπρος, ὅσο μιλούσανε οἱ πιὸ πάνω, ἔκανε τάχα πὼς κατράμιζε τὸ καράβι, μὰ τὸ αὐτὶ του κι ὁ νοῦς του ἦταν στὰ ὅσα λέγανε.

Πιὸ πίσω βρισκόταν ὁ μαστρο - Γιάννης. Ἄκουσε τὴν κουβέντα καὶ παρακολοῦθοῦσε τὸν Κατσώνη μὲ πόση προσοχὴ τοὺς ἄκουγε.

Νύχτωσε καμιὰ φορὰ. Σκόλασαν οἱ τεχνίτες.

Μὲ τρόπο ὁ πρωτομάστορας ξεμονάχιασε τὸ Λάμπρο.

— Ἄκουσες τὰ ὅσα πρὶν λέγανε γιὰ τὸ φράγκικο καράβι, τοῦ εἶπε.

Ὁ Λάμπρος κοίταξε μέσα στὰ μάτια τὸ μαστρο - Γιάννη, ἐρευνητικά, γιατί ἤξερε πὼς πάντα ἦταν καλὰ πληροφορημένος. Δὲν πρόκανε νὰ ἀπαντήσῃ κι ὁ ἴδιος ξακολοῦθησε:

— Λοιπὸν, εἶναι ἀλήθεια ὅλα. Οἱ Ρῶσοι ἐτοιμάζουν νὰ χτυπήσουν τοὺς Τούρκους κι ἤρθαν νὰ πάρουν ἐλληνικὸ τσοῦρομο (πλήρωμα) γιὰ τὰ καράβια τους.

Ὁ Κατσώνης, χωρὶς κι ὁ ἴδιος νὰ τὸ καταλάβῃ πῶς, ἀρπάζει ἀπ' τὰ δυὸ χέρια τὸν πρωτομάστορα, στέκει μπροστά του κι ἀποφασιστικά τοῦ λέει:

— Θέλω νὰ πάω κι ἐγώ!

Ὁ μαστρο - Γιάννης τὸν καθησύχασε μ' ἓνα νόημα, γιατί βλέπαν πιὸ πέρα οἱ ἄλλοι τεχνίτες. Γιὰ νὰ μὴν τοὺς ὑποψιαστοῦν κι ἔχουν τρεχάματα μὲ τοὺς Βενετσιάνους, ἄρχισαν νὰ σιγοπερπατᾶνε στὸ μουράγιο.

— Μαστρο - Γιάννη, εἶπε ὁ Λάμπρος, θυμᾶσαι πρὶν ἐνάμισυ χρόνο πού μὲ βρῆκες στὸ νησί σας νὰ περπατάω, ἄπραγος καὶ νηστικός. Σὰν πατέρας μοῦ φέρθηκες. Μὲ πῆρες, μοῦ ἔδωσες δουλειὰ καὶ μὲ προστάτεψες. Ἄπ' ἀλλιῶς, καὶ γὰρ δὲν ξέρω τί θὰ εἶχα γίνει. Αὐτό, ὅσο ζῶ, δὲ θὰ τὸ ξεχάσω καὶ θὰ στὸ χρωστάω. Τώρα, ἂν θέλῃς, κάνε μου ἀκόμα ἓνα καλό. Μπαρκάρισέ με στὴ φράγκικη

‘Ο Λάμπρος, όσο μιλούσανε, έκανε τάχα πώς παλαμίζει, μά τó αúτι του...

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

μπρατσέρα για τὸ Λιβόρνο. Νὰ γίνω θαλασσινὸς καὶ νὰ πολεμήσω γιὰ τὴ σκλαβωμένη πατρίδα μας. Κάνε μου αὐτὴ τὴ χάρη, κοντὰ στὶς ἄλλες, καὶ δὲ θὰ τὸ ξεχάσω. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ ἀνταποδώσῃ χίλιες φορὲς περισσότερο...

Ὁ πρωτομάστορας τὸν ἄκουγε συλλογισμένος. Ἔβλεπε πὼς κάθε λόγος του νὰ τὸν ἀποτρέψῃ θὰ ἦταν μάταιος. Ἔλα ὅμως πὺ τὸν ἀγαποῦσε σὰν παιδί του κι ἤθελε νὰ τὸν προστατέψῃ! Τουλάχιστο νὰ τοῦ πῆ τοὺς κινδύνους.

— Λάμπρο, εἶναι εὐκόλο νὰ σὲ μπαρκάρω στὴ μπρατσέρα, μὰ συλλογίσου το. Θὰ σᾶς ρίξουν σὲ πόλεμο, μπορεῖ καὶ σὲ θαλασσινὸ. Ξέρεις τί θὰ πῆ αὐτό; Κίνδυνος μεγάλος. Κι ἐσύ, γιέ μου, εἶσαι ἕνας στεριανός, ἄμαθος ἀπὸ πέλαγος...

— Ναί, μαστρο - Γιάννη, τὸν ἔκοψε ὁ Λάμπρος, ἕνας στεριανός, πὺ σὺ, κι οἱ ἄλλοι τεχνίτες μὲ κάνετε νὰ σπουδάσω καὶ νὰ ἀγαπήσω τὴ θάλασσα. Θέλω, λοιπόν, τώρα νὰ τὴ ζήσω.... Καὶ νὰ τὴ ζήσω τὴ θάλασσα πολεμώντας γιὰ τὴ λευτεριὰ τῆς δουλωμένης πατρίδας μας... Σὲ μιὰ τέτοια στιγμή χίλιες φορὲς ἄς μὲ βρῆ ὁ Χάρος.

Ὁ μαστρο - Γιάννης λόγο δὲ βρῆκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὸν προστατευόμενό του. Φαινόταν τόσο ἀποφασισμένος.... Καὶ στὸ κάτω - κάτω συμφωνοῦσε μαζί του. Ἄχ, ἂν ἦταν κι αὐτὸς δεκαεπτὰ χρόνων, τὸ ἴδιο θὰ ἔκανε. Ἔλα ὅμως τώρα πὺ πέρασαν τὰ χρόνια, ἄφησε τὴ θάλασσα καὶ κατάντησε στεριανὸς τεχνίτης στὰ καράβια.

Κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι, λέγοντας:

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, γιέ μου Λάμπρο, ὁ Θεὸς μαζί σου... Μὲ τὴν εὐχή μου.

Ὁ Λάμπρος ἄρπαξε τὰ χέρια τοῦ πρωτομάστορα καὶ τὰ γέμισε φιλιὰ καὶ δάκρυα εὐγνωμοσύνης, χωρὶς νὰ μπορῆ ἀπ' τὴ συγκίνησή του λόγο νὰ ξεστομίσει.

Καὶ κατὰ τὸ μεσονύχτι τῆς ἄλλης νύχτας, ἡ μπρατσέρα ἔκανε πανιὰ καὶ σαλπάρειζε γιὰ τὸ Λιβόρνο. Ὅπως ἄφηνε πίσω τὸ λιμάνι τῆς Ζακύνθου μέσα ἀπ' τὸ φράγκικο καράβι, ἕνα τραγούδι, τραγούδι ἑλληνικὸ ἀκούστηκε ἀπὸ πολλὰ στόματα μαζί:

«'Ακόμα τούτ' τὴν ἀνοιξη
Ραγιάδες, Ραγιάδες,
Τοῦτο τὸ καλοκαίρι
καημένη Ρούμελη.
Ὡς πον νάρθη ὁ Μόσκοβος
Ραγιάδες, Ραγιάδες,
νὰ φέρη τὸ σεφέρι
Μοριά καὶ Ρούμελη.»

Ἦταν τὸ πρῶτο ἐπαναστατικὸ ἑλληνικὸ τραγούδι, μὲ τὶς ἐλπίδες τους στὸ «ξανθὸ γένος», στὸ Μόσκοβο, νὰ λευτερώσῃ τὴν ὑπόδουλη Ἑλλάδα. Κι αὐτοὶ ποὺ τὸ τραγουδοῦσαν ἦταν Ἕλληνες, ναυτικοὶ ποὺ πήγαιναν στὸ Λιβόρνο, νὰ μποῦν στὰ ρωσικὰ καράβια, ποὺ θὰ κατηφόριζαν σὲ λίγο γιὰ νὰ σκορπίσουν τὴ λευτεριά στὴν Ἑλλάδα. Κι ἓνας ἀπ' τοὺς ναῦτες αὐτοὺς μέσα, ἦταν ὁ Λάμπρος Κατσώνης.

* * *

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1770, ἓνας ὀλάκερος στόλος συγκεντρώθηκε στὸ Λιβόρνο. Καὶ στὰ κατάρτια τῶν καραβιῶν κυμάτιζε ἡ ρωσικὴ σημαία. Ὁ στόλος αὐτός, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀλέξη Ὀρλώφ, θὰ κατέβαινε στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ τὴν ξεσκλαβώσῃ. Ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας, ἡ Μεγάλῃ Κατερίνη, εἶχε ἀποφασίσει νὰ νιαστῇ γιὰ τὸ ὑπόδουλο κεῖνο χριστιανικὸ ἔθνος.

Καὶ μέσα στὴν Ἑλλάδα καὶ στοὺς Ἕλληνες ποὺ ζοῦσαν σκόρπιοι στὴ Φραγκιά (Εὐρώπη), εἶχαν φτερουγίσει οἱ πῖο αἰσιόδοξες ἐλπίδες γιὰ τὸ δυστυχισμένον τους ἔθνος. Οἱ προφητεῖες γιὰ τὸ «ξανθὸ γένος» ἤρθε ὁ καιρὸς νὰ ἀληθέψουν.

Στὰ μέσα τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1770, ὁ ρωσικὸς στόλος ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἦταν ἑπτὰ ντελίνια (πλοῖα τῆς γραμμῆς, DE LIGNE), μὲ ἐξηντατέσσερα κανόνια τὸ καθένα, μιὰ φρεγάτα (εἶδος πολεμικοῦ καραβιοῦ), δυὸ γαλλιότες (εἶδος πολεμικοῦ καραβιοῦ) καὶ τέσσερα φορητά, μὲ ναύαρχο τὸ Σπυριδῶφ. Τραβοῦσαν γιὰ τὴ Μάνη, ἀπ' ὅπου θὰ ἄρχιζε ἡ ἐπανάσταση.

Μιὰ γαλλιότα στὴν Κέρκυρα ξέκοψε ἀπ' τὸ στόλο γιὰ νὰ φτά-

ση στο Μεσολόγγι. Ὁ ρῶσος ταξίαρχος Νοταβάνωφ θὰ ἔφερεν κάποιον μήνυμα στο μεσολογγίτη μεγάλο δάσκαλο, τὸν Παναγιώτη Παλαμᾶ. Μιὰ μέρα θὰ ἔμενε στο Κάρλελι (ἔτσι λέγαν τὸ Μεσολόγγι τότε), κι ὕστερα θὰ πήγαινε νὰ ἀνταμώσει τὸν ἄλλο στόλο, ποὺ θὰ ἦταν ἀραγμένος στὴν Οἴτυλο τῆς Μάνης. Σ' αὐτὸ μέσα τὸ καρᾶβι ἦταν κι ὁ Κατσώνης.

Ἄραξε ἡ γαλλιότα στο Μεσολόγγι κοντὰ τὸ μεσημέρι. Ὁ καπετάνιος τῆς πρόσταξε οἱ ναῦτες νὰ μὴ βγοῦν στὴ στεριά, ἐξὸν ὅσοι ἦταν Ἕλληνες. Τὴν αὐγὴ θὰ σαλπάρανε. Δουλειὰ τοῦ καπετάνιου ἦταν νὰ δώσει στὸν Παναγιώτη Παλαμᾶ ἓνα γράμμα ἀπ' τὸν Ὁρλώφ, καὶ νὰ φύγῃ.

Βγήκε στο Κάρλελι κι ὁ Λάμπρος νὰ δῆ τὴν πολιτεία.

Σ' ἓνα πλάτωμα, λίγο ἔξω ἀπ' τὴν πολιτεία εἶδε συναγμένο κόσμο. Ἄντρες, γέροι, γοιές, νιές, μανάδες μὲ τὰ παιδιὰ στὴν ἀγκαλιὰ βρῖσκονταν κεῖ κι ἀμίλητοι πρόσμεναν.

Σὲ κάτι πέτρες πάνω, κάποιος καλόγερος στεκόταν καὶ καρτεροῦσε νὰ συναχτῆ ὁ κόσμος. Πίσω του ἓνας μεγάλος ξύλινος μαῦρος σταυρὸς ὀρθωνόταν.

Κοντὸς ἦταν ὁ καλόγερος, τυλιγμένος σ' ἓνα φτωχικὸ ράσο, σφιγμένο στὴ μέση του μὲ χοντρὸ μαῦρο σκοινί. Ζύγωνε τὰ ἐξήντα, μαῦρος κι ἀδύνατος στο πρόσωπο, μὲ πυκνὴ μαύρη γενειάδα, μὲ μάτια μικρὰ καὶ λαμπερά. Ἡ ἀσκητικὴ του ὄψη θύμιζε παλιὰ βυζαντινὴ ἀγιογραφία. Ἄκουμποῦσε σ' ἓνα ραβδί ἀπὸ πουργάρι, ποὺ στὴ λαβὴ σχημάτιζε σταυρό.

Ζύγωσε κι ὁ Λάμπρος ἀπὸ περιέργεια.

Ὁ ἐρχομὸς του ἔκανε ἐντύπωση στοὺς συναγμένους. Ἦταν ἀλλιώτικα ντυμένος, μὲ στολὴ ρώσου ναύτη. Κατάλαβαν πὼς ἦταν ἀπ' τὸ καρᾶβι ποὺ ἄραξε πρὶν ἀπὸ λίγο καὶ τὸν πήρανε γιὰ μοσκοβίτη μαρινέρο (ναύτη). Γι' αὐτὸ παράξενεύτηκαν σὰν τὸν ἀκούσανε νὰ τοὺς μιλάῃ στὴ γλώσσα τους.

Δείχνοντας τὸν καλόγερο, ρώτησε κάποιον ἀπ' τοὺς συναγμένους.

— Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ καλόγερος;

— Δὲν τὸν γνωρίζεις; Ὁ Πατροκοσμάς, τοῦ ἀπάντησε κείνος.

...Όλάκερος στόλος συγκεντρώθηκε στο Λιβόρνο.

Πατροκοσμά, λέγανε οί Ρουμελιώτες τὸν καλόγερο Πάτερ Κοσμά.

— Τώρα καρτεράει νὰ συναχτοῦν κι ἄλλοι, γιὰ ν' ἀρχίσῃ νὰ μιλάῃ, συμπλήρωσε κάποιος ἄλλος.

— Κι ὁ μεγάλος αὐτὸς ξύλινος σταυρὸς ποῦ ἔχει στήσει; Ξαναρώτησε ὁ Λάμπρος.

— Ὅταν μιλάῃ, ἔτσι συνηθίζει νὰ βάξῃ ἓνα σταυρό. Κι ὅταν φύγῃ, τὸν ἀφήνει κεῖ στὴ θέση του. Στὰ μέρη μας ὅπου νὰ πᾶς, θὰ βρῆς κι ἀπὸ δυὸ τρεῖς τέτοιους σταυρούς, συμπλήρωσε κάποιος τρίτος.

Στὸ μεταξὺ ὁ κόσμος ξακολουθοῦσε νὰ συνάζεται κι ὄλο νὰ πληθαίνει. Κι οἱ κοντινοὶ του, παράξενα κοίταζαν τοῦτο τὸ νιοφερμένο μαρινέρο. Ἐνας δὲν κρατήθηκε καὶ τὸν ρώτησε:

— Δικός μας εἶσαι;

Ὁ Λάμπρος, ποῦ σὰ μαγνητισμένο τὸν εἶχε συνεπάρει ἡ μορφὴ τοῦ καλόγερου, κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι του.

— Μαρινέρος στοὺς Μοσκοβίτες εἶσαι; τὸν ξαναρώτησε ὁ ἴδιος.

Κι αὐτὸς εἶπε τὸ ναί, πάλι κουνώντας τὸ κεφάλι του.

Ὁ Μεσολογγίτης, ποῦ σώνει καὶ καλὰ ἤθελε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ κουβέντα, τὸν ξαναρώτησε:

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

Ἀναγκάστηκε τώρα ὁ Λάμπρος νὰ ἀπαντήσῃ μὲ τὸ στόμα:

— Ρουμελιώτης εἶμαι κι ἐγώ, ἀπ' τὴ Λειβαδιά.

— Καὶ πῶς βρέθηκες στὴ μοσκοβίτικη ἀρμάδα; ξεθαρρεύτηκε νὰ τὸν ρωτήσῃ ὁ Μεσολογγίτης.

Ὁ Λάμπρος κούνησε τὸ χέρι του κι ἀπόφυγε νὰ τοῦ πῆ, λέγοντάς του:

— Ἐ, μὴ ρωτᾶς, πατριώτη, εἶναι ἱστορία ὀλόκληρη...

Κάποιος ἄλλος Μεσολογγίτης τὸν ζύγωσε καὶ τοῦ ἔπιασε κουβέντα.

— Πρῶτῃ φορὰ εἶναι ποῦ βλέπεις τὸν Πατροκοσμά; Ἅγιος ἄνθρωπος καὶ σοφός. Προφήτης σωστός. Περιμένε νὰ τὸν ἀκούσῃς νὰ μιλάῃ καὶ θὰ μὲ δικαιώσῃς.

— Ἀπὸ ποῦ εἶναι; ρώτησε μ' ἐνδιαφέρον ὁ Κατσώνης.

— Τὸν ξέρω καλὰ τὸν Πατροκοσμά, γιὰτὶ τὸν εἶχα δάσκαλο.

Ὁ Λάμπρος κοίταξε μὲ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον τὸ συνομιλητὴ του. Κεῖνος ξακολούθησε:

—Ὁ Πατροκοσμᾶς γεννήθηκε σ' ἓνα χωριὸ κοντὰ στὸ Μεγάλο Δέντρο, στὸν Ταξιάρχη, λίγο πρὶ δῶθε ἀπ' τὸ ποτάμι τοῦ Φείδαρη. Ὅπως εἶχα ἀκούσει, γεννήθηκε κατὰ τὸ 1714.

—Δηλαδή, εἶπε ὁ Κατσώνης, τώρα πρέπει νὰ εἶναι πενηνταεξὶ χρονῶν. Κι ὅμως φαίνεται πολὺ πρὶο μέγανος.

—Ἐχει τραθήξει τόσα! Γυρῖζει ὅλο τὸν κόσμο πεζός. Λοιπὸν, πρὶν γίνῃ καλόγερος, τὸν λέγανε Κώστα, καὶ πῆγε στὸ σχολεῖο τῆς Ἁγία - Παρασκευῆς, πού ἦταν ἓνας τρανὸς δάσκαλος, ὁ Δερβισάνος. Στὴν Ἁγία - Παρασκευὴ δὲν ἔμαθε μόνο γράμματα, μὰ σπούδασε καὶ τὴν πρακτικὴ γιαιτρικὴ. Ἐχει ὡς τώρα γιάνει πολλοὺς ἀρρώστους. Σὲ λίγα χρόνια ἔκανε τὸ δάσκαλο στὸ χωριὸ Λομποτινά, πού πῆγα ἐκεῖ καὶ γῶ καὶ τὸν εἶχα δάσκαλο. Σὰν ἔγινε τριάντα χρονῶν πῆγε νὰ σπουδάσῃ στὸ Ἅγιο Ὄρος, στὴ μεγάλη σχολή, στὴν Ἀθωνιάδα. Τότε ἔγινε καὶ καλόγερος στὸ μοναστήρι τοῦ Φιλοθέου. Δὲν ἔμεινε ὅμως καὶ κεῖ πολὺ κι ἔφυγε γιὰ τὴν Πόλη, πού ἦταν κι ὁ ἀδερφός του Χρύσανθος. Ἀρχισε τότε πεζὸς νὰ γυρῖξῃ ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ καὶ νὰ κηρύσσῃ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Πέρασε τὴ Μακεδονία, τὴ Θεσσαλία κι ὅλη τὴ Ρούμελη δασκαλεύοντας τὸν κόσμο. Δὲν τὸν σέβονται οἱ δικοὶ μας μονάχα, μὰ κι οἱ ἄπιστοι οἱ Ὀθωμανοί.

Ὁ Λάμπρος ὅσο ἄκουγε τὸν Πάτερ Κοσμᾶ, τόσο νιαζόταν γι' αὐτόν. Κι ὁ συνομιλητὴς του τὸ ἐνωσε, γι' αὐτὸ τοῦ ἔδινε κάθε πληροφορία.

—Ἀπ' ὅπου πέρασε ἔστηνε καὶ μιὰ ἐκκλησιά, ἔφτιαχνε κι ἓνα σχολεῖο. Τὸν βλέπεις αὐτὸ τὸν ξύλινο σταυρὸ πού ἔχει πίσω του; Ἔτσι κάνει ὅπου σταθῆ νὰ μιλήσῃ. Κι ὅπου στὰ φτωχοχώρια μας δὲν ἔχουν ἐκκλησιές, τὸ σταυρὸ αὐτὸ τὸν ἔχουν γιὰ ἐκκλησιά. Σ' ἓνα τουρκοχώρι, ἓνας Τοῦρκος ἄρπαξε τὸ σταυρὸ καὶ τὸν ἔκανε κρεβάτι. Μόλις ὅμως ἔκανε νὰ πλαγιάσῃ, ἔγινε ἓνας φοβερός σεισμός καὶ δὲ μπόρεσε νὰ βασταχτῆ στὰ πόδια του. Σὰ σταμάτησε, ξανάφτιαξε ὁ Τοῦρκος τὸν ξύλινο σταυρὸ καὶ τὸν ἔβαλε στὴ θέσῃ πού τὸν εἶχε στήσει ὁ Πατροκοσμᾶς. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ Πατροκοσμᾶς. Ἀληθινὸς ἀσκητὴς. Μὲ τὸ ραβδί του γυρῖζει ἀπὸ καλύβα σὲ καλύβα,

ἀπὸ φτωχοχώρι σὲ φτωχοχώρι. Δὲν τρώει τίποτα ἄλλο ἀπὸ γάλα καὶ αὐγά, κι αὐτὰ ὄχι καθημερινά. Τὶς πιὸ πολλές φορές ἀπομένει νηστικός.

Ὁ Κατσώνης εἶχε κολλήσει τώρα τὰ μάτια του πάνω στὸν Κοσμά. Τοῦ εἶχαν κάνει τόση ἐντύπωση τὰ ὄσα ἄκουγε γι' αὐτόν...

Ἄξαφνα ἓνα σσσι ἀκούστηκε ἀπ' τοὺς συναγμένους. Σιγὴ ἀπλώθηκε παντοῦ, λὲς καὶ δὲν ἦταν μαζεμένος τόσος κόσμος. Οὔτε ἀνάσα δὲν τάραζε τὴν ἡσυχία. Εὐλαβικὰ πρόσμεναν τώρα ὅλοι νὰ ἀκούσουν τὸν Πάτερ Κοσμά.

Ὁ Λάμπρος παραμέρισε κάμποσους καὶ πῆγε μπροστά-μπροστά, νὰ ἀκούη καὶ νὰ βλέπη πιὸ καλὰ τὸν καλόγερο ἀσκητή.

Καὶ νά, μὲ ἡρεμὴ γλυκεῖα φωνή, χωρὶς τὴν παραμικρὴ χειρονομία, ὁ Πάτερ Κοσμάς ἄρχισε νὰ μιλάη:

— Πόθεν παρακινήθηκα, ἀδέλφια μου, διὰ νὰ θγῶ νὰ κηρύξω, θέλω νὰ σᾶς τὸ φανερώσω. Ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν πατρίδα μου πρὸ σαράντα χρόνων, ἐπεριπάτησα τόπους πολλούς, κάστρα, χῶρες καὶ χωρία καὶ μάλιστα εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ περισσότερον ἐκάθησα εἰς Ἅγιον Ὄρος δεκαεπτὰ χρόνους. Σιμὰ εἰς τὰ ἄπειρα χαρίσματα, ὅπου μοῦ ἐχάρισε ὁ Κύριός μου, μὲ ἀξίωσε καὶ ἔμαθα ὀλίγα γράμματα ἑλληνικά. Ἔγινα καλόγηρος. Μελετῶντας τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εὔρα μέσα πολλὰ καὶ διάφορα νοήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ὅλα μαργαριτάρια, διαμάντια, θησαυρός, πλοῦτος, χαρὰ, εὐφροσύνη, ζωὴ οὐράνιος.

Ὁ Λάμπρος ἔρριξε γύρω του μιὰ πρόχειρη ματιὰ νὰ δῆ τί ἐντύπωση κάνανε τὰ λόγια τοῦ καλόγερου. Ὅλοι τους ἀκίνητοι μ' ὀρθάνοιχτα μάτια, στέκαν καὶ τὸν ἄκουγαν. Καὶ κείνος συνέχισε:

— Λυπηρὸν εἶναι νὰ σᾶς τὸ εἶπω, ἀδέλφια μου, μὰ ἡ Ἱερὰ καὶ Ἁγία Γραφή μὲ προστάζει νὰ σᾶς τὸ εἶπω.. Σήμερον, αὔριον, καρτεροῦμεν νὰ γίνῃ μέγας σεισμός, νὰ πέσουν ὅλα τὰ βουνά, ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγγάρι νὰ σκοτίζωνται, τὰ ἄστρα νὰ πέσουν καὶ ὁ οὐρανὸς νὰ τυλιχθῆ ὡσάν ἓνα χαρτίον καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποθάνουν. Καὶ ἔπειτα μέλλει νὰ λάμψη ὁ Πανάγιος Σταυρὸς περισσότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, καὶ νὰ ἀναστήσῃ ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ νὰ εἰπῆ εἰς τοὺς δικαίους: δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ

Πατρός μου, διατι ἐφυλάξατε τὰ προστάγματά μου καὶ τὴν πίστιν μου.

Ὁ Λάμπρος κατάλαβε τώρα πιά πῶς τὰ λόγια τοῦ καλόγερου κρύβανε ἓνα ἄλλο νόημα. Προετοίμαζε τοὺς Ρωμιοὺς γιὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ ἔθνους του. Ὁ σεισμός πού θὰ γινόταν δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ἐπανάσταση πού ὕστερα θὰ ἔλαμπε ὁ Χριστιανισμός.

Ὁ Πάτερ Κοσμᾶς δὲ σταμάτησε ὡς ἐδῶ. Συνέχισε:

— Ἀδέλφια, ἐγὼ δουλεύω τὸ Γένος. Αὐτὸ μιὰ μέρα θὰ γίνῃ Ρωμαῖκο καὶ καλότυχος ὅποιος ζήσει σὲ κείνο τὸ βασίλειο. Ὅταν θὰ ἰδῆτε, ἀδέλφια, τὸ χιλιάρμενο στὴν Ἄσπρη Θάλασσα, θὰ ῥθῃ τὸ ποθούμενον. Ἡ λευτεριά θὰ ῥθῃ ἀπὸ κάτω, ἀπὸ ὅπου χύνονται τὰ νερά. Θὰ ἔρθῃ καιρὸς πού μιὰ γυναίκα θὰ διώχνῃ δέκα Τούρκους μὲ τὴ ρόκα της.

Τώρα πιά ὁ ἀσκητὴς καλόγερος, μιλοῦσε ἀνοιχτά. Ἔβλεπε ὁ Λάμπρος τὰ πρόσωπα τῶν πιδὼ πολλῶν συναγμένων νὰ λάμπουν ἀπὸ χαρά, γιατί εἶχαν νιώσει ὀλοκάθαρα τὰ προφητικά του λόγια.

Ὁ Κοσμᾶς ὅμως γιὰ νὰ μὴν κατηγορηθῇ καὶ παραξηγηθῇ ἀπ' τοὺς Τούρκους μὲ μιᾶς ἄρχισε ἄλλα προφητικά λόγια νὰ σκορπάῃ στὸ λαό.

— Ἀδέλφια μου, θὰ θγοῦν πράματα ἀπὸ τὰ σχολεῖα πού ὁ νοῦς σας δὲ φαντάζεται. Θὰ δῆτε στὸν κάμπο ἀμάξι χωρὶς ἄλογα νὰ τρέχῃ γρηγορώτερα ἀπ' τὸ λαγό. Θὰ ῥθῃ καιρὸς πού θὰ ζωστῇ ὁ τόπος μὲ μιὰ κλωστή. Οἱ ἄνθρωποι θὰ μιλοῦν ἀπὸ ἓνα μακρινὸ μέρος σὲ ἄλλο σὰ νὰ εἶναι σὲ πλαγινὰ δωμάτια. Θὰ δῆτε νὰ πετᾶνε μαυροπούλια καὶ νὰ ρίχνουν φωτιὰ στὸν κόσμο. Ὅσοι θὰ ζοῦν τότε θὰ τρέξουν στὰ μνήματα καὶ θὰ φωνάζουν. Ἐβγάτε σεῖς οἱ πεθασμένοι νὰ μποῦμε μεῖς οἱ ζωντανοί.

Καὶ οἱ πιδὼ πάνω προφητεῖες τοῦ Κοσμᾶ ἀλήθευσαν. Ὅσοι ἀπὸ ἐνάμιση αἰῶνα. Ἦταν ὅλα οἱ μελλούμενες ἐφευρέσεις. Τὸ «ἀμάξι χωρὶς ἄλογα» τὸ αὐτοκίνητο, «ἡ κλωστή» τὸ τηλέφωνο καὶ τὰ «μαυροπούλια» τὰ ἀεροπλάνα μὲ τοὺς βομβαρδισμοὺς τους...

Καὶ τέλειωσε ὁ καλόγερος τὴν ὁμιλία του:

— Δὲν εἶναι, ἀδέλφια μου, λόγοι ἐδικοί μου ὅσα εἶπον, ἀλλὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὰ ὅπου σᾶς εἶπον εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν

νά κατέβη ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς νά σᾶς τὰ εἶπῃ. Γιὰ τοῦτο νά τὰ βάλετε μέσα εἰς τὴν καρδίαν σας αὐτὰ τὰ θεῖα νοήματα...

* * *

Σὰν τέλειωσε ὁ Πάτερ Κοσμᾶς τὴ «διδασχὴ» του, ὅπως λέγανε τὶς ὁμιλίαι του, οἱ συναγμένοι, σὰν ὀρητικὸ ποτάμι ρίχτηκαν πρὸς αὐτόν. Ἄλλος νά ζητήσῃ τὴν εὐλογία του, κι ἄλλος νά τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι, ἔστω κι αὐτὴ τὴν ἄκρῃ τοῦ τριχωτοῦ ράσου του. Μερικοὶ ὅμως τοὺς ἐμπόδισαν, μὲ φωνὲς καὶ σπρωξιές, γιατί γνῶριζαν πῶς τέτοιαι ἐκδηλώσεις δὲν ἀρέσανε στὸν καλόγερο. Οἱ συγκεντρωμένοι τότε Μεσολογγίτες περιορίστηκαν νά σταυροκοπιοῦνται καὶ νά ἀνασπάζονται εὐλαβικὰ τὸν ξύλινο σταυρὸ πού εἶχε στήσει ὁ ἀσκητής.

Ὁ Πάτερ Κοσμᾶς μὲ γοργὸ βῆμα ξεμάκρυνε ἀπὸ κεῖ γιὰ νά ἀποφύγῃ τοὺς συγκεντρωμένους βγαίνοντας ἔξω ἀπ' τὴν πολιτεία. Δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ κι ἄκουσε μιὰ φωνὴ ξοπίσω του.

— Πατροκοσμᾶ! Πατροκοσμᾶ!

Κοντοστάθηκε ὁ καλόγερος. Γύρισε πίσω του κι εἶδε αὐτόν πού τὸν φώναζε. Ἦταν ντυμένος μὲ παράξενα ναυτικὰ ροῦχα. Κατάλαβε πῶς θὰ ἦταν ἀπ' τὸ ρωσικὸ καράβι πού εἶχε ἀράξει στὸ Κάρλελι. Σταμάτησε. Ὁ ξένος τὸν ζύγωσε.

— Μὲ συμπαθᾶς πού σὲ σταμάτησα, εἶπε μὲ σεβασμὸ κείνος, μὰ εἶμαι καὶ γὼ Ρωμιός. Ἀπ' τὴ Λειβαδιά. Λάμπρο Κατσώνη μὲ λένε. Ἄκουσα τώρα, Πατροκοσμᾶ, τὴ διδασχὴ σου, κι ἀπ' τὰ λόγια σου ἡ ψυχὴ μου γέμισε ἐλπίδες γιὰ τὸ σκοπὸ πού κατεβαίνουμε καὶ τὸν γνωρίζεις...

Ὁ ἀσκητής δὲν τοῦ ἀπάντησε. Φαινόταν κουρασμένος. Κάθησε στὴ ρίζα μιᾶς ἐλιάς κι ἔκανε νόημα νά καθῆσῃ κοντὰ του κι ὁ ξένος. Ὁ Λάμπρος ὑπάκουσε.

Γιὰ μερικὰ λεπτὰ ὁ Πατροκοσμᾶς τὸν κοίταξε ἐρευνητικὰ στὰ μάτια. Ὅποτερα τοῦ μίλησε:

— Καὶ πῶς, ἀδερφέ μου, βρέθηκες ἀπὸ δῶ ἀπ' τὴν πατρίδα μας, τὴ Ρούμελη, μέσα στὰ ρωσικὰ καράβια;

— Ἀναγκάστηκα νά ἀφήσω τὴν πατρίδα μου, γιατί σκότωσα ἓνα μπεόπουλο.

—'Ο Παντοδύναμος σὲ συγχώρεσε γι' αὐτὸ ἀπὸ καιροῦ... Μὰ σὺ, στεριανός, γιατί δὲν πῆρες τὰ βουνὰ νὰ γίνης κλέφτης, ὅπως ὅλοι οἱ κνηγημένοι Ρουμελιῶτες, μὰ διάλεξες τὴ θάλασσα;

Σάστισε ὁ Λάμπρος. Δὲν ἤξερε τί νὰ τοῦ ἀποκριθῆ. Τὸ κατάλαβε ὁ ἀσκητής. Καὶ γιὰ νὰ τοῦ δώση θάρρος, ξακολούθησε ὁ ἴδιος:

—"Ἐτσι, ἀδερφέ μου, ἦταν ἀπὸ Θεοῦ.

Ξεθαρρεύοντας ὁ Λάμπρος συμπλήρωσε:

— Αὐτὸ εἶναι, Πατροκοσμά! Κι ἂν ἔφτασα νὰ μῶ νάυτης στὰ ρωσικὰ καράβια, εἶναι γιατί νόμισα πὼς ἔτσι δὲ δουλεύω τοὺς Μοσκοβίτες σήμερα, μὰ τὸ σκλαβωμένο ἔθνος μας.

— Τὸ Γένος μας νὰ λές, τὸν διόρθωσε ὁ Πάτερ Κοσμάς.

Κι εἶναι ἀλήθεια πὼς αὐτὸς πρῶτος χρησιμοποίησε τὴ λέξη «Γένος» δίνοντάς του ἔθνικὸ νόημα. Ἀπὸ τότε καθιερώθηκε σ' ὅλους τοὺς Ἑλληνας.

— Πιστεύω πὼς «τὸ ξανθὸ γένος» εἶναι τοῦτο πού θὰ χαρίση τὴ λευτεριά στὸ Γένος μας καὶ θὰ τὸ ἀναστήση. Γι' αὐτὸ μῆκα στὴ δούλειψή τους.

"Ὅσο ὁ Λάμπρος μιλοῦσε, ὁ καλόγερος συνέχεια τὸν κοίταζε στὰ μάτια παράξενα.

— Δὲν ξέρω ἂν θὰ εἶναι, ἀδερφέ μου, τούτη τὴ φορὰ ἢ κάποια ἄλλη... Μὰ τὸ ποθούμενο θὰ ἴρθη κάποια μέρα...

— Ναί, ἄκουσα πού τὸ εἶπες πρὶν στὴ διδαχὴ σου.

— Σὺ ὅμως, μὰ κι ὁ Παντοδύναμος σὲ ἔταξε στὴ θάλασσα μὴν τὴν ἀφήσης... Θὰ ἴρθη κάποιος καιρός, πού μέσα ἀπ' τὸ πέλαγος θὰ προσφέρης πολλὰ στὸ Γένος μας!.. Δὲν ξέρω ἂν θὰ φέρης σὲ τέλος κείνο πού θὰ ἀρχίσης... Ἄλλοι ὅμως θὰ τὸ ξακολουθήσουν ὡς νὰ ἴρθη τὸ ποθούμενο...

'Ο Λάμπρος ἀπὸ συγκίνηση ἄρχισε νὰ τρέμη. Χλώμιασε ἀπ' τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ ἀσκητῆ κι ἔνιωσε νὰ περιτρέχη τὸ κορμί του κάτι σὰν σύγκρου, κάποιο παράξενο συναίσθημα. Ἔσκυψε τὸ κεφάλι γιατί δὲ μπορούσε ἄλλο νὰ ἀτενίσῃ τὰ μάτια τοῦ ἀσκητῆ. Κεῖνος ὅμως προσβλέποντάς τον, ξακολούθησε:

— Προβλέπω πὼς θὰ φτάσης ψηλά... Τὸ Γένος θὰ μιλήσῃ γιὰ σένα... Θ' ἀγωνιστῆς σκληρά... Κι ἂν δὲν πετύχης... θὰ εἶσαι

Ήταν ένας μικρός ξύλινος σταυρός, πού κρεμόταν σέ μιά άλυσσάιδα άσημένια. κείνος πού θά τούς δείξης τò δρόμο πού θά τούς φέρη στò ποθούμενο...

Ή Πάτερ Κοσμάς σηκώθηκε. Τò ίδιο κι ó Λάμπρος.

Στίς βαθειές μεγάλες τσέπες τού ράσου του άποζήτησε κάτι. Τò βρήκε. Τράβηξε και τò έβγαλε.

Ήταν ένας μικρός μαύρος ξύλινος σταυρός πελεκημένος, πού

κρεμόταν ἀπὸ ἀλυσσίδα ἀσημένια σὰν κι αὐτὲς ποὺ εἶχαν οἱ κλέφτες στὴν ἀρματωσιά τους. Τὸν κρέμασε στὸ λαιμὸ τοῦ Λάμπρου, λέγοντάς του:

— Μὲ τὰ χέρια μου τὸν σκάλισα τὸ σταυρὸ αὐτὸν σὰν ἤμουνα στὸ Ἅγιο Ὄρος. Ἔχε τον γιὰ φυλαχτὸ νὰ θυμᾶσαι τὸν καλόγερο Κοσμά, καὶ μὴν τὸν βγάλῃς ἀπὸ πάνω σου.

Ὁ Λάμπρος εὐλαβικὰ ἀνασπᾶστηκε τὸ σταυρὸ καὶ τὸν ἔβαλε μέσα κατὰσαρκα. Ὅσο γρηγορὰ ἔσκυψε, φίλησε τὸ χέρι τοῦ καλόγερου καὶ τοῦ λέει:

— Ὅσο ζῶ, Πατροκοσμά, θὰ τὸν ἔχω γκόλφι μου... Καὶ τὰ λόγια σου πάντα θὰ μὲ συντροφεύουν...

Ἐτοιμάστηκαν νὰ χωρίσουν.

— Τὴν εὐχὴ σου, Πατροκοσμά!

— Ὁ Θεὸς μαζί σου, ἀδελφέ.

Καὶ μὲ τὴν παλάμη τοῦ ἔκανε στὸν ἀέρα τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ.

Ἀκουμπώντας στὸ ραβδί του ὁ Πάτερ Κοσμάς, πῆρε κάποιον δρόμο ποὺ ἀνοιγόταν μπροστά του. Ἐφευγε γιὰ τὸ πρῶτο χωριὸ ποὺ θὰ συναντοῦσε στὸ δρόμο του. Νὰ στήσῃ ἐκεῖ ἓνα καινούργιο ξύλινο σταυρὸ καὶ νὰ κηρύξῃ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στοὺς ραγιαδες.

Κι ὁ Κατσώνης, σφίγγοντας πρὸς στιγμή μὲ τὸ χέρι του τὸ χάρισμα τοῦ καλόγερου, πῆρε καὶ πάλι τὸ δρόμο ποὺ ἔφερε στὸ Κάρλελι, γιὰ νὰ μπῆ στὸ καράβι του, μὲ μιὰν ἀτράνταχτη πίστη γιὰ τὸ «ποθούμενο».

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

Η επανάσταση του 1770 άποτυχε. Οι Έλληνες πίστεψαν στις υποσχέσεις και στην υποστήριξη των Ρώσων. Θάρρεψαν πώς ήρθε ο καιρός να αληθύνει ή προφητεία του «Ξανθού γένους». Άρπαξαν τὰ όπλα και ξεσηκώθηκαν.

Μά γρήγορα οι Ρώσοι τους παράτησαν. Τους τάξανε τόσα, μά τίποτα δέν τους δώσανε... Πήραν τὰ καράβια τους και φύγαν κι άφησαν τους επαναστατημένους Έλληνες στην τύχη τους.

Τότε... Τότε έγινε κάτι πού ό τόπος αυτός δέ ματαείχε δη. Ξεχύθηκαν οι Τουρκοί κι οι Άρβανίτες και πνίξαν στο αίμα τόν ξεσηκωμό τών ραγιάδων. Άφάνισαν τόν τόπο, σφάξανε ό,τι μπορούσαν ζωντανό... Μέν φρίκη ύστερα από χρόνια, θά μνημόνευαν οι Έλληνες τήν πλανερή κείνη «άλέρτα», όπως βάφτισαν αυτή τήν επανάσταση. Σάν μιλούσαν για τόν «καιρό του Όρλώφ» ήταν σά να λέγανε για τόν πιό μεγάλο χαλασμό πού είδε κι έπαθε ή Έλλάδα μέσα σ' όλα τὰ χρόνια τής σκλαβιάς της.

Μέν βαριά λαβωματιά στην ψυχή ό Λάμπρος Κατσώνης, μαρκάρισε και πάλι στα μωσκοβίτικα καράβια και πήρε τόν δρόμο του γυρισμού.

“Όταν κατέβαινε, πόσες ελπίδες δὲν τὸν πλημμύριζαν! Νὰ δὴ
λεύτερο τὸ ἔθνος του! Νὰ ξαναγυρίση στὴν πατρίδα του, κοντὰ
στὴ μάνα του, ποιὸς ξέρει τάχα ἂν ζοῦσε... Μὰ τώρα ἔφευγε ἀφή-
νοντας καὶ πάλι δουλωμένη τὴν Ἑλλάδα, μὲ χαμένες τὶς ἐλπίδες
του.

Τὸ μόνο ὄφελος ποὺ εἶχε σ’ αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία, ἦταν ὅτι ἔμα-
θε πολλά, πάρα πολλὰ γιὰ τὴ θάλασσα. Οἱ καπεταναῖοι σὰ ρωσι-
κὰ καράβια, ἦταν οἱ πιὸ πολλοὶ ἐγγλέζοι θαλασσινοί, ποὺ στὴ
θάλασσα κανεῖς δὲν τοὺς παραβγαίνει.

Μιὰ καὶ δὲ μποροῦσε νὰ μείνη στὴν Ἑλλάδα πιά, ἀκολούθησε
τοὺς Ρώσους. Ἔτσι κάνανε κι ἄλλες τρεῖς χιλιάδες Ἑλληνες. Κι
οἱ Ρῶσοι ὄλους αὐτοὺς τοὺς στείλανε κι ἐγκαταστάθηκαν σὲ μιὰ
πόλη τῆς Κριμαίας, στὸ Γενὶ Καλέ.

Ὁ Λάμπρος τότε ἐκεῖ ἀλλαξοδρόμησε ἀπ’ τὸ δρόμο ποὺ τοῦ
εἶχε χαράξει ἡ μοίρα του. Ποῦ νὰ φανταστῆ πὼς ὕστερα ἀπὸ λίγα
χρόνια θὰ ξανάβρισκε τὸ σωστὸ δρόμο του...

Στὰ καράβια τὸν «καιρὸ τοῦ Ὁρλώφ» γνωρίστηκε μὲ τὸ ρῶσο
ταξίαρχο τὸ Νοταβάνωφ, ποὺ ξεχωριστὰ ἐκτίμησε τὸ θάρρος καὶ
τὴν ἐξυπνάδα του. Σὰν βρέθηκε λοιπὸν στὴν Κριμαία ὁ Λάμπρος,
ὁ Νοταβάνωφ τὸν κατάταξε σ’ ἓνα μισθοφορικὸ ρωσικὸ σῶμα μὲ
τὸ βαθμὸ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ. Κι ὅταν σὲ λίγα χρόνια ὕστερα οἱ
Ρῶσοι κάνανε τὸ Τάγμα τῶν Κυνηγῶν τῆς Βαλακλάδας, μὲ ἔλ-
ληνες μισθοφόρους, ὁ προστάτης τοῦ Νοταβάνωφ κατάταξε τὸν
Κατσώνη στὸ τάγμα αὐτὸ μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Ὁ Λάμπρος ἦταν ἓνας ἄντρας σωστός, κι ἀποφάσισε νὰ δη-
μιουργήσῃ καὶ οἰκογένεια. Παντρεύτηκε τότε ἐκεῖ.

Τί κι ἂν δούλευε σὲ ξένο κράτος, σὲ ξένο στρατό. Ἀπόμεινε
ἓνας ἄγνός Ἑλληνας. Φρόντιζε πάντα νὰ κρατᾶ τὶς σχέσεις του
μὲ τοὺς ἄλλους αὐτοεξόριστους Ἑλληνες τῆς Κριμαίας καὶ νὰ
βρίσκειται σὲ συχνὴ ἐπικοινωνία. Τὸ σπίτι του ἦταν ἀνοιχτὸ σὲ κά-
θε Ἑλληνα κι εἶχε γίνει ἐλληνικὸ κέντρο. Κι ἂν πότε - πότε, ἔφτανε
ὡς ἐκεῖ κανένας πατριώτης τους, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνες
τοῦ Γενὶ Καλέ, σπεύδανε νὰ τὸν ἀνταμώσουν καὶ νὰ ξεδιψᾶσουν
τὴ λαχτάρα τους, μαθαίνοντας τὰ νέα τῆς πατρίδας τους Ἑλλά-
δας. Κι ὕστερα ὁ Λάμπρος θὰ τὸν ἔπαιρνε νὰ τὸν φιλοξενήσῃ στὸ

σπιτικό του. Ὁ καιρὸς ποὺ περνοῦσε γιὰ τὸ Λάμπρο δὲ χανόταν ἄσκοπος. Φρόντισε νὰ μάθῃ κι ἄλλες γλῶσσες ἀπ' τὴ μητρικὴ του. Σὲ λίγα χρόνια ἤξερε ρωσικά, γαλλικά, ἰταλικά καὶ κατάφερε νὰ συνεννοῆται καὶ περσικά. Τοῦ ἦταν ἀναγκαῖο γιὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ὁ θετικὸς του χαρακτήρας, ἡ ἐξυπνάδα του κι ἡ πολυμαθειὰ του ἦταν κεῖνα ποὺ τὸν ξεχώριζαν ἀπ' ὄλους τοὺς ἄλλους Ἕλληνες τοῦ Γενι Καλέ. Γι' αὐτὸ κι ὁ ἑπαρχος Πορζῶφ ξεχωριστὰ τὸν ἐκτιμοῦσε καὶ τὸν ἀγαποῦσε.

Εἶχαν περάσει πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια ποὺ θρισκόταν στὴν Κριμαία.

Ἦταν κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1781. Κάποιος λευκαδίτηςπραματευτῆς πῆγε στὴν Κριμαία κι ἔφτασε ὡς τὸ Γενι Καλέ.

Μαζὶ μ' ἄλλους Ἕλληνες συγκεντρώθηκαν στὸ φιλόξενο σπίτι τοῦ Κατσώνη νὰ μάθουν τὰ νέα τῆς πατρίδας. Πολλὰ τοὺς εἶπε ὁπραματευτῆς καὶ φτάσανε καὶ στὸν Πατροκοσμά.

— Τὸν γνώρισα προσωπικὰ τὸ 1777 ποὺ ἦρθε στὴν Ἁγία Μαύρα. Γύρισε τὸ νησί μας κι ὕστερα πῆγε σιτοὺς Κορφοὺς καὶ στὸ Τζάντε. Ὅπου κι ἂν πῆγαινε, ὅπου κι ἂν στεκόταν, μελίσσι ὁ κόσμος ἀπὸ κοντὰ νὰ τὸν ἀκούῃ. Ἔστηνε ἓνα ξύλινο σταυρό, κι ἀκόμα τώρα θρῖσκονται τέτοιοι στὴ θέση τους κι ὁ κόσμος τοὺς προσκυνάει. Ἄρχιζε ὕστερα τὸ λόγο του, τὶς «διδασχές» του. Τὸ τί κατάφερε μ' αὐτὰ δὲ λέγεται. Οἰκογένειες ποὺ ἦταν χρόνια μαλωμένες ἀγαπιόντανε, καὶ ζούσανε πὰ σὰ νὰ ἦταν μιὰ οἰκογένεια. Ἄνθρωποι ποὺ κάνανε βαριά ἐγκλήματα, μετανιωμένοι, κλαίγανε γιὰ τὰ ἁμαρτήματά τους. Ἀρχόντισσες πουλούσανε τὰ στολίδια τους καὶ τὰ χρήματα τὰ δίνανε στὴ φτωχολογιά καὶ γιὰ νὰ χτίσουν ἐκκλησίαι καὶ σχολεῖα. Δίκαιες ποὺ εἶχαν τὶς σταμάτησαν κι ὅσοι εἶχαν κλέψει τὰ δίνανε πίσω. Ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ μετανιωμένοι γίνονταν καλόγεροι... Γιάτρευε ἀρρώστους κι ὅπως λέγανε ἔκανε ἀκόμα καὶ θαύματα.

— Εἶχα ἀκούσει καὶ γὰρ γι' αὐτόν, ὅταν ἦμουνα στὴν πατρίδα, ἅγιος ἄνθρωπος, εἶπε κάποιος ἀπ' τοὺς Ἕλληνες.

Ὁ Λάμπρος, δὲ μιλοῦσε μὰ ἄκουγε προσεχτικὰ τὰ λόγια τοῦπραματευτῆ Λευκαδίτη.

— Καί τί γίνεται τώρα αὐτός ὁ ἄνθρωπος;

— Δέν ὑπάρχει πιά, εἶπε ὁπραματευτής. Εἶναι στοὺς οὐρανοὺς...

Στὸ ἄκουσμα ὁ Λάμπρος ταράχτηκε. Ἐπιασε ἄξαφνα τὸν ἐπισκέπτη του ἀπ' τὸ χέρι καὶ συγκινημένος τὸν ρώτησε:

— Ὁ Πατροκοσμὰς δέν ὑπάρχει; Πέθανε;

Κοῦνησε μὲ θλίψη καὶ καταφατικὰ τὸ κεφάλι του ὁ Λευκαδίτης καὶ σιγανὰ εἶπε:

— Δέν πέθανε, τὸν σκότωσαν!...

— Ποιοί; σιγομουρμούρισε ἀπ' τὴ συγκίνησή του ὁ Λάμπρος.

— Θὰ σᾶς τὰ πῶ πῶς ἔγινε. Ἐμεινε κάμποσο καιρὸ στὰ νησιά μας, κι ὕστερα πέρασε στὴν Ἡπειρο φτάνοντας ὡς πάνω στὴν Ἀρβανιτιά. Στὶς «διδασχῆς» τὰ ἔβαλε μὲ τοὺς ἀλλόθρησκους. Ἐκανε τοὺς χριστιανοὺς γὰ μὴν ἀγοράζουν πιά τίποτα ἀπ' αὐτούς. Ἐχουν μέσα τὸ διάβολο, ἔλεγε. Καὶ τί δέν τοὺς ἔσερνε. Πῶς τάχα ἓνας ἀντίχριστος σφάζει ἓνα πρόβατο καὶ τὸ μισό, τὸ μπροστινὸ τὸ κρατάει γιὰ λόγου του καὶ τὸ πισινὸ τὸ πουλάει στοὺς Χριστιανοὺς γιὰ νὰ τοὺς μαγαρίση... Ἄλλο πάλι πῶς σὰν πεθάνη κανένας ἄπιστος τὸν βάζουν μέσα σὲ μιὰ σκάφη καὶ τὸν πλένουν μὲ ρακὶ γιὰ νὰ τοῦ βγάλουν ὄλη τὴ βρώμα. Κεῖνο τὸ ρακὶ ὕστερα τὸ φτιάνουν μὲ μυρωδικὰ καὶ τὸ πουλᾶνε φτηνὰ στοὺς χριστιανοὺς γιὰ νὰ τοὺς μαγαρίσουν. Πῶς λοιπὸν βαστάει, τοὺς ἔλεγε, ἡ καρδιά σας νὰ ἀγοράζετεπραμάτειες ἀπ' τοὺς ἀλλόθρησκους; Ποῦ λοιπὸν νὰ πατήση Χριστιανὸς στὰ μαγαζιά τους. Θύμωσαν τότε καὶ πῆγαν στὸν Κούρτ πασά. Τοῦ τάξανε χιλιάδες γρόσια νὰ σκοτώσῃ τὸν Πατροκοσμὰ. Κι αὐτὸς δέχτηκε...

Εἶχαν ὄλοι κρεμαστῆ ἀπ' τὸ στόμα τοῦ Λευκαδίτη. Κανεὶς λόγος δέν ἔλεγε. Κι ὁ Λάμπρος τὸν κοίταζε στὰ μάτια. Τοῦ ἔκανε νόημα νὰ ἑξακολουθήσῃ τὰ ὅσα ἤξερε γιὰ τὸν Κοσμὰ.

— Αὐτὰ ποὺ σᾶς λέω τώρα, συνέχισε, τὰ ἄκουσα στὴν Ἁγία Μαύρα, ἀπὸ κάτι δικούς μας θαλασσινοὺς ποὺ βρέθηκαν σ' ἀρβανίτικο λιμάνι καὶ τὰ μάθανε ὅλα. Βρῆκανε τὸν Πατροκοσμὰ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κούρτ πασά, τὴ στιγμή ποὺ μίλαγε σὲ Χριστιανοὺς. Τὸν φυλάκισαν μιὰ νύχτα. Κι αὐτὸς ποὺ κατάλαβε ὅτι ἦρθε τὸ τέλος του προσευχόταν στὸ Θεὸ καὶ τὸν εὐχαριστοῦσε ποὺ τὸν ἀξίω-

σε νὰ πεθάνη γιὰ τὴ θρησκεία. Τὰ χαράματα τὸν πῆραν καὶ τοῦ εἶπαν πὼς θὰ τὸν πᾶνε στὸν Κουρτ πασά. Στὸ δρόμο πού τὸν πήγαιναν, στὴ θέση Μπουγιαλιῆ, κοντὰ στὸ ποτάμι Μπεραντινὸ (Ἄφο) οἱ φονιάδες πρόσταξαν τὸν Πατροκοσμὰ νὰ ἐτοιμαστῆ. Γονάτισε κι ἄρχισε νὰ προσεύχεται στὸ Θεὸ πὼς θυσιάζεται γιὰ τὴν ἀγάπη του. Σηκώθηκε ὕστερα κι εὐλόγησε τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ κόσμου... Οἱ φονιάδες του τὸν ἄρπαξαν καὶ τὸν κάθησαν κοντὰ σ' ἓνα δέντρο. Θέλησαν νὰ τοῦ δέσουν τὰ χέρια, μὰ ὁ καλόγερος δὲν τοὺς ἄφησε καὶ τοὺς εἶπε πὼς δὲ θὰ ἀντισταθῆ. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του στὸ δέντρο. Οἱ φονιάδες του τοῦ δέσανε τὸ λαιμὸ μ' ἓνα σκοινὶ καὶ μόλις τὸ σφίξανε λίγο, ὁ Πατροκοσμὰς παράδωσε τὸ πνεῦμα του. Ἦταν στὶς 24 Αὐγούστου 1779, ξημερώματα Σάββατο.

— Τοὺς ἄπιστους, εἶπε ὁ Κατσώνης, χτυπώντας πεισνωμένος τὴ γροθιά του πάνω στὸ γόνατο. Τέτοιον ἅγιο ἄνθρωπο! Τὸν θάψανε κεῖ;

— Ὁχι, ἀπάντησε ὁπραματευτής. Ξεγύμνωσαν τὸ λείψανό του, τοῦ δέσανε ἓνα κοτρώνι στὸ λαιμὸ καὶ τὸ πετάξανε στὸ ποτάμι. Τὴ νύχτα κάποιος Χριστιανὸς πού τὸ ἔμαθε, μπῆκε σ' ἓνα μονόξυλο (εἶδος βάρκας). Ἔφαξε καὶ βρῆκε τὸ λείψανο πάνω στὸ νερό. Τὸ βγάξει ἀπ' τὸ ποτάμι, τὸ τυλίγει σ' ἓνα σεντόνι καὶ τὸ φέρνει στὸ χωριὸ Καλικόντασι. Ἔθαψε τὸ λείψανο τοῦ Πατροκοσμὰ μέσα στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Θεοτόκου.

— Τὸν καημένο τὸν Πατροκοσμὰ... εἶπε μὲ σθηστὴ φωνὴ ἀπὸ συγκίνηση ὁ Λάμπρος. Θέλω ὁ Θεὸς νὰ μὲ ἀξιώσει κάποτε νὰ πάω νὰ προσκυνήσω τὸν τάφο του.

Ἔκανε ἐντύπωση στοὺς ἄλλους. Κάποιος τὸν ρώτησε:

— Τὸν γνῶριζες τὸν καλόγερο;

Ὁ Λάμπρος δὲν ἀποκρίθηκε ἀμέσως. Ξεκούμπωσε τὸ ἀμπέχωνό του καὶ στὸ στήθος του φάνηκε ἓνας μικρὸς μαῦρος σταυρὸς, πού κρεμόταν ἀπ' τὸ λαιμὸ του. Δείχνοντάς τον εἶπε στοὺς καλεσμένους του:

— Ὁ ἴδιος ὁ Πατροκοσμὰς μοῦ τὸν χάρισε στὸ Μεσολόγγι τὸ 1770, κι ἀπὸ τότε δὲν τὸν ξεκρέμασα ἀπ' τὸ λαιμὸ μου. Καὶ μοῦ

είπε τότε λόγια, πού ἂν ἀληθέψουν... μὰ ἀπόφυγε νὰ τελειώση τὴ φράση του.

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα κιόλας ὁ Κατσώνης, πῆγε καὶ συνάντησε κάποιον ζωγράφο. Μὲ τὴν ὑπόδειξη τοῦ ἴδιου, τοῦ ζωγράφισε τὸν Πάτερ Κοσμά. Ἐμοιαζε καὶ δὲν ἔμοιαζε... Ὁ Λάμπρος πῆρε τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἔφερε στὸ σπίτι του. Τὴν ἔβαλε ψηλά στὸ εἰκονοστάσι, κοντὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγ - Νικόλα.

— Νὰ τὸν λιβανίζης καθημερινὰ καὶ τὸ καντήλι ποτὲ νὰ μὴν τὸ ἀφήσης νὰ σβῆση, εἶπε στὴ γυναῖκα του. Ὁ Πατροκοσμάς δὲν ἦταν μονάχα ἓνας ἅγιος, μὰ κι ἓνας προφήτης...

* * *

Κεῖνο τὸν καιρὸ ὁ στρατηγὸς Παῦλος Ποτέμκιν, ἀδερφὸς τοῦ πρίγκηπα Γρηγόρη Ποτέμκιν πού πῆρε τὴ θέση τοῦ Ἀλέξη Ὁρλώφ, ἔφτασε μὲ στρατὸ στὴν Κριμαία. Ἀπ' τὸν πορθμὸ τοῦ Γενί Καλέ, ἤθελε νὰ περάσῃ στὸ Ταμάνι καὶ τὸ Κουμπάνι, γιὰ νὰ φτάσῃ στὴν Περσία.

Ὁ στρατηγὸς ζήτησε ἀπ' τὸν ἑπαρχο Πορζῶφ νὰ τοῦ δώσῃ μερικὸν ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης του. Πρῶτον - πρῶτον ὁ Πορζῶφ διάλεξε τὸ Λάμπρο Κατσώνη. Ὁ Ποτέμκιν τὸν κράτησε γιὰ ἐμπιστὸ του καὶ τὸν ἔκανε ἀξιωματικὸ. Κι ὅταν πέρασε στὸ Ταμάνι τὸν πῆρε μαζί του.

Χρειάστηκε τότε ὁ στρατηγὸς ἓναν ταχυδρομὸ γιὰ τὴν Πετρούπολη.

— Θέλω νὰ μοῦ βρῆς ἄξιο ἄνθρωπο γιὰ νὰ πάῃ αὐτὰ τὰ ἐμπιστευτικὰ γράμματα στὸν πρίγκηπα Ποτέμκιν, εἶπε στὸ Λάμπρο.

Κι αὐτὸς μὲ μιᾶς τοῦ ἀπάντησε:

— Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, στρατηγέ μου, βρίσκεται μπροστά σας. Παραξενεύτηκε ὁ Ποτέμκιν.

— Πῶς! Σὺ, Κατσώνη, θὰ ἀναλάβῃς αὐτὴ τὴν ἐπικίνδυνη ἀποστολή;

— Μάλιστα, ἐξοχώτατε. Καὶ ἐλπίζω πὼς θὰ μείνῃς ικανοποιημένος...

Και τὴν ἄλλη μέρα ἔφυγε ὁ Λάμπρος γιὰ τὴν Πετρούπολη.

Ἔφερε τὰ γράμματα στὸν προορισμό τους, τόσο σύντομα, πὸν κι αὐτὸς ὁ Ποτέμκιν παραξενεύτηκε. Ζήτησε νὰ παρουσιαστῆ μπροστά του ὁ ταχυδρόμος.

— Ὑψηλότετε, εἶμαι ὁ ταχυδρόμος πὸν καλέσατε. Ὀνομάζομαι Λάμπρος Κατσώνης.

Ὁ πρίγκηπας τὸν κοίταξε προσεχτικὰ κι ὕστερα τὸν ρώτησε:

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

— Ἕλληνας, Ὑψηλότετε.

Κοῦνησε τὸ κεφάλι του ὁ Ποτέμκιν καὶ τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Μόνον ἓνας Ἕλληνας μποροῦσε νὰ τὸ κάνη αὐτό. Ὅποιος ἄλλος κι ἂν ἦταν, θὰ χρειαζόταν τὸν τριπλάσιο χρόνο, ἐνῶ σύ, τὰ κατάφερες μιὰ χαρά.

Ἐδωσε τὸ χέρι του στὸν Κατσώνη γιὰ χαιρετισμό, καὶ κείνος μὲ συστολὴ ἀπλώσε τὸ δικό του. Σφίγγοντάς το ὁ πρίγκηπας ξακολούθησε:

— Ἀπὸ ἀνθρώπους, σὰν καὶ σένα, ἔχει ἀνάγκη ἡ Αὐτοκράτειρα κι ἐγώ. Μπορῶ νὰ βασίζωμαι σὲ σένα;

— Μάλιστα, Ὑψηλότετε, καὶ θὰ εἶναι τιμὴ μου καὶ χαρὰ νὰ μπορῶ νὰ σᾶς δουλέψω.

— Γύρισε στὴ θέση σου κι ἂν μὲ χρειαστῆς νὰ ῥθῆς νὰ παρουσιαστῆς... Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ σὲ ὀνομάζω λοχαγὸ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ.

Κι ὁ Κατσώνης ξαναπῆγε στὸ Ταμάνι, λοχαγὸς τώρα πιά.

* * *

Πολὺ γρήγορα ὁ στρατηγὸς Ποτέμκιν ξαναχρειάστηκε τὶς ὑπηρεσίες τοῦ λοχαγοῦ Κατσώνη. Ἐπρεπε καὶ πάλι ταχυδρόμος νὰ μεταφέρῃ γράμματα στὴν Πετρούπολη γιὰ τὸν πρίγκηπα Ποτέμκιν. Κι ὁ Λάμπρος πρόθυμα δέχτηκε τὴν καινούργια του ἀποστολή.

Τούτη τὴ φορὰ ὁμῶς δὲν ἦταν σὰν τὴν ἄλλη.

Φτάνοντας σ' ἓνα περσικὸ πανδοχεῖο στὸ δρόμο, ξεπέζεψε ὁ Λάμπρος γιὰ νὰ περάσῃ τὶς ὄρες τῆς νύχτας. Ἦταν κίνδυνος στὸ ἄγνωστο αὐτὸ μέρος νύχτα νὰ προχωρή.

Ὁ ξενοδόχος, ἀφοῦ ἔδωσε στὸν ψυγογιὸ του τὸ ἄλογο τοῦ ρώ-

σου ταχυδρόμου νὰ τὸ περιποιηθῆ στὸ σταῦλο, ὠδήγησε τὸν Κατσώνη μέσα στὸ πανδοχεῖο. Γιὰ ἀσφάλειά του, ρώτησε ὁ λοχαγὸς νὰ μάθῃ ποιοὶ ἄλλοι διανυχτέρευαν ἐκεῖ.

— Ἐνας γάλλος ταχυδρόμος μὲ τὸν ὀδηγὸ του, ἀποκρίθηκε ὁ πέρσης ξενοδόχος. Λέει πὼς εἶναι ἀποσταλμένος τοῦ πρεσβευτῆ τῆς Γαλλίας στὴν Περσία, Ντὲ Ψριηνύ.

Ἄλλος μὲ μιᾶς ὑποψιάστηκε. ἤξερε πὼς οἱ Γάλλοι, τότε, δὲ βλέπαν μὲ καλὸ μάτι τοὺς Ρώσους στὴν Περσία. Σφάλισε μὲ μιᾶς τὴν πόρτα, καὶ μὲ καλωσύνη μὰ καὶ μ' αὐστηρότητα λέει στὸν Πέρση:

— Ὁ Γάλλος αὐτός, πρέπει νὰ ἔχῃ μαζί του κάτι χαρτιά. Μοῦ εἶναι ἀναγκαῖα καὶ θὰ τοῦ τὰ ζητήσω. Ἄν δὲ μοῦ τὰ δώσῃ μὲ τὸ καλὸ, θὰ τοῦ τὰ ἀρπάξω. Μὴ φοβᾶσαι, τίποτα ἄλλο δὲν ἔχω νὰ τοῦ κάνω.

Καὶ πρὶν προλάβῃ ὁ πέρσης ξενοδόχος νὰ τοῦ ἀποκριθῆ, τοῦ ἔβαλε στὸ χέρι ἕνα βαρὺ σακκουλάκι μὲ νομίσματα.

Ὁ Πέρσης δέχτηκε τὸ σακκουλάκι μόνον ποὺ τὰ χέρια του τρέμανε ἀπ' τὸ φόβο.

— Ποῦ κοιμᾶται ὁ γάλλος ταχυδρόμος καὶ ποῦ ὁ ὀδηγὸς του;

— Στὸ δῶμα πάνω ὁ Γάλλος κι ὁ ὀδηγὸς του στὸ σταῦλο.

Τοῦ ἔδειξε ὁ Πέρσης τὰ δωμάτια, κι ὁ Κατσώνης τράβηξε πρῶτα γιὰ τὸ σταῦλο.

Βρῆκε τὸν ὀδηγὸ νὰ κοιμᾶται. Τὸν ξύπνησε ἀπότομα. Ξαφνιασμένος κείνος πετάχτηκε ἀπ' τὰ στρωσίδια του. Ὁ Λάμπρος τὸν ἀρπάζει μὲ τὰ δυνατὰ του χέρια, καὶ σερνάμενο τὸν φέρνει σὲ μιὰ κολώνα στὴ μέση τοῦ σταύλου, κάνοντας νόημα νὰ μὴ βγάλλῃ λέξη. Ὁ ὀδηγὸς ἔτρεμε ἀπ' τὸ φόβο του. Τὸν ἔδεσε στὴν κολώνα, λέγοντάς του:

— Μὴ φοβᾶσαι καὶ τρέμεις, δὲν ἔχεις νὰ πάθῃς τίποτα. Ὅταν σὲ λίγο ἀκούσης τὰ πέταλα τοῦ ἀλόγου μου νὰ ξεμακραίνουν ἀπ' τὸ πανδοχεῖο, θὰ εἶσαι λεύτερος.

Ὁ ὀδηγὸς κούνησε τὸ κεφάλι, βεβαιώνοντας τὸν ξένο ταχυδρόμο πὼς θὰ ὑπάκουε.

Μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι ὁ Κατσώνης μπῆκε στὸ δωμάτιο ποὺ κοιμόταν ὁ γάλλος ταχυδρόμος.

Ἡ ἄκρη τοῦ σπαθιοῦ τοῦ Λάμπρου ἀκουμποῦσε στὸ στήθος του.

Πετάχτηκε ὁ Γάλλος, μὰ πρὶν προκάνη νὰ ριχτῆ καταπάνω στὸ νυχτερινό του ἐπισκέπτη, ἡ ἄκρη τοῦ σπαθιοῦ τοῦ Λάμπρου ἀκουμποῦσε στὸ στήθος του.

— Μὴν κοινηθῆς, γιατί θὰ περάσω τὸ σπαθί μου ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τοῦ κορμιοῦ σου...

‘Ο Γάλλος σαστισμένος ἔμεινε ἀκούνητος. ‘Ο Λάμπρος τότε τὸν πρόσταξε:

—“Ἀνοιξε μὲ μιᾶς τὸν ταχυδρομικό σου σάκκο νὰ δῶ τί ἔχεις μέσα.

Κεῖνος ὅμως δὲ φαινόταν πὼς εἶχε διάθεση νὰ ὑπακούσῃ.

‘Ο λοχαγὸς ὅμως, σὲ πιὸ αὐστηρὸ ὕφος, ξακολούθησε:

— Κάνε ὅ,τι σοῦ λέω, ἂν δὲ θέλῃς νὰ χάσῃς τὸ κεφάλι σου.

‘Ο γάλλος ταχυδρόμος κατάλαβε πῶς εἶχε νὰ κἀνῃ μὲ ἄνθρωπο ποὺ δὲ χωράτευε. “Γπάκουσε.” Ἀνοιξε τὸ σάκκο του ποὺ προσεχτικὰ τὸν ἔψαξε ὁ Κατσώνης. Διάλεξε μερικὰ ἀπ’ τὰ γράμματα ποὺ τοῦ χρειάζονταν, τὰ πῆρε κι ἔφυγε.

‘Ολόχαρος γιὰ τὰ ἀναπάντεχα ἀποκτήματά του, ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ἀψηφώντας τοὺς νυχτερινοὺς κινδύνους κείνου τοῦ τόπου, καβάλλησε τὸ ἄλογό του κι ἔφυγε ἀπ’ τὸ πανδοχεῖο.

‘Ο Γάλλος σαστισμένος δὲ μπορούσε ἀκόμα νὰ καταλάβῃ, ἂν ἔβλεπε κακὸ ὄνειρο ἢ ἦταν ἀλήθεια τὰ ὅσα πρὶν ἀπὸ λίγο ἔπαθε. Κι ὁ ὀδηγὸς του ποὺ ἀκόμα βρισκόταν δεμένος στὴν κολώνα, ἀνάσανε μ’ ἀνακούφιση ποὺ ἄκουσε μέσα στὴ νύχτα νὰ ξεμακραίνῃ τὸ ἄλογο κείνου τοῦ διαβολάνθρωπου...

* * *

Ἔφτασε στὴν Πετρούπολη. Ζήτησε μὲ μιᾶς νὰ παρουσιαστῇ στὸν πρίγκηπα Ποτέμκιν. Κεῖνος, μόλις ἄκουσε τὸ ὄνομά του, μὲ μιᾶς τὸν δέχτηκε στὸ γραφεῖο του.

‘Ο Λάμπρος ἔδωσε τὸ γράμμα ποὺ τοῦ ἔστειλε ὁ στρατηγὸς ἀπ’ τὸ Ταμάνι καὶ πρὶν ὁ Ποτέμκιν τὸ ἀνοίξῃ τοῦ λέει:

—“Ἐψηλότατε, ἔχω καὶ κάτι ἄλλο νὰ σᾶς δώσω ποὺ νομίζω ὅτι σᾶς ἐνδιαφέρει.

Καὶ τοῦ ἔδωσε μιὰ δέσμη ἀπὸ ἄλλα γράμματα.

‘Ο Ποτέμκιν ρίχνοντας μιὰ ματιὰ εἶδε πὼς ἦταν γραμμένα στὴ γαλλικῇ. Γρήγορα - γρήγορα τὰ ἀνοίξε κι ἀνυπόμονα ἄρχισε νὰ τὰ διαβάξῃ. Ὅσο προχωροῦσε τόσο ἔμενε σαστισμένος ἀπ’ τὸ περιεχόμενό τους. Χωρὶς νὰ σταματήσῃ τὸ διάβασμά τους, ψιθύρισε:

— Μὰ εἶναι καταπληκτικὸ τὸ περιεχόμενό τους! Σπουδαῖα διπλωματικὰ ἔγγραφα!... Ποῦ τὰ βρήκες;

Ὁ Κατσώνης τότε τοῦ διηγήθηκε ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ πανδοχείου καὶ πῶς τὰ ἄρπαξε ἀπ' τὸ γάλλο ταχυδρόμο.

Ὁ Ποτέμκιν λιγώτερα ἄκουγε τὴ διήγηση τοῦ λοχαγοῦ Ἑλληνα καὶ πῶς πολὺ διάβαζε τὰ γράμματα. Σὰν τέλειωσε τὸ διάβασμα δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῆ καὶ ξεφώνισε:

— Εἶναι καταπληκτικὰ αὐτὰ πού ἔφερρες, λοχαγέ! Φανερῶνεται ὀλοκάθαρα ἡ ἐχθρική γαλλικὴ πολιτικὴ ἐναντίον τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορίας μας. Θὰ πρέπει νὰ λάβῃ ἀμέσως γνώση ἡ αὐτοκρατορία. Λοχαγέ Κατσώνη, νὰ μὴν ἀπομακρυνθῆς. Θὰ σὲ χρειαστῶ αὐριο ἴσως.

Ὁ Λάμπρος χαιρέτησε κι ἔφυγε. Σύγχρονα κι ὁ Ποτέμκιν, παίρνοντας κοντά του καὶ τὰ γαλλικὰ γράμματα. Πήγαινε νὰ τὰ ἀναγγείλῃ στὴν αὐτοκρατορία πού κείνες τὶς μέρες ἔμενε στὸ ἀνάκτορό της στὴν Πετρούπολη.

Τὴν ἄλλη μέρα, δυὸ ἀξιωματικοὶ λαμπροφορεμένοι, ὠδηγοῦσαν τὸ λοχαγὸ Κατσώνη στὸ παλάτι. Ἀνέβηκαν τὶς φαρδιὲς μαρμαρένιες σκάλες, πέρασαν μέσα ἀπὸ μακρυνοὺς διαδρόμους πλούσια στολισμένους καὶ φτάσανε μπροστὰ σὲ μιὰ χαμηλὴ πόρτα. Τῆ φρουροῦσαν μερικοὶ φύλακες Κοζάκοι.

Ὁ Λάμπρος ἤξερε πού τὸν πᾶνε καὶ γι' αὐτὸ ἔνωθε κάποιον παράξενον συναίσθημα. Ἄμαθος ἀπὸ τέτοια φοβόταν πῶς δὲ θὰ τὰ καταφέρει.

Οἱ ἀξιωματικοὶ πού τὸν συνώδευαν, κάτι εἶπαν στὸν ἀρχιφύλακα τῆς πόρτας. Κεῖνος μὲ μιᾶς ἀνοιξε τὸ βαρὺ πόμολο, ἔσπρωξε τὴν πόρτα πρὸς τὰ μέσα κι ἔκανε τόπο νὰ περάσῃ στὸ δωμάτιο ὁ λοχαγός. Οἱ δυὸ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ μείνανε ἀπέξω.

Ὁ Κατσώνης πού εἶχε σαστίσει πρὸς στιγμὴν, βρῆκε μὲ μιᾶς τὸν ἑαυτὸ του σὰν εἶδε πῶς μέσα στὸ δωμάτιο ἦταν κι ὁ παλιὸς του γνώριμος πρίγκηπας Ποτέμκιν.

Ἐνα τεράστιο δωμάτιο, πρώτη φορὰ πού εἶδε τόσο μεγάλο, στολισμένο μὲ βασιλικὸ πλοῦτο. Πίσω ἀπὸ ἓνα μικρὸ ὀλόχρυσον γραφεῖο, ἦταν καθισμένη ἡ τσαρίνα Κατερίνη. Μιὰ γυναίκα μεσόκοπη, ἀρκετὰ νόστιμη, ἀλλὰ μὲ αὐστηρὴ μορφὴ. Πλαί της ὄρθιος ὁ Ποτέμκιν.

Ὁ πρίγκηπας, γιὰ νὰ δώσῃ κουράγιο στὸν Κατσώνη, τοῦ εἶπε:

Πίσω από ένα μικρό δλόχρυσο γραφείο ήταν καθισμένη ή Τσαρίνα...

— Πλησίασε, λοχαγέ Κατσώνη.

Αυτός ζύγωσε, στάθηκε δυό-τρία μέτρα μακριά άπ' τó γραφείο της τσαρίνας και χαιρέτησε με σεβασμό.

Μέ γλυκειά φωνή, πού δέν ταιρίαζε στο σοβαρό της ύφος, ή τσαρίνα ελεπε:

— Λοχαγέ, ήθελα προσωπικά νά σε γνωρίσω και νά σε συγχα-

ροῦ γιὰ τὰ ὅσα μᾶς ἔφερες γράμματα καὶ μὲ τὸν τρόπο πού τὰ ἀπό-
κτησες, ὅπως μοῦ εἶπε ὁ πρίγκηπας. Ἡ χαρὰ μου εἶναι πιὸ μεγάλη,
γιατὶ ἔμαθα πὼς ἔτυχε νὰ εἶσαι Ἕλληνας. Θὰ πρέπει νὰ γνωρίζης
τὸ πόσο μ' ἐνδιαφέρει ἡ ὑπόδουλη πατρίδα σου. Σκοπὸς μου εἶναι
κάποτε νὰ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴ δουλεία τὸ ὁμόθησκό μας αὐτὸ χρι-
στιανικὸ ἔθνος. Ἐλπίζω ὅτι δὲ θ' ἀργήσῃ ὁ καιρὸς πού θὰ χρει-
αστῶ ὅλους ἐσᾶς τοὺς Ἕλληνες.

Ὁ Κατσώνης συγκινημένος ἀπ' τὰ λόγια τῆς Κατερίνης, δὲ
βρῆκε τίποτα νὰ ἀπαντήσῃ, μὰ ξαναχαιρέτησε μὲ σεβασμό.

Τώρα μίλησε ὁ Ποτέμκιν:

— Ἡ Α. Μ. ἡ αὐτοκράτειρα πασῶν τῶν Ρωσιῶν, σοῦ προσφέ-
ρει αὐτὸ τὸ μικρὸ δῶρο γιὰ τὶς ὑπηρεσίες σου.

Καὶ τοῦ πρότεινε ἓνα σακκούλι μὲ νομίσματα, ἀρκετὰ βαρὺ. Χί-
λια φλουριά εἶχε μέσα! Συνεσταλμένος ὁ Κατσώνης δὲν ἄπλωσε τὸ
χέρι νὰ τὸ πάρῃ ἀμέσως.

— Εἶναι δικό σου, λοχαγέ, μίλησε πάλι αὐστηρὰ ὁ Ποτέμκιν.

Τότε ὁ Λάμπρος τὸ πῆρε χαιρετώντας καὶ πάλι στρατιωτικὰ μὲ
σεβασμό.

— Τί ἄλλη χάριθ θέλεις ἀπ' τὴν αὐτοκράτειρά σου; τοῦ εἶπε μὲ
καλωσύνη ἡ Κατερίνη.

Κεῖνος ἀπὸ ντροπὴ ἔμεινε ἄναυδος.

Ὁ Ποτέμκιν καὶ πάλι τοῦ ἔδωσε θάρρος, λέγοντάς του:

— Μίλησε λεύτερα, λοχαγέ Κατσώνη. Τί θέλεις ἄλλο ἀπ' τὴν
Α. Μ. τὴν αὐτοκράτειρα;

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι ὁ Λάμπρος καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ κατὰφε-
ρε νὰ πῇ:

— Μεγαλειοτάτη! Ὑπηρετῶ λοχαγὸς στὴ στεριά... Ἐὰν ἤθελε
εὐδοκίησῃ ἡ Μεγαλειότης σας νὰ μὲ μετατάξῃ στὴ θάλασσα...

Ἡ Κατερίνη γέλασε μ' ἓνα παιδιάστικο γέλιο, κι εἶπε:

— Πῶς φαίνεται ὅτι εἶναι ἓνας γνήσιος Ἕλληνας! Ἀγαπάει τὴ
θάλασσα.

— Ἡ πατρίδα σου εἶναι θαλασσινή; Ἀπὸ ποῦ εἶσαι; τὸν ρώτησε
ὁ Ποτέμκιν.

— Ἀπὸ τὴ Λειβαδιά, Ὑψηλότατε, πού βρίσκεται στὴ μέση τῆς
Ρούμελης, μακριὰ ἀπ' τὴ θάλασσα.

Ἡ τσαρίνα κι ὁ πρίγκηπας δὲ μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὰ γέλια
μὲ τὴν ἀπάντηση τοῦ Κατσώνη.

Ἡ Κατερίνη, μ' ἓνα τῆς βλέμμα πρὸς τὸν Ποτέμκιν, ἔδωσε τὴ
συγκατάθεσή της.

— Ἡ ἐπιθυμία σου θὰ γίνη, τοῦ εἶπε ὁ Πρίγκηπας.

Ὁ Κατσώνης χαιρέτησε μ' ὄλο τὸ σεβασμὸ καὶ θγῆξε ἀπ' τὸ αὐ-
τοκρατορικὸ γραφεῖο.

Τὴν ἄλλη μέρα φεύγοντας γιὰ τὴν Κριμαία ἔφερε μαζί του καὶ
τὸ νέο διορισμό του: Κυβερνήτης σὲ καράβι!

Ὁ Λάμπρος Κατσώνης εἶχε πετύχει πιά αὐτὸ ποῦ ποθοῦσε...

ΣΤΟ ΣΩΣΤΟ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟ

ἂν ἔφτασε στήν Κριμαία, σύμφωνα μὲ τὴν αὐτοκρατορική διαταγή, τοῦ δώσανε νὰ κυβερνήσῃ τὸ καράβι «Μπερεζένιε», πὸν θὰ πῆ φρουρά. Ἦταν ἓνα κρατικὸ φορητὸ καράβι, μὰ γιὰ τὸ φόβο τῶν πειρατῶν εἶχε καὶ δεκαοχτὼ κανόνια.

Ἔτσι πιά ὁ Λάμπρος στὰ τριανταπέντε του χρόνια, εἶχε πιά ὀριστικὰ μεταπηδήσει ἀπ' τὴ στεριά στὴ θάλασσα. Κι ἀπ' τὴν ἄλλη κιάλας μέρα, ἄλλαξε τὴ στεριανὴ στρατιωτικὴ του στολὴ μὲ τὴ θαλασσινὴ τοῦ ρώσου ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ. Μὲ τὸ παράξενο καπέλλο, πὸν ἔμοιαζε περίπου σὰν τὰ τρικαντὸ, τὸ ἄσπρο γιλέκο μὲ τὰ πολλὰ κουμπιά καὶ τὰ φαρδεῖὰ σειρήτια, τὸ στενὸ ἄσπρο παντελόνι, τὸ μακρὸ γυριστὸ μπροστὰ σακκάκι σὰν βελάδα, τὶς μακριῆς ὡς τοὺς μηροὺς μαῦρες μπότες, τὶς ὀλόχρυσες ἐπωμίδες καὶ τὸ στενὸ μακρὸ σπαθὶ μὲ τὶς μεγάλες κρεμαστὲς ἀσημένιες φοῦντες.

Τοῦ δώσανε τὸ λεύτερο νὰ διαλέξῃ μόνος του τὸ πλήρωμά του. Κοντὰ στοὺς ἄλλους πῆρε κι ἐνενηνταοχτὼ ἔλληνες θαλασσινοὺς, πὸν βρισκόνταν κι αὐτοὶ μαζί του στήν Κριμαία. Γιὰ ἀντικαταστάτη του ἀξιωματικὸ πῆρε τὸ Γιάννη Κοντογούρη. Ἐνας θαλασσόλυ-

κος πού είχε γυρίσει όλα τὰ λιμάνια τῆς Φραγκιάς καὶ τῆς Ἀνατολῆς κι ἔζησε ὅλο τὸ βίο του στὸ πέλαγος.

Ἦταν τόσο σύντομη ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆ τῆς ζωῆς του πού κι ὁ ἴδιος ὁ Λάμπρος δὲν τὸ πίστευε.

Τὸ «Μπερεζένιε» βρισκόταν ἀραγμένο σ' ἓνα λιμάνι τῆς Κριμαίας. Οὔτε βδομάδα δὲν ἦταν πού ὁ Κατσώνης είχε ἀναλάβει γιὰ κυβερνήτης του.

Καθισμένος στὴν πλώρη τοῦ карабиоῦ μὲ τὸν Κοντογούρη, χαϊρόντουσαν τὴ φεγγαρόλουστη νύχτα, καπνίζοντας τὰ τσιμπούκια τους. Εἶχαν τελειώσει τὴ κουβέντα τους σχετικὰ μὲ τὴ διοίκηση τοῦ карабиоῦ.

Ὁ Κοντογούρης ἔπινε τὴν τελευταία του κούπα μὲ βότκα, κι ὁ Λάμπρος συλλογισμένος κάπνιζε ἠδονικὰ τὸ τσιμπούκι του.

— Τί συλλογιέσαι, καπετάνιε; τοῦ εἶπε ὁ Κοντογούρης. Μὲ τὴν εὐκὴ τοῦ Παντοδύναμου, ὅλα θὰ πᾶνε καλά...

— Μακάρι, καπετὰν Γιάννη, μὰ ἀλλοῦ τώρα ἔτρεχε ὁ λογισμὸς μου...

Κάπνισε δυὸ τρεῖς βαθειὲς ρουφηξιὲς καπνὸ ὁ Κατσώνης καὶ ξακολούθησε:

— Ἦμουνα ἑφτά - ὀχτὼ χρόνων. Μ' ἄλλους φίλους στὰ χρόνια μου, Ἕλληνες καὶ Τούρκους, εἶχαμε φτιάξει μικρὰ караβάκια καὶ κάθε τόσο παίζαμε στὴν Κρύα, στὸ ποτάμι τῆς πατρίδας μου Λειβαδιάς. Τρία τέσσερα Τουρκόπουλα ἀπ' τὴ μιὰ μεριά κι ἄλλοι τόσοι ἐμεῖς ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ μὲ τὰ караβάκια μας θαλασσομαχούσαμε τάχα. Κάποιο Τουρκόπουλο ἦταν ὁ καπονταντὰν πασὰς (τουρκὸς ναύαρχος) καὶ λόγου μου ὁ ρωμιὸς καπετάνιος. Μιὰ μέρα ὅμως σέρναμε τὰ караβάκια μας μὲ τὰ σκοινιὰ ἀπ' τὴν ἀκροποταμιὰ, παραπάτησα κι ἔπεσα μέσα στὸ ποτάμι. Βάλανε τὰ ξεφωνητὰ τὰ παιδιὰ καὶ κάτι γυναῖκες πού πλένανε ρούχα πιὸ πέρα, τρέξανε καὶ μὲ βγάλανε ἀπὸ τὸ ποτάμι, ἀπ' ἀλλιῶς θὰ πνιγόμουνα, γιατί ἦταν βαθύ. Τὸ μάθανε στὸ παζάρι, συνάχτηκε κόσμος, καὶ νάσου, ἔρχεται κι ὁ πατέρας μου τρομαγμένος. Μ' ἀρπάζει ὅπως ἤμουνα μούσκεμα καὶ μοῦ πατάει ἓνα βρωμόξυλο μπροστὰ στὸν κόσμο. «Ὁρέ, караβοκύρης ἤθελες νὰ μοῦ γίνης; Ἐβγαλε ἡ πατρίδα μας κανένα θαλασσινό, πού ζήλειψε ἡ ἀφεντιά σου;» Μοῦ ἔλεγε καὶ μοῦ τὶς ἔδινε. Ντροσιάστη-

κα τόσο, πού πέταξα τὸ καραβάκι μου κι οὔτε ξανάπαιξα στὸ ποτάμι. Πού νὰ ζοῦσε ὁ συχωρεμένος ὁ πατέρας μου καὶ νὰ ἦταν ἀπὸ μιὰ μεριά τώρα! Θὰ ἔβλεπε πὼς ἔβγαλε κι ἡ σφεριανὴ Λειβαδιὰ θαλασσινό, κι αὐτὸς ἦταν ὁ γιὸς του...

Ὁ Κοντογούρης τὸν ἄκουγε ἀμίλητος. Στράγγισε καὶ τὴν τελευταία γουλιὰ τῆς βότκας. Κούνησε τὸ κεφάλι του κι εἶπε:

— Καλή, καπετὰν Λάμπρο, εἶναι ἡ θάλασσα, μὰ ἔχει καὶ τοὺς καημούς της!.. Ὁ Παντοδύναμος νὰ δώση καὶ νὰ προκόψης...

Σηκώθηκαν καὶ πῆγαν γιὰ ὕπνο.

Ὁ Λάμπρος πῆγε στὸ καμαράκι του.

Ψηλὰ στὴ γωνιὰ βρισκόνταν δυὸ εἰκόνες. Τοῦ Ἁγίου Νικόλα ἡ μιὰ κι ἡ ἄλλη τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ. Ἦταν αὐτὲς πού εἶχε σπίτι του καὶ τὶς πῆρε κοντὰ στὸ καράβι του. Μπροστὰ τοὺς ἓνα κρεμασμένο ἀσημένιο καντήλι ἔκαιγε.

Στάθηκε, ἔκανε τὸ σταυρό του, καὶ μὲ πίστη κοίταξε καὶ τὶς δυὸ εἰκόνες.

— Βοήθα με, Ἁγίου Νικόλα μου, νὰ προκόψω στὴ θάλασσα.

Κάρφωσε ὕστερα τὰ μάτια του στὴν ἄλλη.

— «Θὰ ῥθῆ κάποιος καιρὸς πού μέσα ἀπ' τὸ πέλαγος θὰ προσφέρῃς πολλὰ στὸ Γένος μας.» Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὰ λόγια αὐτὰ πού μοῦ εἶπες κάποτε, Πατροκοσμᾶ. Εἶναι χαραγμένα στὸ μυαλό μου, σὰν τὴ μορφὴ τῆς μάνας μου, σὰν τὴν ὄψη τῆς πατρίδας μου... Ἄμποτες τὰ προφητικά σου λόγια, Πατροκοσμᾶ, νὰ ἀληθεύουν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Γένους...

Μὲ τρεμάμενα ἀπὸ συγκίνηση χέρια, πῆρε τὸν ξύλινο σταυρὸ πού κρεμόταν ἀπ' τὸ λαιμό του καὶ μὲ εὐλάβεια τὸν ἔφερε στὰ χεῖλια του.

* * *

Τὸ 1787 ἡ Ρωσία κήρυξε τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Τουρκίας. Τί ἄλλο ἤθελε τώρα ὁ Λάμπρος, παρὰ μαζὶ μὲ τοὺς Ρώσους νὰ πολεμήσῃ τὴν τούρκικη αὐτοκρατορία, πού κρατοῦσε δουλωμένη τὴν πατρίδα του... Τὰ λόγια πού τοῦ εἶπε ἡ Μεγάλῃ Κατερίνη μπορεῖ τώρα νὰ γίνονταν ἀλήθεια.

Τὸ καράβι του «Μπερεζένιε» ἀκολούθησε τὸ ρωσικὸ στόλο μὲ

στόλαρχο τὸ Νικολάι Μορντβίνωφ. Ἄρᾶξανε κοντὰ στὸ κάστρο τοῦ Κιλ Μπουρνοῦ, στὴν Κριμαία. Κι ὁ Κατσώνης ἐπιζητοῦσε εὐκαιρία γιὰ νὰ φέρῃ σὲ τέλος ἐπικίνδυνες ἀποστολές.

Μαζὶ μ' ἄλλα ρωσικὰ καράβια βγήκε περιπολία στὸν Εὐξεινο. Κοντὰ στὴν Ἀσία βρήκανε τρία τούρκικα καράβια ν' ἀρμενίζουν μ' ἄλλα δυὸ τρία φορηγὰ. Οἱ ρῶσοι καπεταναῖοι τῶν ἄλλων καραβιῶν δίστασαν νὰ τὰ χτυπήσουν. Ἦταν πιδὲ μεγάλα τὰ τούρκικα καὶ μὲ βαριὰ κανόνια. Ὁ Κατσώνης ὅμοις ἀποφάσισε, ἔστω καὶ μόνο μὲ τὸ δικό του καράβι, νὰ τὰ χτυπήσῃ. Ἔφερε τὸ «Μπερεζένιε» κοντὰ σι' ἄλλα ρώσικα, καὶ μὲ τὴ βροντερὴ του φωνή, μπροστὰ ἀπ' τὴν πρύμη τοὺς ξεφώνισε:

— Ἐγώ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἄη-Νικόλα καὶ τοῦ Πατροκοσμᾶ, θὰ χτυπήσω τοὺς Τουρκαλάδες. Ἄν θέλετε, ἐλάτε κοντά μου.

Καὶ χωρὶς νὰ προσμένῃ ἀπόκριση καὶ νὰ κἀνῃ μὲ τ' ἄλλα «λίγια μπατάγια» (γραμμὴ παραγωγῆς μάχης), πρόσταξε τοὺς ναῦτες του νὰ ὀδηγήσουν τὸ «Μπερεζένιε» καταπάνω στὰ τούρκικα.

Ντραπήκαν οἱ ἄλλοι ρῶσοι καπεταναῖοι καὶ τὸν ἀκολούθησαν μὲ τὰ καράβια τους.

Ἦταν ἀναπάντεχη ἡ ὀρμητικὴ του ἐπίθεση κι οἱ μπάλες τῶν κανονιῶν του κἀνανε τοὺς Τούρκους νὰ σαστίσουν. Ἀπαντήσανε κι ἐκεῖνοι μὲ μερικὰ σμπάρα (ὀμοβροντίες), μὰ οἱ μπάλες τους πήγανε χαμένες.

Χτυπημένα τὰ δυὸ τούρκικα ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν καὶ τὸ τρίτο βούλιαξε χωρὶς νὰ προκἀνῃ νὰ γλυτώσῃ τὸ τσοῦρμιο του. Τὰ φορηγὰ μείνανε ἀπροστάτευτα καὶ σὲ λίγο ὁ Κατσώνης τὰ ἔσερνε πίσω του «πρέζα μπατάγιας» (πολεμικὴ λεία).

Σὰν γύρισαν κι ἀντάμωσαν τὸ στόλο κι οἱ ρῶσοι ἀξιωματικοὶ μολόγησαν τὸ κατόρθωμα τοῦ Λάμπρου στὸ Μορντβίνωφ, ὁ ναύαρχος δὲ μπόρεσε νὰ κρύψῃ τὸ θαυμασμό του κι εἶπε:

— Τοῦτος εἶναι σωστὸς ἀπόγονος τοῦ Θεμιστοκλῆ!...

* * *

Τὸ κατόρθωμά του αὐτὸ δὲν εἶχε ἱκανοποιήσει τὸν Κατσώνη. Ἐπιζητοῦσε τὴν περίσταση, ὀλομόναχος, μόνο μὲ τὸ καράβι του νὰ χτυπήσῃ τοὺς Τούρκους. Θὰ ἦταν γι' αὐτὸν μιὰ ξεχωριστὴ ἱκανο-

Ήταν αναπάντεχη ή όρμητική του επίθεση.

ποίηση να πολεμήση τους αφέντες της σκλάβας χώρας του. Κι ή περίσταση αυτή που άποξήτησε, του δόθηκε.

Ήταν τὸ τέλος του Νοέμβρη, στα 1787. 'Ο ρωσικός στόλος βρισκόταν άραγμένος στο Λιμάνιο.

Έμαθε ό Κατσώνης πως κάποιο τούρκικο καράβι φορτηγό, γεμάτο από τρόφιμα ήρθε απ' την Πόλη κι άραξε στην Ούτσάκοβα

(Ὁζοῦ) πού τὸ προστάτευαν τὰ μεγάλα καὶ δυνατὰ κανόνια τοῦ κάστρου.

Παρουσιάστηκε στὸ Μορντβίνωφ καὶ τοῦ λέει:

— Ἐξοχώτατε, νὰ μοῦ δώσετε τὴν ἄδεια νὰ πάω νὰ σᾶς φέρω τὸ τούρκικο καράβι ἀπ' τὴν Οὐτσάκοβα...

Παραξενεύτηκε ὁ ναύαρχος ἀπ' τὰ λόγια τοῦ ἑλληνα θαλασσινοῦ. Δὲ βρῆκε τί νὰ τοῦ ἀποκριθῆ. Κούνησε παράξενα ἀμίλητος τὸ κεφάλι καὶ σήκωσε τοὺς ὤμους, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε: «Κάνε ὅ,τι νομίζεις.»

Αὐτὸ ἤθελε κι ὁ Λάμπρος.

Πῆγε στὸ καράβι του. Σύναξε τὸ πλήρωμά του τὸ δειλινὸ καὶ τοῦ εἶπε:

— Πρὶν ἀπ' τὰ μεσάνυχτα θὰ σαλπάρουμε γιὰ κάπου. Θὰ εἶναι δύσκολα... Μπορεῖ νὰ μᾶς κρεμάσουν ἀπ' τὰ ἄλμπουρα (κατάρτια) ἢ νὰ μᾶς φᾶνε οἱ σκύλοι (σκυλόψαρα). Δὲν παίρνω στὸ λαιμό μου κανένα. Ὅποιος θέλει ἀπ' τὸ τσοῦρμο μπορεῖ νὰ βγῆ ἀπ' τὸ καράβι. Ἐμένα, κι εἴκοσι μὲ φτάνουν γιὰ νὰ κάνω αὐτὸ πού θέλω.

Καὶ χωρὶς νὰ προσμένῃ ἀπόκριση, γύρισε τὶς πλάτες του καὶ μαζὶ μὲ τὸν Κοντογούρη τράβηξαν κατὰ τὴν πλώρη.

Θέλανε δυὸ ὥρες ὡς τὰ μεσάνυχτα.

Ὁ Κατσώνης ἤρεμος κάπνιζε τὸ τσιμπούκι του στὸ καμαράκι του. Μπῆκε μέσα ὁ Κοντογούρης γελαστὸς καὶ τοῦ λέει:

— Οἱ Ρῶσοι ἀπ' τὸ τσοῦρμο φύγανε ὅλοι. «Τὰ κουφάρια μας τὰ θέλουμε», εἶπαν. Ἀπόμειναν μονάχα ὅλοι οἱ Ρωμοί.

— Τόσο τὸ καλύτερο. Θὰ δείξουμε στοὺς ρώσους θαλασσινοὺς, τὸ τί ἀξίζουν οἱ Ἕλληνες.

Καὶ πρὶν τελειώσῃ τὰ λόγια του, βγῆκε ἀπὸ τὸ καμαράκι κι ἀποφασιστικὸς τράβηξε στὴν κουβέρτα τοῦ «Μπερεζένιε». Ἀπὸ κοντὰ κι ὁ Κοντογούρης.

Διάταξε νὰ χτυπήσουν τὸ καμπανάκι καὶ νὰ ἐτοιμαστῆ τὸ τσοῦρμο.

— Λύστε πριμάτσες (λύστε τὰ σκοινιά) καὶ βίρα (σηκῶστε) τὶς ἄγκυρες, ἀκούστηκε νὰ προστάξῃ ὁ Κοντογούρης.

Καὶ τὴν ἴδια στιγμή σηκώσανε καὶ τὰ πανιὰ στὰ ἄλμπουρα καὶ τὰ ξάρτια.

Τὸ «Μπερεζένιε,» σὲ λίγο, ἀρμένιζε μέσα στὴ χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ «Μπερεζένιε» σὲ λίγο, μὲ πρῖμο τὸν καιρὸ ἄφηνε τὸ Λιμάνιο κι ἀρμένιζε μέσα στὴ χειμωνιάτικη νύχτα γιὰ τὴν Οὐτσάκοβα.

Ὁ Κατσώνης μπήκε στὸ καμαράκι του καὶ σὲ λίγο ξαναβγήκε στὴν κουβέρτα. Παραξενεύτηκαν οἱ ναῦτες πού τὸν εἶδαν ἔτσι ντυμένο. Δὲ φοροῦσε πιά τὴ στολὴ τοῦ ρώσου ἀξιωματικοῦ. Ἦταν ντυμένος ὅπως κι οἱ ναῦτες του, ξυπόλητος. Μόνο πού στὸ κεφάλι του εἶχε δέσει στὰ μαλλιά γαλάζιο μεγάλο πανὶ καὶ στὸ στήθος του κρεμόταν μ' ἀλυσσίδα ἕνας ξύλινος μαῦρος σταυρός.

Δίχως ἕνα φῶς τὸ «Μπερεζένιε» μέσα στὴ νύχτα, κατάφερε νὰ φτάσῃ στὴν Οὐτσάκοβα. Οἱ Τούρκοι ἀπ' τὰ ἀγκυροβολεῖα τοῦ κάστρου οὔτε τὸ πῆραν χαμπάρι. Στὸ σκοτάδι εἶδαν τὸ τούρκικο καρὰ-βι πού ἀποζητοῦσαν. Ἦσυχια - ἦσυχια τὸ πλεύρισαν. Ρῖξαν μερικοὺς γάντζους γιὰ νὰ κολλήσουν σ' αὐτό, καὶ πρῶτος μ' ἕνα τσεκούρι ναυτικὸ στὸ χέρι, πήδησε στὴν κουβέρτα τοῦ τούρκικου ὁ Κατσώνης. Ἀπὸ κοντὰ οἱ ναῦτες του.

Τὸ φορηγὸ ἦταν σχεδὸν ἄδειο ἀπὸ τσοῦρμο. Ὅχιτὼ ναῦτες ἦταν ὄλοι - ὄλοι, κι αὐτοὶ τὸ εἶχαν ρίξει στὸν ὕπνο χωρὶς νὰ ἀφήσουν βάρδια (φρουρά). Ὅλοι οἱ ἄλλοι Τούρκοι εἶχαν βγῆ στὴ στεριά.

Οἱ Ἕλληνες δένουν μὲ μιᾶς τοὺς Τούρκους, πρὶν ἀκόμα καλοξυπνήσουν. Σηκώνουν γρήγορα, γρήγορα τὶς ἀγκυρες τοῦ φορηγοῦ καὶ τὸ δένουν πίσω ἀπὸ τὸ «Μπερεζένιε». Φεύγουν ἀπ' τὴν Οὐτσάκοβα, σέρνοντας ξοπίσω τὸ φορηγὸ, χωρὶς νὰ τοὺς νιώσουν.

— Γραμμὴ τώρα γιὰ τὸ Λιμάνιο, ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ Κοντογούρη.

— Βιάζεσαι, καπετὰν Γιάννη, τὸν κόβει ὁ Λάμπρος. Ἔτσι θὰ φύγουμε, χωρὶς νὰ ρίξουμε στοὺς Τουρκαλάδες μερικὰ συμπάρα;

Φέρνει τὸ φορηγὸ στ' ἀνοιχτά, κι ἀφοῦ τὸ ἄφησε ξυλάρμενο (χωρὶς πανιά), βάζοντας μερικοὺς δικούς του μέσα γιὰ φρουρά, προστάζει καὶ πάλι τὸ «Μπερεζένιε» νὰ ξανατραβήξῃ γιὰ τὴν Οὐτσάκοβα.

Παραξενεύτηκαν οἱ ναῦτες ἀπ' τοῦ Κατσώνη τὴν ἀπόφαση. Αὐτὸς τὸ κατάλαβε. Δυνατὰ τότε τοὺς φώναξε:

— Ὅρὲ σεῖς, δὲν εἶμαστε φιλιμπουστιέροι (πειρατὲς) γιὰ νὰ φύγουμε ἔτσι κρυφὰ μέσα στὴ νύχτα. Εἶμαστε Ἕλληνες θαλασσινοὶ καὶ θέλω νὰ χτυπήσουμε παλληκαρίσια τοὺς ἐχθρούς μας.

Τὸ «Μπερεζένιε» ἀρμένιζε μὲ πρῖμο τὸν καιρὸ καὶ πάλι γιὰ τὴν Οὐτσάκοβα. Ὅπως περνάει ἀπ' τὴ θέση Χασάνπασα πού ἦταν τὰ στεριανὰ πυροβολεῖα τῶν Τούρκων, ὁ Λάμπρος προστάζει τὸν τιμονιέρη:

— Κατὰ τὴ στεριά τὸ τιμόνι.

Κι ὁ ναύτης γυρίζει τὴ ρόδα τοῦ τιμονιοῦ, φέροντας τὸ καράβι κατὰ τὸ γιαλό.

Ἐχει φέξει πιά κι οἱ Τοῦρκοι βρίσκονται στὰ κεφενεῖα τοῦ λιμανιοῦ νὰ πιοῦν τὸν πρωινό τους καφὲ καὶ νὰ καπνίσουν τὸ πρῶτο μακρὺ τους τσιμπούκι.

Ἀψηφώντας τὰ στεριανὰ κανόνια ὄλο καὶ ζυγώνει τὸ καράβι του ὁ Λάμπρος κατὰ τὴ στεριά. Ἀνοίγει τὸ κανοκυάλι του καὶ βλέπει στὰ καφενεῖα συναγμένους ξένιαστους τοὺς Τούρκους.

Οἱ δεκαοχτὼ μπουκαπόρτες τοῦ καραβιοῦ ἔχουν ἀνοίξει καὶ φοβερὰ προβάλλουν τὰ κανόνια τους.

— Φωτιά! ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ καπετὰν Λάμπρου.

Κι οἱ μποῦκες τῶν κανονιῶν, μιὰ - μιὰ, μὲ τὴν ἀράδα τους φωτοβολᾶνε βροντολογώντας καὶ στέλνουν τὶς μπάλες τους στὰ καφενεῖα τοῦ λιμανιοῦ.

Ξαφνιαζόνται σαστισμένοι οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦτο τὸ κακὸ ἀναπάντεχο. Γεμίζει τὸ μουράγιο σκοτωμένους καὶ λαβωμένους. Οἱ ἄλλοι τρέχουν τρομοκρατημένοι νὰ κρυφτοῦν.

— Ἡ μοσκοβίτικη ἀρμάδα!

— Ἡ μοσκοβίτικη ἀρμάδα!

Φωνάζει δειλιασμένος ὁ ἕνας στὸν ἄλλο καθὼς τρέχουν τρομοκρατημένοι νὰ κρυφτοῦν. Γιατὶ θαρροῦσαν πὼς ὁ ρωσικὸς στόλος τοὺς χτυποῦσε. Ποῦ νὰ φανταστοῦν πὼς ἦταν ἕνα καὶ μόνο καράβι, κι αὐτὸ ἔμπορικό!

Σπίτια γκρεμίζονται, πυρκαγιὲς ἀνάβουνε σὲ διάφορα σημεῖα τῆς Οὐτσάκοβας.

Τὸ «Μπερεζένιε» ρίχνει καὶ δεύτερη μπαταριά κατὰ τὴ στεριά, καὶ μὲ μιᾶς ὕστερα ξανοίγεται στὰ βαθιά. Ὁ Λάμπρος θέλει νὰ φέρῃ τὸ καράβι του μακριὰ ἀπ' τὰ τούρκικα κανόνια. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο.

Τὰ στεριανὰ τούρκικα πυροβολεῖα, ἀρχίζουν μ' ὄλα τὰ κανόνια

τους νὰ χτυπάνε τὸ «Μπερεζένιε». Χαμένους πᾶνε οἱ μπάλες τους, γιατί τὸ καράβι ἔχει ἀλαργέψει κάμποσο.

Ὁ καπετὰν Λάμπρος, ὅμως, δὲν κοιτάζει νὰ φύγη. Ἀφοῦ ἀσφαλίστηκε πὼς δὲ μποροῦσαν νὰ τὸν φτάσουν οἱ ἐχθρικές μπάλες, κάνει βόλτες μπροστά τους στ' ἀνοιχτὰ καὶ κάθε τόσο τὰ κανόνια του ρίχνουν κι ἀπὸ μιὰ μπάλα.

Ἀναταράζεται κι ἀστραποβολαίει ὁ τόπος ἀπὸ τὶς κανονιὲς καὶ θορρεὶ κανεὶς πὼς δυὸ στόλοι πολυκάραβοι παλεύουν.

Αὐτὸ παθαίνει κι ὁ πρίγκηπας Ποτέμκιν πού βρίσκεται μὲ τὸ στρατό του στρατοπεδευμένος λίγο ἔξω ἀπ' τὸ Λιμάνιο. Ἀφρίζει ἀπ' τὸ κακό του, γιατί νομίζει πὼς ὁ ρωσικὸς στόλος, χωρὶς τοῦτος νὰ ἔχη γνώση, χτυπιέται μὲ τοὺς Τούρκους. Στέλνει μὲ μιᾶς ταχυδρόμο στὸ ναύαρχο Μορντβίνωφ νὰ τὸν πληροφορήσει τί συμβαίνει. Κι ὁ ναύαρχος τοῦ ἀπαντᾷ πὼς ὁ Λάμπρος Κατσώνης μὲ τὸ καράβι του, μόνος, ἔκανε μιὰ νυχτερινὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Οὐτσάκοβας.

Παραξενεύτηκε ὁ πρίγκηπας σὰ διάβασε τὴν ἀπάντησι τοῦ Μορντβίνωφ καὶ πετώντας τὸ γράμμα, στενοχωρημένος ξεφώνισε:

— Κρίμα: Χάσαμε τὸ γενναῖο κι ἄξιό Λάμπρο Κατσώνη.

Ἔσπερα ἀπ' αὐτὸ τὸ χαλασμό ὁ Ποτέμκιν τὸν εἶχε πιά γιὰ χαμένο.

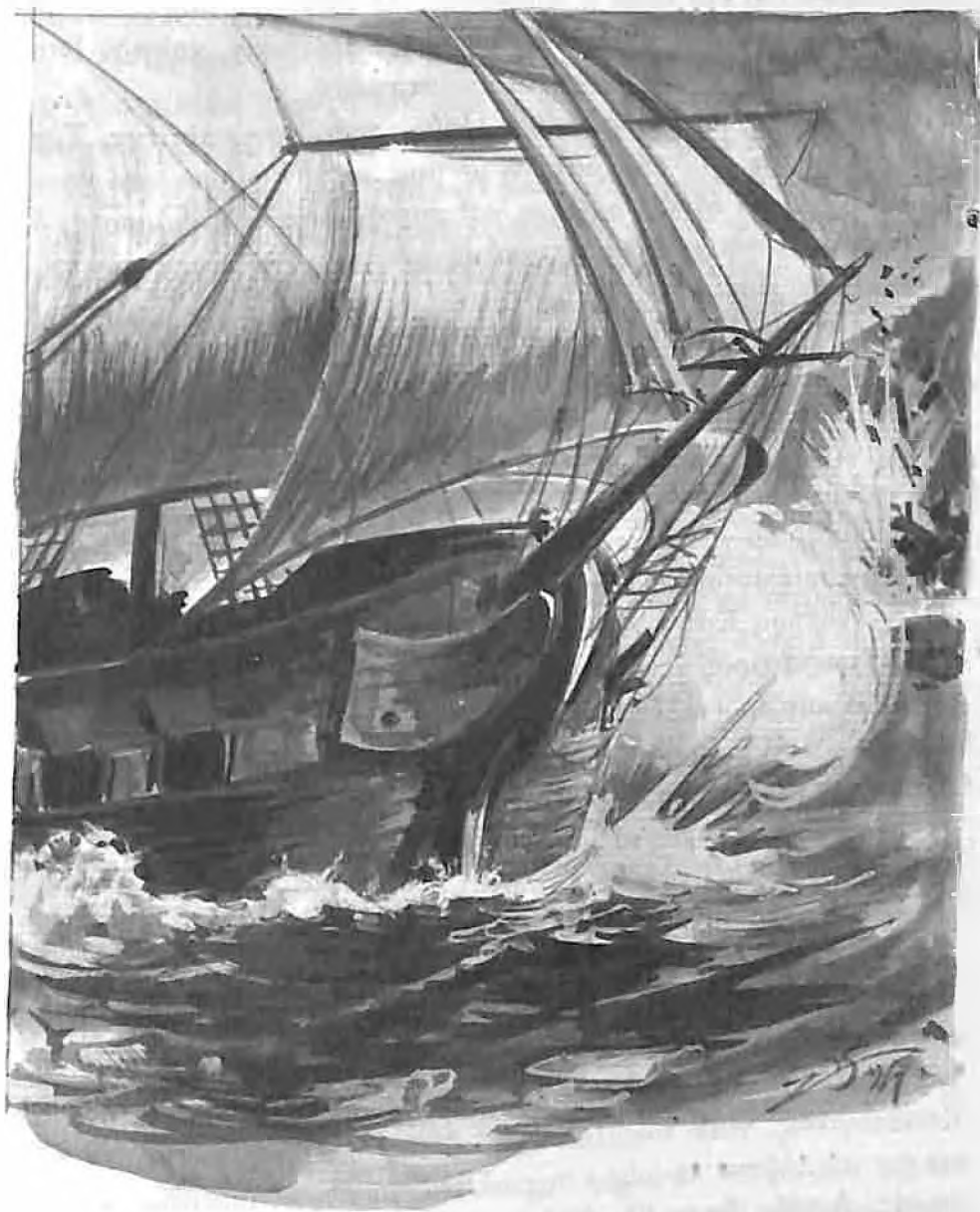
* * *

Μὰ ὕστερα ἀπὸ κάμποσες ὥρες φάνηκε νὰ ἔρχεται στὸ Λιμάνιο τὸ καράβι τοῦ Κατσώνη, σέρνοντας κι ἓνα ἀκόμα καράβι.

Τὰ ρωσικὰ καράβια μὲ κανονιὲς χαιρέτησαν τὸν ἐρχομὸ του. Ὁ Νικολάι Μορντβίνωφ ἀκράτητος ἀνέβηκε στὸ «Μπερεζένιε» νὰ μάθει τὰ περιστατικά. Χάρηκε γιὰ τὴν «πρέζα μπατάγια», γιατί τὸ τούρκικο φορτηγὸ καράβι ἦταν γεμάτο ἀπὸ παξιμάδι, ρύζι, λάδι, καφέ, λεμόνια, πορτοκάλια, ρακὶ κι ἄλλα τρόφιμα.

Ἄλλὰ ὁ Κατσώνης εἶχε καὶ δυὸ λαβωμένους. Τὸν καπετὰν Κοντογούρη κι ἓνα ναῦτη. Πρόσταξε ὁ Μορντβίνωφ, τοὺς δυὸ λαβωμένους νὰ τοὺς μεταφέρουν μὲ μιᾶς στὴ ναυαρχίδα καὶ νὰ τοὺς παρακολουθήσει ὁ γιατρός του. Αὐτὸς μὲ τὸ Λάμπρο βγήκαν στὴ στεριά.

Τὴν ἄλλη μέρα, τρία ἀμάξια ξεκινοῦσαν ἀπ' τὸ Λιμάνιο. Στὰ

Οι μπούκες τῶν κανονιῶν στέλνουν τὶς μπάλες τους στὰ καφενεῖα τοῦ λιμανιοῦ.

δυσὸ ἦταν φορτωμένα πολλὰ ἀπ' τὰ τρόφιμα ποὺ εἶχε μέσα τὸ τούρκικο καράβι καὶ στὸ τρίτο ὁ Κατσώνης. Ὁ ναύαρχος Μορντβίνωφ, ἔστειλε μερικὰ δῶρα ἀπ' τὰ λάφυρα στὸν Ποτέμκιν, καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κατσώνη νὰ τοῦ ἀναφέρει τὰ περιστατικά.

Σὰν ἄκουσε τὸν ἐρχομὸ τοῦ ὁ Πρίγκηπας, δὲν τὸ πίστεψε. Τὸν εἶχε γιὰ χαμένο. Ἔδωσε διαταγὴ μὲ μιᾶς νὰ τὸν φέρουν στὸ γραφεῖο του. Ὄταν ἀνοιξε ἡ πόρτα καὶ παρουσιάστηκε ὁ Λάμπρος, ὁ πρίγκηπας Ποτέμκιν πῆγε καταπάνω του, τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε καὶ τοῦ εἶπε:

— Γενναῖε, Κατσώνη, θαρροῦσα πῶς δὲ θὰ σὲ ξανάβλεπα ζωντανό. Ἄλλη φορά, ὅμως, νὰ μὴν τὸ ξανακάνης αὐτό. Τῆ ζωὴ σου ἀξιῖζει νὰ τῆ φυλᾶς περισσότερο.

Ὁ Λάμπρος δὲν ἔδωσε ἀπόκριση, μόνο ἔσκυψε τὸ κεφάλι του ἀπὸ σεμνότητα.

Κι ἀφοῦ διηγήθηκε στὸν πρίγκηπα πῶς ἔκανε ὅλη κείνη τὴ νυχτερινὴ του ἐπίθεση, ὁ Ποτέμκιν τοῦ ἀπάντησε:

— Λάμπρο Κατσώνη, στὸ ὄνομα τῆς Α. Μ. τῆς Αἰκατερίνης Β', Αὐτοκράτειρας πασῶν τῶν Ρωσιῶν, γιὰ τὴ γενναιότητά σου, σὲ ὀνομάζω ματζόρ (ταξίαρχο). Ἀφοῦ μὲ ἓνα μικρὸ καράβι ὅπως τὸ «Μπερξένιε» κατάφερες τόσα ἥρωικὰ κατορθώματα, πόσα δὲ θὰ προσφέρης μ' ἓνα ἀληθινὸ πολεμικὸ καράβι.

Γιὰ νὰ τὸν τιμήση τάχα ὁ πρίγκηπας Ποτέμκιν, τὸν κάλεσε τὸ βράδυ νὰ φάη μαζί του. Εἶχε τὸ σκοπὸ του....

Στὸ τραπέζι ἦταν οἱ δύο τους. Μίλησαν διάφορα, κι ὁ πρίγκηπας μὲ τρόπο ἔφερε τὴν κουβέντα τους, σ' αὐτὸ ποὺ ἤθελε.

— Ματζόρ Κατσώνη, ἄκουσες κι ἀπ' τὸ στόμα τῆς αὐτοκράτειρας τὸ πόσο ἐνδιαφέρεται νὰ λευτερώσῃ τὴν πατρίδα σου. Πρὶν λίγες μέρες ἀκόμα βάπτισε τὸν ἕγγονό της καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα Κωνσταντίνος, γιὰ τὸν θέλει βασιλιὰ τῆς Ἑλλάδας. Εἶναι τὸ ὄνειρό της νὰ πάψουν τὴ χώρα σας νὰ τὴν πατᾶνε οἱ βρωμεροὶ κατακτητές. Λοιπόν, ὅπως καταλαβαίνεις, θὰ εἶναι προδοσία κατὰ τῆς πατρίδας σας, σεῖς οἱ Γραικοὶ νὰ μείνετε ἀδιάφοροι στὸν πόλεμο αὐτό.

Ὁ Λάμπρος σιωπηλός, μ' ὀρθάνοιχτα μάτια ποὺ ἀστραποβολοῦσαν, κοίταξε τὸν Ποτέμκιν. Κεῖνος κατάλαβε τὸ πόση ἐντύπωση

κάνανε τὰ λόγια του καὶ ξακολούθησε μὲ χαμηλὴ φωνή, μ' ἐμπιστευτικὸ τόνο:

— Κι ἔχω καὶ κάτι νὰ σοῦ ἐμπιστευτῶ ἀκόμα. Σὲ λίγο κι αὐτὴ ἢ Αὐστρία θὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Τουρκίας. Πῶς εἶναι δυνατό, σεῖς οἱ Γραικοὶ νὰ χάσετε αὐτὴ τὴν εὐκαιρία;

Ἄλληνας εἶχε ξυπνήσει μέσα στὸ Λάμπρο Κατσώνη. Τὰ λόγια τοῦ Γρηγόρη Ποτέμκιν κάνανε στὸ μυαλό του χίλιες σκέψεις νὰ περάσουν μὲ μιᾶς καὶ νὰ φτερουγίσουν οἱ πιὸ καλὲς ἐλπίδες γιὰ τὴν ἄτυχη πατρίδα του.

— Λοιπόν, Ματζὸρ Κατσώνη; τὸν ρώτησε μ' ἓνα παράξενο ὕφος ὁ πρίγκηπας.

— Θα' πολεμήσω καὶ γὼ μαζί σας, ἀπάντησε αὐτὸς ἀποφασιστικά.

— Αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία, γιατί καὶ τώρα πολεμᾶς μαζί μας. Δὲ μοῦ φτάνει ὅμως αὐτό. Θέλω κάτι ἄλλο ἀπὸ σένα. Νὰ μπῆς ἀρχηγὸς σ' ἓνα στόλο καταδρομῆς καὶ νὰ χτυπήσῃς τὰ τούρκικα καράβια στὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Ἔτσι θὰ ἀπασχολήσῃς ἀρκετὰ τὴν τούρκικη ἀρμάδα καὶ θὰ τῆς φέρῃς ἀναισθησίαν.

Στόλους καταδρομῆς ἦταν συνηθισμένο τότε νὰ κάνουν τὰ διάφορα ναυτικὰ κράτη, καὶ τοὺς καταδρομεῖς τοὺς λέγανε κουρσάρους. Δὲν εἶχαν ὅμως τὴν ἔννοια τοῦ πειρατῆ, τοῦ ληστῆ τῆς θάλασσας. Ἦταν ἀναγνωρισμένοι καταδρομεῖς — κουρσάροι — μὲ τὴ σημαία τοῦ κράτους πὸ ὑπηρετοῦσαν, κι εἶχαν μαζί τους καὶ «δίπλωμα καταδρομῆς».

Ἄλληνας στὰ λόγια τοῦ Ποτέμκιν δὲ μπόρεσε νὰ ἀποκριθῇ. Εἶχε σαστίσει. Κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι.

— Εἶσαι, λοιπόν, σύμφωνος; τοῦ εἶπε ὁ πρίγκηπας.

— Μάλιστα, Ὑψηλότητε.

Ἄλληνας ἀντὶ γιὰ ἀπάντησιν, σήκωσε τὸ ποτήρι του γεμάτο βότκα. Τὸ ἴδιο ἔκανε κι ὁ Λάμπρος. Τσοῦγκρισαν κι ὁ πρίγκηπας εἶπε:

— Καλὴ ἐπιτυχία στὸ ἔργο σου. Ὁ Αὐτρωτῆς ἂς λυτρώσῃ καὶ τὴν πατρίδα σου.

Ἄλληνας ἀπόφυγε νὰ μιλήσῃ, γιατί θὰ πρόδινε τὴ συγκίνη-

σή του. Μὲ τρεμάμενα χέρια ἔφερε τὸ ποτήρι στὰ χεῖλια του καὶ τὸ ἄδειασε μονορούφι.

Μείνανε γιὰ λίγο σιωπηλοὶ κι οἱ δύο, κι ὕστερα πρῶτος ξαναμίλησε ὁ Ποτέμκιν:

— Ἡ ἀποστολή σου θὰ εἶναι λίγο δύσκολη. Γιατὶ οὔτε καράβια θὰ ἔχης, οὔτε χρήματα.

Ὁ Κατσώνης σήκωσε ἀδιάφορα τοὺς ὤμους λέγοντας:

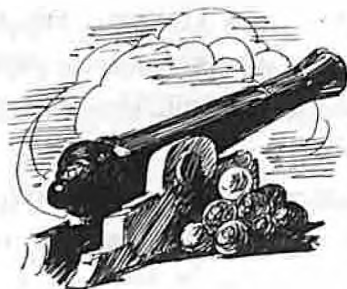
— Αὐτὸ δὲ μὲ πολυσκοτίζει. Χρήματα ἔχουν οἱ Ἕλληνες καὶ θὰ μοῦ δώσουν. Ὅσο γιὰ καράβια γιὰ νὰ κάνω τὴ φλοτίλια (μικρὸ στόλο), ἔχει ὁ ἔχθρός. Ἄπ' αὐτὸν θ' ἀρπάξω.

Ὁ Ποτέμκιν γέλασε ἱκανοποιημένος κι εἶπε:

— Τὸ μόνο πὺν θὰ σὲ ἐφοδιάσω εἶναι διπλώματα καταδρομῆς καὶ πληρεξουσιότητα νὰ σηκώσης σὲ δεκαοχτὼ καραβιῶν τὰ ἄλμπουρα τὴ ρωσικὴ πολεμικὴ σημαία. Νὰ εἶσαι ἐπίσημος, ἀναγνωρισμένος καταδρομέας.

— Αὐτὸ μοῦ φτάνει, ἀποκρίθηκε ὁ Λάμπρος.

Καὶ σὲ δυὸ μέρες ὁ ματζὸρ Κατσώνης, μὲ τὰ ἐπίσημα χαρτιά στὸ σάκκο του, μὲ δυὸ εἰκονίσματα καὶ μὲ συντροφιά ἄλλους ἔξι Ἕλληνες, ἔφευγε ἀπὸ τὴ στεριά γιὰ τὴν Τεργέστη. Πήγαινε νὰ δημιουργήσῃ τὸν καταδρομικὸ του στόλο καὶ σὰν κουρσάρος νὰ ἀγωνιστῇ στὸ πέλαγος γιὰ τὴ λευτεριά τῆς Ἑλλάδας.

“ΑΘΗΝΑ ΤΗΣ ΑΡΚΤΟΥ,,

ρὸς τὸ τέλος τοῦ 1787 ὁ Λάμπρος Κατσώνης περ-
νάει τὴν Αὐστρία, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸν προορισμό
του, στὴν Τεργέστη.

Σταματάει μερικὲς μέρες στὴ Βιέννη. Οἱ Ἕλλη-
νες ἐκεῖ ἀναστατώνονται ἀπ' τὸν ἐρχομό του. Τὰ
φλογερά του λόγια, ἡ πίστη του στὸν ἀγῶνα ποῦ θὰ ξεκινήσῃ, τὸ
ῶραϊο του παρουσιαστικὸ μὲ τὰ ἀδρὰ χαρακτηριστικά, τὰ φλογερά
του μάτια ἐνθουσιάζουν τοὺς Ἕλληνες τῆς Βιέννης. Οἱ νέοι τὸν ἀ-
κολουθᾶνε γιὰ ναῦτες, νὰ πολεμήσουν μαζί του. Οἱ πλούσιοι τοῦ δί-
νουν χρήματα. Κι ἡ «Μυστικὴ Ἑταιρεία», ἓνα φιλελεύθερο ἑλληνικὸ
σωματεῖο τῆς Βιέννης, ἀνοίγει κατάλογο γιὰ ἐράνους. Ὅλοι οἱ
Ἕλληνες τῆς Βιέννης φροντίζουν πῶς νὰ τὸν βοηθήσουν στὸ με-
γάλο του ἔργο γιὰ τὴ λευτεριά τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδας.

Φτάνει στὴν Τεργέστη, τὸ Γενάρη τοῦ 1788. Ὅλη ἡ ἑλληνικὴ
παροικία ξεσηκώνεται μὲ τὸν ἐρχομό του. Κι ὑπάρχουν στὴν Τεργ-
γέστη πλούσιοι Ἕλληνες καὶ καλοὶ πατριῶτες, ὅπως ὁ Μπαλτατζῆς,
ὁ Βαρτσέλλας, ὁ Κανέλης, ὁ Νικολάου, ποῦ δίνουν τὸ βίός τους γιὰ
νὰ ξεκινήσῃ τὸν ἀγῶνα ὁ Κατσώνης.

—Ἐχω ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα καὶ μόνο καράβι, νὰ ξεκινήσω, καὶ νὰ

κάνω ὕστερα τὴ φλοτίλια. Σᾶς ὑπόσχομαι μέσα σὲ λίγο καιρὸ νὰ ἔχω στὶς διαταγές μου ἄλλα δέκα καράβια.

Παραξενεύονται κείνοι πὸ τὸν ἀκούνε. Κι αὐτὸς συνεχίζει:

— "Ἄς εἶναι καλὰ ὁ ἐχθρὸς πὸ θὰ μοῦ δώσῃ τὰ καράβια αὐτά. Ἐμένα, ἓνα μοῦ φτάνει.

Κι οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης, δὲν ἀργοῦν νὰ τοῦ χαρίσουν τὸ καράβι αὐτὸ πὸ θέλει.

Ἄπ' τὸνπραματευτὴ Κουρτοβίκη, ἀγοράζουν μιὰ μεγάλη κορβέτα μὲ εἰκοσιοχτὼ κανόνια. Ἐνα ὀλοκαίνουργο πρωτοτάξιδο καράβι, τρικάρταρτο, φτιαγμένο στὴν Ἀμερική.

Ἡ κορβέτα (ἰταλικὴ λέξη πὸ σημαίνει κοράκι) αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μικρὴ φρεγάτα, πὸ ἡ λέξη τῆς σημαίνει τὸ θαλασσαῖτό, καὶ σ' ὄλο τὸν ἀγῶνα ἀναφέρεται φρεγάτα.

— Τὸ ὄνομα τῆς φρεγάτας: «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου», εἶπε ὁ Κατσώνης.

Κι ὄλοι τὸ δέχτηκαν.

Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου, ὀνομάζανε τότε οἱ Ἕλληνες τὴν αὐτοκράτειρα Κατερίνη, ὅπως οἱ Γάλλοι τὴ λέγανε Σεμίραμη τοῦ Βορρᾶ, κι οἱ Ρῶσοι Μεγάλη Κατερίνη.

Γιὰ νὰ κολακεύσῃ, λοιπόν, ὁ Λάμπρος τὴν αὐτοκράτειρα «πασῶν τῶν Ρωσιῶν» ἔδωσε τὸ ὄνομά τῆς στὸ καράβι του. Καὶ πρόσταξε ἀκόμα, νὰ ἀλλάξουν τὴ φιγούρα τῆς πλώρης. Ἀντὶ μιᾶς γοργόνας πὸ εἶχε, σκάλισαν σὲ ξύλο καὶ βάλανε μιὰ βασιλοπούλα μὲ κορῶνα στὸ κεφάλι τῆς.

Τὸ πλήρωμά του ὁ Κατσώνης, τὸ ἔκανε σύμφωνα μὲ τοὺς ἐγγλέζικους ναυτικὸς κανονισμοὺς. Γιὰ ἀξιωματικὸς πῆρε τοὺς Κεφαλωνίτες Σπύρο Καλλιγᾶ καὶ Διαμαντὴ Κάντζαρη. Γιὰ γραμματέα του τὸν Ἀναστάση Παλαιολόγο ἀπ' τὴν Πάτμο. Δὲν ἔλειπε τίποτα ἀπ' τὴ φρεγάτα του. Οὔτε ὁ γιατρὸς χειροῦργος, ἀκόμα κι ὁ παπάς, ὁ κρητικὸς ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος Θαλασσινός. Καὶ μέσα στὸ καράβι κυριαρχοῦσε μιὰ αὐστηρὴ πειθαρχία.

Ἦταν ἔτοιμη πιά ἡ «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου» νὰ σαλπάρῃ.

Τὴν αὐγὴ ὁ Ἀμβρόσιος θὰ διάβαζε ἀγιασμό. Συνάχτηκαν στὴν κουβέρτα (κατάστρωμα) πολλοὶ ἀπ' τοὺς Ἕλληνες τῆς Τεργέστης καὶ τὸ πλήρωμα, μὲ τὰ γιορτινά τους.

Σὰν τέλειωσε ὁ ἀγιασμός, ὁ Μπαλτατζῆς ζύγωσε τὸ Λάμπρο καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα σακκούλι μὲ χρυσὰ νομίσματα, καὶ ὁ Κανέλης μιὰ δέσμη ἀπὸ χαρτιά, λέγοντάς του:

— Καπετάνιε, εἶναι βενετσιάνικοι χάρτες τῆς θάλασσας.

Ἔνα πολύτιμο δῶρο. Χάρτες τότε δὲ βρίσκονταν εὐκολα. Τοὺς πρὸ καλοὺς εἶχαν οἱ Ἑγγλεῖοι, μὰ τοὺς φυλάγανε γιὰ λογαριασμό τους. Εἶχαν ὁμως καὶ οἱ Βενετσιάνοι, μὰ ἦταν δυσκολόβρετοι καὶ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀκριβοπληρώσουν.

Οἱ καλεσμένοι βγήκαν ἀπ' τὸ καράβι. Μείνανε ἔξω στὸ μουράγιο, γιὰ νὰ καμαρώσουν τὴ φρεγάτα πού θὰ ἔφευγε.

Τὸ καμπανάκι τοῦ καραβιοῦ χτύπησε. Τὸ πλήρωμα στὶς θέσεις του. Καὶ τότε ἡ φωνὴ τοῦ λοστρόμου ἀκούστηκε:

— Λύστε πριμάτσες (λύστε τὰ σκοινιά).

Καὶ μὲ τὸ λύσιμο τῶν σκοινιῶν, σήκωσάν στὰ ἄλμπουρα τὰ πανιά. Σύγχρονα στὸ ξάρτι, καὶ τὴ ρωσικὴ σημαία, σύμφωνα μὲ τὸ «δίπλωμα καταδρομῆς».

Μὲ πρῖμο τὸν καιρὸ, μὲ φουσκωμένα τὰ πανιά τῆς, ἡ «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου» ξεκίνησε. Ἄφηνε τὸ λιμάνι τῆς Τεργέστης, φορτωμένη μὲ τὶς πρὸ αἰσιόδοξες προσδοκίες.

Τὸ πλήρωμα κάνοντας τὸ σταυρό του, μὲ χαρούμενες φωνὲς καὶ κουνώντας τὶς μεγάλες πολύχρωμες θαλασσινὲς μαντῆλες τους, ἀποχαιρετοῦσαν τοὺς συναγμένους Ἕλληνες στὸ μουράγιο. Καὶ κείνοι τοὺς καλοστράτιζαν, ἐνῶ τὰ μάτια τους πλημμύριζαν ἀπὸ δάκρυα.

Τὸ καράβι ξεμάκρυνε κάμποσο ἀπὸ τὸ λιμάνι.

Ὁ Λάμπρος μπῆκε στὸ καμαράκι του. Ἄνοιξε τὸ σάκκο του. Ἔβγαλε ἀπὸ μέσα δυὸ εἰκόνες. Τοῦ Ἄη - Νικόλα καὶ τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ. Τὶς ἀκούμπησε ψηλὰ στὴ γωνιά, καὶ ἄναψε τὸ καντήλι πού κρεμόταν μπροστά τους. Ἐκανε τὸ σταυρό του. Κοίταξε τὸν Πάτερ Κοσμᾶ καὶ εἶπε χαμηλόφωνα:

— Πατροκοσμᾶ, νά, ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ τὸ ἐποθούμενο, ὅπως μ' ἔμαθες νὰ λέω τὴ μεγάλη μέρα γιὰ τὴ λευτεριά τῆς πατρίδας μας! Βοήθησέ με νὰ τὸ φέρω σὲ τέλος νικηφόρο...

Κι ἡ πλώρη τῆς «Ἀθηνᾶς τῆς Ἄρκτου» μὲ τὴ φιγούρα τῆς τῆ βασιλοπούλα, ἔσχιζε τὰ ἀφρισμένα κύματα, μὲ ρότα (κατεύθυνση) κατὰ τὸ Ἰόνιο πέλαγος.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἀρμένιζε τώρα μέσα στοῦ Ἴόνιο. Σκοπὸς τοῦ καπετάνιου τῆς ἦταν νὰ φτάσῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα στοῦ Αἰγαῖο.

Ἄξαφνα ὁ βαρδιάνος (σκοπὸς), πάνω ἀπ' τὴν κόφα (παρατηρητήριο) τοῦ πλωριοῦ καταρτιοῦ, ἔβαλε μιὰ φωνή:

— Πανὶ φάνηκε στ' ἀνοιχτὰ καὶ ζυγώνει κατὰ μᾶς!

Τὸ καμπανάκι τοῦ карабиоῦ σήμανε καὶ ξεσήκωσε διαστικὰ τὸ πλήρωμα στὴν κουβέρτα.

Ὁ Λάμπρος ἀνοίξε τὸ μονοκυάλι του κι ἀγνάντευε κατὰ τὴ μεριὰ πού εἶχε φανῆ στὴ θάλασσα τὸ ἄλλο καράβι. Πλαί του τὸ ἴδιο, κι ὁ καπετὰν Σπῦρος Καλλιγᾶς. Κοίταξαν γιὰ κάμποσο μὲ τὰ κανοκυάλια τους, κι ὁ Καλλιγᾶς λέει:

— Καταπάνω μας ἔρχεται.

— Καὶ μεῖς καταπάνω του θὰ πᾶμε, ἀποκριθῆκε ὁ Κατσώνης.

Κι ἡ φωνὴ τοῦ βαρδιάνου ξανακούστηκε ψηλὰ ἀπ' τὴ κόφα:

— Κορβέτα εἶναι μὲ παντιέρα (σημαία) τούρκικη... Μοιάζει γιὰ δουλτσινώτικο καράβι.

— Τοὺς ἄπιστους τοὺς Τουρκαρβανίτες! εἶπε κάποιος.

Ὁ Κατσώνης γύρισε κατὰ τὴ μεριὰ τῆς φωνῆς κι εἶδε πὼς ἦταν ὁ λοστρόμος (ναύκληρος) τοῦ карабиоῦ του. Ἕνας γεροθαλασσινὸς Λευκαδίτης, ὁ καπετὰν Βαγγέλης. Κι ὁ ἴδιος ξακολούθησε νὰ λήῃ στοῦ Λάμπρο:

— Αὐτοὶ οἱ Δουλτσινωῖτες, καπετάνιε, εἶναι οἱ πιὸ φοβεροὶ φιλιμπουσιέροι σὲ τούτῃ τὴ θάλασσα. Μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους, τοὺς Σκλαβούνους, ἀφανίζουν ὅλα τὰ πλεούμενα πού θὰ βροῦνε στοῦ δρόμο τους. Στὰ ἑβδομήντα (1770) στοὺν ξεσηκωμὸ τοῦ Ὀρλώφ, μακέλλεψαν ὅλο τὸν τόπο. Γιὰ νὰ γλυτώσουν οἱ δικοὶ μας ἀπ' τὸ κυνηγητὸ πού τοὺς κάνανε οἱ Ἀρβανίτες, τραβῆξαν κατὰ τὸ γιαλό. Ρίχτηκαν τότε πάνω τους οἱ Δουλτσινωῖτες μὲ τὰ καράβια τους καὶ τοὺς ἀφανίσανε. Χιλιάδες ψυχομέτρι πέσανε σφαγμένοι οἱ Πατρινοὶ κι οἱ Μεσολογγίτες ἀπ' τὰ πελέκια τους. Ἄλλα τόσο γυναικόπαιδα σκλάβωσαν καὶ τὰ πούλησαν γιὰ δούλους στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ἀραπιάς. Χριστιανομάχοι εἶναι οἱ ἄπιστοι.

Ὁ Κατσώνης μὲ προσοχὴ ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ λοστρόμου. Χωρὶς νὰ τοῦ ἀποκριθῆ, τοῦ πρότεινε τὸ κανοκυάλι νὰ δῆ κι αὐτὸς στ'

άλαργα τὸ ξένο καράδι. Ὁ καπετὰν Βαγγέλης, κοίταξε μὲ προσοχή, κι ὕστερα κατεβάζοντας τὸ κανοκβάλι ἀπ' τὸ μάτι τοῦ λέει:

— Δουλτσινωτικό πειρατικό εἶναι. Ἔχει δίκιο ὁ θαρδιάνος. Καλὰ τὸ μάτιασε. Ἔρχεται καταπάνω μας νὰ μᾶς κάνη πρέζα (λεία).

— Θὰ τὸ χτυπήσουμε, καπετάνιε; ρώτησε ὁ Καλλιγᾶς.

— Τὸ ρωτᾶς; ἀπάντησε ὁ Λάμπρος. Δὲν ἄκουσες πόσο καλὰ λόγια εἶπε γι' αὐτοὺς ὁ λουστρόμος! Ἔρθε ἡ ὄρα τους νὰ πληρώσουν. Μ' αὐτοὺς θὰ κάνουμε ἀρχή.

Ὁ Καλλιγᾶς γύρισε κατὰ τὴν πρύμη καὶ φώναξε στὸν τιμονιέρη:

— Γύρισε ρότα κατὰ τὴν κορβέτα.

Κι ὁ τιμονιέρης γυρόφερε μὲ μιᾶς τὴ ρόδα τοῦ τιμονιοῦ, κáνοντας τὸ πλεούμενο ν' ἀλλάξη γραμμή. Σὺγχρονα τὸ πλήρωμα ἐτοίμαζε τὰ κανόνια του, ἀνοίγοντας τὶς μπουκαπόρτες (πόρτες στὰ πλάγια τοῦ καραβιοῦ ὅπου βρισκόνταν τὰ κανόνια).

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἀπ' τὴ μιὰ κι ἀπ' τὴν ἄλλη ἡ δουλτσινωτικὴ κορβέτα, ἀρμένιζαν ἡ μιὰ καταπάνω στὴν ἄλλη. Τὰ δυὸ πλεούμενα ξεχώριζαν καλὰ τὸ ἓνα ἀπ' τ' ἄλλο.

Ὁ Λάμπρος τράβηξε τὴν ἀλυσίδα πού εἶχε στὸ λαιμό του καὶ κρεμόταν ὁ μικρὸς ξύλινος σταυρὸς του. Τὸν ἀσπάστηκε εὐλαβικὰ καὶ τὸν ἄφησε νὰ κρέμεται ἔξω ἀπ' τὰ ροῦχα μπροστὰ στὸ στήθος του. Ἔκανε τὸ σταυρό του καὶ πρόσταξε:

— Σμπάρα!

Τὰ κανόνια τῆς φρεγάτας του ἀστραποβρόντηξαν. Κι οἱ μπάλες του πέσανε στὴν κορβέτα. Μὰ κι οἱ Δουλτσινωῖτες δὲ μείνανε ἄπραγοι. Μόνο πού δὲ σημάδεψαν καλὰ κι οἱ μπάλες τους πέσανε στὴ θάλασσα γύρω ἀπ' τὴν «Ἀθηνᾶ», σηκώνοντας κολῶνες τὸ νερό.

— Σημαδέψτε καλὰ, καὶ χτυπάτε τὰ ἄλμπουρα τῆς κορβέτας, εἶπε ὁ Κατσώνης στὸν ἄλλο ἀξιωματικό του, τὸ Διαμαντὴ Κάντζαρη πού ἦταν κι ὁ πυροβολητὴς του.

Τὸ σύστημα αὐτὸ ἐφαρμόζανε τότε οἱ Ἑγγλέζοι. Ρίχνανε τὶς μπάλες τῶν κανονιῶν τους κατὰ τὰ κατάρτια τῶν ἐχθρικών γιὰ νὰ

τοὺς τὰ γκρεμίσουν καὶ νὰ ἀχρηστεύσουν τὰ πλεούμενα. Αὐτὸ ἀκολουθοῦσε κι ὁ Κατσώνης.

Καινούργια μπαταριά ἀπ' τὴ φρεγάτα. Κι εἶδανε μιὰ ἀπ' τὶς μπάλες τῆς νὰ γκρεμίσῃ τὸ πελώριο κατάρτι τῆς κορβέτας. Ἄλλη μπάλα πάλι τὴ χτύπησε στὴν πρύμη.

Μὰ οἱ Δουλτσινιῶτες δὲν ἦταν ἀδέξιοι θαλασσινοί. Δὲν τρόμαζαν εὐκολὰ ἀπ' τὶς ζημιές. Ἄψηφώντας τὴ δύσκολη θέση τους, χτύπησαν τώρα μὲ τὴν ἀράδα τους κι αὐτοὶ τὴ φρεγάτα. Δυὸ μπάλες τους βρῆκαν τώρα τὴν «Ἀθηναῖ τῆς Ἄρκτου». Ἡ μιὰ λοξὰ στὴν πλώρη κι ἡ ἄλλη λίγο πὺδ πέρα.

Ὁ Κατσώνης κατάφερε νὰ πάρῃ μὲ τὸ μέρος του τὸν καιρὸ καὶ νὰ σταθῇ στὰ πλάγια τῆς κορβέτας. Ἄλλη μπαταριά ἔρριξε καταπάνω τῆς.

Τούτη τὴ φορὰ, τῆς γκρέμισε καὶ τὸ δεύτερο κατάρτι, καὶ πολλές ἀπ' τὶς μπάλες του πέσανε καὶ σκάσανε στὴν κουβέρτα. Ἄλλου ἀνάψαν φωτιές κι ἄλλου σκόρπισαν ξύλα κι ἀνθρώπους πετώντας τους μακριὰ μέσα στὸ πέλαγος.

Ἡ δουλτσινιώτικη κορβέτα χωρὶς κατάρτια ἀπόμεινε ἄχρηστο πλεούμενο, παιχνίδι στὰ κύματα.

Ἡ φρεγάτα τὴ ζύγωσε. Ἦταν ἔτοιμος ὁ Λάμπρος νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν κορβέτα μὲ ἓνα καινούργιο σμπάρο. Νόημα ὅμως τοῦ κάνανε οἱ δουλτσινιῶτες πειρατὲς νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφανίσῃ. Τοὺς πρόσταξε τότε ὁ Κατσώνης νὰ ἀφήσουν ὅλοι τους τὴν κορβέτα καὶ ξαρμάτωτοι νὰ συναχτοῦν στὸ δικό του καράβι. Κι οἱ Τουρκαρβανίτες ὑπάκουσαν.

Πέντε σκαμπαβιὲς (βάρκες τοῦ πλοίου) γεμάτες ἀπὸ ἐβδομηνηταοχτῶ δουλτσινιῶτες πειρατὲς, ἄφησαν τὸ καράβι τους κι ἦρθαν στὴ φρεγάτα «Ἀθηναῖ». Παρατάχτηκαν ὅλοι μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, μερικοὶ καταματωμένοι, γιατί ἦταν τραυματισμένοι καὶ πρόσμεναν τὸν καπετάνιο.

Σὲ λίγο, παρουσιάστηκε ὁ Κατσώνης. Ἐρριξε ἓνα καταφρονετικὸ βλέμμα, γεμάτο μίσος, κι ὕστερα φωναχτὰ τοὺς λέει:

— Ξέρω ποιοὶ εἴσαστε καὶ τί ἔχετε κάνει στοὺς Χριστιανούς. Γιατὶ εἶμαι καὶ γὰρ Χριστιανός, ἓνας Γραικός.

Οἱ πειρατὲς τὰ χάσανε. Ταράχτηκαν γιατί θαρροῦσαν πὺς τὸ

Πέντε σκαμπαβιές γεμάτες πειρατές, ήρθα στην φρεγάτα «'Αθηνά».

καράβι πού τούς χτύπησε με τή ρώσικη παντιέρα θά είχε μέσα Ρώσους. Ποῦ νά φανταστοῦν ὅτι εἶχε μέσα Ἕλληνες!

— Σύμφωνα με τὸ νόμο πού ἔχουμε τώρα στή θάλασσα, θά πρέπει νά σᾶς κρεμάσω, νά σᾶς σκοτώσω, νά σᾶς πετάξω στοῦ πέλαγος νά σᾶς φάνε τὰ σκυλόψαρα. Δέν τὸ κάνω ὅμως. Σᾶς χαρίζω τή ζωὴ γιατί εἶναι πρωτοτάξιδη ἡ φρεγάτα μου, καὶ δὲ θέλω νά τή θάψω με αἷμα. Μά, ἂν σᾶς ξαναβρῶ στοῦ δρόμο μου, τὸ ὄρκιζομαι πὼς τὰ σκυλόψαρα θά βαρυστομαχιάσουν ἀπ' τὰ τομάρια σας. Ποιὸς εἶναι ὁ καπετάνιος σας;

—'Εγώ, εἶπε σιγὰ ἕνας καλοδεμένος ἄντρας ξανθὸς καὶ προ-
χώρησε λίγα βήματα μπροστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους.

— Πῶς σὲ λένε; τὸν ρώτησε ὁ καπετὰν Λάμπρος.

— Μπεκὴρ ἀγά.

Τοῦ ἔρριξε μιὰ αὐστηρὴ ματιὰ ὁ Κατσώνης, καὶ ὕστερα τοῦ
λέει:

— Μπεκὴρ ἀγά, χριστιανομάχο. Ἄν σὲ ξαναβρῶ στὸ πέλαγος,
κειπάνω θὰ σὲ κρεμάσω.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ μεσιανὸ κατάρτι.

Ὁ Τουρκαρβανίτης δὲν ἀπάντησε, μόνο ἔσκυψε ἀκόμα τὸ κε-
φάλι.

— Μὰ δὲ θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ φύγετε ἔτσι. Γιὰ νὰ σᾶς γνωρί-
σω καμιὰ ἄλλη φορὰ, ἂν ξανανταμώσουμε στὴ θάλασσα, θὰ σᾶς
σημαδέψω μὲ κατὸ σίδερο ὄλους στὸ ξερβὶ μπράτσο. Καὶ σένα,
Μπεκὴρ ἀγά, θὰ σὲ βουλῶσω στὸ μέτωπο.

Γύρισε καὶ κάτι μίλησε μὲ τὸ λοστρόμο του.

Ὅπως κίνησε νὰ πάη κοντὰ στὴν πρύμη ὁ Λάμπρος, μέσα ἀπ'
τοὺς πειρατὲς ξέκοψε κάποιος κι ὤρμησε ξωπίσω του. Ἐνας ἀρά-
πης πὺ δὲ φαινόταν περσότερο ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνων, κοντὰ
δυὸ μέτρα ψηλός, μὲ κάτι χέρια μακριὰ σὰν κουπιὰ.

Ἐκλείσε τὸ δρόμο τοῦ Λάμπρου, γονατίζοντας. Ἀγκάλιασε τὰ
πόδια τοῦ Ἑλληνα καὶ μὲ τὸ κεφάλι στὸ πάτωμα ἄρχισε νὰ λήη μὲ
κλαψιάρικη φωνή.

— Ἀφέντη βασιλιά μου, μὴ μὲ διώχνης... Κράτησέ με κοντὰ
σου...

Γέλασε ὁ Λάμπρος γιὰ τὰ λόγια του, γέλασαν οἱ Ἕλληνες ὡς
ἀκόμα κι αὐτοὶ οἱ Τουρκαρβανίτες. Καὶ κείνος μὲ τὸ κεφάλι κάτω
ξακολούθησε:

— Ἀφέντη βασιλιά μου, δοῦλο μ' ἔχουν πέντε χρόνια τοῦτοι οἱ
φιλιμπουστιέροι καὶ τὸ τί παιδεμοὺς μοῦ κάνουν, δὲ μολογιέται...
Βάσταξέ με κοντὰ σου γιὰ δοῦλο, ἀφέντη βασιλιά μου.

Ὁ Κατσώνης χαμογέλασε καὶ τοῦ ἀπάντησε:

— Βασιλιάς δὲν εἶμαι, σκυλάραπα. Ἐνας γραικὸς καπετάνιος
εἶμαι πὺ ξεκίνησα νὰ ξεσκλαβώσω τοὺς δούλους καὶ σὺ μοῦ λὲς
νὰ σὲ κάνω δοῦλο;

Ὁ ἀράπης τοῦ ἄρπαξε τὰ χέρια καὶ φιλώντας τα τοῦ λέει:

— Ἔ, τότε ἀφέντη καπετάνιε, ξεσκλάβωσέ με καὶ μένα τὸ δοῦλο.

Τούτη τὴ φορὰ συγκινήθηκαν ὅλοι τους ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη ἀπόκριση τοῦ ἀράπη. Ρίξανε τὰ μάτια τους πάνω στὸν καπετάνιο τους νὰ δοῦν τί θὰ ἀποφασίσῃ.

— Σήκω πάνω. Πῶς σὲ λένε; τὸν ρώτησε ὁ Λάμπρος.

— Ἴσμαήλ, ἀφέντη καπετάνιο.

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, Ἴσμαήλ, μείνε κοντά μας.

Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸ συναγμένο πλήρωμα:

— Τὸν θέλετε σύντροφοι, ἢ θὰ τὸν σκιαζόσαστε τὴ νύχτα;

Γελώντας, μὲ τὸ κεφάλι εἶπαν ναι ὅλοι.

Κι ἀπὸ κείνη τὴ μέρα ὁ Ἴσμαήλ ἔμεινε στὴν «Ἀθηνᾶ». Ἐνας πιστὸς ὑπηρέτης τοῦ καπετάνιου. Ἐοπίσω τὸν ἀκολουθοῦσε. Καὶ τὶς νύχτες κοιμόταν ἔξω ἀπ' τὸ καμαράκι του. Βῆμα δὲν τὸν ἀποχωρίζοταν καὶ τὸ πλήρωμα τὸν φώναζε κοροϊδευτικὰ ὁ «Μαῦρος Ἴσκιος τοῦ καπετὰν Λάμπρου». Κι ὁ λοστρόμος: «Τὸ στοιχειὸ τῆς φρεγάτας μας». Μὰ μ' ὅλα τὰ παρατσούκλια του, ἦταν ἀγαπητὸς ἀπ' ὅλους, γιατί ἦταν ἀγαθὸς, πρόθυμος καὶ σεμνός.

Φέρανε τὴ φρεγάτα πλάι στὴν πειρατικὴ κορβέτα. Οἱ Ἕλληνες κουβάλησαν ἀπ' αὐτὴ στὸ καράβι τους ὅ,τι χρειάζονταν. Ἀκόμα καὶ τὰ εἰκοσιοχτῶ της κανόνια. Ὅστερα ξεμάκρυναν πάλι.

Πεντέξι κανονιὲς ἀκούστηκαν ἀπ' τὴν «Ἀθηνᾶ» ποὺ βρῆκαν τὴν κορβέτα, στὴ μέση. Τὴ χώρισαν στὰ δύο. Καὶ σὲ λίγη ὥρα τὴν κατάπλε τὸ πέλαγος ἀφήνοντας στὸν ἀφρὸ κάμποσα σκόρπια ξύλα...

Ἡ φρεγάτα ἐτοιμαζόταν τώρα νὰ ξακολουθήσῃ τὸ δρόμο της. Γύρω της στὴ θάλασσα βρισκόνταν οἱ πέντε δουλτσινωτικὲς σκαμπαδιὲς γεμάτες ἀπ' τοὺς ἐβδομηνταεφτά πειρατὲς, γιατί ὁ ἀράπης ἀπόμεινε μὲ τοὺς Ἕλληνες.

Ἐτοιμάζονταν κι αὐτοὶ νὰ λάμνουν τὰ κουπιὰ, γιὰ νὰ βγοῦν στὴν πῖδ κοντινὴ στεριά ποὺ θὰ συναντοῦσαν. Μὰ δὲ φεύγανε ὅπως εἶχαν ἔρθει. Τώρα ὅλοι οἱ πειρατὲς στὸ μπράτσο τους εἶχαν ἓνα σημάδι καμωμένο ἀπὸ καφτὸ σίδερο. Ἐνας κύκλος καὶ στὴ μέση Α.Α. Μόνο ποὺ ὁ καπετάνιος τους Μπεκὴρ ἀγάς, ἦταν σημαδεμέ-

νος πάνω άπ' τὸ μεσόφρουδο. Καὶ τὸ σημάδι Α.Α. δὲν ἦταν ἄλλο άπ' τὸ ὄνομα «'Αθηνᾶ τῆς Ἄρκτου».

Ἡ φρεγάτα τοῦ Κατσώνη ἔβαλε πλώρη τώρα κι ἀρμένιζε γιὰ τὴ Ζάκυνθο. Ἐκεῖ στὸ νησί ἤθελε ὁ καπετάνιος νὰ μείνῃ λίγες μέρες, γιὰ νὰ ἐπισκευάσῃ τὶς ζημιές πού ἔπαθε άπ' τὴ δουλτσινωτική κορβέτα κι ὕστερα νὰ ξακολουθήσῃ τὸ ταξίδι του.

Πρὶν ξεμακρύνῃ άπ' τὶς скамπαbiές τῶν πειρατῶν, οἱ Τουρκαρβανίτες ἄρχισαν μὲ ξεφωνητὰ νὰ βρίζουν καὶ νὰ φοβερίζουν τοὺς ἑλλήνες θαλασσινοὺς. Κανεὶς άπ' τὴ φρεγάτα δὲν τοὺς ἔδωσε προσοχὴ κι οὔτε κι ἀποκρίθηκε. Μόνο ὁ Ἰσμαῖλ καθισμένος στὴν πρύμνη τοῦ καραβιοῦ, ἀποχαιρετοῦσε τοὺς παλιοὺς συντρόφους του, μουτζώνοντάς τους καὶ μὲ τὰ δύο του χέρια.

* * *

Μιὰ ὥρα ὕστερα ὁ Κατσώνης συναντᾶει στὸ δρόμο του δυὸ τούρκικες καραβέλες (παλιὸς τύπος καϊκιοῦ μὲ τρία κατάρτια).

Μὲ μερικὰ συμπάρα ἀναγκάζει τὶς δυὸ καραβέλες φοβισμένες νὰ σταματήσουν. Ποῦ νὰ τολμήσουν νὰ χτυπηθοῦν μὲ τὴ φρεγάτα.

Προστᾶζει ὁ Λάμπρος τοὺς Τούρκους γεμιτζήδες (ναῦτες) νὰ μποῦν στὶς скамπαbiές τους καὶ νὰ ἀφήσουν τὰ καράβια τους.

— Ἄν δὲν ἀκούσουν, λέει στὸν Καλλιγᾶ, θὰ τοὺς πετάξετε στὸ πέλαγος.

Οἱ Τούρκοι ἀναγκάζονται νὰ ἀφήσουν τὰ καράβια τους καὶ νὰ φύγουν μὲ τὶς βάρκες.

Οἱ καραβέλες αὐτὲς εἶναι ἡ πρώτη πρέζα ντὶ γκουέρα (λεία πολέμου) τοῦ Λάμπρου Κατσώνη. Μὲ πλήρωμα τώρα άπ' τὴ φρεγάτα τὰ δυὸ τούρκικα καράβια ἀκολουθᾶνε τὴν «'Αθηνᾶ».

Φουντάρουν μπροστὰ στοὺς ταρσανάδες (ναυπηγεῖα) τῆς Ζακύνθου.

Τώρα δὲν ἔχουν μόνο νὰ ἐπισκευάσουν τὶς μικροζημιές τῆς «'Αθηνᾶς». Πρέπει τὶς δυὸ καραβέλες νὰ τὶς μετατρέψουν σὲ πολεμικὰ καράβια.

Μὲ συγκίνηση ὁ Λάμπρος πατάει στὸ νησί τῆς Ζακύνθου. Πόσες ἀναμνήσεις δὲν ἔχει σ' αὐτό! Κεῖ τοῦ ἔτυχε νὰ περάσῃ δύσκολες στιγμὲς μὰ καὶ κεῖ χρωστᾶει τὴν ἀγάπη του στὴ θάλασσα.

Γιὰ τὸν πρῶτο ποὺ ρωτᾷ νὰ μάθῃ εἶναι γιὰ τὸν παλιὸ τοῦ προστάτη. Τὸν πρωτομάστορα, τὸ μαστρο - Γιάννη. Μαθαίνει πὼς βρίσκεται στὸ στρῶμα πιασμένος ἀπὸ ρευματισμούς. Παλιὸ χάρισμα τῆς θάλασσας.

Καὶ κάποιο δειλινὸ ὁ Λάμπρος παίρνει τὸ καντούνι (στενὸ

Τὰ χάνει ὁ μαστρο - Γιάννης, ὅταν βλέπῃ νὰ μπαίνουν στὸ φτωχικὸ τοῦ οἱ δυὸ παράξενοι ἐπισκέπτες.

δρόμο) ποὺ βγαίνει στὸ φτωχόσπιτο τοῦ πρωτομάστορα. Πίσω τὸν ἀκολουθοῦσε, ὅπως πάντα, φορτωμένος μὲ μερικὰ πεσκέσια, ὁ Ἴσμαήλ.

Τὰ χάνει ὁ μαστρο - Γιάννης, ὅταν βλέπῃ νὰ μπαίνουν στὸ φτωχικὸ τοῦ τοῦτοι οἱ δυὸ παράξενοι ἐπισκέπτες. Ὁ ἕνας ρῶσος ἀξιωματικὸς ντυμένος. Καὶ ξοπίσω του ἕνας ἴσα μὲ κειπάνω ἀράπης,

μὲ φανταχτερὰ ροῦχα, ἄσπρο ἀμπέχωνο καὶ κόκκινη βράκα. Μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια στέκει στὴν πόρτα σὰ μαρμαρένιος.

Μὲ τὰ δάχτυλα τρίβει τὰ μάτια του ὁ πρωτομάστορας, γιατί θαρρεῖ πὼς εἶναι ὄραμα τῆς φαντασίας του. Ἡ γλῶσσα του ἔχει δεθῆ, χωρὶς νὰ μπορῆ λέξῃ νὰ πῆ.

Ὁ Λάμπρος στέκει γιὰ λίγο πλάι στὸν πλαγιασμένο προστάτη του, χωρὶς νὰ μιλήσῃ. Πόσο ἔχει ἀλλάξει! Οὔτε θὰ τὸν ἀναγνώριζε, ἂν δὲν τοῦ τὸ λέγανε. Ἔνα κουβάρι ἔχει γίνει.

— Δὲ μὲ γνωρίζεις, μαστρο - Γιάννη; τοῦ λέει ὁ Κατσώνης.

Ὁ μαστρο - Γιάννης τώρα εἶναι πού τὰ χάνει ὀλότελα. Σαστίζει καὶ μ' ὀρθάνοιχτα μάτια τὸν περιεργάζεται. Ποιὸς νὰ εἶναι τάχα τοῦτος ὁ φραγκοφορεμένος θαλασσινὸς πού τὸν γνωρίζεις!

Ὁ Λάμπρος τὸ καταλαβαίνει καὶ δὲ θέλει ἄλλο νὰ τὸν παιδέψῃ:

— Μαστρο - Γιάννη, ἄδικα κουράζεις. Δὲ θὰ μὲ γνωρίσης.

Ὁ Λάμπρος εἶμαι, μὲ θυμᾶσαι;

Ἄνασηκώθηκε μὲ κόπο ὁ πρωτομάστορας καὶ μόλις μπόρεσε νὰ πῆ:

— Ὁ Λάμπρος! Ποιὸς Λάμπρος;

— Ὁ Λάμπρος ὁ Λειβαδίτης, ἀποκρίθηκε αὐτός, ὅπως τὸν φώναζαν τότε πού ἦταν μαστορόπουλο στὸ νησί.

— Ὁ Λάμπρος εἶπες! κι ἄπλωσε τὰ χέρια του ὁ πρωτομάστορας νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ.

Σὰν παιδόπουλο ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά του ὁ Κατσώνης, φιλήθηκαν κι ὁ μαστρο - Γιάννης, ἐνῶ τοῦ χάιδευε στοργικὰ τὸ κεφάλι τοῦ ἔλεγε:

— Κοντὰ εἴκοσι χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε, Λάμπρο μου, πού νὰ σὲ γνωρίσω! Ἰστόρησέ μου τὸ βίο σου... Τί εἶναι τοῦτα πού φορᾶς;

Κι ὁ Κατσώνης τοῦ διηγήθηκε ὅλα, ἀπὸ τότε πού ἔφυγε ἀπ' τὴ Ζάκυνθο.

— Ὁλάκερος καπετάνιος ἔγινες, γιέ μου. Νὰ μοῦ τὸ λέγανε δὲ θὰ τὸ πίστευα, ἔλεγε κάθε τόσο ὁ μαστρο - Γιάννης μὲ θαυμασμό.

Εἶχε νυχτώσει καλὰ πιά, ὅταν σηκώθηκε ὁ Λάμπρος νὰ φύγῃ.

Ὁ ἀράτης ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν κουνήθηκε ἀπ' τὴν πόρτα, λὲς καὶ τὸν εἶχαν καρφωμένο.

Δώσανε τὰ δῶρα στὸν πρωτομάστορα καὶ φύγανε.

— Ἀφέντη καπετάνιε, πατέρας σου εἶναι ἢ μπάρμπας σου; τὸν ρώτησε ὁ Ἰσμαήλ. Κι αὐτὸς κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι, χωρὶς νὰ μιλήσῃ. Ὁ λογισμός του κείνη τὴν ὥρα τὸν εἶχε φέρει πίσω στὰ δύσκολα τὰ χρόνια πὺν πέρασε σὲ τοῦτο τὸ νησί. Ποιὸς νὰ τοῦ τό 'λεγε πὼς κάποια μέρα θὰ τὸ πατοῦσε καπετάνιος σὲ φρεγάτα. Ταξιδευτὴς γιὰ ἓνα μεγάλο σκοπό...

ΣΤΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

τῆ Ζάκυνθο ὁ Κατσώνης ἔμεινε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ὑπολόγιζε. Ἦθελε νὰ κάνῃ τὶς δυὸ καραβέλες πολεμικὰ καράβια.

Καὶ στὶς 27 Μαΐου τοῦ 1788 σαλπάρει ἀπ' τὴ Ζάκυνθο μὲ τὴ φρεγάτα καὶ τὶς δυὸ καραβέλες. Στὸ Ἰόνιο βρῖσκει ἀκόμα πέντε καράβια τούρκικα. Τὰ αἰχμαλωτίζει καὶ τὰ παίρνει κοντὰ του, ἀφήνοντας μεσοπέλαγος στὶς βάρκες τὰ τούρκικα τσοῦρμα. Περνάει τὸν Κάβο Μαλιὰ (Μαλέα - Ταίναρο) κι ἀράζει γιὰ λίγο στὰ Κύθηρα.

Οἱ νησιῶτες σπεύδουν νὰ μπουν στὰ καράβια του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Τώρα ὅλο κι αὐγαταίνουν οἱ «Λαμπρινοί», ὅπως ἄρχισαν νὰ λένε τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Λάμπρου.

Ἔχουν ἀφήσει πιά τὸ Ἰόνιο, καὶ τὰ καράβια τοῦ Κοτσώνη ἀρμενίζουν κατὰ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος, τὸ Ἀρχιπέλαγος, ὅπως τὸ λέγανε τότε.

Ἐξω ἀπ' τὰ Κύθηρα, συναντάει δυὸ πολεμικὰ καράβια τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ. Μὲ μερικὰ σμπάρα στὸν ἀέρα, οἱ Τούρκοι τὰ ἀφήνουν. Μπαίνουν στὶς σκαμπαβιὲς νὰ γλυτώσουν καὶ τὰ δυὸ

πολεμικά δυναμώνουν τὸ στόλο τοῦ Κατσώνη. Ἔχει τώρα κοντὰ του δέκα καράβια.

Τραβάει γιὰ τὰ Δώδεκα νησιά. Θέλει νὰ παρουσιασθῆ ὅσο μπορεῖ πιὸ κοντὰ στὰ τούρκικα ἀκρογιάλια. Νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Τούρκους νὰ βγοῦν νὰ τὸν χτυπήσουν.

Τὸν Αὐγουστο φτάνει στὸ στενὸ τῆς Λυκίας, καὶ φουντάρει (ρίχνει) τὶς ἀγκυρες τῶν καραβιῶν του στὸ νησὶ τοῦ Καστελόρριζου.

Τὰ χάνουν οἱ Καστελορριζίτες σὰν ἀντικρύζουν στὸ λιμάνι τους τὸν ἀραγμένο στόλο. Τρέχουν νὰ κρυφτοῦν στὸ ἄπαρτο μεγάλο κάστρο τους.

Τὸ κάστρο αὐτὸ εἶναι χτισμένο κεῖ γιὰ νὰ ὑπερασπίξῃ τὸ νησάκι μὰ καὶ τὰ ἀκρογιάλια τῆς Τουρκίας. Ἔχει φρουρὰ ἀπὸ χίλιους ἑκατὸ στρατιῶτες καὶ δεκαοχτὼ κανόνια μεγάλα.

Σὰν ἀντικρύζουν στὰ καράβια τὶς ρούσικες παντιέρες, καταλαβαίνουν μὲ ποιὸν ἔχουν νὰ κάνουν.

Ὁ Λάμπρος δὲ χάνει τὸν καιρὸ του.

— Νὰ βγάλετε κανόνια στὴ στεριά καὶ νὰ χτυπήσετε τὸ κάστρο, προστάζει.

Ἡ διαταγὴ του ἐκτελεῖται. Δυὸ μερόνυχτα τὰ κανόνια του δὲ σταματοῦν. Καταφέρνουν νὰ σπάσουν τὴ μεγάλη καστρόπορτα καὶ νὰ γκρεμίσουν ἓνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὸ κάστρο.

— Οἱ πηδηχτάδες (τὸ ἀποβατικὸ ἄγημα) νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τεσμπάρκο (ἀπόβαση), ἀκούγεται καὶ πάλι ἡ φωνὴ τοῦ καπετὰν Λάμπρου.

Οἱ κλεισμένοι στὸ κάστρο καταλαβαίνουν τὸ τί τοὺς περιμένει. Κατεβάξουν τὴν κόκκινη παντιέρα τους μὲ τὸ μισοφέγγαρο καὶ στὴ θέση τῆς σηκώνουν ἄσπρη.

Στέλνουν ἀνθρώπους στὴ φρεγάτα. Παρουσιάζονται στὸν Κατσώνη:

— Καπετάνιε, θὰ σοῦ παραδώσουμε τὸ νησὶ καὶ τὸ κάστρο μας, μὰ θὰ μᾶς ἀφήσης ὅλους νὰ περάσουμε ἀπέναντι στὴ στεριά. Δὲ θὰ πειράξῃς κανένα.

Ὁ Λάμπρος τὸ δέχεται. Δὲ νιάζεται νὰ κρατήσῃ τὸ Καστελόρ-

ριζο. Ἄλλος ὁ σκοπὸς του. Καὶ θέλει μιὰ ὥρα ἀρχήτερα νὰ τελιώσῃ.

Σὲ λίγο θγαίνει στὴ στεριά, μ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς του.

Στὸ μουράγιο τὸν προσμένουν μ' ἐπισημότητα οἱ ἀγάδες, ὁ χότζας κι ὁ καδής. Σὲ μεταξωτὸ μαξιλαράκι ὁ χότζας προσφέρει στὸν Κατσώνη τὰ κλειδιά τοῦ κάστρου. Οἱ ἄλλοι σκύβουν καὶ τὸν προσκυνᾶνε.

Πόση ἱκανοποίηση νιώθει ὁ Ἕλληνας νὰ βλέπῃ μπροστά του ταπεινωμένους τοὺς κατακτητές του!

Πιὸ πέρα, μερικοὶ ναῦτες τῆς «Ἀθηνᾶς» ἔχουν παραταχτῆ σὲ δυὸ σειρές. Γυμνὰ τὰ σπαθιά τους σταυρώνουν ψηλά, κι ἀπὸ κάτω, σκυφτῆ καὶ ντροπιασμένη περνάει ἡ ξαρμάτωτη φρουρὰ τοῦ κάστρου. Παλιὸ ἔθιμο ὑποταγῆς.

Οἱ Καστελορριζίτες μπαίνουν στὰ καίτια καὶ τὶς βάρκες τους νὰ περάσουν ἀπέναντι στὴν τούρκικη στεριά.

Κι οἱ Ἕλληνες κουβαλᾶνε στὰ καράβια τους τὰ κανόνια τοῦ κάστρου, ὅλα τὰ μπαρουτόβολα καὶ τὰ ἄφθονα τρόφιμα ποὺ ἔχουν στὸ κάστρο. Γι' αὐτὸ νιάζεται ὁ Κατσώνης. Θέλει νὰ ἐφοδιάσῃ τὰ δικά του καράβια.

Ἐρημο πιά ἀπὸ κατοίκους μὲ μισογκρεμισμένο τὸ κάστρο κι ἄδειο ἀπ' τὰ κανόνια του ἀφήνει ὁ Λάμπρος Κατσώνης τὸ Καστελόρριζο.

Κάνει πανιὰ κι ἀνοίγεται στὸ πέλαγος. Σχίζει τὰ νερὰ τῆς Ἀτάλειας. Περνάει ἀπ' τὴν Κύπρο, τὴ Συρία καὶ φτάνει ὡς κάτω στὸν ποταμὸ τοῦ Νείλου. Ὅποιο τούρκικο καράβι συναντάει στὸ πέρασμά του τὸ βουλιάζει, ἢ ἂν εἶναι καλὸ γιὰ τὸ στόλο του τὸ αἰχμαλωτίζει καὶ τὸ παίρνει κοντὰ του.

Οἱ Τούρκοι ἔχουν κυριολεκτικὰ τρομοκρατηθῆ ἀπ' τὸν Ἕλληνα αὐτὸν κουρσάρο, ὅπως θέλουν νὰ τὸν λένε. Τὰ πλεούμενά τους σκέπτονται νὰ ἀρμενίσουν στὶς πιὸ κοντινὲς θάλασσές τους. Κι οἱ ἀκρογιαλιές τους χτυποκαρδίζουν ἀπ' τὸν ξαφνικὸ του ἐρχομὸ.

Σὰ νὰ μὴν ἔφτανε τοὺς Τούρκους αὐτὸς ὁ πόλεμος μὲ τὴ Ρωσία, τώρα τελευταῖα τοὺς κήρυξε τὸν πόλεμο κι ἡ Αὐστρία.

Πρέπει ὅμως μὲ κάθε τρόπο καὶ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα ὁ σουλτάνος νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ φοβερὸ κουρσάρο τοῦ Ἀρχιπελά-

Στὸ μεταξωτὸ μαξιλαράκι ὁ Χότζας προσφέρει στὸν Κατσώνη τὰ κλειδιά τοῦ κάστρου.

γους. Στέλνει ἓνα τμήμα ἀπ' τὴν ἀρμάδα τους μὲ τὸ ριάλμπεη (ὑποναύαρχο) κεφαλὴ νὰ τὸν χτυπήσῃ. Μὲ καράβια διαλεχτὰ καὶ δυνατά. Ἐνα ντελίσι μὲ ἑβδομηνητατέσσερα κανόνια, μιὰ φρεγάτα μὲ πενήντα κανόνια καὶ πέντε σεμπέκια μὲ εἰκοσιοχτὼ κανόνια τὸ καθένα.

Ὁ Λάμπρος ξαναμπαίνει μὲ τὸ στόλο του στὸ Ἄρχιπέλαγος. Φτάνει στὸ νησί τῆς Καρπάθου. Στ' ἀνατολικά της, στὸ στενὸ ποῦ σχηματίζεται μὲ τὸ νησάκι τῆς Σαρίας, ὁ βαρδιάνος πάνω ἀπ' τὴν κόφα τοῦ καταρτιοῦ ξεφωνίζει:

— Ἡ ἀρμάδα φάνηκε!

* Άλλο πού δὲν ἤθελε ὁ Κατσώνης. Τὸ μήνυμα τὸ δέχονται μὲ χαρὰ οἱ Λαμπρινοί.

Εἶναι ἡ 20 τοῦ Αὐγούστου στὰ 1788.

Δεκαπέντε μίλια χωρίζουν τοὺς δυὸ στόλους.

Ὁ Λάμπρος δίνει σῆμα στ' ἄλλα καράβια του νὰ μὴν τὸν ἀκολουθήσουν. Δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀρματωμένα γιὰ μιὰ ναυμαχία, καὶ θέλει ὀλομόναχος, μὲ τὴ φρεγάτα του νὰ παλέψη.

Ἡ «'Αθηνᾶ τῆς Ἄρκτου» μὲ πρῖμο τὸν καιρὸ προχωρεῖ. Λίγα μίλια τώρα τὴ χωρίζουν ἀπ' τὴν ἀρμάδα τοῦ ριάλμπτη.

Ἡ ὥρα εἶναι 4 τὸ ἀπόγεμα. Τὸ πλήρωμά της ἀπὸ διακόσες ὀγδονταεξὶ ψυχές, συναγμένο ἀκούει εὐλαβικὰ τὸν παπὰ - Ἀμβρόσιο πού στὴν κουβέρτα ψέλνει τὴ δέησή του.

Σὰν τελειώνη, ὁ καπετάνιος τοὺς ἀκούγεται:

— Σύντροφοι, ἦρθε ἡ ποθητὴ ἡ ὥρα. Ὁ ἐχθρὸς σὲ δυνάμεις εἶναι μεγαλύτερος. Αὐτὸ ὅμως δὲν πρέπει νὰ μᾶς τρομάξη. Μὲ τὴ δύναμη τοῦ σταυροῦ, θὰ θαλασσομαχήσουμε, καὶ θὰ νικήσουμε τὸν ἐχθρὸ τῆς Χριστιανοσύνης.

Τελειώνοντας βγάζει τὸν κρυμμένο σταυρὸ ἀπ' τὸ στῆθος του καὶ τὸν ἀφήνει μπροστὰ τοῦ φανερὰ νὰ κρέμεται. Ἔτσι κάνει στὶς κρίσιμες ὥρες. Μὲ πίστη στὸ σταυρὸ, τὸ μικρὸ κείνο χάρισμα τοῦ Πάτερ - Κοσμᾶ, ἔμπαινε στὴ μάχη.

Ἡ ὥρα εἶναι 5 τὸ ἀπόγεμα. Ἡ «'Αθηνᾶ» ἔχει φτάσει τὴν ἀρμάδα κι ὀρμητικὰ μὲ πρῖμο τὸν καιρὸ, ρίχνεται καταπάνω της. Ἄπ' ὄλες τὶς μεριές της σκορπάει φωτιὰ καὶ βόλια. Τὰ κανόνια της δὲ σταματᾶνε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή.

Ὁ ριάλμπτης, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, μπλέχτηκε σὲ μιὰ θαλασσομαχία πού δὲ μποροῦσε εὐκολὰ νὰ χρησιμοποίησῃ ὅλα μαζὶ τὰ καράβια του. Τί στενὸ μέρος ἐκεῖνο! Ἔτσι ὁ Κατσώνης κατάφερε ὅ,τι κι οἱ πρόγονοί του στὴ Σαλαμίνα μὲ τοὺς Πέρσες!

Ἡ «'Αθηνᾶ» χτυπιέται πρῶτα μὲ τὰ δυὸ καράβια τῆ φρεγάτα καὶ τὸ ντελίφι. Καὶ μὲ τὶς ἐπιτυχίες πού ἔχουν τὰ κανόνια της, τὰ ἀναγκάζει νὰ πλησιάσουν μὲ στροφή κατὰ τὰ ἔξω. Καὶ δὲ σταματᾶει, μὰ προχωρεῖ καὶ χτυπάει τὰ ἄλλα τούρκικα καράβια πού βρισκονται πὸ πίσω.

Αὐτὸ τὸν κάνει τὸν Κατσώνη νὰ ξεμακρύνῃ ἀλόγιστα τὸ κα-

ράβι του άπ' τὸ στενὸ τῆς Σαρίας. Μὰ ὁ ὀρητικὸς θαλασσομάχος οὔτε κἀν τὸ λογαριάζει.

Στὸ μεταξὺ τὰ δυὸ μεγάλα καράβια, τὸ ντελίνο κι ἡ φρεγάτα, καταφέρνουν νὰ πάρουν πρῖμο τὸν καιρὸ καὶ νὰ ριχτοῦν τὸ ἓνα άπ' τὴ μιὰ καὶ τὸ ἄλλο άπ' τὴν ἄλλη κατὰ τῆς «Ἀθηνᾶς». Τὴ βάζουν στὴ μέση καὶ τὴ χτυπᾶνε πίσω στὴν πρύμη.

— Τὶς μπάλες σας στὰ ἄλμπουρα, φωνάζει στοὺς πυροβολητὲς ὁ καπετάνιος.

Κατὰ τὸ σύσημά του θέλει νὰ ἀχρηστεύση τὰ ἐχθρικά καράβια γκρεμίζοντας τὰ κατάρτια τους.

Μπάλα ὅμως ἐχθρική τοῦ γκρεμίζει ἓνα ἀπὸ τὰ δικά του κατάρτια. Δὲ δειλιάζει καὶ προχωρεῖ μὲ τὰ δυὸ.

Ἡ στιγμή γιὰ τὴν «Ἀθηνᾶ» εἶναι δύσκολη. Ἡ ἀρμάδα του τὴν ἔχει βάλει στὴ μέση. Στὴν πρύμη τὸν χτυπᾶνε ἀδιάκοπα τὰ δυὸ μεγάλα καὶ στὰ πλάγια τὰ ἄλλα πὺ βρῖσκονται μπροστά του.

Μὰ οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ σκόπευση δὲν εἶχαν ἰδέα. Οἱ μπάλες τῶν κανονιῶν τους πέφτουν ἄχρηστες στὴ θάλασσα καὶ τὸ μόνο πὺ καταφέρνουν εἶναι νὰ ἀφρίζουν τὸ νερό. Οἱ Λαμπρινοὶ ὅμως δὲ χάνουν οὔτε μιὰ κανονιά τους. Ὅλες οἱ μπάλες τους πέφτουν πάνω στὰ ἐχθρικά καράβια καὶ τοὺς κάνουν ζημιὰ σ' ἀνθρώπους καὶ σὲ ἄψυχα.

Ἡ δύσκολη περίσταση δὲ φοβίζει τὸ Λάμπρο οὔτε τὸ γκρεμισμένον κατάρτι του τὸν κάνει νὰ τὰ χάση.

— Κανόνια στὴν πρύμη νὰ μοῦ φέρετε, προστάζει τοὺς ναῦτες του.

Κι ὁ ἴδιος τρέχει καὶ μπαίνει σ' ἓνα δωμάτιο στὸ πίσω μέρος τοῦ καραβιοῦ του πὺ ἔχει γιὰ ταμεῖο του. Μὲ τὸ ναυτικὸ τσεκούρι του, γρήγορα - γρήγορα σπάζει τὰ ξύλα τοῦ καραβιοῦ του καὶ κάνει ἀνοίγματα. Πρόχειρες μπουκαπόρτες. Ἐχει διαθέσιμα κανόνια στὸ καράβι του. Τὰ στήνει ἐδῶ πρόχειρα, μὲ τὶς μπούκες τους στὰ ἀνοίγματα. Κι ἀπὸ δῶ ἀρχίζει τὸ κανονίδι του.

Τοῦτο ἦταν ἀναπάντεχο γιὰ τὰ δυὸ τούρκικα πὺ βρῖσκονταν ξωπίσω του. Δὲν περίμεναν ἓνα τέτοιο. Γιὰ τὴν τὰ καράβια κείνο τὸν καιρὸ, μόνο στὰ πλάγια εἶχαν κανόνια. Ποῦ νὰ περιμένουν οἱ τοῦρ-

κοι θαλασσινοὶ τὸ τέχνασμα τοῦ Λάμπρου ποὺ μέσα σὲ λίγο κατά-
φερε νὰ στήση κανόνια ἀκόμα καὶ στὴν πρύμη του!

Τὰ κανόνια ἀπ' τὴν πρύμη τῆς «'Αθηνᾶς» κάνουν μεγάλες ζη-
μιές στὰ δυὸ τούρκικα ποὺ τὴν κυνηγοῦσαν. Στὸ ντελίσι γκρεμίζει
τὸ ἓνα κατάρτι καὶ στὴ φρεγάτα, ποὺ βρίσκεται μέσα κι ὁ ριάλ-
μπης, ἀνοίγει μεγάλη τρύπα κάτω ἀπ' τὴν πλώρη τῆς. Ὁ τούρκος
ἀντιναύαρχος τὰ χρειάζεται. Ἀναγκάζεται νὰ ξεμακρύνῃ κι ἀπὸ
κοντὰ καὶ τὸ ντελίσι. Μόνο σὰν ἀλαργεύουν, ρίχνουν γιὰ φόβο με-
ρικὲς κανονιές, ποὺ πᾶνε στὰ χαμένα. Καὶ κάθε τούρκικη μπάλα
ποὺ πέφτει στὸ νερό, οἱ Λαμπρινοὶ τὴ δέχονται μὲ κοροϊδευτικὰ ξε-
φωνητά:

— Τί σᾶς χρωστᾶνε, ὁρὲ Μεμέτηδες, τὰ ψάρια καὶ τὰ σκοτώ-
νετε; Ραμαζάνι ἔχετε καὶ ρίχνετε στὰ χαμένα τὶς κανονιές σας;

Ἄφθῃ ὁ Λάμπρος βλέπει τὰ δυὸ μεγάλα τούρκικα καράβια νὰ
ξεμακραίνουν, ξεφωνίζει:

— Τὸ τιμόνι στὸν ἀέρα!

Κι ὁ τιμονιέρης τῆς «'Αθηνᾶς» γυρίζοντας ὅλες τὶς στροφές
τῆς ῥόδας τοῦ τιμονιοῦ, καταφέρει νὰ φέρῃ τὸ καράβι τους σὲ
πρῶμο καιρὸ.

Ἡ «'Αθηνᾶ» μ' ὀλοφούσκωτα πανιά, ρίχνεται τώρα μ' ὅλη τὴν
ὀρμὴ τῆς καταπάνω στ' ἄλλα μικρότερα τούρκικα καράβια, στὰ
σεμπέκια, ποὺ βρίσκονται μπροστά τῆς.

Εἶναι τόσο ξαφνικὴ ἡ ἐπίθεση τῆς «'Αθηνᾶς» ποὺ σαστίζει τοὺς
Τούρκους. Σμπάρα ἀφήνει ἀπ' ὅλες τὶς μεριές τῆς κι οἱ μπάλες τῶν
Λαμπρινῶν σκορπᾶνε τὸ θάνατο καὶ τὸ χαλασμό.

Τὰ σεμπέκια οὔτε μιὰ κανονιά τώρα δὲν προκάνουν νὰ ρίξουν.
Τηρᾶνε πῶς νὰ γλυτώσουν μέσα στὸ στενὸ τῆς Λυκίας ποὺ κατά-
φερε τοῦτος ὁ Ἕλληνας κουρσάρος νὰ τοὺς μπλέξῃ.

Τὸ ἓνα ἀπ' τὰ σεμπέκια ἀπόμεινε μ' ἓνα κατάρτι ἀπ' τὰ δυὸ
του, καὶ τὸ ἄλλο χτυπημένο γιὰ καλὰ στὰ πλάγια, ἔχει γείρει τόσο
ποὺ μόλις καταφέρει νὰ σταθῇ στὸν ἀφρὸ.

Ὁ νικημένος ριάλμπης μὲ τὸ κανοκυάλι του βλέπει ἀπ' τὰ
μακριὰ τὶς ζημιές ποὺ πάθανε τὰ καράβια του. Παρὰ νὰ βουλιά-
ξουν τοὺς δίνει σῆμα νὰ τὸν ἀκολουθήσουν στὴ φυγὴ του. Καὶ

Ἡ ἐπιθέση τῆς «Ἀθηναῖς» σαστίζει τοὺς Τούρκους.

βάζει πλώρη για τὴ Ρόδο. Πίσω τὸν ἀκολουθᾶνε ντροπιασμένα τὰ καρᾶδια του.

Ὁ λοστρόμος, ὁ καπετὰν Βαγγέλης, γρήγορα - γρήγορα σκαρφαλώνει στὸ κατάρτι, βαστώντας τὴ μπουρὸν (μεγάλο κοχύλι πὸ οἱ θάλασσινοὶ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ μεταδίδουν ἤχους) στὰ χέρια του καὶ μπαίνει μέσα στὴν κόφα. Ξεφυσώντας μέσα στὴ μπουρὸν ἄρχισε μ' αὐτὴ νὰ σκορπάη παράξενους κοροϊδευτικοὺς ἤχους καὶ νὰ προπέμπη τὰ τούρκικα καρᾶδια.

Κι οἱ Λαμπρινοὶ ἀπ' τὴν κουβέρτα τῆς «Ἀθηνᾶς» χαχάνιζαν καὶ ξεφώνιζαν γιὰ τὸ τέχνασμα τοῦ λοστρόμου.

Οἱ Ἕλληνες σὲ τούτῃ τὴ θάλασσομαχία εἶχαν καὶ τὰ θύματά τους. Ἐφτὰ σκοτωμένους καὶ δεκαοχτὼ λαβωμένους.

Διαβάζει ὁ παπα - Ἀμβρόσιος τοὺς νεκροὺς πὸν βρίσκουν γιὰ τάφο τους τὴ θάλασσα. Ὅστερα κάνει εὐχαριστία στὸ Θεὸ γιὰ τὴ νίκη τους. Κι ὅταν οἱ Λαμπρινοὶ μ' ἓνα στόμα ψέλνουν τὸ «Ἐπερμάχω», ὁ καπετάνιος τους, συγκινημένος, ἀνασπάζεται εὐλαβικὰ τὸν ξύλινο σταυρὸ πὸν κρεμιέται ἀπ' τὸ λαιμὸ του, σιγοψιθυρίζοντας:

— Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου. Μεγάλο τ' ὄνομά Σου.

Καὶ ξανακρῦβει τὸ σταυρὸ μέσα ἀπ' τὰ ροῦχα του.

* * *

Τὸ σπασμένο κατάρτι τῆς «Ἀθηνᾶς» ἀναγκάζει τὸν Κατσώνη νὰ ἀράξη γιὰ λίγες μέρες στὴ Ζάκυνθο. Μαζὶ καὶ τ' ἄλλα του καρᾶδια. Κι ἀφοῦ ἔφτιαξε τὸ κατάρτι μαζὶ μ' ὄλο τὸ στόλο του, φτάνει στὸ τέλος τοῦ Ὀκτώβρη (1788) στὴν Τεργέστη.

Ἀπὸ δῶ στέλνει μήνυμα στὸν Ποτέμκιν ἀναφέροντας τὴ νίκη του στὸ στενὸ τῆς Καρπάθου - Λυκίας. Κι ὁ πρίγκηπας, ὑπερήφανος γιὰ τὸν προστατευόμενό του, ἐπίσημα ἀναγγέλλει τὸ περιστατικὸ στὸ ἀνώτερο πολεμικὸ συμβούλιο. Τὸν προβιβάζουν σὲ ὑποχιλίαρχο (ἀντισυνταγματάρχη), πὸν τὴν προαγωγή ὑπογράφει ἢ ἴδια ἢ αὐτοκράτειρα. Μαζὶ μὲ τὸν προβιθασμὸ του, τοῦ στέλνουν καὶ χαρτὶ πὸν ἔχει τὸ δικαίωμα στὸ ὄνομα τῆς Αὐτοκράτειρας Κατερίνης νὰ διορίζη ἀξιωματικούς ἀπ' τὸ βαθμὸ τοῦ σημαιοφόρου ὡς τοῦ ταξιάρχου (ταγματάρχη - πλωτάρχη).

Κεῖνοι ὁμως πὸν πανηγυρίζουν τὴ νίκη τοῦ Κατσώνη εἶναι οἱ

Ἕλληνες τῆς Τεργέστης. Τὴ θεωροῦν σὰν μιὰ ἑλληνικὴ νίκη. Πολλοὶ νέοι τρέχουν νὰ καταταχτοῦν στὸ στόλο του. Κι οἱ πλούσιοι ἔμποροι τοῦ προσφέρουν χρήματα γιὰ νὰ ἀγοράσῃ καινούργια καράβια.

Ὁ Κατσώνης πιά μὲ δέκα καράβια ἀρματωμένα καλά, μὲ πάνω ἀπὸ εἴκοσι κανόνια τὸ καθένα καὶ μὲ δυὸ καινούργια πού τοῦ ἀγόρασαν οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης, ἦταν ἔτοιμος τὸ Δεκέμβρη νὰ φύγῃ γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ τὸν ἀγώνα του.

Ἄξαφνα φτάνει στὴν Τεργέστη ὁ ταξίαρχος πρίγκηπας Μαισιζέρσκη μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ μοιράρχου τοῦ ρωσικοῦ στόλου, νὰ εἶναι συναρχηγὸς στὸ στόλο τοῦ Κατσώνη. Τὸν ἔστειλε ἀπ' τὴ Φλωρεντία ὁ πληρεξούσιος τῆς ρωσικῆς κυβένησης, κόμης Ζαμπορόβζκν.

Γιατὶ ὁ Ζαμπορόβζκν δὲ μποροῦσε νὰ ἀνεχθῇ οἱ νίκες τοῦ Κατσώνη νὰ χαρακτηρίζονται ἑλληνικὲς νίκες, κι ἤθελε νὰ τὶς ἐκμεταλλευτῇ γιὰ ρωσικὲς.

Φυσικὸ ἦταν, ὁ Λάμπρος κι οἱ Λαμπρινοὶ νὰ μὴ δοῦν μὲ καλὸ μάτι τὸ διορισμὸ συναρχηγοῦ:

Ὅταν συναντήθηκαν, ὁ πρίγκηπας, ἀνώτερος καὶ στὸ βαθμὸ, δέχτηκε στὸ γραφεῖο του μὲ ψυχρότητα τὸ Λάμπρο.

— Στὸ στόλο θὰ ἐφαρμοστοῦν οἱ ναυτικοὶ ρωσικοὶ κανονισμοί. Θὰ διοικῆται κι ἀπὸ τοὺς δυὸ μας, μὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾷς, ὑποχίλιάρχε Κατσώνη, ὅτι εἶμαι ἀνώτερος στὸ βαθμὸ, κι εἶμαι καὶ πρίγκηπας. Πρέπει νὰ νιώσης πὼς τὰ καράβια σου δὲ θὰ ἀποτελοῦν πλὴν μιὰ μοίρα τοῦ ρωσικοῦ ναυτικοῦ...

Ὁ Κατσώνης τὸν ἄκουγε, δαγκώνοντας πεισματωμένως τὰ χεῖλια του. Στὸ τέλος ὅμως δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῇ καὶ ξέσπασε:

— Ὑψηλότατε, κάνεις ἓνα μεγάλο λάθος, ὁ στόλος μου δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴ Ρωσία, γιατί εἶναι ἑλληνικὸς στόλος.

Ἄναπάντεχα ἔπασσε πάνω στὸ Μαισιζέρσκη ἡ προσβλητικὴ ἀπάντηση τοῦ Κατσώνη. Κεῖνος ὅμως δὲν τὸν ἄφησε νὰ ἀπαντήσῃ καί, μὲ ὕφος αὐστηρὸ, ξακολούθησε:

— Οἱ συντρόφοι μου κι ἐγὼ εἶμαστε Ἕλληνες ἐπαναστάτες, κι ἂν πολεμᾶμε, πολεμᾶμε γιὰ νὰ ξεσκλαβώσουμε τὴ χώρα μας. Ὅταν ἔφυγα ἀπ' τὴ Ρωσία, γιὰ νὰ ξεκινήσω αὐτὸ τὸν πόλεμο, ἔφυγα ὅπως μὲ βλέπεις αὐτὴ τὴ στιγμή. Τὴ φρεγάτα μου τὴν ἀγόρασαν

οί Ἕλληνες καὶ τὰ ἄλλα καρᾶβια ἐγὼ ὁ ἴδιος τὰ ἔκανα πρέζα μπατάγιας. Χτὲς ἀκόμα οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης μοῦ χάρισαν δυὸ ἀκόμα καρᾶβια γιὰ νὰ δυναμώσω τὸ στόλο μου. Τὰ πληρώματά μου εἶναι ὅλο ἀπὸ Ἕλληνες, κι εἶναι γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομά μου: «Λαμπρινοί». Ὅπως βλέπεις στὸ στόλο μου ὅλα εἶναι ἑλληνικά. Τί μοῦ ἔδωσε, λοιπόν, ἡ Ρωσία;

Κατακόκκινος ἀπ' τὸ θυμὸ του ὁ πρίγκηπας τοῦ ἀπάντησε:

— Τὴ σημαία της! Τὴ ρωσικὴ σημαία ποὺ ἔχεις στὰ κατάρτια σου!

— Ἐχεις δίκιο, Ὑψηλότατε, τοῦ ἀπάντησε εἰρωνικὰ ὁ Λάμπρος. Θὰ δώσω διαταγὴ, μὲ μιᾶς νὰ τὴν κατεβάσουν. Μὰ θὰ εἶσαι ὑπόλογος στὴν αὐτοκράτειρα, ποὺ τὸ θεωρεῖ τιμὴ τῆς τὰ καρᾶβια μου νὰ πολεμᾶν μὲ τὴ σημαία της στὰ ξάρτια μου.

Ὁ Μασιζέρσκη δὲ βρῆκε τί νὰ πῆ. Κατάλαβε ὁ Κατσώνης ὅτι τὸν εἶχε φέρεי σὲ δύσκολη θέση. Γι' αὐτὸ καὶ ξακολούθησε μὲ κάποια εἰρωνεία:

— Ὑψηλότατε, πῶς θὰ καταδεχτῆς, σὺ ἕνας πρίγκηπας νὰ πολεμήσης μαζί μὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνες κουρσάρους; Ὅστερα ὁ πόλεμος ποὺ κάνουμε εἶναι σκληρὸς... Κι οἱ ἑλληνικὲς θάλασσες εἶναι πάντα φουρτουνιασμένες... Μπορεῖ νὰ σοῦ κάνει κακὸ στὴν ὑγεία σου...

Ὁ Μασιζέρσκη δὲ μπόρεσε πιά νὰ κρατηθῆ ἄλλο καὶ ξεφώνισε:

— Ὑποχιλίαρχε Κατσώνη, μὲ εἰρωνεύεσαι... Οἱ νίκες σου σὲ κάνανε νὰ ξεχάσης πῶς εἶσαι ρῶσος ἀξιωματικὸς κι εἶμαι ἀνώτερός σου...

Μὲ τὸν ἴδιο τόνο φωνῆς τοῦ ἀποκρίθηκε τώρα κι ὁ Λάμπρος:

— Ναί, πρίγκηπα Μασιζέρσκη... Οἱ νίκες μου αὐτὲς δὲ μὲ ξεπάσαν... Σὲ σένα καὶ τὸν κόμη Ζαμπορόβζκυ ἄνοιξαν τὴν ὄρεξη γιὰ νὰ τὶς ἐκμεταλλευτῆτε... Εἴσατε γελασμένοι κι οἱ δυὸ σας... Δὲ θὰ τὸ πετύχετε. Γιατὶ εἶναι νίκες ἑλληνικὲς! Οὔτε τὰ ἑλληνικά μας καρᾶβια κι οἱ Λαμπρινοὶ θὰ δεχτοῦν ἄλλο καπετάνιο ἀπ' τὸν Ἕλληνα ποὺ ἔχουν τώρα.

Ὁ πρίγκηπας χτύπησε μὲ θυμὸ τὸ κουδούνι ποὺ βρισκόταν πά-

νω στο γραφείο του. Παρουσιάστηκε κάποιος αξιωματικός. Ὁργισμένα του εἶπε:

— Ὁ ὑποχιλίαρχος Λάμπρος Κατσώνης νὰ ὀδηγηθῆ ἀμέσως στὶς φυλακὲς τοῦ κάστρου. Εἶναι σὲ κράτηση.

Ὁ Κατσώνης ἤρεμα χαιρέτησε μὲ τὸ κεφάλι τὸν πρίγκηπα, κι ἔκανε μερικὰ βήματα πρὸς τὴν πόρτα, γιὰ νὰ φύγῃ. Ἄξαφνα σταμάτησε καὶ γύρισε πίσω.

— Ὑψηλότατε, ξέχασα κάτι. Ἡ Ρωσία μου ἔδωσε τὸ βαθμὸ μου καὶ τὸ σπαθὶ μου. Σᾶς τὰ δίγω πίσω καὶ τὰ δυό.

Ξεζώστηκε στὰ γρήγορα τὸ σπαθὶ του καὶ τὸ πέταξε μὲ καταφρόνια πάνω στοῦ γραφείου.

Ὁ πρίγκηπας ταραχτήκε ἀπ' τὸ φέρεσίμου του. Ὁ Κατσώνης ὁμως οὔτε γύρισε νὰ τὸν δῆ. Μόνο μίλησε στὸν ἀξιωματικό:

— Μποροῦμε νὰ πηγαίνομε στὴ φυλακὴ.

Καὶ βγήκαν ἔξω ἀπ' τὸ δωμάτιο.

Ἦταν Γενάρης τοῦ 1789, ὅταν φυλάκισαν στοῦ κάστρο τῆς Τεργέστης τὸ θαλασσαῖτο Κατσώνη.

* * *

Ἀναστατώθηκαν οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης, σὰν μάθανε τὴ φυλάκιση τοῦ Κατσώνη. Καμάρωναν ὁμως καὶ γιὰ τὴν ἀντρεία σπάση ποὺ κράτησε ὁ Ἕλληνας καπετάνιος στοῦ Μασιζέρσκη. Οἱ Λαμπρινοὶ θέλησαν νὰ βγοῦν ἀπ' τὰ καράβια τους, νὰ ξεχυθοῦν μέσα στὴν Τεργέστη καὶ νὰ λευτερώσουν τὸν καπετάνιο τους. Αὐτὸς ὁμως μέσα ἀπ' τὴ φυλακὴ του τοὺς παράγγειλε νὰ μὴν κινηθοῦν, μὰ νὰ μείνουν στὰ καράβια μέσα καὶ νὰ τὰ φυλάνε. Τὸ μόνο ποὺ εἶχαν νὰ κάνουν ἦταν νὰ εἰδοποιηθῆ ὁ Ποτέμκιν γιὰ τὴ φυλάκισή του.

Σὰν φέρανε τὸ μήνυμα στὸν Ποτέμκιν, ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος. Γιὰ τὸν πρίγκηπα ὁ Λάμπρος δὲν ἦταν μόνο ἓνας τίμιος καὶ πιστὸς ἄνθρωπος, μὰ ἓνας διαλεχτὸς πολεμιστῆς ποὺ ἀνέβαινε γρήγορα-γρήγορα τὰ σκαλοπάτια γιὰ νὰ φτάσῃ στοῦ σημεῖο τοῦ ἥρωα. Τὴν ἀποφυλάκισή του δὲν πρόσταξε ὁ ἴδιος, μὰ πῆρε ὑπογραφή ἀπ' αὐτὴ τὴν αὐτοκράτειρα. Στὸν ἀξιωματικό ποὺ θὰ τὴν ἔφερε στὴν Τεργέστη, τοῦ ἔδωσε καὶ προσωπικὸ μήνυμα γιὰ τὸ Μασιζέρσκη.

“Όταν ὁ πρίγκηπας Μασιζέρσκη πήρε τὴ διαταγὴ στὰ χέρια του, τὰ ἔχασε. Δὲν πίστευε ποτὲ πῶς ἡ ἴδια ἡ Κατερίνη θὰ πρόσταξε τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ Ἑλληνα θαλασσινοῦ. Τὴ διάβασε τρέμοντας ἀπ’ τὸ θυμὸ του. Κι ὁ ἀποσταλμένος ἀξιωματικός, ἐμπιστευτικὰ τοῦ εἶπε:

— Ὑψηλότατε, ὁ πρίγκηπας Γρηγόρης Ποτέμκιν, μοῦ ἀνάθεσε νὰ σοῦ διαβιβάσω κι αὐτὸ τὸ προφορικὸ μήνυμα: «Νὰ ἐπιστρέψης ἀμέσως στὴν Πετρούπολη, ἂν δὲν προτιμᾷς τὸ ἴδιο τὸ κελλί, στὸ κάστρο τῆς Τεργέστης ὅπου ἔχεις φυλακίσει τὸν ὑποχιλίαρχο Κατσώνη!...»

Ντροπιασμένος ὁ Μασιζέρσκη δὲν ξεστόμισε λέξη. Πρόσταξε μὲ μιᾶς νὰ βγάλουν ἀπ’ τὴ φυλακὴ τὸν Κατσώνη. Καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ πάη νὰ ξαναπάρῃ τὸ σπαθὶ του.

Ἦταν ἡ 6 Μαρτίου 1789, ὅταν τὸν λευτέρωσαν ἀπ’ τὸ κάστρο τῆς Τεργέστης. Δυὸ ὀλόκληρους μῆνες ἔμεινε φυλακισμένος.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης καὶ πολλοὶ ἀπ’ τὰ πληρώματά του πῆγαν ἔξω ἀπ’ τὴ μεγάλη καστρόπορτα καὶ πρόσμεναν νὰ βγῆ ὁ φυλακισμένος Κατσώνης.

Σὰν βγῆκε λεύτερος πιά, μὲ ξεφωνητὰ χαρᾶς τὸν δέχτηκαν. Ἄλλοι τὸν χαιρετοῦσαν κι ἄλλοι ρίχτηκαν μὲ συγκίνηση καὶ τὸν φιλοῦσαν. Ὁ ἀράπης του ὁ Ἰσμαῆλ ποὺ δυὸ μῆνες τώρα τὸν εἶχε στερηθῆ, γονάτισε μπροστά του, ἀγκάλιασε τὰ πόδια του καὶ μὲ κλάματα χαρᾶς ξεφώνιζε:

— Ἀφέντη μου καπετάνιο! Ἀφέντη μου καπετάνιο!

Μὲ καλωσύνη ὁ Λάμπρος χάιδεψε τὸ κεφάλι τοῦ Ἰσμαῆλ. Εἶχε συγκινηθῆ ἀπ’ τὶς ἐκδηλώσεις τους, μὰ πιὸ πολὺ ἀπ’ τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀράπη του.

Κάποιος ἀπ’ τοὺς Ἕλληνες τῆς Τεργέστης, ζύγωσε τὸν Κατσώνη καὶ τοῦ πρόσφερε ἓνα ἀκριβὸ σπαθί. Ἡ λαβὴ του ἀπὸ φίλντισι μ’ ἀληθινὰ πετράδια, καὶ τὸ θηκάρι του μαλαμοκαπνισμένο.

— Οἱ ξενιτεμένοι πατριῶτες σου σοῦ τὸ προσφέρουν κι εὐχονται στὰ χέρια σου νὰ γίνῃ ἡ «πυρίνη ρομφαία» κατὰ τῶν ἀπίστων.

— Σπολλάτη σας κι ὁ Παντοδύναμος νὰ μὲ βοηθήθῃ.

Μόλις κατάφερε ἀπ’ τὴν ταραχὴ του νὰ ἀποκριθῆ ὁ Λάμπρος στὰ λόγια τοῦ Ἑλληνα. Καὶ μὲ τρεμάμενα χέρια ἀπ’ τὴ βαθεῖα

του συγκίνηση, ζώστηκε στη μέση τὸ σπαθί, ἐνῶ οἱ συναγμένοι ξεφώνιζαν:

— Ἄξιος! Ἄξιος!

Κείνη τὴ στιγμή ὁ ἀξιωματικὸς - φύλακας τοῦ κάστρου τὸν ζυγώνει καὶ τοῦ λέει:

— Ὑποχίλιρχε Κατσώνη, ὁ πρίγκηπας Μασιζέρσκη παράγγειλε πὼς θὰ σὲ προσμένῃ, γιὰ νὰ σοῦ δώσῃ πίσω τὸ σπαθί σου.

Τὸν κοίταξε κατὰματα ὁ Κατσώνης κι αὐστηρὰ τοῦ ἀποκρίνεται:

— Νὰ πῆς στὸ Μασιζέρσκη πὼς δὲ μοῦ χρειάζεται κείνο τὸ σπαθί. Οἱ πατριῶτες μου, ὅπως βλέπεις, μοῦ χάρισαν ἄλλο. Ἔτσι πιά, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα δὲ θὰ χρωστάω τίποτα στὴ Ρωσία...

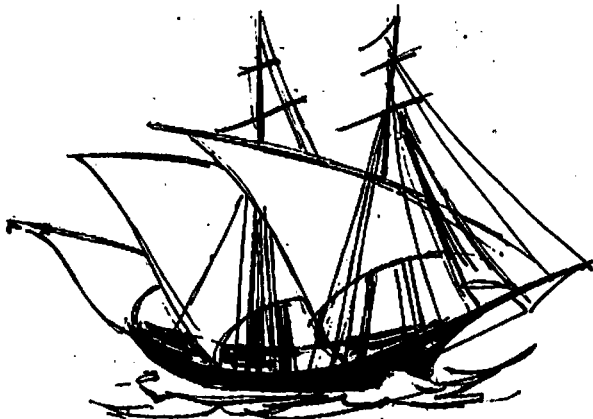
Καὶ μ' ἀγέρωχο ὕφος τράβηξε κατὰ τὸ μουράγιο, μὲ συντροφιά ὄλους τοὺς συναγμένους.

Δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μείνῃ ἄλλο στὴν Τεργέστη. Ἄρκετὰ κάθησε ἄπραγος τώρα τρεῖς μῆνες.

Πρὶν μπῆ στὸ καράβι του, οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης τοῦ κάνανε κι ἄλλο καινούργιο χάρισμα. Τοῦ δώσανε γιὰ ἔξοδα τοῦ στόλου του κοντὰ τρεῖς χιλιάδες φλωρίνια, συναγμένα ἀπὸ ἔρανο.

Καὶ σὲ λίγο τὰ καράβια τοῦ Κατσώνη λύσανε πριμάτσες, βιράρανε τὶς ἄγκυρες καὶ σήκωσαν πανιά... Ξεκίνησαν.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης ἀπ' τὴ στεριά τοὺς ἀποχαιρετοῦσαν μὲ συγκίνηση. Τὸ ἴδιο ὅμως καὶ πρὶν ἀπὸ ἐνάμιση χρόνο. Μόνο ποὺ τότε ὁ Κατσώνης ξεκινούσε μονάχα μ' ἓνα καράβι, τὴν «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου», ἐνῶ τώρα μ' ὀλάκερο στόλο!

Τ Ο Υ Ρ Κ Ο Μ Α Χ Ο Σ

ἑλληνικὸς στόλος τοῦ Λάμπρου Κατσώνη κατηφορῆζει πρὸς τὸ Ἴόνιο. Οἱ Λαμπρινοὶ κι ὁ καπετάνιος τους μὲ λαχτάρια προσμένουν τὴ στιγμή, γιὰ νὰ φτάσουν στὴν ἀγαπημένη τους θάλασσα, στὸ Αἰγαῖο. Ξέρουν πὼς ἐκεῖ μποροῦν νὰ συναντήσουν τὴν ἐχθρική ἀρμάδα. Σὰ φτάνουν ὅμως ἔξω ἀπὸ τὸ Δυρράχιο, οἱ βαρδιάνοι δίνουν μήνυμα πὼς φάνηκαν καράβια. Ξέρουν ὅλοι τους πὼς αὐτὴ τὴ θάλασσα, τὴν Ἀδριατικὴ, καθημερινὰ τὴ βασανίζουν τὰ τουρκαρβανίτικα πειρατικὰ πλεούμενα. Κι εἶχαν καταφέρει νὰ κάνουν ὀλόκληρο στόλο, μὲ εἴκοσι ὡς τριάντα κανόνια τὸ κάθε τους καράβι. Γιὰ βάση τους εἶχαν τὸ Δουλιτσίι, λιμάνι τῆς Σκόδρας.

Οἱ τουρκαρβανίτες πειρατὲς καμώνονταν τὸνπραματευτή. Ἦταν ἔτσι φτιαγμένα τὰ καράβια τους, ποὺ κρύβανε τὰ κανόνια τους καὶ ξεγελοῦσαν τὰ ἄλλα πλεούμενα πὼς ἦταν τάχα ἐμπορικά. Σὰν ζύγωναν ὅμως, τότε μὲ μιᾶς ἀνοίγαν τὶς μπουκαπόρτες κι ὀρμοῦσαν στὸ θῦμα τους. Ἦταν οἱ πιὸ σκληρόκαρδοι κουρσάροι σ' ὅλες τὶς θάλασσες Φραγκιάς κι Ἀνατολῆς. Τὰ ἐμπορικὰ πλεούμενα, μεγάλα καὶ μικρά, καρδιοχτυποῦσαν, ὡς νὰ περάσουν τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα.

Ἴδιοι μὲ λυσασμένους λύκους πέφταν καταπύνω στὸ ξένιαστο καράβι. Καὶ δὲν ἄρπαζαν μονάχα ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε, μὰ σκοτῶναν σύψηχο τὸ πλήρωμα κι ὕστερα βούλιαζαν τὸ καράβι. Δὲ θέλανε νὰ μείνη κανένα σημάδι ἀπ' τὸ κοῦρσοσ τους.

Λογιῶ - λογιῶ τεχνάσιματα μεταχειρίζονταν οἱ πονηροὶ Τουρκαρβανίτες γιὰ νὰ κουρσεύουν τὰ καράβια. Κι ἂν καμιὰ φορὰ πέφτανε σὲ καμιὰ φρεγάτα ἢ ντελίφι, πολεμικὸ καράβι φράγκικο, παρουσιάζονταν γιὰ ἔμποροι. Κι ἀναθεματίζαν τοὺς Ἰππότες τῆς Μάλτας, πὸν κείνοι τάχα κουρσεύανε τὰ καράβια μέσα στὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα. Κι ἔτσι μὲ τέτοια ψέματα κατάφεραν πάντα νὰ γλυτώσουν. Σὰν ἀλάργευαν, θὰ πέφτανε πάλι σκληρόψυχοι στὸ πρῶτο καράβι πὸν θὰ συναντήσουν, γιὰ νὰ κουρσέψουν, κι ὕστερα νὰ τὸ βουλιάξουν.

— Οἱ φίλοι μας οἱ Τουρκαρβανίτες δὲ μᾶς ξέχασαν, εἶπε ὁ Καλλιγιᾶς.

— Τούτη τὴ φορὰ ὅμως, καπετὰν Σπύρο, θὰ τοὺς κάνουμε νὰ μᾶς θυμοῦνται γιὰ πολὺν καιρὸ, εἶπε ὁ καπετάνιος.

Μὲ μιᾶς ἄνοιξε τὸ κανοκυάλι του καὶ ἔφαξε τὸ μέρος πὸν εἶχαν φανῆ τὰ πειρατικά. Ἀφοῦ δεβαιώθηκε, γυρίζει στὸν Καλλιγιᾶ:

— Δῶσε ση̄μα στὰ καράβια μας νὰ ἐτοιμαστοῦνε γιὰ μπατάγια (μάχη).

Κι ὁ ἀξιωματικὸς του ἔφυγε μὲ μιᾶς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσταγὴ τοῦ καπετάνιου του.

Ὀλόχαροι οἱ Λαμπρινοὶ ἄκουσαν τὸ καμπανάκι τοῦ καραβιοῦ καὶ δέχτηκαν τὴ διαταγὴ τοῦ καπετάνιου τους. Κι ἀπ' ὅλους πὸν χαρούμενος ἦταν ὁ Ἀράπης ὁ Ἰσμαήλ. Τοῦ δινόταν ἡ περίσταση νὰ ἐκδικηθῆ τοὺς Τουρκαρβανίτες γιὰ τὰ τόσα καὶ τόσα, πὸν ἔπαθε στὰ χέρια τους.

Ἦταν ἡ ὥρα 11 τὸ πρῶτὸ πὸν οἱ δυὸ στόλοι εἶχαν ζυγώσει κάμποσο.

Πρῶτος ὁ στόλος τοῦ Κατσώνη ἔκανε ἀρχή. Οἱ μπάλες του βρῆκαν ἀρκετὰ ἀπ' τὰ πειρατικά καράβια, μὰ οἱ Τουρκαρβανίτες δὲ δείλιασαν. Οἱ κανονιές τους δὲν πῆγαν στὰ χαμένα, μὰ βρῆκαν μερικὰ ἀπ' τὰ ἑλληνικὰ καράβια. Τὸ κανονίδι τώρα ἄναψε ἀπὸ παντοῦ. Παλληκαρίσια θαλασσομαχούσανε κι ἀπ' τὶς δυὸ

μεριές. Ἀντάρσιασε ἡ θάλασσα ἀπ' τὸ κανονίδι, καὶ θαρροῦσε κανεὶς πὼς κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές δὲ θὰ γλύτωνε κανένα καράβι.

— Σμπάρα στὰ ἄλμπουρα, ἔδωσε προσταγὴ ὁ Λάμπρος.

Θέλησε καὶ πάλι νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σύνθημά του. Νὰ γκρεμίσῃ τὰ κατάρτια ἀπ' τὰ ἐχθρικά καὶ νὰ τὰ ἀχρηστέψῃ.

Οἱ Λαμπρινοὶ καταφέρνουν νὰ ἀχρηστέψουν μερικὰ ἀπ' τὰ πειρατικά καράβια, μὰ τὰ ὑπόλοιπα πολεμοῦσαν σκληρά.

Βάστηξε ἡ μάχη ὡς τὸ ἡλιοβασίλεμα.

Ὁ πειρατικὸς στόλος, κατατσακισμένος, τράβηξε κατὰ τὸ Δουλιτσίνι νὰ γλυτώσῃ στὸ λιμάνι. Ἄφησε πίσω μιὰ σακολέβα τσακισμένη, πὺν τὴν αἰχμαλώτισαν οἱ Ἕλληνες.

Οἱ Λαμπρινοὶ ὁμως δὲν τοὺς ἀφήνουν. Τοὺς πᾶνε ξοπίσω τοὺς κνηγώντας καὶ χτυπώντας τοὺς μὲ τὰ κανόνια.

— Θὰ τοὺς κνηγήσουμε ὡς τὸ ἀραξοβόλι τοὺς (λιμάνι), ξεφώνιζε ὁ Κατσώνης.

Καὶ θὰ γινόταν αὐτό. Μὰ νά, ἄξαφνα ὁ ἀέρας σταμάτησε. Μπουνάτσα (γαλήνη) ἀπλώθηκε παντοῦ. Τὰ καράβια τῶν Λαμπρινῶν βρέθηκαν ξυλάρμενα (μὲ ἀφούσκωτα πανιά). Δὲ μπορούσαν νὰ ἀκολουθήσουν τὸν ἐχθρὸ πὺν πρόκανε νὰ μπῆ στὸ λιμάνι τοῦ Δουλιτσινοῦ. Καὶ τὸ δυνατὸ ρεῦμα ἔφερε τὰ καράβια τοῦ στόλου τοῦ Κατσώνη, μακριὰ ἀπ' τὸ Δουλιτσίνι, πρὸς τὸ πέλαγος.

Ὁ Κατσώνης δὲν παρατήθηκε ἀπὸ τὸ σκοπὸ του. Θὰ καρτεροῦσε τὴν αὐγὴ πὺν θὰ σηκωνόταν καὶ πάλι ἀέρας.

Μὰ κι οἱ Τουρκαρβανίτες δὲ μείνανε ἄπραγοι. Κατάλαβαν τοὺς σκοποὺς πὺν εἶχαν οἱ Ἕλληνες. Στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ στήσανε ἀπὸ δώδεκα κανόνια σὲ κάθε μεριά. Καὶ μέσα σ' ὅλη τὴ νύχτα σύναξαν ἀπ' τὰ γύρω χωριὰ χιλιάδες πολεμιστές, γιὰ νὰ χτυπήσουν τοὺς Λαμπρινοὺς ἀπ' τὴ στεριά.

Σὰν ξημέρωσε καὶ πῆρε πρῶμο ἀέρα, ὁ ἐλληνικὸς στόλος ξεκίνησε γιὰ τὸ Δουλιτσίνι. Πρῶτη - πρῶτη ἡ «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου».

Τὴ δέχτηκαν μὲ μπαταριές τὰ εἰκοσιτέσσερα κανόνια στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ. Μὰ μὲ δυὸ σμπάρα ὁ Κατσώνης ἀχρήστεψε τὰ ἐχθρικά στεριανὰ κανόνια κι ἔτσι λευτέρωσε τὴν εἴσοδο.

Μπῆκε ἡ «Ἀθηνᾶ» στὸ λιμάνι. Ἀπὸ κοντὰ καὶ τὰ ἄλλα καράβια. Τὰ πιὸ πολλὰ ἄρχισαν νὰ χτυπᾶνε μὲ τὰ κανόνια τοὺς τὰ ἀρα-

γμένα πειρατικά πλεούμενα, κι όλα τὰ γύρω ψηλώματα πού εἶδαν μαζεμένους καὶ ταμπουρωμένους τοὺς τουρκαρβανίτες πολεμιστές.

Ἄραγμένος ὁ πειρατικὸς στόλος δὲ μπορούσε νὰ χτυπήσῃ εὐκολα τοὺς Ἕλληνες. Δεχόταν καταπάνω του τὶς μπόμπες, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ λοξοδρομήσῃ καὶ νὰ γλυτώσῃ. Κι ἔτσι, μέσα σὲ λίγη ὥρα τὸ λιμάνι τοῦ Δουλτσινοῦ γέμισε ἀπὸ ξύλα, κατάρτια, ἀποκαΐδια καὶ μισοβουλιαγμένα πειρατικὰ καράβια. Ἐπηξε ἡ θάλασσα ἀπ' τοὺς σκοτωμένους. Οἱ λαβωμένοι ἀγωνίζονταν κολυμπώντας νὰ γλυτώσουν κατὰ τὸ μουράγιο. Κι οἱ στεριανοὶ πολεμιστές, τρομαγμένοι παρατήσανε τὰ ταμπούρια τους καὶ τρέχανε νὰ κρυφτοῦν μέσα στὰ φαράγγια.

Τέτοιο χαλασμὸ κι οἱ ἴδιοι οἱ Λαμπρινοὶ δὲν τὸν πρόσμεναν. Μῆτε βάρκα δὲν ἔμεινε στὸν ἀφρὸ τοῦ λιμανιοῦ.

— Θὰ ἀποτραβηχτοῦμε, καπετάνιε; ρώτησε ὁ Καλλιγᾶς, γιατί νόμισε πὼς τέλειωσαν πιά.

Ὁ Λάμπρος σήκωσε ἀρνητικὰ τὰ φρύδια του καὶ τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Δὲ σοῦ εἶπα, Καλλιγᾶ, πὼς θὰ τοὺς κάνω τοὺς Τουρκαρβανίτες νὰ μᾶς θυμοῦνται γιὰ καιρὸ; Ἐ, λοιπόν, δὲν τελειώσαμε!... Δῶσε ὄρντινο (διαταγὴ) στὰ καράβια μας νὰ χτυπήσουν τὴν ὥρα τὸ Δουλτσίνι... Νὰ μὴ μείνῃ σπῆτι ὀλόρθο...

Καὶ πάλι πρώτη ἔκανε τὴν ἀρχὴ ἡ «Ἀθηνᾶ». Ἀπὸ κοντὰ καὶ τὰ ἄλλα καράβια.

Χίλιες κανονιῆς ρίξανε καταπάνω στὸ Δουλτσίνι. Γκρεμίσματα καὶ πυρκαγιῆς γέμισε ἡ πόλη. Καὶ κάτω ἀπ' τὰ χαλάσματα νεκροὶ οἱ πειρατὲς πού παρατήσανε τὰ καράβια τους καὶ τρέξανε νὰ γλυτώσουν μέσα στὰ σπίτια.

Χαλάσματα, φωτιά, σκόνη, καπνὸς ἀπόμενε τὸ Δουλτσίνι γεμάτο κουφάρια καὶ λαβωμένους. Καὶ τὸ λιμάνι του, πού ἀπὸ κεῖ μέσα ξεκινούσαν οἱ φοβεροὶ πειρατὲς, ἦταν τώρα τάφος τοῦ κουρσάρικου στόλου.

— Τώρα, Καλλιγᾶ, δῶσε ὄρντινο στὰ καράβια μας νὰ ἀνοιχτοῦμε στὸ πέλαγος, εἶπε ὁ Κατσώνης. Δουλτσινωτικὸ ἄλμπουρο δὲ θὰ ξαναφανῇ ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς στὴ θάλασσα...

Καὶ τὰ καρᾶβια τῶν Λαμπρινῶν, μὲ πρόμο καιρό, ἀρμένιζαν κατὰ τὸ Ἴόνιο. Μαζί τους εἶχαν καὶ τὴ δουλτσινιώτικη σακολέβα.

* * *

Δὲν εἶχε ξεμακρύνει πολὺ ἀπ' τὸ Δουλτσίνι κι ὁ καπετάνιος εἶπε στὸ λοστρόμιο :

— Καπετὰν Βαγγέλη, θὰ πλευρίσουμε στὴ σακολέβα. Θὰ μπῆς μέσα κι ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους θὰ τοὺς ψάξεις στὸ ζερβὶ τὸ χέρι. "Ἄν βρῆς κανένα σημαδεμένο ἀπ' τὴν ἄλλη φορὰ, θὰ μοῦ τὸν φέρης ἐδῶ. "Ὅλους τοὺς ἄλλους θὰ τοὺς σημαδέψης στὸ χέρι κι ὕστερα θὰ τοὺς ἀφήσης στὴ σακολέβα, λεύτεροι νὰ γυρίσουν στὴ στεριά.

Ὁ Κατσώνης βρισκόταν στὴν πρύμη καὶ κάπνιζε τὸ τσιμπούκι του μαζί μὲ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ καραβιοῦ του.

Βλέπουν ἀπ' τὰ μακριὰ νὰ ζυγώνη ὁ λοστρόμος σέρνοντας δεμένους χέρι - πόδι, ἑφτὰ τουρκαρβανίτες αἰχμαλώτους. Ἐοπίσω πολλοὶ ἀπ' τοὺς ναῦτες. Τοὺς φέρνει μπροστὰ σὶτὸν καπετάνιο καὶ τοῦ λέει :

— Καπετάνιε, στὴ σακολέβα βρῆκα αὐτοὺς τοὺς ἑφτὰ σημαδεμένους στὸ χέρι ἀπ' τὴν ἄλλη φορὰ.

Ὁ Λάμπρος τοὺς ἔρριξε μιὰ αὐστηρὴ ματιά. Κεῖνοι σκύψαν τὸ κεφάλι σὰν μετανωμένοι.

"Ἄξαφνα ὁμως βλέπει τὸν Ἰσμαῖλ νὰ παραμερίζη τοὺς συναγμένους καὶ νὰ φέρνη κάποιον Τουρκαρβανίτη ἀλυσσοδεμένο.

— Ἀφέντη καπετάνιο, Μπεκὴρ ἀγά! Μπεκὴρ ἀγά! Ξεφώνιζε θριαμβευτικὰ κι ὅλο χαρὰ ὅσο ζύγωνε ὁ ἀράκης.

Αὐτὸν ποὺ βαστοῦσε ἦταν ὁ καπετάνιος τῆς περυσινῆς κορβέτας, ὁ Μπεκὴρ ἀγάς, ποὺ τὸν εἶχε σημαδέψει στὸ μέτωπο μὲ τὸ καφτὸ σίδερο. Ὁλοκάθαρο φαινόταν τὸ σημάδι.

— Καλῶς κόπιασες, Μπεκὴρ ἀγά, μὲ τὴ συντροφιά σου, εἶπε εἰρωνικὰ ὁ Κατσώνης. "Ἦστερα ἀπ' ἓνα χρόνον ξανανταμώσαμε σὲ τούτη τὴ θάλασσα. Μὰ σὺ κι οἱ συντρόφοι σου δὲ βάλατε γνώση. Θυμᾶσαι τί σᾶς εἶπα τότε ποὺ σᾶς ἄφησα λεύτερους; Τώρα...

Γονατιστοὶ πέσανε οἱ ἑφτὰ Τουρκαρβανίτες στὰ πόδια τοῦ Κατσώνη, παρακαλώντας.

— Ράι (χάρη), καπετάν! Ράι, καπετάν!

Κι έτσι σέ λίγη ώρα τό λιμάνι γέμισε ξύλα, κατάρτια, άποκαίδια.

Τοὺς κοίταξε μὲ καταφρόνια καὶ μίσος ὁ καπετάνιος καὶ τοὺς λέει:

— Δὲ ντρεπόσαστε! Ὡς τώρα σεῖς δὲν ἀφήσατε ζωντανὸ κανένα αἰχμάλωτο, οὔτε καὶ καράβι ἀβούλιαχτο. Γιὰ δευτέρη φορὰ δὲ σᾶς χαρίζω τὴ ζωή!... Καπετὰν Βαγγέλη...

Ὁ λοστρόμος ζύγωσε.

— Καὶ τοὺς ἑπτὰ, ὅπως εἶναι δεμένοι χειροπόδαρα, πέταξέ τους στὴ θάλασσα, εἶπε ὁ Κατσώνης.

Πέσανε πάνω στοὺς Τουρκαρβανίτες οἱ ναῦτες καὶ τοὺς ἀρπάξανε, σέρνοντας νὰ τοὺς φέρουν στὴν ἄκρη τοῦ καραβιοῦ. Κεῖνοι ξεφωνίζον σπαραχτικά, μὰ σύντομα τὰ κύματα σκέπασαν τὶς φωνές τους.

Τώρα ὁ Λάμπρος γύρισε κατὰ τὸν καπετάνιο τους καὶ τοῦ λέει:

— Σὺ, Μπεκὴρ ἀγά, ξέρεις ποιὸ θὰ εἶναι τὸ τέλος σου! Σοῦ τὸ εἶπα ἀπὸ τὴν ἄλλη φορὰ πὺ ἀνταμώσαμε... Ἴσμαήλ, πάρε τὸ παλιὸ ἀφεντικό σου καὶ.....

Δὲν ἀποτελείωσε τὴ φράση του ὁ Κατσώνης, μόνο μὲ τὸ δάχτυλό του τοῦ ἔδειξε τὸ μεσιανὸ κατάρτι τοῦ καραβιοῦ. Κι ὁ ἀράπης, πὺ μὲ μιᾶς κατάλαβε, ἄρπαξε τὸν Τουρκαρβανίτη καὶ ξεμάκρυνε.

Σὲ λίγο, ὅπως ἀρμενίζε ἡ «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου» μέσα στὸ Ἴόνιο, ἀπ' τὸ μεσιανὸ τῆς κατάρτι κρεμόταν ἀπ' τὸ λαιμὸ τὸ κουφάρι τοῦ δουλτσινιώτη ἀρχιπειρατῆ Μπεκὴρ ἀγά.

* * *

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος τοῦ Λάμπρου Κατσώνη κατεβαίνει τὸ Ἴόνιο, περνάει τὸν Κάβο Μαλιά, καὶ θριαμβευτικὰ ἀνηφορίζει πελαγίζοντας μέσα στὸ Αἰγαῖο. Περήφανος καὶ σημαιοστόλιστος σκίζει τὰ κύματα τῆς ἀγαπημένης του θάλασσας. Καὶ περνώντας τὰ νησιά, ἀρμενίζει γιὰ τὸ - γιὰ τὸ, ἐπίτηδες, νὰ τὸν βλέπουν.

Κοντὰ του ὁ Λάμπρος ἔσερνε κι ἑπτὰ τούρκικα καράβια, πὺ αἰχμαλώτισε στὸ δρόμο του. Στὰ ξάρτια τους ὅμως ἀφήνει τὴν τούρκικη σημαία....

Σκοπὸς του εἶναι νὰ πεισματώσῃ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ βγάλουν

τὴν ἀρμάδα τους. Αὐτὸ ἀποζητάει. Καὶ γιὰ τοῦτο κάνει αὐτὴ τὴ ναυτικὴ του ἐπίδειξη.

Μὲ τὸ στόλο του φτάνει ὡς τὰ Δαρδανέλλια. Διπλάρωσε τὸ γιאלό, κάτω ἀπ' τὰ στεριανὰ κανόνια τῶν Τούρκων. Μὰ κείνοι δὲν τοῦ ρίχνουν μήτε μιὰ κανονιά. Ἔχουν κι αὐτοὶ τὸ σκοπὸ τους...

Καὶ τοῦ λοστρόμου, τοῦ καπετὰν Βαγγέλη, τὰ πνευμόνια κοντεύουν νὰ σπάσουν ἀπ' τὸ κοροϊδευτικὸ ξεφύσημα ποὺ κάνει στὴ μπουρού, πάνω ἀπ' τὴν καλάθα, γιὰ νὰ περιπαίξῃ τοὺς Τούρκους.

Κατηγορίζει καὶ πάλι τὸ Αἰγαῖο, κι ὁ στόλος τοῦ Κατσώνη κάποια αὐγὴ φουντάρει στὸ νησι τῆς Τζιάς, στὸ λιμάνι τοῦ ἝΑη-Νικόλα. Αὐτὸ θὰ γίνῃ τὸ ἀραξοβόλι του. Ὁχυρώνει τὸ γιאלό ποὺ σχηματίζει τὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ βάζοντας σὲ κάθε μεριά ἀπὸ τέσσερα κανόνια. Κατασκευάζει γιὰ τὸ πλήρωμα τῶν карабиῶν τοὺς φούρνους, ἀποθῆκες, κι ὅ,τι ἄλλο τοὺς ἦταν χρήσιμο.

Ὁ ἐρχομὸς ὅμως τοῦ στόλου τῶν Λαμπρινῶν στὴ Τζιά, ἔχει ξεσηκώσει τὰ γειτονικὰ νησιά. Σπεύδουν ἀπὸ παντοῦ Ἕλληνες θαλασσινοὶ νὰ καταταχτοῦν στὸ πλήρωμά του. Ἀκόμα πολλοὶ караβοκύρηδες ἔρχονται μὲ τὰ καράβια τους νὰ δυναμώσουν τὸ στόλο τοῦ Κατσώνη. Ὁ Σπετσιώτης Ἀνάργυρος μὲ τὸν «Πρίγκηπα Ποτέμκιν» του, ὁ καπετὰν Λευτέρης Ζυγούρης μὲ τὸν «Ἀχιλλέα» του, ὁ καπετὰν Πασχάλης Κασίμης μὲ τὴ «Μαρία» του, ὁ καπετὰν Μήτρος Καρακατσάνης μὲ τὸ μπρίκι του ἀρματωμένο μὲ εἰκοσιδύο κανόνια, ὁ Δημητρὸς Ἀλεξόπουλος, ὁ Νικηφοράκης, ὁ Κωνσταντῆς Πατεράκης. Δὲν εἶναι μόνον τὰ γειτονικὰ νησιά, μὰ κι ἀπὸ μακριά. Ἡ γολέτα τοῦ Κρητικοῦ καπετὰν Μανώλη Μπουρνοζάκη, μὲ εἰκοσιέξι κανόνια καὶ τοῦ Κεφαλλονίτη τὸ καράβι, τοῦ καπετὰν Ἀντρέα Λυκιαρδόπουλου. Ὅλα τοῦτα τὰ καράβια γίνονται ἓνα μὲ τῶν Λαμπρινῶν, κι ὅλοι οἱ καπεταναῖοι, παλιοὶ θαλασσοδαρμένοι караβοκύρηδες, ἀναγνωρίζουν γιὰ πρῶτον τὸ Λάμπρο Κατσώνη.

Ἡ δύναμη ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὸν καπετάνιο. Θέλει μαζί του καὶ στεριανοὺς πολεμιστὲς, γιὰ τὶς ἀποβάσεις του. Ἀνθρώπους ποὺ νὰ γνωρίζουν τὸ στεριανὸ πόλεμο. Καὶ τότε ἡ σκέψη του τρέχει σὲ κάποιον παλιὸ φίλο.

— Στὴν πατρίδα μου ἔχω ἀφήσει ἓνα καλὸ φίλο, λέει στὸ γραμματικὸ του, τὸν Παλαιολόγο. Ὅταν χωριστήκαμε πρὶν ἀπὸ χρὸ-

νια, ήταν πρωτοκλέφτης, τώρα σίγουρα θα είναι άμαρτωλός. Σ' αυτόν θα κάνης μιὰ γραφή νά 'ρθη νά ανταμώσουμε...

— Καὶ θά 'ρθη, καπετάνιε; ρώτησε ὁ Παλαιολόγος.

Ὅταν χωριστήκαμε κάποτε, σὲ μιὰ δύσκολη περίσταση τῆς ζωῆς μου, μὲ ἀποχαιρέτησε καὶ μοῦ εἶπε: «Ἄν μὲ θελήσης, θά 'ρθω νὰ σμίξουμε, ὅπου κι ἂν εἶσαι.» Εἶμαι σίγουρος πὼς θά κρατήση τὸ λόγο του. Λοιπὸν, σ' αὐτὸν νὰ κάνης, Παλαιολόγο, γραφή καὶ θά τοῦ λὲς νὰ πάρη τὰ παλληκάρια του καὶ νά 'ρθη ἐδῶ. Θά στείλουμε καὶ δυὸ ἀπ' τὰ καράβια μας, γιὰ νὰ τὸν μεταφέρουν.

— Καὶ πῶς τὸν λένε, καπετάνιε; ρώτησε ὁ γραμματέας του.

— Καπετὰν Ἄντροῦτσο! Γράψε του τὴ γραφή νὰ τὴν πάρουν τὰ καράβια καὶ νὰ πᾶνε γι' ἀντάμωσή του.

Κι ὁ γραμματέας Παλαιολόγος μὲ μιᾶς βάλθηκε νὰ κάνη τὸ γράμμα στὸν Ἄντροῦτσο.

* * *

Ἄπ' τὴ Τζιὰ τώρα καθημερινὰ μὲ τὸ στόλο του σκορπάει τὸ φόβο σ' ὅλο τὸ Ἀρχιπέλαγος. Οἱ Τοῦρκοι τρομαγμένοι δὲν τολμᾶνε νὰ ἀρμενίσουν οὔτε στὰ κοντινὰ νησιά τους. Φυλάγονται νὰ μὴν ανταμώσουν αὐτὸ τὸ φοβερὸ Γκιαοῦρ - κουρσάρο, ποὺ ἀφεντεύει τώρα σ' ὅλη τὴν Ἄσπρη θάλασσα, ὅπως λέγανε τὸ Αἰγαῖο.

Καὶ δὲν ἀργοῦν νὰ μάθουν στὴν Πόλη πὼς τούτου τοῦ κουρσάρου ὁ στόλος ἀντὶ νὰ λιγοστεΐη, μέρα μὲ τὴ μέρα, ὅλο κι αὐγαταίνει.

Ὁ σουλτάνος Ἄμπτοῦλ Χαμήτ, θέλει μιὰ ὥρα ἀρχήτερα νὰ ξεμπερδέψη μ' αὐτὸν τὸ ραγιά ποὺ φάνηκε στὴν Ἄσπρη θάλασσα κι ἔκανε τοὺς τούρκους θαλασσινοὺς νὰ στέκουν ἀραγμένοι στὰ λιμάνια τους. Καὶ νὰ ἦταν μόνο αὐτό; Ξεσήκωσε κι ἄλλους ραγιάδες θαλασσινοὺς καὶ τάξει νὰ κάνουν δικό τους βασίλειο.

Νὰ στείλῃ τὴν ἀρμάδα του νὰ τὸν χτυπήσῃ, δὲν τὸ βλέπει εὐκολο. Καράβια καὶ καράβια ἔστειλε τοῦτος ὁ Γκιαοῦρ - κουρσάρος στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας. Γι' αὐτὸ ὁ Χαμήτ διαλέγει κάποιον ἄλλον τρόπο...

Κάποια μέρα, ἓνα καίκι μὲ ἄσπρη παντιέρα στὸ ξάρτι του, ζυγώνει τὸ νησι τῆς Τζιᾶς. Ξαφνιάζονται οἱ Λαμπρινοὶ σὰν τὸ βλέπουν. Καὶ τὸ ἀφήνουν λεύτερο νά 'ρθη καὶ νὰ ἀράξῃ στὸ λιμάνι.

Φουντάρησε την ἄγκυρα κι ὕστερα ἢ σκαμπαβιά του ἔβγαλε κάποιον τοῦρκο ἐπίσημο. Ἦταν ὁ ἀποσταλμένος τοῦ σουλτάνου, Πεσκήρ ἀγάς Γιουσούφ Καϊλακιάς. Ζήτησε νὰ ἀνταμώσει τὸν Κατσώνη. Καὶ μὲ τὴν ἴδια σκαμπαβιά, τράβηξε καὶ διπλάρωσε τὴν «Ἀθηνα».

Βρῆκε τὸν Κατσώνη πάνω στὴν κουβέρτα τῆς φρεγάτας του. Ὅλο τὸ πλήρωμα συνάχτηκε γύρω νὰ δῆ τί ἤθελε τοῦτος ὁ Τουρκαλάς.

— Καπετάνιε, τοῦ εἶπε ὁ ἀγάς, σοῦ φέρνω γραφὴ ἀπ' τὸ δραγουμάνο τῆς ἀρμάδας (διερμηνεὸ τοῦ στόλου), τὸ Στέφανο Μαυρογένη, ποὺ ὁ πολυχρονεμένος Πατισὰχ πρόσταξε νὰ σοῦ γράψῃ. Διάβασέ τὴν καὶ καρτεράω τὴν ἀπόκρισή σου.

Ὁ Λάμπρος σὰν κάτι νὰ κατάλαβε. Πῆρε τὸ γράμμα καὶ δίνοντάς το στὸν Παλαιολόγο ποὺ ἦταν πλάι του, τοῦ λέει:

— Διάβασε τὴ γραφὴ τοῦ Μαυρογένη δυνατά. Νὰ τὴν ἀκούσῃ ὅλο τὸ τσοῦρμo.

Καὶ ὁ γραμματέας του ὑπάκουσε. Ἄρχισε νὰ διαβάξῃ:

— «Ἀνδρειότατε ἦρω καὶ γενναίε Λάμπρε Κατσώνη. Ἐφθασαν εἰς τὰ ὦτα τοῦ μεγαλειοτάτου καὶ εὐσπλαχνικωτάτου κυρίου μου καὶ αὐθέντου μου Σουλτάνου Χαμίτου τὰ ἀνδρεία σου κατορθώματα, καὶ ἀπορεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ὅλον τὸ διβάνιόν του διὰ ποίαν αἰτίαν, καθ' ὃ ὑπήκοος αὐτοῦ, ἀπεστατήσατε καὶ κατατρέχετε τὴν ἐπικρατείαν αὐτοῦ, ἣτις εἶναι πατρίς σας, χωρὶς ἄλλως τε νὰ πάθητε ἀδικίαν παρ' αὐτοῦ μὲ μίαν τοιαύτην θαλάσσιον δύναμιν φερόμενος ὡς ἄσπονδος ἐχθρὸς αὐτοῦ. Μόλον τοῦτο ὄσσην φθορὰν καὶ ἂν διαπράξατε καὶ ὅσα ὀθωμανικὰ αἵματα ἐχύσατε, ὅλα αὐτὰ τὰ συγχωρεῖ καὶ σὰς ἀναγνωρίζει μὲ ὅλους τοὺς ὀπαδοὺς σας ὡς εὐγενεῖς καὶ παντὸς φόρον ἐλευθέρους...»

Ὁ Παλαιολόγος σταμάτησε γιὰ λίγο καὶ κοίταξε τὸν Κατσώνη. Ἄδιάφορος ἐκεῖνος ἄκουγε τὸ διάβασμα, κι ἔρριχνε τὸ βλέμμα του στοὺς συναγμένους γύρω συντρόφους του. Ἦθελε νὰ τοὺς ψυχολογήσῃ, νὰ δῆ τί ἐντύπωση ἔκαναν τὰ ὅσα ἄκουγαν νὰ λήῃ τὸ γράμμα.

Ὁ γραμματέας ξακολούθησε τὸ διάβασμα:

— «Πρὸς δὲ τούτοις, εἰς μὲν τοὺς ὀπαδοὺς σας χαρίζει διαδοχικῶς μίαν τῶν νήσων, ὅποیان αὐτοὶ εἰς τὸ Ἰκάριον πέλαγος ἐκλέξωσι, τὴν δὲ ὑμετέραν γενναιότητα καθιστάνει ἡγεμόνα καὶ χαρίζεται

αὐτῆς διακοσίας χιλιάδας χρυσίου. Τὴν ἐκπλήρωσιν πάντων τούτων μεθ' ὄρκου ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου ὑπόσχομαι. Ἐὰν δὲ παρακούσητε τότε θέλει στείλει καθ' ὑμῶν μεγίστην δύναμιν διὰ νὰ σᾶς ὑποτάξῃ.»

Ὁ Παλαιολόγος τελείωσε τὸ διάβασμα. Ὁ Κατσώνης ἄπλωσε καὶ πῆρε ἀπ' τὰ χέρια του τὸ γράμμα.

Βουδαμάρα εἶχε ἀπλωθῆ στοὺς συναγμένους στὴν κουβέρτα. Κι ὄλων τὰ βλέμματα εἶχαν καρφωθῆ πάνω στὸν καπετάνιο τους. Πρόσμεναν μὲ ἀγωνία νὰ ἀκούσουν τὴν ἀπόκρισή του.

Ὁ Λάμπρος ἔφερε γρήγορα - γρήγορα τὰ μάτια του στοὺς συναγμένους κι ὕστερα μίλησε στὸν Τοῦρκο:

— Πεσκήρ ἀγά, Γιουσούφ Καϊλακιόζ, ὄχι μονάχα λόγου μου μὰ κι ὄλοι οἱ συντρόφοι μου ἀκούσαμε τὰ ὅσα μᾶς παραγγέλνει ὁ σουλτάνος Χαμήτ γραμμένο μὲ τὸ χέρι τοῦ Μαυρογένη. Νὰ πῆς, λοιπόν, στὸν ἀφέντη σου πὼς ἐμεῖς οἱ Γραικοὶ δὲν ξεσηκωθήκαμε γιὰ ν' ἀποκτήσωμε βιὸς καὶ ἀξιώματα.

Ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό του ὅλα τὰ ἀραγμένα καράβια του καὶ ξακολούθησε:

— Τὰ βλέπεις ὅλα τούτα; Εἶναι ἑλληνικά. Καὶ εἶναι ὅλα ἔτοιμα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τους νὰ πολεμήσουν γιὰ ἓνα καὶ μόνο πράμα. Νὰ ξεσκλαβώσουν τὸ δουλωμένο Γένος μας. Νὰ ἀνασάνη λεύτερο τὸ ἔθνος μας, αὐτὸ ποὺ τόσοι αἰῶνες βρίσκεται τουρκοπατημένο. Ὅπως βλέπεις, λοιπόν, ἀγά μου, δὲ μᾶς φτάνει μονάχα ἓνα νησι τῆς Ἀσπρῆς θάλασσας ποὺ μᾶς τάξει ὁ σουλτάνος. Θέλουμε ὅλη τὴ χώρα, ὅλη τὴν Ἑλλάδα ποὺ τὴν κατακρατᾷ σκλαβωμένη.

Ὁλόχαροι περίγυρα οἱ συναγμένοι Λαμπρινοὶ ἄκουγαν τὴν ἀπόκριση τοῦ καπετάνιου τους. Ὁ Πεσκήρ ἀγὰς μὲ σκυμμένο κεφάλι ἄκουγε κι αὐτὸς τὸν Κατσώνη χωρὶς λέξη νὰ ξεστομίση. Καὶ κείνος ξακολούθησε:

— Ὅσο γιὰ τὴ φοβέρα τοῦ σουλτάνου Ἀμπτοῦλ Χαμήτ, πὼς θὰ στείλῃ τὴν ἀρμάδα του νὰ μᾶς χτυπήσῃ, νὰ τοῦ πῆς πὼς αὐτὸ θέλουμε κι ἐμεῖς.... Μὲ τὸ καλὸ νὰ κοπιᾷση!....

Ἀφοῦ τελείωσε τὴ φράση του ὁ Κατσώνης, ἤρεμα ἔσκισε τὸ γράμμα τοῦ Μαυρογένη σὲ μικρὰ μικρὰ κομματάκια, καὶ τὸ πέταξε μὲ καταφρόνια στὴ θάλασσα.

— Τὰ βλέπεις όλα τούτα ; Είναι ἑλληνικά !

Κόκκινος ἀπ' τὸ θυμὸ τοῦ ὁ Πεσκή ἀγάς ἀπ' τὴν ἀπόκριση τοῦ Ἑλληνα κουρσάρου κι ἀπ' τὸ στερνὸ τοῦ φέρισμο, γύρισε τὶς πλάτες κι ἔφυγε ἀπ' τὴν « Ἀθηνᾶ », χωρὶς νὰ πῆ λόγος. Τὸ καϊκι τοῦ σὲ λίγο σαλπάρησε κι ἄφηνε τὸ νησὶ τῆς Τζιάς.

Κι ὁ καπετὰν Βαγγέλης, ὁ λουστρόμος, μέσα ἀπὸ τὴν κόφα τοῦ

ἄλμπουρου, μὲ περιγελαστικὰ σφυρίγματα τῆς μπουροῦ, ξεπροβόδιζε τὸν Πέσκηρ ἀγὰ Γιουσοῦφ Καϊλακιῶς.

* * *

Πέρασαν μερικὲς μέρες. Τζιῶτες ψαράδες φέρανε στὸν Κατσώνη τὴν εἶδηση πὼς κατὰ τὴν Τῆνο εἶχαν φανῆ τούρκικα καράβια. Μὲ μιᾶς ὁ καπετάνιος ἔδωσε σῆμα νὰ σαλπάρῃ ὁ στόλος του καὶ νὰ πάη γι' ἀντάμωσή τους. Τοῦ δινόταν ἡ περίσταση νὰ δώσῃ στὸ σουλτάνο τὴν ἀπάντηση ὄχι μονάχα μὲ λόγια....

Ἦταν ἡ 2 Ἰουνίου 1798 ἡ ὥρα 2 ὕστερα ἀπ' τὰ μεσάνυχτα σὰν ἄφησε ὁ ἑλληνικὸς στόλος τὴ Τζιά.

Φτάνοντας στὴν Τῆνο ἔμαθε ὁ Λάμπρος πὼς ἓνα τμήμα τῆς τούρκικης ἀρμάδας ἀρμένιζε στὰ νερά τους. Μὲ μιᾶς τότε βάλθηκε νὰ τὸν ἀναζητήσῃ.

Στις 3 Ἰουνίου τὰ μεσάνυχτα, ἀκούστηκαν οἱ φωνὲς τῶν βαρδιάνων πάνω ἀπὸ τὶς κόφες τῶν καραβιῶν νὰ ξεφωνίζουν:

— Ἡ ἀρμάδα φάνηκε! Ἡ ἀρμάδα φάνηκε!

Ἦταν ἀνάμεσα στὸ στενὸ τῆς Σύρας καὶ τῆς Μυκόνου.

Ὁ καπετάνιος ἔδωσε μὲ μιᾶς σῆμα νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ μάχη.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ φάνηκαν νὰ ἔρχονται καταπάνω του τὰ ἐχθρικά καράβια.

— Εἶναι κάμποσα κι ὄλα μεγάλα κομμάτια, εἶπε ὁ Λάμπρος ἀφοῦ τὰ ἐξέτασε μὲ τὸ κανοκυάλι του.

Πῆρε τὸ κανοκυάλι ὁ Μῆτρος Καρακατσάνης, κι ἀφοῦ προσεχτικὰ τὰ ἐξέτασε, κοιτάζοντάς τα εἶπε:

— Εἶναι τρία ντελινιά τῶν ἐβδομηντατεσσάρων κανονιῶν, τέσσερες φρεγάτες, πέντε σεμπέκια καὶ δυὸ κορβέτες. Εἶναι σὲ λίνια μπατάγιας (γραμμὴ μάχης).

— Καλῶς νὰ ἀνταμώσουμε, ἀποκρίθηκε ὁ Κατσώνης.

Ἔβγαλε μέσα ἀπ' τὰ ροῦχα του τὸν ξύλινο σταυρό, τὸν ἀσπάστηκε καὶ τὸν ἄφησε ἔτσι κρεμασμένο ἀπ' τὸ λαιμό του, νὰ φαίνεται μπροστὰ στὸ στήθος του.

Κεῖνῃ τὴν ὥρα ἓνα δυνατὸ μελέμι σηκώθηκε. Τὰ κύματα ταρακουνοῦσαν τὰ καράβια κι ὁ ἀγέρας μανιασμένος σφύριζε στὰ ἄλ-

μπουρα. Οί Έλληνες όμως δέν ἀνακόψανε τὸ δρόμο τους, μὰ ξακολούθησαν τὴ γραμμὴ τους.

Σὰν ζύγωσαν κάμποσο, οἱ Τοῦρκοι κἀνάνε τὴν ἀρχή. Ὁ ναύαρχός του Σερεμέτ μπέης ἔδωσε προσταγὴ νὰ ρίξουν τὰ πρῶτα τους σμπάρα.

Οὔτε μιὰ μπάλα δὲ βρῆκε τὰ ἑλληνικὰ καράβια. Ὅλες πῆγαν χαμένες.

— Ἄμ, οἱ Τουρκαλάδες δέν καταφέρνουν νὰ σημαδέψουν μέρα μὲ τὴ μπουνάτσα καὶ τώρα νύχτα, μὲ φουρτούνα, καρτεράνε νὰ μᾶς πετύχουν! εἶπε ὁ λοστρόμος.

Ὁ Κατσώνης ἄφησε τοὺς Τοῦρκους νὰ ζυγώσουν κι ἄλλο καὶ νὰ ρίξουν καὶ δεύτερη χαμένη μπαταριά. Σὰν ζύγωσαν ὅμως κάμποσο, δίνει μὲ μιᾶς σῆμα στὸν Καρακατσάνη καὶ τὸ Μπουρνοζάκη νὰ ριχτοῦν μὲ τὰ καράβια τους στὰ σεμπέκια καὶ τὶς κορβέτες. Ἦθελε νὰ τοὺς σπάση τὴ «γραμμὴ μάχης».

Ὁ Καρακατσάνης μὲ τὸ μπρίκι του κι ὁ Μπουρνοζάκης μὲ τὴ γολέτα του, σὰν ξιφιοὶ (τὸ ψάρι ξιφίας) ὀρμᾶνε στὰ σεμπέκια καὶ τὶς δυὸ κορβέτες. Τοῦτα ἀρμενίζαν ξένιαστα στὸ τέλος τῆς γραμμῆς μάχης. Σὰν βλέπουν ὅμως τὰ δυὸ ἑλληνικὰ καράβια νὰ ἔρχονται καταπάνω τους, ξεκόβουν ἀπ' τὰ ἄλλα τὰ δικά τους καὶ κοιτάζουν πῶς νὰ γλυτώσουν.

Ὁ Σερεμέτ μπέης βλέπει πῶς τὰ σεμπέκια κι οἱ κορβέτες του κινδυνεύουν ἀπ' τὰ δυὸ ἑλληνικά. Προστάζει τότε τὶς τέσσερες φρεγάτες του νὰ πᾶνε γιὰ συντρομὴ τους. Κι ἀπομένει ὁ μπέης μὲ τὴ ναυαρχίδα του καὶ τὰ δυὸ ντελίνια.

Αὐτὸ ἤθελε κι ὁ Κατσώνης. Τὸ τέχνασμά του νὰ τὸν ξεμοναχιάση πέτυχε.

Ὁ Λάμπρος δίνει προσταγὴ στὰ ἄλλα καράβια του νὰ ἀνοίξουν κανονίδι καὶ νὰ βοηθήσουν τὸν Καρακατσάνη καὶ τὸ Μπουρνοζάκη. Ἀνάβει ἡ θάλασσα ἀπ' τὸ κανονίδι τῶν Λαμπρινῶν. Τὰ τούρκικα τσακισμένα κἀνουν ὅ,τι μποροῦν νὰ γλυτώσουν.

Ὁ Κατσώνης προστάζει τότε τὸ λοστρόμο του:

— Τὴν πλώρη μας καταπάνω στὸ ντελίλι τοῦ Σερεμέτ μπέη.

Ἦ «Ἀθηνᾶ» τώρα ἀρμενίζει μὲ γραμμὴ νὰ πλευρίση τὸ ντελίλι τοῦ μπέη. Ἐκατὸν ὀγδόντα διαλεχτοὶ πηδηχτάδες μὲ ἀρχηγὸ τὸν

Ἄντρεά Λυκιαρδόπουλο, μὲ τσεκούρια καὶ κοντάρια στὰ χέρια, εἶναι ἔτοιμοι στὴν κουβέρτα τῆς «Ἀθηνᾶς». Προσμένουν τὴ στιγμή νὰ πλευρίσῃ τὸ καράβι τους τὸ τούρκικο ντελίφι καὶ νὰ πηδήσουν σ' αὐτό. Στὸ μεταξὺ τὰ κανόνια τῆς «Ἀθηνᾶς» χτυπᾶνε ἀδιάκοπα τὸ ντελίφι.

Ὁ Σερεμέτ μπέης καταλαβαίνει τοὺς σκοποὺς τῶν Λαμπρινῶν. Καταφέρνει νὰ πάρῃ πρῶτο τὸν καιρὸ, καὶ νὰ ξεμακρύνῃ.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἀπὸ κοντὰ ἀδειάζει τὰ κανόνια της κατὰ πάνω του. Οἱ ζημιές ποὺ κάνει στὸ ντελίφι δὲν εἶναι μικρές. Ὁ ἴδιος ὁ Σερεμέτ μπέης λαβώνεται στὸ σαγόνι.

Μὰ τὰ τούρκικα καράβια πῶ γρήγορα, ὅλο καὶ ξεμάκρηναν. Κι ὁ ἑλληνικὸς ὄμως στόλος δὲν ἀφήνει τὴν προσπάθειά του νὰ ζυγώσῃ παρὰ μόνο, ὅταν βλέπῃ πὼς αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο.

Κοντὰ στὸ μεσημέρι, ὁ Κατσώνης δίνει προσταγὴ νὰ σταματήσῃ τὸ κνηγητὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Πρὶν τὰ καράβια συγκεντρωθοῦν γιὰ νὰ γυρίσουν στὴ Τζιά εἶδαν νὰ ζυγώνῃ ἓνα ντελίφι μὲ γαλλικὴ σημαία. Σταμάτησε κοντὰ στὴν «Ἀθηνᾶ». Ἡ σκαμπαβιά του ἔφερε κάποιον γάλλο ἀξιωματικὸ ποὺ ἀνέβηκε μὲ μιᾶς στὴ φρεγάτα. Παρουσιάστηκε στὸ μπαρουτοκαπνισμένο ἀπ' τὴ μάχη Κατσώνη καὶ τοῦ λέει:

— Εἶμαι ἀπεσταλμένος τοῦ κυβερνήτη τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου. Τυχαίως σᾶς παρακολουθήσαμε ἀπ' τὸ ντελίφι μας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ναυμαχίας σας. Ἐθαυμάσαμεν τὸν ἡρωισμόν σας καὶ τὴν θαλασσινὴν σας τέχνην. Ὁ κυβερνήτης μου, μοῦ εἶπε νὰ σᾶς διαβιβάσω αὐτά: «Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων ἀκόμη καὶ τώρα διασώζουσι τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων των. Ἡ παιδεία μόνον τοὺς ἀπέλειπεν. Ἄν, ὅμως, Θεοῦ θέλοντος, ἐπιδώσωσιν εἰς αὐτήν, τότε ποῖος δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοι θέλουσι γίνεαι τοιοῦτοι ὅποιοι εἶσαν καὶ οἱ πρόγονοι;»

Συγκινημένος ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Γάλλου, ὁ Κατσώνης ἀποκρίθηκε:

— Εὐχαριστῶ τὸν καπετάνιο σας. Νὰ τοῦ πῆς ἂν βγήκαμε καὶ πολεμᾶμε στὴ θάλασσα, καὶ σὲ λίγο στὴ στεριά, εἶναι γιὰ νὰ ἀναστήσουμε τὸ σκλαβωμένο Γένος μας κι ἔτσι οἱ Ἕλληνες λεύτεροι

νά ξαναφτιάξουν τὸ δοξασιμένο ἔθνος τους. Τότε σίγουρα οἱ ἀπόγονοι θὰ μοιάσουν σὲ ὄλα μὲ τοὺς προγόνους τους.

Ὁ γάλλος ἀξιωματικὸς χαιρέτησε, κατέβηκε στὴν σκαμπαδιά του καὶ ξαναγύρισε στὸ καράδι του.

* * *

Συναγμένοι οἱ Τζιῶτες στὸ μουράγιο καρτεροῦσαν τὰ ἑλληνικὰ καράδια, πὺ νικηφόρα φάνηκαν νὰ ξαναγυρίζουν. Δὲν ἦταν μονάχα οἱ προύχοντες κι ὄλο τὸ νησί, μὰ κι ὁ δεσπότης Γρηγόριος μὲ ὄλους τοὺς παπάδες, ντυμένους τὰ χρυσοκέντητα γιορτινά τους. Οἱ καμπάνες τοῦ νησιοῦ χαρμόσυνα σημαίνανε. Καὶ σὰν βγῆκαν στὴ στεριά οἱ νικητές, οἱ Τζιῶτες ξέσπασαν σὲ χαρμόσυνα ξεφωνητὰ καὶ τὰ κανόνια τῆς στεριάς βροντολογώντας χαιρέτιζαν τοὺς Ἕλληνες θαλασσομάχους.

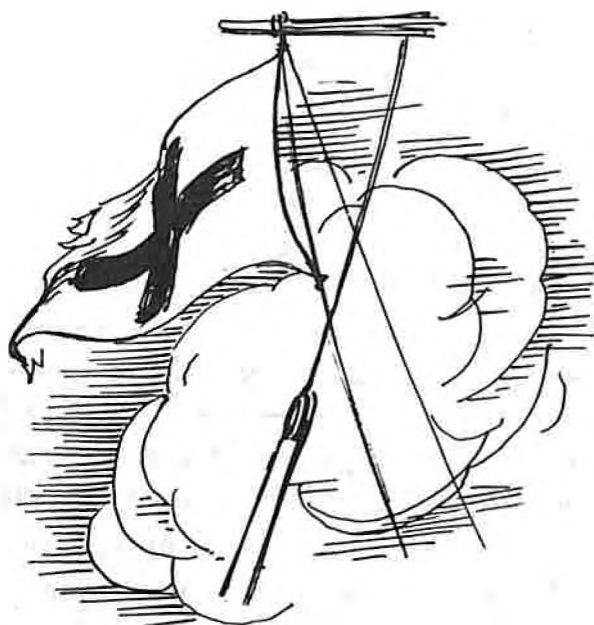
Σὰν βγῆκε στὴ στεριά ὁ Λάμπρος Κατσώνης κι ἐνῶ τὸν χαιροτοῦσαν οἱ προεστοί, μιὰ κόρη παραμέρισε τοὺς συναγμένους καὶ τρεχάτη τὸν ζύγωσε. Τὸν χαιρέτησε καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα μπουκέτο φτιαγμένο ἀπὸ βασιλικό. Ἡ κόρη αὐτὴ ἦταν ἡ ἀρραβωνιαστικιά του, ἡ Μαρουλιώ. Γιατὶ τοῦ Κατσώνη ἡ γυναίκα πρὶν δυὸ χρόνια εἶχε πεθάνει στὴ Ρωσία. Πῆρε, λοιπόν, τώρα τὴν ἀπόφαση ὁ Λάμπρος νὰ ξαναπαντρευτῆ. Καὶ σὰν ἔφτασε στὴ Τζιά, διάλεξε γιὰ καινούργια σύντροφό του τὴν κόρη τοῦ Πέτρου Σοφιανοῦ. Κι εἶχε τάξει νὰ κάνη τὸ γάμο σὰν γύριζε ἀπ' αὐτὴ τὴ θαλασσομαχία.

Οἱ συναγμένοι στὸ μουράγιο μαζὶ μ' ὄλους τοὺς πολεμιστές, τράβηξαν γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ νησιοῦ κι εὐχαρίστησαν τὸ Θεὸ γιὰ τὴ νίκη πὺ τοὺς χάρισε. Κι ὕστερα ἀπ' τὴ δέηση, ὅπως ἦταν συναγμένοι, κάνανε καὶ τὸ γάμο τοῦ Λάμπρου καὶ τῆς Μαρουλιῶς. Ὁ ἴδιος ὁ δεσπότης τῆς Τζιάς Γρηγόριος εὐλόγησε τὸ γάμο μαζὶ μὲ τὸν Ἀμβρόσιο καὶ κουμπάρος ὁ καπετὰν Λευτέρης Ζυγούρης, ὁ γεροντότερος ἀπ' ὄλους τοὺς καπεταναίους τοῦ στόλου.

Ὅστερα οἱ Τζιῶτες κι οἱ Λαμπρινοὶ ξεχύθησαν νὰ γιορτάσουν μαζὶ μὲ τὴ νίκη τους καὶ τὸ γάμο τοῦ καπετὰν Λάμπρου καὶ τῆς Μαρουλιῶς.

Καὶ πάνω στὸ ξάρτι τοῦ πλωριοῦ καταρτιοῦ τῆς «Ἀθηνᾶς»

κυμάτιζε μιὰ σημαία: Ἄσπρη καὶ στὴ μέση κεντημένος ἓνας μεγάλος ὀλόχρυσος σταυρός. Ἦταν δῶρο τῆς Μαρουλιῶς στὸ Λάμπρο, πὸ ἡ ἴδια κέντησε νυχτερεύοντας γιὰ νὰ προκάνη ὡς τὸ γάμο της. Πιὸ ἀκριβὸ δῶρο δὲ μπορούσε νὰ κάνη στὸν Κατσώνη.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΣΑΡΟΣ

ἐν εἶχαν περάσει πολλές μέρες ἀπ' τὴν καινούργια νίκη τοῦ Κατσώνη καὶ φάνηκαν νὰ ζυγώνουν τὸ νησί τῆς Τζιάς ἔντεκα καράβια. Στὰ κατάρτια τους κυμάτιζε ἡ ρωσικὴ σημαία.

Ἄράξανε στὸ λιμάνι, φουντάρανε τὶς ἄγκυρές τους κι ὕστερα βγίκανε τὰ πληρώματά τους στὴ στεριά. Μὲ μιᾶς μαθεύτηκε πὼς καπετάνιος τοῦ νιοφερμένου στόλου ἦταν ὁ Λορέντζος Γουλιέλμος.

Σὰν τὸ ἄκουσε ὁ Λάμπρος, σκυθρόπιασε. Κούνησε τὸ κεφάλι του χαρακτηριστικὰ κι εἶπε:

— Ἐχὼ ἀκούσει γι' αὐτόν. Εἶναι ἕνας ἀρχιπειρατῆς. Γεννήθηκε στὴν Κορσικὴ μὰ ἀπὸ μικρὸς ἔχει μέσα στὶς μαλτέζικες πειρατικὲς φοῦστες.

— Καὶ τί θέλει καὶ μᾶς κουβαλήθηκε ἐδῶ; εἶπε ὁ καπετὰν Κασίμης.

Ὁ Κατσώνης ἀνήξερος σήκωσε τοὺς ὤμους του κι ἀποκρίθηκε:

— Οὔτε καὶ γὼ δὲν ξέρω. Μὰ ἂν νόμισε ὁ Γουλιέλμος πὼς θὰ βρῆ ἐδῶ εὐκόλο κούρσος, γελάστηκε... Ἡ ρώσικη παντιέρα

πού ἔχει σηκώσει στὰ ξάρτια του, δὲ θὰ μᾶς ἐμποδίση νὰ κάνουμε τὸ χρέος μας στοὺς Χριστιανούς...

Σὲ λίγο βγῆκε στὴ στεριά ὁ Γουλιέλμος. Ἐνας ψηλός, καλοδεμένος ἄντρας, πενηντάρης, ντυμένος κουρσάρικα. Ἀκόμα στὸ δεξί του αὐτὶ κρεμόταν σκουλαρήκι, ἕνας μεγάλος ὀλόχρυσος χαλκᾶς, ὅπως συνήθιζαν οἱ ἄλγερινοὶ πειρατές.

Μὲ μιᾶς συναντήθηκε μὲ τὸν Κατσώνη. Τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε καὶ τοῦ λέει:

— Οἱ θαλασσομαχίες σου σὲ κάνανε ξακουστὸ σ' ὅλη τὴ Φραγκιά. Ἡ αὐτοκράτειρα Κατερίνη μοῦ ἔστειλε χρήματα νὰ ἀρματώσω τοῦτο τὸ στόλο, νὰ σηκώσω τὴ ρωσικὴ παντιέρα καὶ νὰ ῥθω νὰ σὲ βοηθήσω στὸν πόλεμο πού ξεκίνησες. Μαζὶ κι οἱ δύο μας θὰ ξεκάνουμε τὴν ἀρμάδα τοῦ Χαμήτ.

— Καλῶς κόπιασες, καπετὰν Λορέντζο Γουλιέλμο, τοῦ ἀπάντησε ὁ Κατσώνης καὶ τιμὴ καὶ δόξα στὴν τρισένδοξη Τσαρίνα πού σὲ ἔστειλε νὰ μὲ συντρᾶμης σὲ τοῦτο τὸν Ἀγώνα μου. Ἔχω ἀκουσιὰ πὼς εἶσαι ἕνας γενναῖος θαλασσινὸς καὶ ἐλπίζω πὼς θὰ μὲ βοηθήσης.

Σταμάτησε. Κοίταξε στὰ μάτια τὸν Κορσικανὸ καὶ ξακολούθησε:

— Ἔχω ὅμως ἀκουσιὰ γιὰ σένα, καπετὰν Λορέντζο, πὼς εἶσαι ἕνας ἀπ' τοὺς πῶ ἀτρομοὺς φιλιμπουστιέρους. Ἄν ἦρθες ἐδῶ στ' ἀλήθεια νὰ μείνης καὶ νὰ πολεμήσης μαζί μας, μὲ τὸ καλὸ νὰ μείνης. Ἄν ὅμως θάρρεψες πὼς θὰ βρῆς νησιὰ εὐκόλα γιὰ κοῦρσος, τότε ἔχω μιὰ συμβουλή γιὰ σένα: Καλὰ θὰ κάνης νὰ σαλπάρης γι' ἄλλες θάλασσες. Ὅσο ἀρμενίζει στὸ πέλαγος ὁ στόλος τῶν Λαμπρινῶν, δὲ θὰ ἀφήση πειρατικὸς στόλος νὰ τὴν παιδέψη.

Ὁ Γουλιέλμος κατακόκκινος ἀπ' τὸ θυμὸ του, δὲν κρατήθηκε καὶ πειραχτικὰ τοῦ λέει:

— Κι ἢ ἀφεντιά σου, καπετὰν Λάμπρο, κουρσάρος εἶσαι.

— Τὸ δέχομαι αὐτό, Γουλιέλμο. Ἄς μὲ λένε κουρσάρο. Ἄν εἶμαι ὅμως κουρσάρος εἶμαι γιὰ νὰ λευτερώσω τὸ σκλαβωμένο Γένος μου, νὰ ἀναστήσω τὴν πατρίδα μου. Δὲ βγῆκα στὴ θάλασσα γιὰ κοῦρσος. Βάλτο στὸ νοῦ σου καλὰ αὐτό, Λορέντζο Γουλιέλμο. Ἄν κόπιασες γιὰ κοῦρσος, ἀνοίξου σ' ἄλλες θάλασσες...

— Κιή άφεντιά σου, καπετάν Λάμπρο, κουσάρος είσαι !

Κι ό Λάμπρος τόνισε τις τελευταίες του αυτές λέξεις.

Ό Γουλιέλμος έφυγε θυμωμένος. Άνέβηκε στο καράβι του συλλογισμένος.

— Κακά μπλεξίματα θά έχουμε με τούτο τόν πειρατή, λέει ό καπετάν Καρακατσάνης.

Οί άλλοι καπεταναίοι κούνησαν τó κεφάλι σκεπτικοί. Ό Κατσώνης τούς έρριξε μιá ματιά κι είπε:

— Μὴ σκιαῖζεστε. Θὰ πάθῃ ὁ Γουλιέλμος ὅ,τι ἔπαθε κι ὁ Μαυζέρσκη...

Κι ἄξαφνα τὴν ἄλλη μέρα ὁ Γουλιέλμος μὲ τὸ στόλο του σαλπάρησε κι ἔφυγε ἀπ' τὴ Τζιά. Τὴ στιγμὴ πού τὰ καράβια του ξεμάκρυναν ἀπ' τὸ νησί, δυὸ ἄλλα καράβια ζύγωναν.

Ἦταν κείνα πού εἶχε στείλει ὁ Λάμπρος, γιὰ νὰ φέρουν τὸν καπετὰν Ἀντροῦτσο μὲ τὰ παλληκάρια του.

Σὰν φουντάρανε τὶς ἄγκυρες τὰ δυὸ καράβια στὸ λιμάνι τοῦ Ἄη - Νικόλα, ἄρχισαν, γρήγορα - γρήγορα, νὰ βγαίνουν στὴ στεριά τὰ παλληκάρια τοῦ Ἀντροῦτσου, οἱ Ἀντρουτσαῖοι ὅπως τοὺς λέγανε. Ἦταν καμμιά πεντακοσαριά καὶ γιόμισε ὁ τόπος ἀπὸ χρυσοφορεμένους κι ἀρματωμένους μ' ὄμορφα σπαθιά καὶ ντουφέκια καὶ στολισμένους μὲ μαλαματένια χαῖμαλιά καὶ τσαπράζια. Ἦταν ὅλοι τοὺς ἕνας κι ἕνας, διαλεχτοί.

Ὁ Λάμπρος μὲ μερικὸς ἀξιωματικούς του στεκόταν στὸ μουργάγιο καὶ τοὺς καμάρωνε.

Τελευταῖος ξεπαρκάρησε κι ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος. Ὁ Κατσώνης τὸν γνώρισε μὰ αὐτὸς οὔτε μπόρεσε νὰ τὸν βάλλῃ στὸ νοῦ του. Εἶχαν περάσει τόσα χρόνια ἀπ' τὴ μέρα κείνη πού χωρίστηκαν... Ρώτησε κάτι ναῦτες καὶ τοῦ δείξανε ποιὸς ἦταν.

Ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν οἱ δυὸ ἄντρες.

— Ποιὸς νὰ τὸ ἔλεγε πὼς ὕστερα ἀπὸ τόσο καιρὸ θὰ ἀνταμώνουμε; εἶπε μὲ συγκίνηση ὁ Κατσώνης.

— Σὺ, ἕνας τρανὸς θαλασσομάχος! πρόσθεσε ὁ Ἀντροῦτσος.

— Καὶ σὺ, ἕνας πρωτοκλέφτης τῆς Ρούμελης!

Πῆγαν στὸ σπίτι τοῦ Κατσώνη. Μίλησαν κάμποσο γιὰ τὴ συννεργασία τοὺς καὶ τὸν ἀγῶνα πού θὰ ξεκινούσαν. Σύμφωνοι βρέθηκαν σ' ὅλα. Γιὰ λίγο καιρὸ κι ὁ στεριανὸς Ἀντροῦτσος θὰ ἔμπαινε μὲ τὰ παλληκάρια του στὰ καράβια. Μὰ σὰν θὰ ἔφτανε ἡ εὐλογημένη κείνη ὥρα, τότε θὰ ἔβγαινε στὴ στεριά. Εἶταν μερικὰ ἄλλα κι' ὁ Λάμπρος ἔφερε τὴν κουβέντα γιὰ τὴ μάνα του.

— Προχτὲς ἀνταμώσαμε ἔξω ἀπ' τὴ Λειβαδιά. Κρατιέται ἀκόμα καλά. Μοῦ εἶπε πὼς μαθαίνει γιὰ σένα καὶ τὶς ἄλλες πῆρε κάτι χρήματα πού τῆς ἔστειλες κρυφά. Μὰ λαχταράει νὰ σὲ δῇ, «κι' ὕστερα ἂς κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια», μοῦ εἶπε.

— Μήπως και γὰ δὲ θέλω νὰ δῶ τὴν πολυβασανισμένη μα-
νούλα μου; Πόσα δὲν τράβηξε ἀπὸ μιὰ ἀμυγαλιά μου!

— "Ἄν δὲ σκότῳνες κείνο τὸ μπεόπουλο δὲ θὰ ἤσουνα αὐτὸς
ποῦ εἶσαι. "Ἐτσι ἦταν γραφτὸ σου.

— Γιὰ νὰ φτάσω ὅμως ἐγὼ ἐδῶ, θυσιάσα τοὺς δικούς μου.
Στάθηκα ἀφορμὴ νὰ πεθάνη στὰ ξένα ὁ πατέρας μου, κι ἡ μάνα
μου νὰ πάθη ἀπ' τοὺς Τούρκους τόσα καὶ τόσα...

— Κι ὅμως ἡ μάνα σου δὲ δείλιασε. Μοῦ λέγανε, τὴν ἄλλη φο-
ρὰ πέρασε ἀπ' τὴ Λειβαδιὰ κάποιος φράγκος περιηγητής, ἀπ' αὐ-
τοὺς ποὺ ταξιδεύουν κάθε τόσο στὸν τόπο μας. Τὴ ρώτησε γιὰ σέ-
να καὶ ξέρεις τί τοῦ ἀποκρίθηκε; «Τώρα τελευταία δὲν ἔχω νέα
ἀπ' τὸ γιό μου. Φοβᾶμαι γιὰ τὴ ζωὴ του, γιατί ἔχει πολλοὺς ἐ-
χθρούς. "Ὅ,τι ὅμως καὶ νὰ κάνη, εἶμαι σίγουρη πὼς τὸ ἔργο ποὺ
ἄρχισε θὰ τὸ τελειώσῃ, ὅπως ταίριαζει σ' ἕναν Ἕλληνα. "Ἄν πάλι
χαθῆ ὁ Λάμπρος μου, θὰ εἶμαι ὑπερήφανη γι' αὐτόν, γιατί σκο-
τώθηκε γιὰ τὸ Γένος.» Τὰ λόγια τῆς μάνας σου κάνανε τόση ἐντύ-
πωση στὸ Φράγκο, ποὺ ὕστερα σὰν ἀντάμωσε κάτι ἄλλους δικούς
μας τοὺς εἶπε: «Δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανεύεστε μονάχα γιὰ τὸν πα-
τριώτη σας τὸν Κατσώνη, μὰ καὶ γιὰ τὴ μάνα του. Τὴ ρώτησα γιὰ
τὸ γιό της καὶ μοῦ ἔδωσε μιὰ ἀπάντηση, τὴν ἴδια ποὺ θὰ ἔδινε κι
ἡ μάνα τοῦ Θεμιστοκλῆ καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδα.»

Ἄ Κατσώνης ἄκουσε ὅλα αὐτὰ χωρὶς λόγο νὰ ξεστομίση. Τὰ
μάτια του ὅμως εἶχαν βουρκώσει κι ἦταν ἔτοιμα νὰ ξεσπάσουν σὲ
δάκρυα.

Ἡ γυναίκα του βρισκόταν κι αὐτὴ μπροστὰ κι ἄκουσε τὰ ὅσα
εἶπε ὁ πρωτοκλέφτης. Κατάλαβε τὴ συγκίνηση τοῦ Λάμπρου, καὶ
γιὰ νὰ ἀλλάξῃ κουβέντα εἶπε:

— Ἐλάτε νὰ φᾶμε ζεστὴ τὴν ψαρόσουπα, κι ὅσο γιὰ τὸ Λάμ-
προ, μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Σύντομα μαζί θὰ
πᾶμε στὴν πατρίδα του νὰ γνωρίσω κι ἐγὼ τὴν πεθερά μου.

***

Μιὰ ἑβδομάδα πέρασε ἀπὸ τότε ποὺ ἔφυγε ἀπ' τὴ Τζιά ὁ Λο-
ρέντζος Γουλιέλμος. Ἐνα ὑδραίικο καίκι ἔφασε τὰ μεσάνυχτα

στη Τζιά κι ὁ καπετάνιος του ἀναζήτησε ἀμέσως τὸν Κατσώνη νὰ τοῦ μιλήσῃ.

Μὲ τρεμάμενη φωνὴ ὁ Ὑδραῖος, καὶ σχεδὸν κλαίγοντας, εἶπε τὰ ὅσα ἔπαθε τὸ νησί τους ἀπ' τὸ Γουλιέλμο, πού πρὶν δυὸ μέρες ἄραξε κειπέρα.

Γιατὶ πεισματωμένος ὁ κορσικανὸς πειρατῆς, σὰν χωρίστηκε ἀπ' τὸν Κατσώνη, τράβηξε γιὰ τὸ πλούσιο νησί τῆς Ὑδρας. Αὐτὸ διάλεξε γιὰ θύμα του. Βγῆκαν τὰ πληρώματά του στὴ στεριά κι ἄρχισαν τὴν ἀρπαγὴ. Ζήτησε ἀπ' τοὺς δημογέροντες ὁ ἴδιος νὰ τοῦ δώσουν ἐξήντα χιλιάδες χρυσὰ τάλληρα, κι ἄφθονες ζωοτροφές.

— Ἔταξε καιρὸ ὡς αὔριο τὸ μεσημέρι νὰ τοῦ πᾶνε τὰ τάλληρα στὸ καράβι του, ἀπ' ἀλλιῶς, μὲ τὰ κανόνια του θὰ κἀνὴ στάχτη τὸ νησί μας. Γιὰ τοῦτο κρυφὰ μὲ στείλανε οἱ δημογέροντες νὰ σοῦ φέρω μήνυμα.

Συλλογισμένος ὁ Κατσώνης ἄκουγε τὸν Ὑδραῖο χωρὶς λόγο νὰ πῆ. Κι αὐτὸς τὸν κοίταξε στὰ μάτια μὲ ἰκετευτικὸ βλέμμα. Ἄξαφνα γονάτισε μπροστά του κι ἄρχισε μὲ σπαραχτικὴ φωνὴ νὰ τοῦ λέῃ:

— Καπετὰν Λάμπρο, σὺ μονάχα μπορεῖς νὰ σώσης τὸ νησί μας ἀπ' τὸ χαλασμό πού τὸ προσμένει. Αὐτὸς ὁ φιλιμπουστιέρος ὁ Γουλιέλμος θὰ ἀφανίσῃ τὸ νησί μας. Οἱ δημογέροντες δὲ στέργουν νὰ τοῦ δώσουν οὔτε ἓνα γρόσι... Τί θὰ ἀπογίνουν οἱ φαμελιές μας μὲ τοῦτο τὸ κακὸ πού μᾶς βρῆκε; Πρόσταξε δυὸ τρεῖα καράβια σου νὰ ῥθουν στὸ νησί μας καὶ νὰ τὸν φοβερίσουν. Μονάχα τὴν ἀφεντιά σου σκιαάζεται ὁ Λορέντζος Γουλιέλμος... Γλύτωσε, καπετὰν Λάμπρο, τὸ νησί μας ἀπ' τὸ χαλασμό...

Ὁ Κατσώνης τοῦ ἔκανε νόημα νὰ σηκωθῆ. Πεισματωμένος, ἀπ' τὰ ὅσα ἄκουσε, δάγκωσε τὰ χεῖλια του, καὶ χτυπώντας τὴ γροθιά του πάνω στὸ γόνατο εἶπε, μονολογώντας:

— Θὰ τὸ πληρώσῃς ἀκριβά, Γουλιέλμο, αὐτό.

Σὲ λίγο ὀλόκληρος ὁ στόλος τῶν Λαμπρινῶν σαλπάρει ἀπ' τὴ Τζιά μὲ κεφαλὴ τὴν «Ἀθηνᾶ». Τράβηξε κατακάτω, γιὰ τὴν Ὑδρα.

Μὲ ἀνάποδο τὸν καιρὸ κατάφερε νὰ φτάσῃ στὸ νησί τὸ ἀπο-
μεσήμερο.

Ὁ Κατσώνης πάνω στὴν κουβέρτα τῆς «Ἀθηνᾶς» ἀνυπόμονος ἔκανε βόλτες. Ἄκουγε ἀπ' τὰ μακριὰ κανονιές. Σὰν φάνηκε τὸ νησί, ἄνοιξε τὸ κανοκυάλι του καὶ τὸ ἔρριξε πάνω του. Ἀνταρια-
σμένη ἦταν ἡ Ἰδρα ἀπ' τὶς κανονιές πὸν πέφτανε πάνω της καὶ
γκρέμιζαν κάμποσα σπίτια. Δὲν ἔβλεπε τὴ στιγμὴ ὁ Λάμπρος νὰ
ζυγώσῃ τὸ νησί.

Γιατὶ ὁ Γουλιέλμος κράτησε τὴ φοβέρα του, κι ἀπ' τὸ μεση-
μέρι ἄρχισε νὰ χτυπᾷ μὲ τὰ κανόνια του τὴν Ἰδρα.

— Ἀνοιξτε ἀπ' ὅλα τὰ καράβια μας τὶς μπουκαπότερες κατα-
πάνω στὸ Γουλιέλμο, πρόσταξε ὁ Κατσώνης, σὰν φτάσανε στὴν
Ἰδρα.

Κι οἱ Λαμπρινοὶ κλείσανε ὀλόγυρα τὸ στόλο τοῦ Γουλιέλμου.
Κεῖνος ὅμως σὰν τοὺς εἶδε ἀπ' τὰ μακριὰ, μὲ μιᾶς σταμάτησε τὸ
κανονίδι.

Ἡ σαμπαβιὰ τῆς «Ἀθηνᾶς» ἔφερε στὸ καράβι τοῦ Γουλιέλ-
μου τὸν Παλαιολόγο κι ἄλλους μερικὸς ἀξιωματικούς.

— Ὁ καπετάνιος μας, εἶπε ὁ Παλαιολόγος στὸ Γουλιέλμο, σὲ
προσκαλεῖ στὸ καράβι του. Θέλει νὰ μιλήσετε. Ἐχεις τὸ λόγο του
πὼς δὲ θὰ σὲ πειρώξῃ, κι ἔστειλε ἐμᾶς ὅλους νὰ μείνουμε στὸ κα-
ράβι σου ἡμεροὶ, ὅσο σὺ θὰ λείπῃς.

— Μοῦ φτάνει ἡ ὑπόσχεση τοῦ καπετὰν Λάμπρου. Δὲν ἔχω
ἀνάγκη ἀπὸ ἡμεροὺς. Πᾶμε μαζί.

Μὲ τὴν ἴδια σαμπαβιὰ γύρισαν ὅλοι στὴν «Ἀθηνᾶ».

Ὁ Κατσώνης ξαναμμένος ἀπ' τὸ θυμὸ του καρτεροῦσε τὸν
κορσικανὸ πειρατὴ, πάνω στὴν κουβέρτα. Σὰν τὸν ἀντίκρουσε, οὔτε
τὸν χαιρέτησε, μὰ ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ:

— Λορέντσο Γουλιέλμο, ἡ Ρωσία δὲ σοῦ ἔδωσε στόλο καὶ χρῆ-
ματα γιὰ νὰ κάνῃς ἀρπαγὴ στὰ ἑλληνικὰ νησιά. Οἱ Ἰδραῖοι εἶναι
χριστιανοί, δὲν εἶναι Τοῦρκοι. Λοιπόν, ἄκουσε τί ἔχω νὰ σοῦ πῶ.
Ἄν ὡς νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος δὲ σαλπάρῃς μὲ τὸ στόλο σου, θὰ γε-
μίση ἡ θάλασσα ξύλα ἀπ' τὰ καράβια σου καὶ κουφάρια ἀπ' τὸ
τσουῦρο σου. Τοὺς πειρατὲς τοὺς κρεμάω στὰ κατάρτια τῆς «Ἀ-
θηνᾶς». Σὲ σένα ὅμως δὲ θὰ κάνω τὸ ἴδιο. Θὰ σὲ γδάρω ζωντανὸ

μέ τὰ χέρια μου καὶ τὸ τομάρι σου θὰ τὸ στείλω στὴν τσαρίνα, γιὰ νὰ δῆ σὲ τί φιλιμπουστιέρους βασίῃεται. Λοιπόν, πρόσταξε τὸ τσοῦρμο τῶν καρabiῶν σου νὰ γυρίσουν πίσω στοὺς Ἵδραῖους ὅ,τι ἄρπαξαν καὶ καρτεράω νὰ βασιλέψη ὁ ἥλιος. Σκέψου το καλά.

Ὁ Γουλιέλμος ἔκανε κάτι ν' ἀποκριθῆ. Μὰ ὁ Κατσῶνης τοῦ γύρισε τὶς πλάτες κι ἔφυγε, πηγαίνοντας στὸ καμαράκι του. Ἦταν τόσο ὀργισμένος πὺ κι οἱ δικοὶ του ἀκόμα δὲν τὸν ἀκολούθησαν γιὰ νὰ τὸν συντροφέψουν. Μονάχα ὁ ἀράπης του πῆγε ξοπίσω του.

Ὁ Κορσικανός, ντροπιασμένος κι ἀμίλητος, ξαναγύρισε στὸ καράβι του.

Μιά ὥρα πρὶν ὁ ἥλιος βασιλέψη, ὁ στόλος τοῦ Γουλιέλμου σαλπάρησε. Τὰ καράβια του πέρασαν ἀνάμεσα ἀπ' τῶν Λαμπρινῶν πὺ θρῖσκονταν μ' ἀνοιχτὲς ἀκόμα τὶς μπουκαπόρτες μὲ ἔτοιμα τὰ κανόνια τους.

Καὶ πάνω ἀπ' τὴν κόφα τοῦ καταρτιοῦ τῆς «Ἀθηνᾶς» ἀκούστηκε ἡ μπουρῶν μὲ τὰ κοροῖδευτικά της σφυρίγματα. Ἦταν ὁ λοστρόμος πὺ ἀποχαιρετοῦσε περιγελώνοντας τὸν πειρατικὸ στόλο τοῦ κορσικανοῦ πειρατῆ.

Ὁ Γουλιέλμος δὲν ἔπιασε σὲ κανένα λιμάνι πιά σὲ τοῦτες τὶς θάλασσες μὰ ἄραξε στὴ Σικελία...

Κι οἱ Λαμπρινοὶ μὲ τὸ στόλο τους ξαναγύρισαν στὸ ἀραξοβόλι τους, τὴ Τζιά.

* * *

Μόλις εἶχαν ξενιάσει ἀπ' τὸν ἀρχιπειρατῆ Γουλιέλμο, κι ἕνα καῖκι ἄραξε στὴ Τζιά. Πρὶν λίγες μέρες τὸ εἶχε στείλει στὴν Αἴγινα ὁ Κατσῶνης νὰ ἀγοράσῃ πανιὰ γιὰ τὰ ἄρμενα τοῦ στόλου του. Ἀπ' τὸν καῖκτοῆ (τὸν καπετάνιο τοῦ καῖκιου) εἰδοποιήθηκε ὁ Λάμπρος ὅτι στὴν Ἵδρα ἄραξαν ἔξι μεγάλα καράβια. Ἦταν ἀλγερινικά, σεμπέκια μὲ τριανταπέντε κανόνια.

Λίγες μέρες ἦταν πὺ εἶχαν φτάσει στὸ Ἀρχιπέλαγος κατὰ διαταγὴ τοῦ καινούργιου σουλτάνου Σελῆμ, γιὰτὶ ὁ Χαμητ εἶχε πεθάνει, νὰ βοηθήσουν τὴν τούρκικη ἀρμάδα.

Μὲ μιᾶς, ὁ στόλος τῶν Λαμπρινῶν ξεκίνησε νὰ τὰ συναντήσῃ.

Στις 3 Αύγουστου στὰ 1789, ανάμεσα στὴ Τζιά καὶ στὴ Μακρόνησο, οἱ βαρδιάνοι δώσανε εἶδηση πὼς στὰ μακριὰ φάνηκαν νὰ ἀρμενίζουν τὰ σεμπέκια.

Ὁ Λάμπρος πρόσταξε νὰ τὰ χτυπήσουν. Ὁ στόλος του μὲ μιᾶς ρίχτηκε καταπάνω τους. Ἦταν τόσο ἀναπάντεχη ἡ ἐπίθεσή τους πὺ ἐκανε τοὺς Μπαρμπαρίνους (τοὺς κάτοικους τῆς Βαρβαρίας ὅπως λέγανε τὴ Β. Ἀφρική) νὰ τὰ χάσουν.

Προσπαθήσανε οἱ Ἀλγερίνοι νὰ φέρουν κάποια ἀντίσταση μὰ εἶδαν πὼς οἱ Γραικοὶ δὲ χωράτευσαν. Οἱ μπάλες τῶν Λαμπρινῶν τοὺς κατασάκισαν τὰ σεμπέκια τους. Μὲ σπασμένα κατάρτια, μὲ τσακισμένα ἄρμενα, κομμένα τὰ σκοινιά καὶ σκισμένα τὰ πανιά τους, μόλις κατάφεραν νὰ ξεφύγουν. Ὁ μπαρμπαρίνος καπετάνιος τοὺς δίνει σῆμα νὰ φύγουν, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τοὺς φοβεροὺς ἔλληνες κουρσάρους. Βάζουν ρότα (πορεία) κατὰ κάτω, πὺ ἔχουν πρῖμο τὸν ἀέρα.

Ἀπὸ κοντὰ τους πᾶνε οἱ Λαμπρινοί.

Μὰ τὰ σεμπέκια τῶν Μπαρμπαρίνων, πὺ γρήγορα καράβια, καταφέρνουν νὰ φύγουν πὺ πολὺ. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὅμως δὲν τοὺς ἀφήνει. Καὶ τοὺς πάει κυνηγώντας ὡς τὸ Ἀγάπλι. Ἐκεῖ οἱ Μπαρμπαρίνοι θρῖσκουν ἀραξοβόλι. Κι ὁ Κατσώνης μὲ τὸ στόλο του νικητῆς ξαναγυρίζει στὴ Τζιά.

Δὲν πρόκανε ὅμως οὔτε τὰ καράβια τους νὰ συγυρίσουν ἀπ' τὴ ναυμαχία μὲ τοὺς Ἀλγερίνους. Γιατὶ οἱ στεριανοὶ βαρδιάνοι δώσανε μήνυμα πὼς ἐχθρικὰ καράβια φάνηκαν στ' ἀλάργα νὰ ἐρχονται κατὰ τὴ Τζιά.

— Λόγγος τὰ ἄλμπουρα στὸ πέλαος, καπετάνιε, εἶπε στὸ Λάμπρο ἕνας ἀπ' τοὺς βαρδιάνους φοβισμένος.

— Εἰκοσιέξι μεγάλα κομμάτια μέτρησα στὰ γρήγορα, εἶπε ἄλλος.

Δὲν ἦταν ὑπερβολὲς τῶν βαρδιάνων. Γιατὶ ὁ τούρκικος στόλος πὺ τὸν περασμένο Ἰούνη νικῆθηκε ἀπ' τὸν Κατσώνη ἀνάμεσα Τήνου - Σύρου, τράβηξε κι ἀραξε στὴ Σάμο. Ἀφροῦ ἐπισκέυασε τὶς ζημιές του, καὶ τοῦ ἔστειλε ὁ σουλτάνος κι ἄλλα δώδεκα καράβια γιὰ βοήθεια, ξεκίνησαν ὅλα μαζί νὰ χτυπήσουν τοὺς Λαμπρινούς. Κι εἶχαν σκοπὸ νὰ τοὺς ριχτοῦν ἄξαφνα, ὅπως θὰ τοὺς θοί-

σκαν άραγμένους στο λιμάνι του "Αη-Νικόλα της Τζιάς. Θα τους κλείνανε κεί και θα τους άφάνιζαν. Γελάστηκαν όμως.

‘Ο Κατσώνης, μ’ όλο που δέν είχε άρκετά πολεμοφόδια, πρόσταξε με μιās ό στόλος ν’ άνοιχτή, έξω άπ’ τó νησί. Να μñν προκάνουν να τους κλείσουν οί Τουρκοί. Και στίς 7 Αύγουστου τñ νύχτα βρέθηκαν στο πέλαγος.

Σάν ξημέρωσε, τὰ είκοσιέξι τούρκικα καράβια τέσσερα μίλια τὰ χώριζαν άπ’ τὰ έλληνικά. Μπουνάτσα όμως είχε άπλωθñ στο πέλαγος και τὰ καράβια κι άπ’ τίς δυò μεριές άκούνητα, μαρμαρωμένα. ‘Η άπόσταση ήταν μεγάλη και για τους δυò, για να χρησιμοποιήσουν τὰ κανόνια τους.

Έτσι όλη ή μέρα πέρασε με μπουνάτσα, χωρίς τó παραμικρό άεράκι να κουνήση τñ θάλασσα. Κατὰ τó σούρουπο όμως σηκώθηκε πουνέντες (ζέφυρος, δυτικός). Τὰ πανιά τών караβιών φούσκωσαν.

Αυτό πρόσμεναν κι οί τουρκοί καπεταναίοι. Μια και δέν πέτυχε ό σκοπός τους να κλείσουν τους Λαμπρινούς στο λιμάνι του "Αη-Νικόλα, τó πιò καλό που είχαν να κάνουν ήταν να φύγουν. Τò σκοτάδι που έπεφτε τους φόβιζε. Δέ θέλανε να μπλέξουν σε μιὰ νυχτερινή ναυμαχία, και να τσακιστούν τὰ καράβια τους άπ’ τίς μπάλες τών Λαμπρινών. Κι έτσι ξεμάκρυναν και φύγαν.

‘Ο Κατσώνης, όμως, τούτη τñ φορά δέν τους κυνήγησε. Και τὰ τούρκικα καράβια ήταν περισσότερα και μεγαλύτερα άπ’ τὰ δικά του, μὰ και δέν είχε άρκετά πυρομαχικά. Γι’ αυτό τράβηξε να έφοδιαστή στη Ζάκυνθο.

* * *

Σάν ξεμπάρκαρε ό Λάμπρος στο νησί, και τó έμαθε ό βενετσιάνος ναύαρχος "Αγγελος Έμο, σάστισε. Ζήτησε με μιās να δñ τόν έλληνα κουρσάρο. Σάστισε σάν τόν αντίκρουσε και τού έπε:

— Παραξενεύομαι που σε βλέπω ζωντανό, καπετάν Κατσώνη. ‘Ο Γουλιέλμος φεύγοντας για τñ Σικελία, μου παράγγειλε πως είχες χαθñ σε κάποια ναυμαχία μ’ όλο τó στόλο σου. Γι’ αυτό σε είχα για νεκρό.

— Ίσως, ναύαρχε, ήταν ή έπιθυμία αυτή του Γουλιέλμου. Νά,

ὅμως, πού για κακή του τύχη, βρίσκομαι στη ζωή κι έτσι δὲ θὰ ξαναφανῆ στις ἑλληνικὲς θάλασσες.

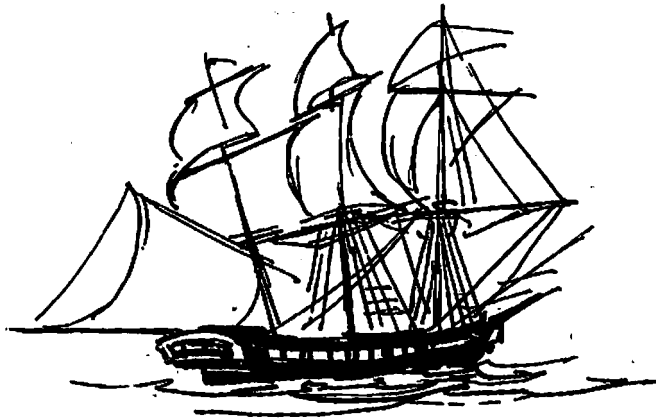
Κοῦνησε τὸ κεφάλι ὁ Ἔμο στὰ λόγια τοῦ Κατσώνη κι εἶπε:

— Δὲν ἔχεις ἄδικο! Ὁ Γουλιέλμος εἶναι ἕνας καλὸς πειρατῆς, ἐνῶ σὺ ἕνας γενναῖος μαχητῆς. Γι' αὐτὸ εἶμαι βέβαιος πὼς δὲ θὰ χαθῆς εὐκολα. Σὲ θαυμάζω για τὶς θαλασσομαχίες σου καὶ τὶς νίκες σου. Δὲν παράλειψα μὲ ἐκθέσεις μου νὰ τὰ ἀναφέρω ὅλα αὐτὰ καὶ στὴν Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας καὶ σ' ὅλες τὶς βασιλικὲς αὐλὲς τῆς Εὐρώπης. Εἶσαι ἕνας ἀξιοθαύμαστος Ἕλληνας.

Ὁ Κατσώνης, σὰ μικρὸ παιδί, εἶχε σκύψει τὸ κεφάλι ἀπὸ ντροπὴ ὅσο ἄκουγε τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ βενετσιάνου ναύαρχου. Καὶ κείνος ξακολούθησε:

— Θέλω νὰ σὲ βοηθήσω μὲ κάθε τρόπο στὸν ἀγώνα σου αὐτόν. Ἔχω στὴ διάθεσή σου μεγάλες ποσότητες ἀπὸ πυρομαχικά πὺν τόσο σου χρειάζονται καὶ τρῶφιμα. Εἶσαι λεύτερος νὰ μείνης μὲ τὸ στόλο σου ὅσο θέλεις στὴν Ἰθάκη καὶ στὸ νησι Κάλαμο. Θὰ δώσω καὶ σχετικὴ διαταγὴ στὸ βενετσιάνο διοικητῆ τῆς Ἰθάκης.

Κι ὁ Κατσώνης, ἀφοῦ πῆρε τὰ πυρομαχικά, ἄραξε στὴν Ἰθάκη για νὰ ξεχειμωνιάσῃ ἐκεῖ.

Ο ΣΙΦΟΥΝΑΣ

στόλος τοῦ Κατσώνη πέρασε τὸ χειμῶνα ἀραγμέν-
νος στὰ δυὸ νησιά, τῆς Ἰθάκης καὶ τοῦ Κάλாமου.
Ἐπισκεύσαν τὰ καράβια τους, τὰ ἀρμάτωσαν κα-
λὰ μὲ κανόνια, ἐφοδιάστηκαν ἀπ' ὅλα καὶ πρόσμε-
ναν τὴν ὥρα νὰ ξεκινήσουν.

Μὲ τὶς πρῶτες ἀνοιξιάτικες μέρες τοῦ 1790 σαλπάρανε. Ἐφῆ-
σαν τὸ Ἴόνιο καὶ ξαναβρέθηκαν στὰ ἀγαπημένα τους νερά, στὸ
Ἄρχιπέλαγος. Καὶ πάλι ἄρχισαν νὰ σκορπᾶνε τὸν τρόμο στὶς πε-
ριοχὲς ποὺ διαβαίνανε, καὶ τὰ τούρκικα πλεούμενα τρομοκρατημέ-
να τρέχανε νὰ κρυφτοῦν στὸ πιδὸ κοντινὸ ἀραξοβόλι ποὺ βρῖσκανε.

Ἔτσι ὁ σουλτάνος ποὺ γιὰ λίγον καιρὸ εἶχε θαρρέψει πὼς ἡ-
σύχασε ἀπ' αὐτὸ τὸν κουρσάρο τὸν Κατσώνη, ἔβλεπε τώρα ἀνήσυ-
χος πὼς γελάστηκε. Δὲν τὸ εἶχαν σκοπὸ νὰ ἀποτραβηχτοῦν ἀπ' τὴν
Ἄσπρη Θάλασσα οἱ Δαμπρινοί. Ἐπρεπε λοιπὸν μιὰ γιὰ πάντα
νὰ ἡσυχάση ἀπὸ τούτους τοὺς κουρσάρους. Ἔδωσε προσταγὴ στὸν
Κιουτσούκ Χουσεῖν, τὸν καπουντὰν πασὰ (ἀρχιναύαρχο), ὁ ἴδιος
νὰ μπῆ κεφαλὴ καὶ νὰ ἀφανίσῃ τὰ κουρσάρικα καράβια τοῦ Κα-
τσώνη.

Κι ἐπειδὴ ὁ σουλτάνος δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη στοὺς δικούς του θαλασσινοὺς, ζήτησε συντρομὴ κι ἀπ' ἄλλου...

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάη στὰ 1790 ὁ Χουσεῖν ξεκίνησε ἀπ' τὰ Δαρδανέλλια μὲ τὴν ἀρμάδα του. Εἶχε εἴκοσι βαρεῖα καράβια. Στὸ δρόμο του πῆγε κοντὰ του ἓνα δίκροτο μὲ ἑβδομηντατέσσερα κανόνια καὶ πέντε φρεγάτες.

Ὁ Κατσώνης κείνο τὸν καιρὸ βρισκόταν ἀραγμένος στὴ Τζιά. Μαζί του εἶχε τὸν καπετὰν Ζυγούρη μὲ τὸν «Ἀχιλλέα» του, τὸν καπετὰν Κασίμη μὲ τὴ «Μαρία», τὸν Ἀλεξόπουλο, τὸ Μπουρνοζάκη, τὸ Χατζηαναργύρου μὲ τὸν «Ποτέμκιν», τὸ Νικηφοράκη καὶ τὸν Πατεράκη.

Σὰν ἔμαθε πὼς βγήκε ἡ ἀρμάδα σ' ἀντάμωσή του, μὲ μιᾶς ὁ Λάμπρος μὲ τὸ στόλο του σαλπάρησε ἀπ' τὴ Τζιά γιὰ νὰ τὴν ἀνταμώση.

Ἦταν ἡ 6 Μαΐου κατὰ τὶς 2 τὸ ἀπομεσήμερο ἀνάμεσα Ἄνδρου καὶ Καβοντόρου (Καφηρέα), πού οἱ βαρδιανοὶ πάνω ἀπ' τὶς κόρφες ξεφώνισαν:

— Ἡ ἀρμάδα φάνηκε! Ἡ ἀρμάδα φάνηκε!

Ὁ Κατσώνης στὴν κουβέρτα τῆς «Ἀθηνᾶς» παρακολουθοῦσε μὲ τὸ κανοκυάλι του στὰ μακριὰ τὴν ἀρμάδα. Ξεκούμπωσε τὸ ἀμπέχωνο στὸ λαιμό, ἔβγαλε ἔξω καὶ κρέμασε στὸ στήθος του τὸ μικρὸ ξύλινο σταυρὸ, τὸν ἀνασπίαστηκε, ἔκανε τὸ σταυρὸ του κι εἶπε:

— Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ξεκινάτε.

Οἱ Λαμπρινοὶ μὲ συμπάρα ἄρχισαν νὰ χτυπᾶνε στὰ μακριὰ τὴν ἀρμάδα. Καὶ κείνη ἀπαντοῦσε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

Κατὰ τὶς 5 τὸ ἀπόγευμα ἄρχισε νὰ φυσᾷ ὄστρια (Νότος). Οἱ Λαμπρινοὶ μὲ γρήγορες κινήσεις τῶν καραβιῶν τους κατάφεραν νὰ ἐκμεταλλευτοῦν τὸν καιρὸ καὶ νὰ ριχτοῦν καταπάνω τῆς ἀρμάδας. Οἱ Τούρκοι, πού ὁ ἀέρας τοὺς ἦταν ἀνάποδος, βρέθηκαν σὲ δύσκολη θέση. Δέχονταν τὶς κανονιὲς τῶν Λαμπρινῶν κατὰ πάνω στὰ καράβια τους πού τοὺς κάνανε ζημιές. Ὁ καιρὸς τοὺς ἐμπόδιζε νὰ φυλαχτοῦν ἢ καὶ νὰ ἀνταποδώσουν κι αὐτοί. Ὁ Καπουντὰν πασὰς τότε ἀποφάσισε νὰ γλυτώσῃ μὲ τὴ φυγή.

Ἡ ἀρμάδα κατάφερε νὰ πάρῃ πρῶτο κι αὐτὴ τὸν καιρὸ καὶ νὰ φύγῃ. Ἀπὸ κοντὰ οἱ Λαμπρινοὶ.

Τὰ σεμπέκια τοῦ καπετὰν Καρακατσάνη καὶ τοῦ καπετὰν Χατζηαναργύρου, ρίχνονται σὲ πέντε σεμπέκια τούρκικα πού κατάφεραν νὰ τὰ ξεκόψουν ἀπ' τὴν ἀρμάδα. Ὁ Κατσώνης μὲ τὴν «Ἀθηνᾶ» του καὶ τὰ ἄλλα καράβια στρώνει στὸ κυνηγητὸ τὴν ὑπόλοιπη ἀρμάδα.

Ἡ νύχτα ὁμως ἄρχισε ν' ἀπλώνεται καὶ νὰ σκεπάζῃ τὸ σκοτάδι τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ τούρκικα καράβια. Κι ὅσο προχωροῦσε ἡ νύχτα, ἔπεφτε κι ἡ ὄστρια. Σὲ λίγο σταμάτησε ὀλότελα κι ἀπλώθηκε μπουνάτσα (γαλήνη) παντοῦ. Τὰ πανιὰ ἀπ' ὅλα τὰ ξάρτια κρέμασαν ξεφούσκωτα καὶ τὰ καράβια ἀπόμειναν στὶς θέσεις τους ἀκίνητα.

— Γλύτωσε ὁ Χουσεῖν, εἶπε πεισματωμένος καὶ σφίγγοντας τὶς γροθιές του ὁ Λάμπρος.

— Ἡ μπουνάτσα τὸν γλύτωσε, συμπλήρωσε ὁ λοστρόμος.

Ὁ Κατσώνης ἔδωσε σῆμα νὰ συναχθοῦνε στὸ καράβι του ὄλοι οἱ καπεταναῖοι. Σὲ λίγο οἱ σκαμπαβιῆς τῶν καραβιῶν διπλάρωναν στὴν «Ἀθηνᾶ» κι οἱ καπεταναῖοι σκαρφάλωναν ἐπάνω. Στάθηκαν ὄλοι στὴν κουβέρτα πού τοὺς πρόσμενε ὁ καπετάνιος τους.

— Σᾶς κάλεσα δῶ γιὰ νὰ ἀκούσω τὴ γνώμη σας, εἶπε ὁ Λάμπρος. Τί λέτε, νὰ ξακολουθήσουμε τὸ κυνηγητὸ τῆς ἀρμάδας ἢ νὰ περιμένουμε τὴν αὐγή;

— Καὶ νὰ θέλουμε πῶς θὰ τὴν κυνηγήσουμε χωρὶς ἀέρα; εἶπε ὁ καπετάν Πατεράκης.

— Δὲ βλέπεις πού τὰ καράβια μας στάθηκαν ξυλάρμενα μισοπέλαγος; συμπλήρωσε ὁ Ἀλεξόπουλος.

— Ἐγὼ ἔχω ἀντίθετη γνώμη, εἶπε ὁ καπετάν Ζυγούρης. Πρέπει νὰ ξακολουθήσουμε τὸ κυνηγητὸ τοῦ Χουσεῖν, γιατί θὰ τοὺς κάνομε ζημιὰ μεγάλη.

— Καλὰ, δὲ λογαριάζεις τὸν ἀέρα πού δὲν ἔχουμε, τὸ σκοτάδι δὲν τὸ συλλογιέσαι; μίλησε ὁ Κασίμης. Μέσα στὴ νύχτα μπορούμε νὰ χτυπηθοῦμε μεταξὺ μας. Γιὰ φουντάρισμα τὸν ἔχεις τὸν «Ἀχιλλέα» σου, καπετάν Ζυγούρη;

— Ξέρεις καλὰ πῶς τὸ καράβι μου τὸ ἔφτιαξα μὲ αἷμα καὶ τὸ ἀγαπάω πὺδ πολὺ κι ἀπ' τὰ παιδιά μου. Μὰ ἂν εἶναι νὰ χαθῇ γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδας μου, χαλάλι του κι αὐτὸ κι ἐγώ. Αὐτὸ πού ἀρχίσαμε πρέπει νὰ τὸ τελειώσουμε τώρα. Δὲν ξέρει κανεὶς ποτὲ τί

μπορεί νά γεννήση ή νύχτα... και τί νά θρῆ τήν αύγή... Ὅστερα ἄν πιάση φουρτούνα δῶ στόν Καβοντόρο, οὔτε μεις, οὔτε ή ἀρμάδα θά μπορέσουμε νά βασταχοῦμε.

— Τό πιό καλό πού ἔχουμε νά κάνουμε, εἶπε ὁ Ἀλεξόπουλος, εἶναι, νά περιμένουμε τήν αύγή. Στό μεταξύ θά φτιάξη ὁ καθένας τίς ζημιές τοῦ карабиού του και τὰ χαράματα, με τή βοήθεια τοῦ Παντοδύναμου, ξεκινᾶμε.

— Νομίζω πῶς εἶναι τὸ πιό σωστό αὐτὸ πού λέει ὁ καπετὰν Ἀλεξόπουλος, εἶπε ὁ καπετάνιος.

Κι ἔτσι συμφώνησαν νά μείνουν ἐκεῖ ξυλάρμενοι ὡς τήν αύγή πού θά φυσοῦσε ἀέρας και θά ξακολουθοῦσαν τήν ἐπίθεσή τους.

Ἄρχισε νά ροδιῆ ή αύγή και μέσα στή θάλασσα ξεχώριζαν τὰ καράβια μεγάλοι ἴσκιοι, ἀσχημάτιστοι ὄγκοι. Ἐνα ἀεράκι σηκώθηκε.

— Τὸ ἀναθεματισμένο, τὸ πήρε μαῖστράλι (ἐλαφρὸς βοριάς) ἀντὶ γιὰ ὄστρια πού θά μᾶς βόλευε, εἶπε ὁ λοστρόμος ἐξετάζοντας με τὸ βλέμμα του τὸν οὐρανό.

Και δὲν εἶχε ἄδικο. Τὸ μαῖστράλι ἄρχισε νά φουσκῶνῃ τὰ πανιά.

Ἄξαφνα οἱ θαρδιάνοι ψηλὰ ἀπ' τήν κόφα τῆς φρεγάτας ἄρχισαν νά ξεφωνίζουν:

— Καράβια καινούργια ἐρχόνται ἀπ' τὸ μαῖστρο.

Τὸ ἴδιο κι οἱ θαρδιάνοι ἀπ' τ' ἄλλα ἑλληνικὰ καράβια.

Ὁ Κατσώνης με μιᾶς ἄνοιξε τὸ κανοκυάλι και φέρνοντάς το στὸ μάτι του προσπαθοῦσε μέσα στὸ σῦθαμπο τῆς αύγῆς νά ξεχωρίση τί καράβια ἦταν αὐτὰ πού φάνηκαν. Ἀφοῦ γιὰ κάμποσο παρατήρησε, κατέβασε ἀπ' τὸ μάτι του τὸ κανοκυάλι κι εἶπε:

— Μπαρμπαρίνικα εἶναι. Δώδεκα καράβια κι ἐρχονται νά συντράμουν τήν ἀρμάδα.

Ξανάφερε τὸ κανοκυάλι στὸ μάτι του, ἐξέτασε προσεχτικὰ και ξαναμίλησε:

— Ἀπ' τὰ δώδεκα, τὰ ἕξι εἶναι κείνα πού τίς ἄλλες κνηγήσαμε σ' Ἀνάπλι.

— Τί θά κάνουμε τώρα; ρώτησε ὁ λοστρόμος.

— Θά τὰ χτυπήσουμε, καπετὰν Βαγγέλη, τί ἄλλο θά κάνουμε!

Δώσε μὲ μιᾶς ὄρντινο (διαταγή) καὶ στ' ἄλλα μας καρᾶβια νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν.

— Καὶ τὴν ἀρμάδα θὰ τὴν ἀφήσουμε;

— Μὲ τὴν ἀράδα τῆς κι αὐτή...

Κι ἡ «Ἀθηνᾶ» ξεκίνησε καταπάνω γιὰ τὰ ἀλγερίνικα καρᾶβια. Ἀπὸ κοντά τῆς καὶ τὰ ἄλλα ἔξι ἑλληνικά. Τοῦ Καρακατσάνη καὶ τοῦ Χατζηναργύρου δὲν ἀκολούθησαν μὲ μιᾶς γιὰτὶ κυνηγώντας τὰ τούρκικα σεμπέκια μείνανε μακριά.

Ἄ Καπετὰν Κασίμης ξεκινώντας μὲ τὴ «Μαρία» του, ἀκούστηκε νὰ μονολογῇ:

— Νά πὺ εἶχε δίκιο ψὲς βράδυ ὁ καπετὰν Ζυγούρης. Ἡ νύχτα γέννησε .... καὶ μᾶς κουβάλησε δῶ αὐγὴ - αὐγὴ τοὺς Μπαρπαρίνους... Ὁ Θεὸς ὅμως εἶναι μεγάλος!

* * *

Καὶ τὰ ἀλγερίνικα καρᾶβια εἶχαν βάλει πλώρη κι αὐτὰ καταπάνω στὰ ἑλληνικά. Οἱ Μπαρπαρίνοι ὅμως εἶχαν τὸν καιρὸ πρῶμο, ἐνῶ ἦταν ἀντίθετος στοὺς Ἕλληνες.

Σὰ φτάσανε σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἄρχισαν τὸ κανονίδι. Οἱ κανονιὲς τῶν Λαμπρινῶν δὲν ἀστοχοῦσαν οὔτε μιά, μὰ καὶ τῶν Ἀλγερίνων δὲν πήγαιναν πίσω. Οἱ ζημιὲς κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς ἦταν ἀρκετές. Καὶ κράτησε αὐτὸ τρεῖς ὀλάκερες ὥρες.

Στὸ μεταξὺ ὁ Χουσεῖν μὲ τὴν ἀρμάδα του δὲν ἔμεινε ἄπραγος. Κατάφερε νὰ πάρη πρῶμο τὸν καιρὸ καὶ κατηφορίζοντας νὰ πλευρίση τοὺς Λαμπρινούς. Ἔτσι ὁ ἑλληνικὸς στόλος βρέθηκε ἀνάμεσα στὴν ἀρμάδα καὶ στ' ἀλγερίνικα καρᾶβια.

— Δύσκολα τὴν ἔχουμε, εἶπε ὁ Σπῦρος Καλλιγᾶς.

Ἄ Κατσώνης τὸ ἄκουσε, μὰ δὲν ἀποκρίθηκε. Μονάχα σήκωσε ἀδιάφορος τοὺς ὄμους. Κατάλαβαν οἱ γύρω ἅπ' αὐτὸν ὅτι ἦταν ἀποφασισμένος ὁ καπετάνιος τους νὰ πολεμήσῃ ὡς τὸ τέλος κι ἔτσι ἀπόφυγε νὰ μιλήσῃ ἄλλος.

Ἄ καπουντὰν πασὰς πὺ ξεθάρεψε ἀπ' τὴ στιγμὴ πὺ ἦρθαν σὲ βοήθειά του οἱ Μπαρπαρίνοι θέλησε νὰ βάλη σ' ἐνέργεια τὸ «τρακάρισμα» (ἐμβολή). Μὲ τὴν πλώρη του νὰ χτυπᾶ τὰ ἑλληνικά καρᾶβια στὰ πλάγια. Ἔτσι θὰ κατάφερε νὰ τὰ βουλιάξῃ ἢ νὰ

ζυγώση τόσο ὥστε οἱ πηδηχτάδες ἀπ' τὸ τσοῦρμo του νὰ κάνουν ρεσάλτο καὶ νὰ βρίσκονταν πάνω στὸ ἑλληνικὸ καράβι. Τὸ ἴδιο εἶχαν σκοπὸ νὰ κάνουν κι οἱ Ἀλγερίνοι. Οἱ Λαμπρινοὶ κατάλαβαν τὸ σκοπὸ τους κι ἐτοιμάστηκαν νὰ καλοδεχτοῦν τοὺς πηδηχτάδες τῆς ἀρμάδας καὶ τοὺς Μπαρμπαρίνους.

Πρῶτος ὁ Χουσεῖν μὲ τὸ καράβι του ἔδωσε τὸ παράδειγμα. Ρίχτηκε κατὰ τοῦ «Ἀχιλλέα» τοῦ καπετὰν Ζυγούρη πού βρίσκóταν πὶδ κοντά του. Ὁ καπετὰν Λευτέρης δὲν τὰ ἔχασε. Πρόσταξε νὰ ἀνάψουν φωτιὲς στὶς ἀκρες τῶν καταρτιῶν του. Ἔτσι, ὅποιος τὸν ζύγωνε θὰ ἔπιανε φωτιά.

Ὁ καπουντὰν βλέποντας τὸ τέχνασμα τοῦ ἑλληνα θαλασσινοῦ φοβήθηκε νὰ ζυγώση. Ρίχτηκε ὅμως κατὰ τῆς «Μαρίας» τοῦ Κασίμη. Τὴν ἴδια στιγμή ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ βοήθησε τὸν καπουντὰν πασὰ κι ἓνα ἀλγερίνικο. Κλείσανε τὴ «Μαρία» στὴ μέση καὶ τὴ χτυπούσανε τὰ κονόνια τους κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές. Μὲ σπασμένα τὰ κατάρτια του, μὲ τσακισμένα τὰ ξάρτια, μὲ σκοτωμένους τοὺς πὶδ πολλοὺς ἀπ' τοὺς ἑκατονπενήντα πλήρωμά της, ἡ «Μαρία» πολεμάει. Δὲ μπορεῖ ὅμως νὰ κρατήσῃ ἄλλο. Πέφτει στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ. Κι ὅταν οἱ πηδηχτάδες καταφέρνουν νὰ βρεθοῦν πάνω στὴν κουβέρτα της, βρίσκουν παντοῦ κουφάρια. Ἀπ' τὸ πλήρωμα μονάχα δεκατρεῖς εἶχαν ἀπομείνει ζωντανοί, μὰ ἦταν ὅλοι τους βαριά λαβωμένοι. Καὶ πὶδ βαριά ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ καπετὰν Πασχάλης Κασίμης.

Τὸν ἴδιο καιρό, ἓνα ἀπὸ τὰ ἀλγερίνικα σεμπέκια μὲ τριανταέξι κανόνια καὶ μὲ ἑξακόσους τσοῦρμo, ρίχνεται κατὰ τῆς «Ἀθηνᾶς».

Ὁ Κατσώνης δὲν τὰ χάνει. Ἔχει προετοιμαστῆ γιὰ μιὰ τέτοια ἐπίθεση. Σὲ καζάνια ὑπάρχει ἕτοιμο καφτὸ λάδι καὶ λίπος.

— Χύστε γρήγορα, Βαγγέλη, τὸ λάδι καὶ τὸ λίπος στὸ μπρέσο τῆς πλώρης (πλευρὰ τῆς πλώρης), στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ.

Ὁ λοστρόμος μὲ μιᾶς ἐκτελεῖ τὴν παραγγελιὰ τοῦ καπετάνιου του.

— Σταματήστε τὰ συμπάρα κι ἐτοιμοὶ ὅλοι σας μὲ τὰ τσεκούρια στὰ χέρια, ξανακούγεται ἡ φωνὴ τοῦ Λάμπρου.

Τὰ κανόνια τῆς φρεγάτας σταματᾶνε. Αὐτὸ κάνει τὸ ἀλγερίνι-

κο σεμπέκι νὰ ξεθαρρέψη και νὰ κολλήση στήν πλώρη τῆς «'Αθηνᾶς». Ὅχι μόνο οἱ πηδηχτάδες της μὰ ὄλο τὸ μπαρμπαρίνικο τσοῦρμo, ἕξακόσοι πηδᾶνε στήν πλώρη και στήν κουδέρτα τῆς ἑλληνικῆς φρεγάτας. Μὰ κανεῖς τους δὲ μπορεῖ νὰ ὀρθοποδήση και νὰ βαστηχτῆ ἔστω και γιὰ λίγο ὀλόρθος. Κι ἂν τὰ καταφέρη, τοῦ ρίχουν οἱ ἄλλοι, πὸν προσπαθοῦν νὰ κρατηθοῦν ἀπ' αὐτόν. Μόλις πατήσουν τὰ ξύλα τῆς φρεγάτας γλυστρᾶνε και βρίσκονται κάτω ἀνάσκελα. Δὲν προκάνουν ὅμως νὰ σηκωθοῦν. Οἱ Λαμπρινοὶ πὸν παραφυλᾶνε μὲ τὰ τσεκούρια, τοὺς πετσοκόβουν. Πεσμένοι ὅπως εἶναι οἱ Μπαρμπαρίνοι δὲν προκάνουν νὰ φυλαχτοῦν. Λαβωμένους και σκοτωμένους οἱ Λαμπρινοὶ τοὺς πετᾶνε στὴ θάλασσα.

Τὸ τέχνασμα τοῦ Λάμπρου Κατσώνη πέτυχε. Τὸ λάδι και τὸ λίπος ἔκανε τὸ θαῦμα του. Ἐπὸ ἕξακόσους Μπαρμπαρίνους, μόνο τριάντα γλύτωσαν, γιὰτὶ μείνανε στὸ σεμπέκι τους και δὲν πήδησαν στὴ φρεγάτα.

Οἱ Λαμπρινοὶ θέλουν νὰ πηδήσουν στὸ ἀλγερίνικο καράβι και νὰ τὸ αἰχμαλωτίσουν. Ὁ καπετάνιος τους ὅμως τοὺς ἐμποδίζει. Ἡ στιγμή εἶναι δύσκολη ἀκόμα, και δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ πρέζα (λεῖα).

Ἔτσι ἀπὸ τὸ πάθημα αὐτὸ τῶν Μπαρμπαρίνων κανεῖς, οὔτε και τούρκικο ἀκόμα καράβι δὲ ζυγώνει τὴν «'Αθηνᾶ». Προσπαθοῦν μόνο μὲ τὰ κανόνια τους νὰ τῆς κάνουν ζημιὰ.

Δυὸ τούρκικα και δυὸ μπαρμπαρίνικα ἔχουν κλείσει τὴ φρεγάτα και τὴ χτυπᾶνε μὲ τὰ κανόνια τους. Ὁ Κατσώνης, ὅμως, μ' ὅλες τὶς ζημιὲς πὸν ἔχει πάθει, τοὺς ξεφεύγει κάθε τόσο.

Τὰ ἐχθρικά καράβια ἔχουν ριχτῆ, ἀπὸ δυὸ και τρία, στὰ ἑλληνικά. Οἱ Λαμπρινοὶ τούτῃ τῇ φορᾷ τὰ βρίσκουν στενόχωρα.

* * *

Στὸ καράβι τοῦ καπετὰν Ἀλεξόπουλου, ἀπόμεναν ζωντανοὶ μονάχα ἔντεκα. Οἱ ἐχθρικές μπάλες τους τὸ ἔχουν κομματιάσει. Μὰ ὁ καπετάνιος δὲν ἀφήνει τὸ καράβι του. Δὲ θέλει νὰ πέση στὰ ἐχθρικά χέρια. Καταφέρνει ἔτσι μισοτσακισμένο νὰ τὸ φέρη και νὰ τὸ ρίξη σὲ μιὰ ἀκρογιαλιά τῆς Ἄνδρου.

— Μπᾶτε στὴ σκαμπαβιά νὰ βγῆτε στὴ στεριά και λόγου μου

θά 'ρθω σὲ λίγο. Ὁ Θεὸς κοντά σας, λέει ὁ Ἀλεξόπουλος στοὺς δέκα συντρόφους του ποὺ ἀπόμειναν ζωντανοί.

Κεῖνοι καταλαβαίνουν πὼς δὲν τοὺς λέει ἀλήθεια. Ἡ μοναδικὴ ποὺ γλύτωσε ἦταν αὐτή. Μὰ κανεὶς δὲ γυρῆζει λόγο στὸν καπετάνιο τους. Εἶναι ἀπὸ κείνους ποὺ δὲ θέλει λόγια στὶς ἀποφάσεις του.

Κι ὅταν οἱ δέκα ναῦτες φτάνουν στὴ στεριά, βλέπουν μιὰ φλόγα νὰ σκεπάζη τὸ καράβι τους κι ἕνας κρότος ταράζει τὸν ἀέρα. Ὅστερα, μὲ μιᾶς, τὸ καταπίνει ἡ θάλασσα καὶ μαζί μ' αὐτό, καὶ τὸν καπετάνιο του, τὸ Δημητρὸ τὸν Ἀλεξόπουλο.

— Γι' αὐτὸ μᾶς ἔδιωξε, εἶπε ἕνας ἀπ' τοὺς ναῦτες του. Ἐμεινε μονάχος του, ἔβαλε φωτιὰ στὴ μπαρουταποθήκη καὶ τινάχτηκε μαζί μὲ τὸ καράβι.

— Ἐγὼ τὸ ἔβαλα στὸ νοῦ μου πὼς κάτι τέτοιο σχεδίαζε, μὰ ποιὸς μποροῦσε νὰ μιλήσῃ στὸν καπετάνιο; συμπλήρωσε ἕνας ἄλλος.

* * *

Παρέκει, σὲ μιὰ ἄλλη στεριά τῆς Ἄνδρου, κάποιον ἄλλο κατατσακισμένο καράβι ἀλλάζει. Εἶναι τοῦ Κρητικοῦ Νικηφοράκη. Ἀφοῦ πάλεψε ὄρες μὲ δυὸ παραρπαρίνικα σεμπέκια, κι ἔχασε τοὺς πῖο πολλοὺς ἀπ' τὸ πλήρωμά του, κατατσακισμένο τὸ καράβι κατάφερε νὰ τὸ φέρῃ ὁ καπετάνιος ὡς τὸ γιαλὸ τῆς Ἄνδρου. Ἐοπίσω τὸν κνηγάει ἕνα ἀλγερίνικο σεμπέκι.

Ὁ Νικηφοράκης βγαίνει γρήγορα στὴ στεριά μὲ τοὺς ἐνενήντα συντρόφους ποὺ ἀπόμειναν ζωντανοὶ καὶ τραβάει νὰ γλυτώσῃ μέσα στὰ φαράγγια τοῦ νησιοῦ. Ἀπ' τὸ καράβι του τὸ μόνο ποὺ πρόκανε κι ἄρπαξε ἦταν ἡ σημαία του.

Σὲ λίγο καταφτάνει καὶ τὸ σεμπέκι ποὺ κνηγοῦσε τὸ ἐλληνικὸ καράβι. Ἀπ' τὰ μακριὰ τοῦ ρίχνει μερικὰ σμπάρρα, καὶ τὸ καράβι τοῦ Νικηφοράκη δὲν ἀργεῖ νὰ βουλιάξῃ.

Ἐνα ἄλλο καράβι μισοτσακισμένο, μ' ἕνα κατάρτι μονάχα ὄρθιο, καταφέρνει νὰ γλυτώσῃ μέσα ἀπ' τὰ τόσα τούρκικα ποὺ τὸ χτυπᾶνε. Εἶναι τὸ καράβι τοῦ Μανώλη Μπουρνοζάκη. Μὰ ἔχει πάθει τόσες ζημιές ποὺ φεύγει μονόπαντα. Ἀπ' τὸ πλήρωμά του οἱ

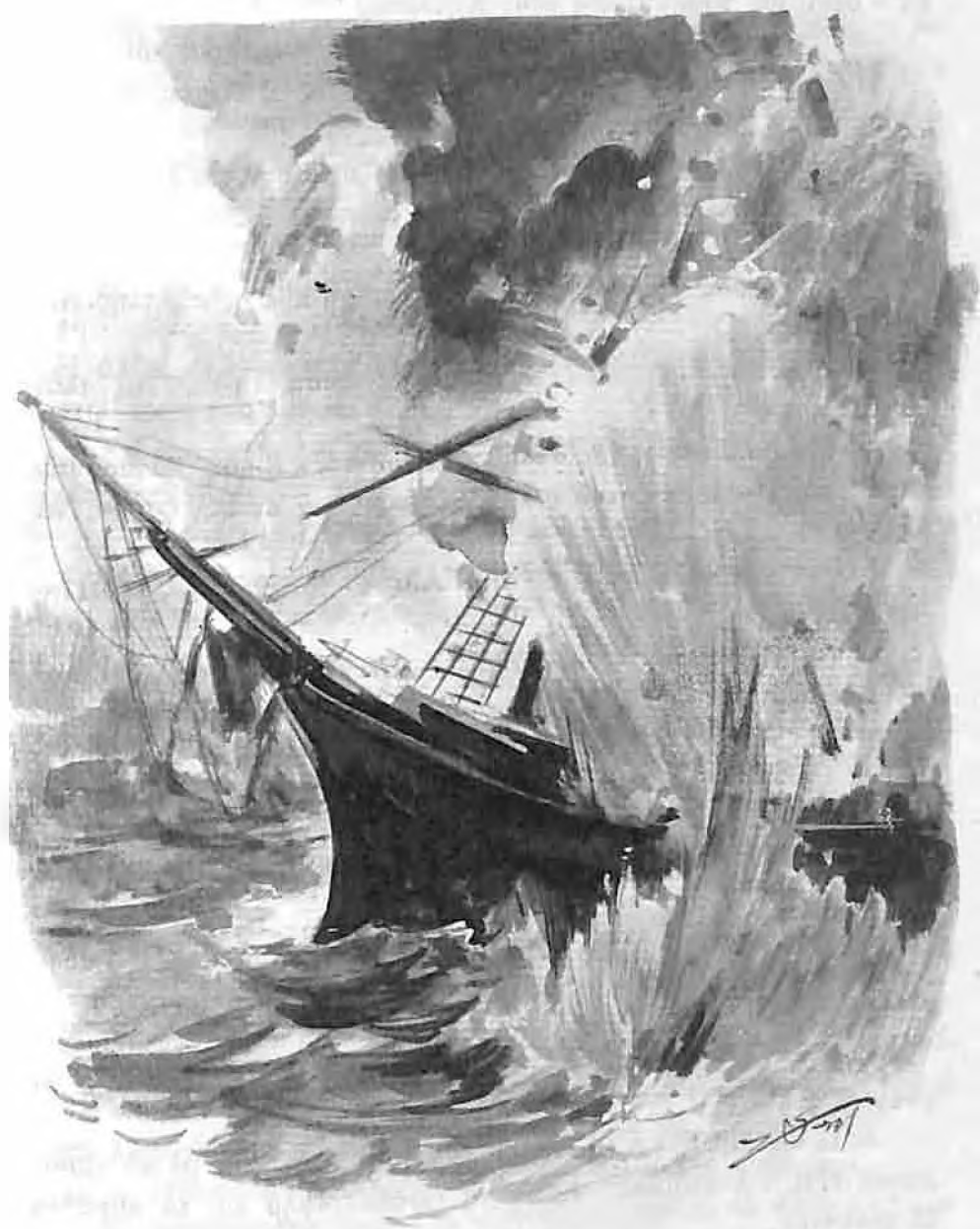
πιὸ πολλοὶ βρίσκονται σκοτωμένοι. Ἄκόμα κι αὐτὸς ὁ καπετάνιος του.

Κι ὁ «Ἀχιλλέας» τοῦ καπετὰν Ζυγούρη βρίσκεται κατατασισμένος. Εἶναι σχεδὸν ἄχρηστος. Μὰ ὁ καπετάνιος του καταφέρει νὰ τὸν γλυτώσῃ καὶ νὰ τὸν ἀποτραβήξῃ ἀπὸ τὸν χαλασμὸ πὺ γίνεται.

Μονάχα τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Πατεράκη βρίσκεται σὲ καλὴ κατάσταση. Δὲν ἔχει πάθει τὴν παραμικρὴ ζημιὰ. Κάνει δυὸ τρεῖς φορὲς γιὰ νὰ ζυγώσῃ τὴν «Ἀθηνᾶ» ἀπ' τὸ μπλοκάρισμα πὺ τῆς ἔχουν κάνει τὰ ἐχθρικὰ καράβια, μὰ ὁ καιρὸς του εἶναι ἀνάποδος καὶ δὲν τὰ καταφέρει νὰ προσφέρῃ τίποτα.

Στὸ μεταξὺ ὁ Κατσώνης κάνει ὅ,τι μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ τὴ φρεγάτα του. Τὸν ἔχουν τριγυρίσει τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας καὶ τὸν χτυπᾶνε ἀπὸ παντοῦ. Μὰ δὲ μποροῦν νὰ τὸν ζυγώσουν καὶ πολὺ, γιὰτὶ τὰ κανόνια τῶν Λαμπρινῶν δὲ χωρατεύουν.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» τῆς Ἄρκτου ὅμως βρίσκεται σὲ κακὴ κατάσταση. Τίποτα δὲν ἔχει ἀπομείνει στὴ θέσῃ του. Τὰ κατάρτια τῆς γκρεμισμένα καὶ τὸ ἓνα μόλις κρατιέται στὴ θέσῃ του. Τὰ ξάρτια τῆς σπασμένα κρέμονται κουρέλια καὶ πανιά. Μιὰ μπάλα τσάκισε τὴν πρύμνη. Ἐχθρικὲς μπάλες ἀνοιξαν τρύπες στὰ πλάγια τῆς φρεγάτας καὶ τὸ νερὸ μπαίνει ἀδιάκοπα. Στὰ ἀμπάρια καὶ τὴν κουβέρτα κοιτώνται ἀνακατεμένοι οἱ λαβωμένοι μὲ τοὺς σκοτωμένους. Τοὺς πληγωμένους κανεῖς δὲν τοὺς κοιτάζει, γιὰτὶ ὁ γιατρὸς εἶναι σκοτωμένος. Κι ὅσοι κυκλοφοροῦν, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ, εἶναι χτυπημένοι. Ἄκόμα κι αὐτὸς ὁ Κατσώνης ἔχει χτυπηθῆ στὸ μέτωπο. Μ' ἓνα μαντήλι ἔδεσε πρόχειρα τὴ λαβωματιά του, μὰ τὸ αἷμα τρέχει. Ἀψηφώντας τὸ τραῦμα του, δὲ στέκει οὔτε μιὰ στιγμή. Ἀπ' τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη τοῦ καραβιοῦ τρέχει καὶ δίνει διαταγὲς γιὰ τὴ μάχη. Ἡ ἀντίσταση τῆς «Ἀθηνᾶς» ὄλο καὶ λιγοστεύει. Ὅχι ἀπὸ φόβο. Ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν γιὰ νὰ πολεμήσουν. Ἀπ' τοὺς τρακόσους πὺ εἶχε πλήρωμα, ἔχουν ἀπομείνει γιὰ μάχη μονάχα καμιὰ σαρανταριὰ κι ἀπὸ δεκαπέντε ἀξιωματικούς, πέντε. Τί νὰ πρωτοκάνουν; Τὸ καράβι νὰ κουμαντάρουν, τὶς ζημιὲς νὰ φτιάξουν, τὰ κανόνια νὰ ἔχουν ἢ τὸ νερὸ νὰ μπαίνη ἀπ' τὶς ζημιὲς νὰ σταματήσουν;

Μιά φλόγα σκεπάζει τὸ καράβι τους.

129

ΤΑΚΗ ΛΑΛΗΤΑ: ὁ Ὁ θαλασσομάχος τοῦ Αἰγαίου

8

— Καπετάνιε, τὸ καράβι μας δὲν κρατάει ἄλλο, τολμάει νὰ πῆ ὁ δεῦτερος γραμματικὸς στὸν Κατσώνη.

— Ἄν σκιάζεσαι, Καρδαμίτση, ἔμπα στὴ σκαμπαβιά καὶ φύγε. Μὰ καὶ νὰ θέλῃ δὲ μπορεῖ νὰ φύγῃ. Ὅλες οἱ βάρκες τοῦ καραβιοῦ εἶναι χαλασμένες. Πῶς νὰ φύγῃ;

Σὲ λίγο ὁ λοστρόμος μὲ τὸν Καλλιγᾶ ζυγώνουν τὸν Κατσώνη:

— Καπετάνιε, εἴμαστε χαμένοι, ἂν μείνουμε ἄλλο στὴ φρεγάτα, τοῦ ἴλεει ὁ καπετὰν Βαγγέλης.

— Ἡ θὰ μᾶς φουντάρη, ἢ θὰ μᾶς πιάσῃ πρέζα, συμπληρώνει ὁ Καλλιγᾶς.

Ὁ Λάμπρος δὲν τοὺς δίνει καμιὰ ἀπόκριση. Γυρίζει τὶς πλάτες του καὶ φεύγει.

Οἱ δυὸ θαλασσινοὶ τότε, χωρὶς νὰ τοῦ ποῦν τίποτε, κάνουν σήματα στὸν Πατεράκη, πού στέκει ξέμακρο, νὰ στείλῃ βάρκες νὰ τοὺς πάρῃ.

Δὲν ἀργοῦν νὰ πλευρίσουν τὴν «Ἀθηνᾶ» τρεῖς βάρκες τοῦ Πατεράκη.

— Καπετάνιε, ἄδικα θὰ χαθοῦμε, τὸν θερμοπαρακαλεῖ ὁ Καρακατσάνης. Δὲν τηρᾶς τί χαλασμὸ μᾶς κάνανε οἱ Τουρκομπάρμαρῖνοι;

— Τί ἔχουμε νὰ κερδίσουμε, ἂν μείνουμε ἀκόμα; συμπληρώνει ὁ Κάντζαρης.

Ὁ Κατσώνης συλλογισμένος τοὺς ἀκούει, χωρὶς νὰ δίνῃ ἀπόκριση.

Συνάζονται κι οἱ ἄλλοι οἱ ναῦτες καὶ τὰ ἴδια τοῦ λένε. Νὰ ἀφήσουν τὸ καράβι καὶ νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν μιὰ ὥρα ἀρχήτερα.

Τὸ βλέπει κι ὁ ἴδιος ὅτι αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ σιγοψιθυρίζει:

— Καὶ νὰ ἀφήσουμε τὴν «Ἀθηνᾶ» μας ἔτσι ὀλομόναχῃ νὰ φουντάρῃ;

— Ἡ «Ἀθηνᾶ» μας ὡς τώρα ἔκανε τὸ χρέος της μὲ τὸ παραπάνω, λείει ὁ λοστρόμος. Ἐμεῖς νὰ εἴμαστε καλὰ καὶ τὰ καράβια δὲ χάνονται....

Ὁ Κατσώνης ἀμίλητος σηκώνει τοὺς ὄμους ἀδιάφορος, καὶ σκύβει τὸ κεφάλι.

Ὅλοι γύρω του προσμένουν τὴν ἀπόφασή του.

— Ἰσμαήλ, κατέβασε τὴ σημαία, δίνει προσταγή.

Αὐτὸ θὰ πῆ πὼς ἀποφάσισε νὰ ἀφήσῃ τὸ καράβι του.

Ὁ ἀράπης τρέχει καὶ κατεβάζει ἀπ' τὸ μισογκρεμισμένο κατάρτι τὴν ἄσπρη σημαία μὲ τὸ χρυσὸ σταυρὸ, τὸ δῶρο τῆς Μαρουλιῶς.

Τὴ φέρνει καὶ τὴ δίνει στὸν καπετάνιο του.

Κεῖνος ἀμίλητος καὶ σκυθρωπὸς πηγαίνει στὴν κάμαρά του. Ὅλα μέσα εἶναι καταγκρεμισμένα. Ἀπλώνει, κατεβάζει τὶς δυὸ εἰκόνες, τοῦ Ἄη-Νικόλα καὶ τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ, τὶς τυλίγει μὲ τὴ σημαία καὶ ξαναβρίσκει τὴν κουβέρτα πὺ τὸν προσμένουν οἱ ἄλλοι. Τὰ δίνει νὰ τὰ κρατήσῃ ὁ λοστρόμος. Ὅστερα ζυγώνει στὴν ἄκρη τοῦ καραβιοῦ.

Οἱ συναγμένοι γύρω του τὸν παρακολουθοῦν μὲ τὰ μάτια, χωρὶς λόγο νὰ ποῦν.

Ὁ Λάμπρος ξεζώνει ἀπ' τὴ μέση του τὸ σπαθί. Ἡ συγκίνησή του φαίνεται ὀλοκάθαρη πᾶ στὸ πρόσωπό του. Παίρνει τὸ σπαθὶ στὰ δυὸ του χέρια, τὸ κοιτάει γιὰ λίγο καὶ μὲ τὴ βροντερή του φωνὴ λέει:

— Τουρκοκτόνο σπαθί μου, σὲ ἐμπιστεύομαι μὲ τοὺς συντρόφους μου στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀπέραντου πελάγου. Εὐχομαι νὰ σὲ ἀναζητήσουν οἱ ἀπόγονοί μας σὲ δοξασμένες καὶ λαμπρὲς ἡμέρες. Σὺ θὰ εἶσαι ὁ μάρτυρας γιὰ τοὺς ἀδιάκοπους ἀγῶνες μας πὺ κάναμε γιὰ τὴν πατρίδα μας καὶ ὁ ἀρραβῶνας γιὰ τὴ μελλούμενη ἀνάστασή της.

Κι ἀφήνει τὸ σπαθὶ ἀπ' τὰ χέρια του νὰ πέσῃ στὴ θάλασσα καὶ νὰ χαθῇ μέσα στὸ βυθὸ της. Μὲ τὸ ἀντίστροφο τοῦ χεριοῦ του σκουπίζει τὰ μάτια του. Μὰ γύρω κι ὅλοι οἱ συντρόφοι του κλαῖνε.

Ξαναπαίρνει ἀπ' τὸ λοστρόμο τὴ σημαία μὲ τὶς τυλιγμένες εἰκόνες καὶ τὴν κρατᾷ στὴν ἀγκαλιά του. Γυρᾷ, κάτι λέει σιγανὰ στὸ λοστρόμο καὶ ὕστερα στοὺς συντρόφους του δυνατὰ:

— Πᾶμε. Ἔτσι θέλησε τούτῃ τὴ φορὰ ὁ Παντοδύναμος.

Κατεβαίνει στὴ βάρκα καὶ ἀπὸ κοντὰ του καὶ οἱ ἄλλοι, μὲ μερικὸς λαβωμένους. Οἱ δυὸ βάρκες φεύγουν καὶ ἀπομένει πλευρισμένη στὴ φρεγάτα ἡ τρίτη.

Γιατὶ στὴν «Ἀθηνᾶ» πίσω ἔχουν μείνει ὁ λοστρόμος μὲ τὸν Πα-

λαιολόγο και πεντέξι ναύτες. Γρήγορα - γρήγορα βάζουν φωτιές σε είκοσι διαφορετικές μεριές του καραβιού κι ύστερα κατεβαίνουν στη βάρκα που τους περιμένει. 'Ακολουθεί κι αυτή τις άλλες δυό.

'Ηταν ή ώρα 7 το απόγεμα. 'Ο καπετάν Πατεράκης προσμένει τον Κατσώνη στην κουβέρτα. Βλέπει τις βάρκες να έρχονται, ύστερα το Λάμπρο να σκαρφαλώνη στο καράβι και να 'ρχεται προς αυτόν. Μόλις τον αντικρύζει, θέλει να του δώσει κουράγιο.

— Έχει ο καιρός γυρίσματα, καπετάνιε, του λέει.

'Ο Κατσώνης τον κοιτάζει παραξένα, κουνάει θυμωμένος το κεφάλι κι αποκρίνεται:

— Τοῦτος ήταν σίφουνας (άνεμοστρόβιλος) με τὰ ὅλα του! Δὲν τὸν καρτεροῦσα.

— Μὴν ἀστοχᾶς, καπετάνιε, πὼς στὸ πέλαγος μποροῦν νὰ μᾶς βροῦνε καὶ τρανότερα. 'Υπάρχουν καὶ μπουρίνια (τυφῶνες, θύελλες). Κι ὁ Θεὸς μᾶς φύλαξε ὡς τὴν ὥρα... ἀπ' ἓνα τέτοιο.

'Ο Κατσώνης δὲν ἔδωσε ἀπάντηση στὰ λόγια τοῦ Πατεράκη. Σκυθρωπὸς προχώρησε καὶ στάθηκε στὴν κουπαστὴ τῆς κουβέρτας. 'Ἐμεινε κεῖ γιὰ νὰ ἀγναντέψη ἀπ' τὰ μακριὰ τὴ φρεγάτα του.

Τὴν «'Αθηνᾶ» τὴν εἶχαν τώρα ζῶσει οἱ φλόγες ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. 'Ἡ φωτιά κι ὁ καπνὸς εἶχαν τυλίξει τὸ πρὶν ἀπὸ λίγο ὑπερήφανο καράβι. Μέσα στὸ ἀνοιξιάτικο σούρουπο μόλις μποροῦσε πιά κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ ἓνα μαῦρο ὄγκο πὸν ἦταν ἄλλοτε ἡ «'Αθηνᾶ τῆς 'Αρκτου».

Καὶ στὰ ξέμακρα, ἓνα ἄλλο πάλι καράβι τῶν Λαμπρινῶν καιγόταν κι αὐτό. 'Ἦταν ὁ «'Αχιλλέας» τοῦ καπετάν Ζυγούρη. Μ' ὅλο πὸν κατάφερε νὰ τὸ γλυτώσῃ ἦταν σὲ τέτοια χάλια, πὸν ὁ καπετάνιος του μετὸ πλήρωμα τὸ ἐγκαταλείψανε, ἀφοῦ πρῶτα τοῦ βάλανε φωτιά. 'Ἦρθαν μετὶ τὶς βάρκες τους κι αὐτοὶ νὰ γλυτώσουν στὸ καράβι τοῦ Πατεράκη.

— Καιρὸς νὰ φεύγουμε, καπετάνιε, εἶπε ὁ Πατεράκης ζυγώνοντας τὸν Κατσώνη. Οἱ Τουρκομπορμπαρίνοι ἔχουν πάθει τέτοιες ζημιές, πὸν ὡς νὰ συγκριστοῦν θὰ καταφέρουμε νὰ τοὺς ξεφύγουμε. 'Ἦστερα ἄρχισε νὰ νυχτώνῃ.

— Δὲ νιάζουμαι γιὰ τὶς ζημιές τους, τὶς δικές μου θέλω νὰ μάθω, εἶπε μετὶ χαμηλῆ φωνῆ ὁ Λάμπρος.

Ὁ Παλαιολόγος πού θρῖσκόταν πλάι, τοῦ ἔδωσε τὴν ἀπάντηση:

— Χάσαμε πέντε ἀπ' τὰ καράβια μας. Οἱ σκοτωμένοι μας εἶναι γύρω στοὺς ἑξακόσους.

Ὁ Κατσώνης κούνησε τὸ κεφάλι θλιμμένα. Ὁ Παλαιολόγος ἑξακολούθησε:

— Οἱ Τουρκοπαρμαρίνοι, καπετάνιε, θὰ ἔχουν πάνω ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες σκοτωμένους. Ἡ θάλασσα γέμισε ἀπὸ τὰ κουφάρια τους.

— Παλαιολόγο, εἶπα δὲ μὲ νιάζει γιὰ τοὺς ἄλλους. Γιὰ τοὺς δικούς μου χαμένους πονάω...

Καὶ γυρίζοντας ὁ Κατσώνης στὸν Πατερράκη:

— Καπετὰν Κωνσταντή, δῶσε προσταγὴ νὰ φύγουμε.

* * *

Εἶχε νυχτώσει ὅταν τὸ καράβι τοῦ Πατερράκη ἔφτασε στὴ Τζιά. Στὸ μουράγιο πρόσμεναν οἱ Τζιώτες νὰ ξεμπαρκάρουν ἀπ' τὸ καράβι οἱ Λαμπρινοὶ νὰ μάθουν γιὰ τοὺς δικούς τους.

Σὰν βγῆκε ὁ Κατσώνης σκυθρωπὸς κι ἀμίλητος, μὲ ματωμένο τὸ μέτωπο ἀπ' τὸ τραῦμα του, ὄλοι παραμέρισαν μὲ σεβασμό.

Τὸν ζύγωσε ὁ καπετὰν Χαράλαμπος, ἓνας γερόλυκος. Ἦταν χωρατατζῆς μὰ καὶ στιχοπλόκος. Τοῦ χαμογέλασε καὶ τοῦ λέει:

*«Σὰν σ' ἀρέση, μπάρομπα Λάμπρο,
ξαναπέρνα ἀπ' τὴν Ἄντρο.»*

Γέλασαν ὄλοι γύρω ἀπὸ τὸ χωρατό του, ὡς κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ Κατσώνης.

Τοῦ Πατερράκη τὸ καράβι, ἀφοῦ ξεμπαρκάρησε ὄλους ὄσους εἶχε, δὲ φουντάρησε τὶς ἄγκυρές του. Γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο ἀνοίχτηκε καὶ πάλι στὸ πέλαγος καὶ πρόσμενε. Μπορεῖ τὴ νύχτα νὰ καταφάνανε τὰ ἐχθρικά καράβια. Καὶ δὲν εἶχε ἀδικὸ ὁ Πατερράκης. Πρὶν ἀπ' τὸ μεσονύχτι ἔφτασε ὄλη ἡ ἀρμάδα.

Μὲ τὴν ἀρμάδα του ὁ καπουντὰν πασὰς ἔφραξε τὸ λιμάνι τοῦ Ἄη - Νικόλα μὲ σκοπὸ νὰ πιάσῃ ὄλους τοὺς Λαμπρινοὺς.

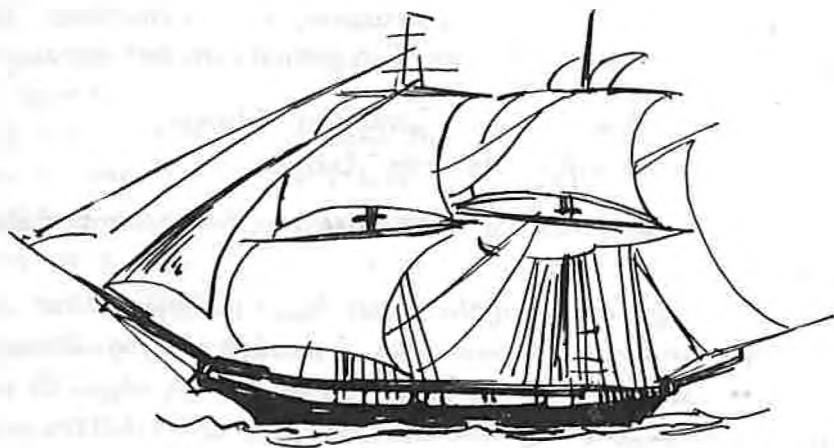
Ἄναστατώθηκε τὸ νησί, γιὰτὶ ξέρανε τὸ τί τοὺς καρτεροῦσε.

Οί πιδ πολλοί τρέξανε νά κρυφτοῦν μέσα στα βουνά για νά γλυτώσουν ἀπ' τὴν κακιὰ τὴν ὥρα.

Ὁ Κατσώνης βρέθηκε ἀποκλεισμένος. Μὰ δὲν τὰ ἔχασε. Θὰ βρῆ τρόπο νά ξεφύγῃ ἀπ' τὸ φραγμένο ἀπ' τὴν ἀρμάδα λιμάνι. Στὴ μικρὴ στεριά πὸ κλείνει τὸ λιμάνι τοῦ Ἴη - Νικόλα ἔβαλε μεγάλα ξύλα. Τὰ ἄλειψε μὲ λίπος για νά γλυστράνε, καὶ πάνω κεῖ τραβήξανε ἀπ' τὴ θάλασσα τὸ καίκι. Τὸ σπρώξανε πάνω στα ξύλα καὶ καταφέρανε νά τὸ περάσουν ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς θάλασσας, πὸ ἦταν ἀφύλαχτη ἀπ' τοὺς Τούρκους,

Μπῆκε μέσα ὁ Λάμπρος μὲ τὴ γυναίκα του καὶ μὲ ἀρκετοὺς συντρόφους του καὶ μὲ μιᾶς ξανοίχτηκε στὸ πέλαγος. Ἐκεῖ στ' ἀνοιχτὰ συνάντησε τὸ καράβι τοῦ Πατεράκη καὶ μπῆκε σ' αὐτό.

Σὰν ξημέρωσε καὶ μάθανε οἱ Τούρκοι πὸς ὁ κουρσάρος Ἑλληνας τοὺς ξέφυγε, τὰ χάσανε. Δὲ φαντάστηκαν ποτέ τους τὸ τέχνασμα αὐτό. Καὶ ξέσπασαν τότε τὸ θυμὸ τους στοὺς Τζιῶτες.

ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ ΚΑΙ ΓΛΑΡΟΣ

Οι Τούρκοι ξεχύθηκαν στο νησί της Τζιάς. Μὰ δὲν πέτυχαν τοὺς Λαμπρινούς πὺν τὸ εἶχαν σκάσει. Κι ὁ Ἄντροῦτσος μὲ τὰ παλληκάρια του, σὲν ἔμαθε τὸ χαλασμὸ πὺν πάθανε οἱ Λαμπρινοὶ στὴν Ἄνδρο, ἀποτραβηχτήκανε στὸ γιὰλὸ τῆς Πετρούσας κι ἀπὸ κεῖ μπαρκάρησε σὲ καΐκια καὶ πῆγε νὰ ἀνταμῶση τὸν Κατσώνη.

Φρενιασμένος ἀπ' τὸ κακό του ὁ καπουντὰν πασάς, πρόσταξε νὰ καταστρέψουν ὅλα τὰ ἔργα πὺν εἶχε κάνει στὴ Τζιά ὁ Λάμπρος. Ἔσφαξε ὕστερα μερικοὺς κατοίκους, φυλάκισε στὸ ἀμπάρι τοῦ καραβιοῦ του τοὺς προεστοὺς καὶ στὸ κατάρτι του κρέμασε τὸ δεσπότη τοῦ νησιοῦ Γρηγόριο, γιὰτὶ εἶχε τάχα εὐλογῆσει τὸ γάμο τοῦ Κατσώνη.

Τὸν ἴδιο καιρό, στὴν Ἄνδρο, ἄραξε κι ὁ μπαρμπαρίνικος στόλος. Θέλησαν οἱ Μπαρμπαρίνοι νὰ πιάσουν τοὺς Λαμπρινούς πὺν βγήκαν ἐκεῖ. Καὶ γιὰ νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς Ἀνδριῶτες, πιάσανε μερικοὺς ἀπ' τοὺς προεστοὺς καὶ τοὺς κρέμασαν στὰ κατάρτια.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Μπαρμπαρίνοι βιάζονταν νὰ φύγουν, ἀφήσανε

στο νησί μιὰ μικρὴ φρουρὰ γιὰ νὰ πιάσῃ τοὺς Λαμπρινούς. Δὲν κατάφεραν ὅμως τίποτα.

Ὁ Νικηφοράκης μὲ ἄλλους δεκαεφτά συντρόφους του πού βγήκε στὴν Ἄνδρο, τράβηξε κατὰ μέσα στοὺς νησί. Εἶχαν τρεῖς μέρες χωρὶς νερό, χωρὶς ψωμί. Χτύπησαν νύχτα τὴν πόρτα σ' ἓνα νερόμυλο. Ὁ γερο - μυλωνὰς τρομαγμένος ἀνοίξε τὴν πόρτα.

— Μὴ σκιάζεσαι, τοῦ λέει ὁ Νικηφοράκης, Γραικοὶ εἴμαστε. Λαμπρινοί, νηστικοὶ καὶ διψασμένοι καὶ θέλουμε τὴ συνδρομὴ σου.

— Μετὰ χαρᾶς, ἀποκρίθηκε ὁ γερο - μυλωνὰς καὶ τοὺς ἔμπασε στοὺς μύλο.

Τοὺς ἔδωσε νὰ φᾶνε καὶ νὰ πιοῦν.

— Δὲ φτάνει, ὅμως, αὐτό, γέροντα, τοῦ λέει ὁ Νικηφοράκης. Σὰ χριστιανοὶ πού εἴμαστε πρέπει νὰ φροντίσης νὰ μᾶς γλυτώσης κιόλας.

Σκέφτηκε λίγο ὁ μυλωνὰς. Ὑστερα ἀποφασιστικὰ ἀπάντησε:

— Θὰ κάνω τὸ χρέος μου σὰ χριστιανός, μὰ δὲ σᾶς κρύβω ὅτι ὁ κίνδυνος καὶ γιὰ σᾶς καὶ γιὰ μένα εἶναι μεγάλος. Ὁ Θεὸς ὅμως θὰ μᾶς βοηθήσῃ.

Σταμάτησε γιὰ λίγο καὶ ἔξακολούθησε:

— Δῶ πὶδ κάτω, εἶναι ὁ ἀδερφός μου πού ἔχει κι αὐτὸς νερόμυλο. Θὰ πάω νὰ τοῦ κουβεντιάσω καὶ νὰ βροῦμε τρόπο νὰ φύγετε ἀπ' τὸ νησί μας.

Ἐφυγε ὁ γερο - μυλωνὰς, πῆγε ἀντάμωσε τὸν ἀδερφό του καὶ ξαναγύρισε.

— Τὰ νέα πού σᾶς φέρνω εἶναι καλά. Ὁ ἀδερφός μου ἔχει κι αὐτὸς κρυμμένους ἄλλους τέσσερες ἀπ' τοὺς δικούς σας. Λοιπόν, θὰ πᾶμε κεῖ νὰ ἀνταμώσουμε ὅλοι μαζί καὶ νὰ δοῦμε τί θὰ ἀποκάνουμε.

Ἄφησε ὁ γερο - μυλωνὰς τοὺς Λαμπρινούς στὸν ἀδερφό του κι αὐτὸς τράβηξε καὶ πῆγε στοὺς λιμανάκι στοὺς Κόρθι. Ἦταν ἔρημικὸ τὸ μέρος κι ἤθελε νὰ βρῆ τρόπο νὰ τοὺς μπαρκάρῃ ἀπὸ κεῖ. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ ξαναγυρίσῃ.

— Κάτω στοὺς Κόρθι εἶναι μιὰ ξενικὴ τράτα. Ἄν μπορούσαμε νὰ τὴν ἀρπάξουμε καὶ νὰ μπαρκάρετε, ἔ, τότε...

Οἱ Λαμπρινοὶ δὲ χάσανε καιρό. Μαζὶ μὲ τοὺς δυὸ μυλωνάδες νύχτα φτάσανε στοὺς λιμανάκι. Ἡ τράτα βρισκόταν ἀραγμένη σ' ἓνα

‘Ο γερο - μυλωνάς τρομαγμένος άνοιξε την πόρτα .

έρημικὸ μέρος. Πλάι τῆς κανένα ἄλλο πλεούμενο κι οἱ τραταδόροι ἀποκαμωμένοι ἀπὸ τὴν κούραση τῆς ἡμέρας κοιμόνταν στὴν ἀκρογιαλιά. Ἔτσι, ἔρημῃ βρῆκαν τὴν τράτα.

Μὲ προφύλαξη καὶ σιγοπατώντας οἱ Λαμπρινοὶ πήδησαν μέσα στὴν τράτα. Τὴν ἐτοιμάζανε γιὰ νὰ σαλπάρουν.

Ἄξαφνα κάποιος ἀπ' τοὺς κλεισμένους ψαράδες ξύπνησε. Εἶδε ἀνθρώπους μέσα στὸ σκοτάδι νὰ μπαίνουν στὴ βάρκα τους. Κατάλαβε πὼς θέλανε νὰ τοὺς τὴν πάρουν. Ξυπνάει μὲ μιᾶς καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους του καὶ ὁρμᾶνε ὅλοι τους στὴν τράτα.

Ὁ Νικηφοράκης τότε τοὺς σταματᾶει μὲ τοῦτα τὰ λόγια:

— Δὲν εἶμαστε κουρσάροι. Λαμπρινοὶ εἶμαστε καὶ θέλουμε νὰ πάρουμε τὴ βάρκα σας γιὰ νὰ γλυτώσουμε. Ὁρκιζόμαστε στὸ Θεὸ πὼς τὴν τράτα σας δὲ θὰ τὴν πειράξουμε. Σὰ χριστιανοὶ ποὺ εἴσαστε, βοηθήστε μας νὰ σωθοῦμε.

Οἱ τραταδόροι σταμάτησαν.

— Τηνιακοὶ ψαράδες εἶμαστε κι ἤρθαμε δῶ στὴν Ἄνδρο νὰ ψαρέψουμε. Ἀφοῦ ὅμως εἶναι ὅπως λές, καὶ θέλετε νὰ γλυτώσετε, μὲ γειά σας μὲ χαρά σας νὰ πάρετε τὴ βάρκα μας. Ἐπειδὴ ὅμως εἶμαστε φτωχοὶ ἄνθρωποι κι ἀπ' αὐτὴ τὴ βάρκα ζοῦμε, θέλουμε νὰ μᾶς πῆτε ποῦ θὰ πᾶτε;

— Μὴ σκιάξεστε, ἀπάντησε ὁ Νικηφοράκης, ἡ βάρκα σας δὲ θὰ πάθῃ τίποτα. Ἐμεῖς θὰ τὴν πάρουμε νὰ βγοῦμε στὸ Τσιρίγο. Θὰ τὴ σιγουρέψουμε κεῖ, καὶ νὰ στείλετε ἄνθρωπο νὰ τὴν πάρῃ πίσω.

Οἱ τραταδόροι δέχτηκαν. Κι οἱ Λαμπρινοὶ παίρνοντας τὴ βάρκα, σαλπάρανε γιὰ τὰ Κύθηρα.

* * *

Ἡ μπαρμπαρίνικη φρουρὰ ποὺ ἔμεινε πίσω στὴν Ἄνδρο, κατάφερε νὰ πιᾶσῃ μερικοὺς Λαμπρινούς. Τοὺς ἀλυσόδεσαν καὶ τοὺς ρίξανε στὸ ἀμπάρι ἐνὸς ἀνδριώτικου καραβιοῦ μὲ καπετάνιο τὸ Νικόλα Φακῆ, νὰ τοὺς μεταφέρει στὴ Χιό, ποὺ ἦταν ἐκεῖ ὁ καπουντὰν πασάς.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἄνδρου μὲ θλίψη εἶδαν τὸ καράβι νὰ σαλπάρει.

ρη ἀπ' τὸ νησί τοὺς μὲ τοὺς ἔλληνας αἰχμαλώτους κουρσάρους, γιατί ξέρανε τί τύχη θὰ τοὺς πρόσμενε.

Τὸ καράβι ἀρμένιζε γιὰ τὴ Χιό.

Ἄξαφνα κάτω ἀπ' τὸ ἀμπάρι ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ νὰ τραγουδάη τοῦτο τὸ λυπητερὸ τραγούδι:

*«Τί ἔχεις, καρδιά μου, καὶ πονεῖς καὶ βαρυνασπενάζεις
καρδιά δὲν παίζεις, δὲ γελᾷς, σὰν πού' σουν μαθημένη.
Τὸ τί καλὸ ἔχω νὰ χαρῶ, νὰ παίξω, νὰ γελᾶσω,
τὸ πού' ρθε ἡ ὥρα γιὰ σκλαβιά κι ἡ ὥρα γιὰ τὰ ξένα...»*

Ἦταν ἕνας ἀπ' τοὺς αἰχμαλώτους κουρσάρους πού τραγουδοῦσε.

Ὁ Μπαρμπαρίνος Γιουσοῦφ τσαούσης (ἀρχηγὸς ἀποσπάσματος), πού συνώδευε μὲ λίγους φρουροὺς τοὺς αἰχμαλώτους βρισκόταν σταυροπόδι καθισμένος πάνω στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ. Κάπνιζε ἡδονικὰ τὸ τσιμπούκι του κι ἄδειαζε τὴ δεύτερη κανάτα μὲ ρακί.

Σὰν ἄκουσε τὸ τραγούδι, σάστισε. Τέτοια ὁμορφὴ φωνὴ δὲ ματάχε ἀκούσει.

— Πιάψτε, μπρὲ σεῖς, νὰ ἀκούσω τὸ τραγούδι, φώναξε ὁ τσαούσης στοὺς ναῦτες πού κουβέντιαζαν παρέκει.

Ὅλοι ἠσύχασαν κι ὁ Μπαρμπαρίνος προσεχτικὰ ἄκουγε τὴ γλυκεῖα φωνὴ νὰ τραγουδάη τώρα ἕνα ἄλλο τραγούδι:

*«Στὴν πρύμη βάζουν τὸ σταυρό, στὴν πλώρη τὸ Βαγγέλιο
τὴν Παναγιά τὴ Δέσποινα στὸ μεσιανό κατάρτι.
Μάινα καράβι τὰ πανιά, μάινα καὶ τὰ κατάρτια.
Δὲ μαϊνάρω τὰ πανιά, πῶς νὰ τὰ ρίξω κάτω...»*

— Μπρέ, μπρέ, τί φωνὴ εἶναι τούτη! Χαρᾶς τον πού τὴν ἔχει, ἔλεγε κάθε τόσο μὲ θαυμασμὸ ὁ τσαούσης.

Σὲ λίγο φώναξε:

— Καπετὰν Νικόλα, δὲ μοῦ φέρνεις ἀπ' τὸ ἀμπάρι δῶ στὴν κουβέρτα αὐτὸν πού τραγουδάει;

Ἦ ἐπιθυμία τοῦ Γιουσοῦφ ξεπληρώθηκε. Φέρανε ἀλυσοδεμένο καὶ σφιχτοδεμένο τὸν Ἕλληνα κουρσάρο πού τραγουδοῦσε.

— Μπρὲ ραγιά, ἀηδόνι ἔχεις κρυμμένο στὸ λαρύγγι σου; τοῦ εἶπε μὲ θαυμασμό ὁ Μπαρμπαρίνος, μόλις τὸν ἀντίκρουσε. Τέτοια φωνὴ δὲ ματάκουσα.

Ὁ αἰχμάλωτος δὲν ἀποκρίθηκε.

— Ξέρεις, μπρὲ σύ, ραγιά, κι ἄλλα τέτοια τραγούδια νὰ μᾶς πῆς;

— Καὶ βέβαια ξέρω, ἀγά μου, ἀποκρίνεται ὁ Ἕλληνας. Μετὰ χαρᾶς νὰ σοῦ πῶ κι ἄλλα καὶ νὰ ἀνάψω νιέτνια στὴν καρδιά σου. Μὰ ξέσφιξέ με λιγάκι ἀπ' τὶς ἀλυσίδες μου. Γιατὶ ἔτσι καθὼς μ' ἔχουν δεμένο σὰ νὰ εἶμαι ἀνήμερο θεριό, δὲ μπορῶ νὰ τραγουδήσω κατὰ πῶς θέλω καὶ ποῦ πρέπει.

— Λύστε τον, μπρὲ σεῖς, τὸ ραγιά, πρόσταξε ὁ τσαούσης, καὶ φέρτε μου ἄλλη μιὰ κανάτα μὲ ρακί.

Οἱ προσταγῆς τοῦ Γιουσοῦφ ἐκτελέστηκαν. Λύσανε τὸν Ἕλληνα καὶ τοῦ φέραν τὴν τρίτη κανάτα μὲ ρακί.

Ὁ κουρσάρος ξανάρχισε μὲ πάθος τώρα ἄλλο τραγούδι:

«Ὁ κυρ - Βοριάς παράγγειλε ὄλων τῶν караβιῶνε.

*—Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα ποῦ κινᾶτε
ἐμπᾶτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θεὸ νὰ φουσήξω,
ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνὰ νὰ κρυνώσω κρύες βρυσούλες
κι ὄσα ἔβρω μεσοπέλαγος, στεργιὰ θεὸ νὰ τὰ ρίξω.*

Κι ὄσα καράβια τ' ἄκουσαν, ὄλα λιμάνι πιάνουν.»

Ὁ Μπαρμπαρίνος τὸν ἄκουγε μισοζαλισμένος ἀπ' τὸ ρακί. Κράτησε γιὰ κάμποσο αὐτό.

Ὅπως ἦταν ξαπλωμένος στὴν κουβέρτα ὁ Γιουσοῦφ, σὲ κάποια στιγμή γύρισε κατὰ τὴ θάλασσα νὰ καθαρῖση τὸ τσιμπούκι του. Μὲ μιᾶς τότε ὁ αἰχμάλωτος χυμάει πάνω του, ἀρπάζει ἀπ' τὸ ζωστάρι τοῦ τσαούση τὸ μαχαίρι του καὶ τοῦ τὸ μπήχνει στὸ στήθος πρὶν κείνος προκάνη νὰ ἀντισταθῆ.

Πιὸ πέρα στέκονταν δυὸ ἄλλοι Μπαρμπαρίνοι. Βλέποντας τὸν τσαούση τους νὰ πέφτη σκοτωμένος ὀρμᾶνε καταπάνω στὸν αἰχμάλωτο. Αὐτὸς ὅμως μὲ τὸ ἴδιο μαχαίρι ξαπλώνει τὸν ἕνα νεκρὸ καὶ μὲ τὸν ἄλλο πιάνεται στὰ χέρια.

Ἄναταραχὴ μὲ μιᾶς ἀπλώθηκε στὴν κουβέρτα τοῦ карабиού.

Κι οί κλεισμένοι κάτω στο άμπάρι Λαμπρινοί τήν άκουσαν. Κατάφεραν κι αύτοί σύντομα νά λυθοῦν άπ' τις άλυσίδες τους και νά άνεβοῦν στο άμπάρι. Ρίχνονται κατα τής φρουράς. "Άλλους σκοτώνουν με τά χέρια κι άλλους τούς πετάνε στη θάλασσα.

Στή ρόδα τοῦ τιμονιοῦ θρυσκόταν κείνη τή στιγμή ό ίδιος ό καπετάνιος τοῦ καραβιοῦ, ό Φακῆς. Τοῦ παίρνουν οί κουρσάροι τή ρόδα άπ' τά χέρια και τόν παραμερίζουν.

Με μιās τó καράβι αλλάζει ρότα. 'Αντι νά τραβήξη για τή Χιό, στρίβει τó στενό και κάνει κατα τήν Τήνο.

Σταματάνε για λίγο και προστάζουν τó Φακῆ με τούς άνδριώτες ναῦτες του νά μποῦν στη βάρκα τοῦ καραβιοῦ και νά γυρίσουν στην "Ανδρο.

Μισοκλαίγοντας ό Νικόλας Φακῆς αφήνει τó καράβι του για νά 'μνη στη βάρκα και λείι στους Λαμπρινούς:

— Μωρ' αδέρφια, με τή βοήθεια τοῦ Χριστοῦ και τής Παναγιᾶς γλυτώσατε. Μά τó καίκι γιατί μου τó παίρνετε; Είμαι τó ψωμι τών παιδιών μου.

Μά οί κουρσάροι δέν τοῦ δίνουν άπόκριση. Ξακολουθάνε τó δρόμο τους με τó καίκι κι ό Φακῆς ξαναγυρίζει στην "Ανδρο.

Οί 'Ανδριώτες πού άπ' τó μουράγιο τοῦ Κάτω Κάστρου βλέπανε τó καράβι νά άρμενίζη, παραξενεύτηκαν σάν τó είδανε στα μακριά νά άλλαξοδρομίζη. Ξέρανε πώς πήγαινε για τή Χιό και τώρα άξαφνα τόν είδανε νά αλλάζη ρότα και νά τραβάη για τήν Τήνο.

Τά χάσανε οί 'Ανδριώτες και δέ μπορούσανε νά βγάλουν νόημα. Σάν ξεμπαρκάρισε άπ' τή βάρκα του στο νησι ό καπετάν Νικόλας Φακῆς με τούς συντρόφους τους κι άκουσε νά τούς ιστορή τó περιστατικό, άπόμειναν με τó στόμα όρθάνοιχτο.

— Μωρέ, τέτοια τά άκούγαμε άπ' τις γιαγιάδες μας στα παραμύθια και δέν τά πιστεύαμε, ειπε κάποιος 'Ανδριώτης.

— Νά, όμως, πού έγινε στ' αλήθεια, συμπλήρωσε ό καπετάν Φακῆς.

Στενοχωρέθηκαν λίγο οί πατριώτες τοῦ Φακῆ για τó πάθημά του. Καταχάρηκαν όμως άπ' τήν άλλη μεριά, πού γλύτωσαν οί Λαμπρινοί.

— Ρότα γιά τὸ Τσιρίγο, πρόσταξε ὁ Κατσώνης τὸν Πατεράκη.

Καὶ τὸ καράβι του τράβηξε γιά κεῖ.

Μὰ ὁ καιρὸς γύρισε ἄξαφνα. Σύγνεφα μαῦρα σκέπασαν τὸν οὐρανὸ κι ὁ σορόκος (νοτιοανατολικὸς) ταρακουνοῦσε τὴ θάλασσα κι ἔκανε τὸ καράβι τοῦ Νικηφοράκη νὰ χοροπηδάη σὰ φλούδι. Τὴν κουβέρτα τὴ σάρωναν τὰ κύματα καὶ μόλις μποροῦσε νὰ κρατηθῆ ὁλόρθος ἄνθρωπος. Ὁ σορόκος ὄλο καὶ δυνάμωνε κι ἔσπαζε τὰ ξάρτια.

— Γλυτώσαμε ἀπ' τὴν ἀρμάδα στὴν Ἄνδρο κι ἀπ' τοὺς Μπαρμαρίνους καὶ θὰ μᾶς φάη ἡ σοροκάδα, εἶπε ὁ Νικηφοράκης.

— Ἄλλαξε ρότα καὶ τράβα γιά τὴν Κίμωλο, πρόσταξε ὁ Κατσώνης.

Ἐδῶ βοῆξαν ἀραγμένη καὶ μιὰ γαλλικὴ κορβέτα. Καπετάνιος τῆς ἦταν ὁ Τενίν. Σὰν ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κατσώνη, ἔστειλε ἀξιωματικὸ του νὰ τὸν ρωτήσῃ σὲ τί μποροῦσε νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ γάλλος ἀξιωματικὸς γύρισε στὴν κορβέτα μαζὶ μὲ τὸν Παλαιολόγο.

— Μὲ στέλνει ὁ καπετάνιος μου, εἶπε ὁ γραμματέας, νὰ σᾶς πῶ πὼς ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ γιατρὸ καὶ φάρμακα. Ὁ δικὸς μας γιατρὸς σκοτώθηκε στὴν Ἄνδρο. Ἐχουμε πολλοὺς λαβωμένους κι ὁ ἴδιος ὁ καπετάνιος μου εἶναι χτυπημένος στὸ μέτωπο.

Μὲ μιᾶς ἔστειλε ὁ Τενίν δυὸ γιατροὺς τοῦ καραβιοῦ κι εἶπε στὸν Παλαιολόγο:

— Κατὰ σύμπτωση, βρέθηκα καὶ γὼ στὰ νερὰ τῆς Ἄνδρου καὶ παρακολοῦθησα τὴ ναυμαχία σας Ἦταν κάτι τὸ ἀπίστευτο, ὅταν εἶδα νὰ ναυμαχῆτε μὲ τόσα πολλὰ ἐχθρικὰ καράβια. Ἐγὼ ἀπ' τὴν ἱστορία γνωρίζω τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, μὰ γελάστηκα πού νόμιζα ὅτι ἡ σκλαβιά πού σᾶς ξεμάκρυνε ἀπ' τὴν ἐκπαίδευση σᾶς ξεμάκρυνε κι ἀπ' τὴν ἀνδρεία. Τώρα βλέπω πὼς ἡ γενναιότητα ἐξακολουθεῖ νὰ σώζεται καὶ σήμερα, ὅπως καὶ παλιά.

Ὁ Παλαιολόγος ἀπὸ σεμνότητα δὲν ἔδωσε ἀπάντηση. Κι ὁ Τενίν ξακολούθησε:

— Ἄν χάσατε τὴ ναυμαχία τῆς Ἄνδρου, κερδίσατε τὴ δόξα πού θὰ σᾶς συντροφεύη αἰώνια.

Δὲν ἔμεινε γιὰ πολὺ στὴν Κίμωλο. Ἄραξε σύντομα στὸ Τσι-
ρίγο. Ἐδῶ εἶχαν συναχτῆ κι οἱ ἄλλοι Λαμπρινοί.

Μὲ τὰ καράβια ποὺ τοῦ εἶχαν ἀπομείνει ἄρχισε καὶ πάλι τὶς
ἐπιθέσεις του στὰ τούρκικα πλεύσιμα. Ἔπρεπε νὰ ξαναφτιάξῃ τὸ
στόλο του ὁ Λάμπρος.

— Αὐτοὶ ποὺ μᾶς τὸν φουντάρανε, αὐτοὶ καὶ θὰ μᾶς τὸν ξανα-
φτιάξουν, ἔλεγε κάθε τόσο.

Μὲ δυὸ ἀπ' τὰ καράβια του ἔφτασε στὴν Ἰθάκη. Ἐδῶ βρῆκε
νὰ τὸν περιμένῃ ἓνας αὐτοκρατορικὸς ταχυδρόμος. Εἶχε δυὸ γράμ-
ματα νὰ τοῦ δώσει. Τὸ ἓνα ἦταν ἀπ' τὴν τσαρίνα. Προβίβαζε τὸν
Κατσώνη στὸ βαθμὸ τοῦ χιλίαρχου. Καὶ γιὰ τοὺς ἀγῶνες του ἢ
Κατερίνη τοῦ ἔστειλε καὶ τὸ παράσημο τοῦ "Αἰ - Γιώργη, ἓνα
ἀπ' τὰ πιὸ μεγάλα τῆς Ρωσίας ποὺ δικαιοματικὰ τοῦ ἔδινε τὸν
τίτλο τοῦ ἱππότη.

Τὸ ἄλλο ἦταν γράμμα ἀπ' τὸν πρίγκηπα Ποτέμκιν ποὺ τὸν
προσκαλοῦσε νὰ πάῃ νὰ ἀνταμῶσουν στὴ Μολδαβία.

Μὲ μιᾶς ὁ Κατσώνης ἄφησε τὴν Ἰθάκη νὰ πάῃ γιὰ συνάντηση
τοῦ Ποτέμκιν.

Ἐφτασε στὴ Βιέννη κι ἔμεινε ἐκεῖ περιμένοντας τὴν ἐλληνικὴ
ἀποστολὴ ποὺ εἶχε πάει στὴ Ρωσία νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπ' τὴν τσα-
ρίνα.

* * *

Δυὸ τρεῖς δρόμους πιὸ πέρα ἀπ' τὴν πλατεία τοῦ "Αἰ - Στέ-
φανου, στὴ Βιέννη, ὀρθώνεται ἓνα δίπατο σπίτι. Παράξενα εἶναι
χιτισμένο κι οἱ Βιεννέζοι λένε πὼς εἶναι ἀπ' τὰ πιὸ παλιὰ σπίτια
τῆς πόλης τους χιτισμένο κατὰ τὸ 1450. Στὴν εἴσοδό του ἀπὸ πάνω
ἔχει μιὰ ἐπιγραφὴ «Griechen heisl» ποὺ θὰ πῆ «Ταβέρνα τῶν
Ἑλλήνων» (ἀκόμα καὶ σήμερα σώζεται μὲ τὸν ἴδιο τίτλο καὶ βρι-
σκεται στὴν ὁδὸ «τῶν Ἑλλήνων»).

Ἡ σκάλα του μὲ τὰ πολλὰ σκαλοπάτια, σὲ φέρνει στὰ δυὸ πα-
τώματα, μὲ τὰ θολωτὰ δωμάτια.

Ἀπ' τὸ ὄνομα τῆς ταβέρνας θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς μονάχα οἱ
Ἕλληνες τῆς Βιέννης εἶναι πελάτες της. Κι ὅμως πόσοι ἄλλοι ντό-
πιοι καλλιτέχνες, μουσικοὶ καὶ συγγραφεῖς δὲ μαζεύονται ἐδῶ κα-

θημερινά! Είναι τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς Βιέννης. Ἐδῶ συχνάζουν ὁ Μπετόβεν, ὁ Μότσαρτ, ὁ πολιτικὸς Μέττερνιχ κι ἄλλοι. Ἄκόμα κι οἱ Ἕλληνες Κωνσταντῖνος Κούμας ποὺ σπούδαζε κι ὁ λόγιος κληρικὸς Ἀνθιμος Γάζης.

Εἶναι φθινοπωρινὸ ἀπομεσήμερο τοῦ 1790. Τὰ βαριά σύγνεφα ποὺ σκεπάζουν τὸν οὐρανὸ ἔχουν φέρεи μιὰ ὥρα ἀρχήτερα τὸ σκοτάδι.

Στὸ δεῦτερο πάτωμα, σὲ κάποιον θολωτὸ δωμάτιο ποὺ τὸ φώτιζε ἀκόμα λίγο ὁ μικρὸς φεγγίτης του, στὴ γωνιὰ σ' ἓνα ἀπόμερο τραπέζι κάθονται δυὸ πελάτες. Ἄπ' τὸ ντύσιμό τους φαίνονται πὼς δὲν εἶναι ντόπιοι. Ὁ ἓνας φοράει ξενικὴ στολὴ ἀξιωματικῆς τῆς θάλασσας. Κι ὁ ἄλλος, μιὰ πολὺ παράξενη φορεσιά. Ἕνα μονοκόμματο ἀπ' τοὺς ὤμους ὡς τοὺς ἀστράγαλους ροῦχο χρωματιστό, ποὺ μοιάζει σὰ ράσο, ζωσμένο μὲ ζώνη φαρδιά στὴ μέση. Ἄπὸ πάνω ἄλλο ἓνα παρόμοιο μ' ἀλλιῶτικο χρῶμα μὰ πιὸ κοντό. Στὸ κεφάλι μικρὸ καλπάκι ποὺ σκεπάζει ἓνα μικρὸ μέρος κι ἀφήνει πλούσια τὰ σγουρὰ μαλλιά του νὰ φαίνωνται ἀπ' ὅλες τὶς μεριές.

Ὁ ἀξιωματικὸς δὲ φαίνεται νὰ εἶναι ἀκόμα σαραντάρης. Μέτριο ἀνάστημα μὲ κορμὶ σπαθάτο. Σκληρὴ ἢ μορφὴ του, μαυριδερὸ τὸ χρῶμα του. Ἄν τὸ κοιτάξῃ γιὰ λίγο κανεῖς, εὐκόλα καταλαβαίνει πὼς εἶναι ἓνας θαλασσινὸς πολεμιστῆς.

Ὁ ἄλλος πέντε χρόνια μικρότερός του, πᾶνε τρία χρόνια ποὺ πέρασε τὰ τριάντα. Τὸ ἀνάστημά του κανονικὸ, παχὺς καὶ καλοδεμένος. Σγουρὸ τὸ μουστάκι του, ὅπως καὶ τὰ μαλλιά του. Τὰ μάτια του ἔχουν μιὰ παράξενη ἔκφραση, κι εἶναι στιγμὲς ποὺ τὸ βλέμμα του καρφώνεται ὄνειροπόλο καὶ τότε δουλεύει ὁ νοῦς του κι ἡ φαντασία. Ἄν τὸν καλοπροσέξῃς, θὰ καταλάβῃς πὼς τοῦτος ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πολεμιστῆς μὰ ἓνας γραμματικὸς.

Μὰ τούτους τοὺς δυὸ σημερινούς πελάτες τῆς «Ταβέρνας τῶν Ἑλλήνων» δὲν εἶναι μόνο ἡ φορεσιά τους ποὺ τοὺς ξεχωρίζει ἀπ' τοὺς ντόπιους, μὰ εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα. Εἶναι ὅμως ὁλομόναχοι μέσα στὸ δωμάτιο, καὶ δὲν τοὺς ἀκούει κανεῖς ἄλλος ποὺ μιλᾶνε ἑλληνικά. Εἶναι κι οἱ δυὸ τους Ἕλληνες: ὁ Λάμπρος Κατσώνης ὁ

Στὴ γωνιά, σ' ἓνα ἀπόμερο τραπέζι, κάθονται δυὸ πελάτες.

ἀξιωματικός, κι ὁ ἄλλος μὲ τὴν τόσο παράξενη φορεσιὰ ὁ Ρήγας ὁ Βελεστινλής.

Ἔχουν κάμποση ὥρα πού ἀποφάγανε καὶ μένουν τώρα ἐκεῖ καὶ κουβεντιάζουν:

— Αὐτοί, ἀδερφε Ρήγα, ἦταν οἱ λόγοι πού μὲ κάνανε νὰ ξε-

νιευτῶ ἀπ' τὴν πατρίδα μου, εἶπε ὁ Κατσώνης πού εἶχε διηγηθῆ τὴ ζωὴ του στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Βελεστινλῆς πού τὸν ἄκουγε ὅλη τὴν ὥρα προσεχτικὰ χωρὶς λόγο νὰ ξεστομίση, μίλησε τώρα μὲ τὴ σειρά του κι αὐτός:

— Θαρρῶ, ἀδερφε Λάμπρο, πὼς ἡ ἱστορία σου εἶναι ἴδια μὲ τὴ δική μου. "Ἄν δὲ σὲ κούραζε...

— Πολὺ θὰ ἤθελα νὰ τὴν ἀκούσω, εἶπε ὁ Λάμπρος, διακόπτοντάς τον.

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, θὰ σοῦ ἱστορήσω καὶ γὼ τὴ ζωὴ μου. Μὰ εἶναι σχεδὸν ἡ ἴδια ὅπως κάθε Γραικοῦ πού ζῆ στὴ σκλαβωμένη Ἑλλάδα. Καὶ μένα ὁ πατέρας μου πού τὸν λέγανε Κυριαζή, ἦταν ἀπ' τοὺς πιδὸ πλούσιους στὴν πατρίδα μας Βελεστίνο. Εἶχε τρία μεγάλα χάνια δικά του, ἐμπορικὸ κατὰστημα, ταμπάκικο (βυρσοδεψεῖο), βαφεῖο κι ἐργοστάσιο πού ἔφτιαχνε κιλίμια. Σαράντα ἑλληνες ἐργάτες δούλευαν στὸ ἐργοστάσιό του. Ἐμένα σὰν πλουσιόπαιδο πού ἤμουνα θέλησε νὰ μὲ μάθῃ γράμματα. Μαθῆτευσά στο σχολεῖο τῆς Ζαγορᾶς, κι ὕστερα στὰ Ἀμπελάκια. Τὰ γράμματα ὅμως μὲ τραβοῦσαν περισσότερο ἀπ' τὰ ἐμπόρια τοῦ πατέρα μου. Γι' αὐτὸ ἔκανα λίγο καιρὸ καὶ δάσκαλος. Δὲν τὸ ἔκανα γιὰ νὰ κερδίσω χρήματα, μὰ νὰ μάθουν τὰ Ἑλληνόπουλα γράμματα πού δὲν ξέρανε νὰ ξεχωρίσουν τὸ ἄλφα ἀπ' τὸ δέλτα. Δὲν ἔμεινα γιὰ πολὺ καὶ ξαναγύρισα στὸ Βελεστίνο. Ἦμουνα τότε εἰκοσιπέντε χρόνων.

Ὁ Ρήγας πρόσφερε καπνὸ στὸ Λάμπρο. Γέμισαν, ἀνάψανε τὰ τσιμπούκια τους καὶ καπνίζοντας, ξακολούθησε:

— Στὸ Βελεστίνο τότε ἦταν ἓνας ἀγάς, Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, πού ὀρεγόταν τὸ βιὸς τοῦ πατέρα μου. Κάθε τόσο μὲ διάφορους τρόπους ὄλο καὶ τοῦ ἄρπαζε καὶ κάτι. Κι ὁ πατέρας μου, δίνοντας τόπο στὴν ὀργή, ἀναγκαζόταν νὰ σκύβῃ τὸ κεφάλι του κι ὄλο κάτι νὰ τοῦ δίνῃ. Τὸν καλόμαθε ὅμως. Ἦταν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τὸ Γενάρη, τὸ θυμᾶμαι σὰ νὰ ἦταν τώρα δά, πού εἶχαμε πάει στὸ χωριὸ Νταμπεγλί, νὰ χαιρετήσουμε κάποιο συγγενή μας πού γιόρταζε. Βρέθηκε κεῖ κι ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Ζητοῦσε ἀφορμὴ γιὰ καυγά, καὶ θάναυσά πρόσταξε τὸν πατέρα μου νὰ τοῦ δώσῃ ρακὶ καὶ τρία χρυσὰ νομίσματα, ἀπ' ἄλλιωὺς μὲ μιᾶς θὰ τὸν ἔσκιζε

μέ τὸ γιαταγάκι του. Δὲ μπόρεσα νὰ κρατηθῶ τότε καὶ τοῦ ἀποκρίνομαι: «'Αγά, κάνε ὅ,τι ἔχεις γρήγορα κι ἄσε κατὰ μέρος τὶς φοβέρες σου.» Ὁ Τοῦρκος τράβηξε μὲ μιᾶς τὸ χατζάρι του κι ἔπρεπε καταπάνω τοῦ πατέρα μου κι ἐμένα, μὲ σκοπὸ νὰ μᾶς χτυπήσῃ. Μπήκανε στὴ μέση κάτι ντόπιοι καὶ μᾶς χώρισαν. "Αν μᾶς ἀφήνανε καὶ τὸν ἔπιανα στὰ χέρια μου...

— Σίγουρα θὰ τὸν ἐπιγιγες, μὲ τόση δύναμη ποὺ ἔχεις στὰ χέρια σου ὅπως φαίνονται, εἶπε χωρατεύοντας ὁ Κατσώνης.

Ὁ Ρήγας χεμογέλασε καὶ ξακολούθησε:

— Γλύτωσε κείνη τὴ φορά. Πρῶι πρῶι τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε μὲ τὸν πατέρα μου γιὰ τὸ Βελεστίνο. Στὸ δρόμο, μόλις εἶχαμε φτάσει τὸ νταμπεγλιώτικο ποτάμι, βλέπουμε νὰ μᾶς προκάνουν καβάλλα στ' ἄλογά τους πέντε Τοῦρκοι. Μαζί τους ἦταν κι ὁ Σουλεϊμάν. Ξεπέζεψε καὶ πρόσταξε μένα νὰ φορτωθῶ τὰ πράματα, ποὺ εἶχε στὸ ἄλογό του καὶ νὰ τὰ περάσω ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς ἀκροποταμιᾶς. Αὐτὸς καβάλλησε τὸν πατέρα μου καὶ τὸν ἀνάγκασε ἔτσι νὰ περάσῃ τὸ ποτάμι. Οἱ ἄλλοι Τουρκαλάδες μὲ τὰ κουμπούρια τους ἔτοιμα πρόσμεναν στὴν παραμικρὴ ἀντίστασή μας νὰ μᾶς σκοτώσουν. Γιὰ μιὰ στιγμή μοῦ πέρασε στὸ νοῦ, νὰ ἀρπάξω τὸ Σουλεϊμάν καὶ νὰ τὸν πνίξω στὸ ποτάμι. Τὸ κατάλαβε ὁ πατέρας μου καὶ μοῦ ἔκανε νόημα μὲ τὰ φρύδια νὰ μὴν τολμήσω τίποτα. Στὸ παραμικρὸ θὰ μᾶς σκότωναν οἱ Τοῦρκοι. Ἔσκυψα τὸ κεφάλι καὶ δέχτηκα, ἀδερφε Λάμπρο, αὐτὸ τὸν ξευτελισμὸ νὰ γίνω γὼ κι ὁ πατέρας μου ζωντανά.

— Ἐχουν πάθει, ἀδερφε Ρήγα, καὶ χειρότερα οἱ δικοί μας ἀπ' τοὺς Τοῦρκους! εἶπε μὲ συμπόνια ὁ Λάμπρος.

Ὁ Ρήγας δὲν τοῦ ἀπάντησε καὶ ξακολούθησε τὴ διήγησι τῆς ζωῆς του:

— Ὁ χριστιανομάχος ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, δὲν ἱκανοποιήθηκε μὲ τὰ ὅσα μᾶς ἔκανε. Λογάριαζε κι ἄλλα... Ἄφησε νὰ περάσῃ κάμποσος καιρὸς γιὰ νὰ ξαναρχίσῃ. Συνεννοήθηκε μ' ἄλλους Ὀθωμανοὺς καὶ σὲ κάποια γιορτὴ ποὺ εἶχαν σὲ μιὰ ἐξοχὴ ἔξω ἀπ' τὸ Βελεστίνο, προσκαλέσανε καὶ τὸν πατέρα μου. Αὐτὸς φυλαγότανε καὶ δὲν ἤθελε νὰ πάη, μὰ τί νὰ κάνη ποὺ θὰ χειροτέρευε τὶς σχέσεις του μὲ τοὺς Τοῦρκους. Ἰποχώρησε. Στὸ δρόμο ποὺ πῆ-

γαιναν για τὴν ἐξοχή, τὸν φορτώσανε τὸ σφαχτὸ ποὺ εἶχαν νὰ ψήσουν. Μαζὶ κι οἱ Τοῦρκοι. Στὴ στράτα ἔτυχε νὰ συναντήσουν κάποιον Ρωμιό, ποὺ δούλευε στὸ ἐργοστάσιό μας. Ἔκανε νόημα τοῦ πατέρα μου, νὰ τοῦ μιλήσῃ. Αὐτὸς στάθηκε τάχα γιὰ λίγο νὰ ξαποστάσῃ ἀπ' τὸ βάρος τοῦ σφαχτοῦ κι οἱ Τοῦρκοι προχώρησαν. Τὸν ζυγώνει ὁ Ρωμιὸς καὶ τοῦ λέει: «Κυριαζή, τὸ καλὸ ποὺ σοῦ θέλω, φύγε. Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὸ Σουλεϊμάν σὲ πᾶνε στὴν ἐξοχὴ ὄχι γιὰ νὰ γλεντήσῃς, μὰ νὰ σὲ σκοτώσουν.» Μὲ μιᾶς παρατάει ὁ πατέρας μου τὸ σφαχτὸ καὶ τὸ βάζει στὰ πόδια. Τοῦ ρίξανε κάμποσες κουμπουριὲς οἱ Τοῦρκοι, μὰ δὲν τὸν πέτυχαν. Κατάφερε ὁ πατέρας μου νὰ φτάσῃ στὸ χωριὸ Κεραμίδι, ποὺ εἶχαμε συγγενεῖς καὶ νὰ κρυφτῇ. Μοῦ ἔστειλε μῆνυμα καὶ πῆγα καὶ τὸν ἀντάμωσα. «Ρήγα, παιδί μου, μοῦ λέει, πρέπει νὰ φύγῃς. Ὁ Σουλεϊμάν μὲ κάθε τρόπο θέλει νὰ μᾶς σκοτώσῃ. Φύγε τουλάχιστο νὰ γλυτώσῃς ἐσὺ.» Ἔτσι πῆρα τὴν ἀπόφασή μου νὰ ἀφήσω τὴν πατρίδα μου. «Ἐχε γειά, πατέρα», τοῦ εἶπα, ὅταν χωριζόμαστε. «Ἐγὼ θὰ τραβήξω ὅπου μὲ βγάλλῃ ἡ τύχη. Κάποια μέρα, ὅμως, ὄχι μονάχα ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, μὰ ὅλοι οἱ Τοῦρκοι θὰ πληρώσουν αὐτὰ ποὺ μᾶς κάνουν. Δὸς μου τὴν εὐκὴ σου νὰ πετύχω στὸ σκοπὸ μου.» Τοῦ φίλησα τὸ χέρι καὶ χωριστήκαμε γιὰ πάντα. Οὔτε τὸν ξαναεἶδα πιά.

— Τί ἀπόγινε ὁ Σουλεϊμάν; τὸν ρώτησε ὁ Λάμπρος.

— Σὲ λίγον καιρὸ πέθανε. Ὁ πατέρας μου ὅλο τὸν καιρὸ αὐτὸ κρυβότανε. Σὰν πέθανε ὁ διώκτης του, γύρισε στὸ Βελεστίνο. Μὰ κεῖ τὸν περίμενε τώρα ὁ γιὸς τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Κεῖνο ποὺ δὲν κατάφερε ὁ πατέρας, τὸ πέτυχε ὁ γιός. Κάποια μέρα τὸν σκότωσε τὸν πατέρα μου μέσα στὸ Βελεστίνο.

Ξαναγέμισε τὸ τσιμπούκι του ὁ Ρήγας μὲ καπνὸ, τὸ ἄναψε καὶ καπνίζοντας ξανάρχισε:

— Ἐγὼ τραβήξα στὴν ἀρχὴ καὶ πῆγα κατὰ τὸν Ὀλυμπο, νὰ γίνω κλέφτης. Ἐφτασα στὸ Λιτόχωρο ποὺ εἶχα κάποιον ξάδερφο ἀρματωλό. «Δὲν κάνεις σὺ γιὰ κλέφτης», μοῦ εἶπε. «Πιστεύω πὼς κάπως ἀλλιῶς θὰ μπορέσῃς νὰ ὠφελήσῃς τὸ Γένος μας.» Ἐφυγα, πῆγα στὸ Ἅγιο Ὄρος, στὸ Βατοπέδι. Ὁ ἡγούμενος ὁ Κοσμᾶς μοῦ ἔδωσε χρήματα καὶ μὲ μαρκάρησε γιὰ τὴν Πόλη. Ἐκεῖ πρό-

κοψα γραμματικός. Ἐκανα γιά λίγο στόν Ὑψηλάντη κι ὕστερα βρέθηκα γραμματικός στό Μαυρογένι στή Βλαχιά. Τά κατοπινά τά γνωρίζεις...

— Ἀδερφέ Ρήγα, ὁ ἴδιος καημός μᾶς ἐνώνει. Εἴμαστε κι οἱ δύο μας βασανισμένοι ἀπ' τόν Ἀγαρηνό.

— Δέν εἴμαστε οἱ δύο μας, ἀδερφέ Λάμπρο Κατσώνη, εἶναι ὁλόκληρο τὸ ὑπόδουλο ἔθνος μας, ὅλοι οἱ ραγιάδες. Ὅλοι πάσχουν ἀπ' τόν κατακτητή. Καί δὲ βλέπουν τὴν ὥρα καί τὴ στιγμή νὰ ἀποτινάξουν ἀπὸ πάνω τους αὐτὸ τὸ ζυγὸ.

— Εἶναι πόθος ὅλων τῶν Γραικῶν. Καί γιά τοῦτο πρέπει νὰ ἀγωνιστοῦμε ὅλοι μαζί.

— Ἐσύ, ἀδερφέ μου, κάνεις σήμερα τὸ χρέος σου, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Κίνησες ἕναν πόλεμο πού ἔχει ἀναστατώσει τὸ σουλτάνο καί τὴν ἀρμάδα του. Σὲ σένα βασίζονται οἱ δικοί μας τὴ λευτεριά τους. Εἶσαι ὁ γλάρος τῆς Ἀσπρης Θάλασσας πού μὲ τίς νικηφόρες θαλασσομαχίες σου φέρνεις τὸ χαρμόσυνο μήνυμα καί σκορπᾷς ἐλπίδες στοὺς δούλους ἀδερφοὺς μας γιά τὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους μας.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι του ὁ Κατσώνης, σὰ ντροπαλὸ μικρὸ παιδί, ἀπ' τὰ παινέματα τοῦ Ρήγα. Μὰ βρῆκε κι αὐτὸς τὰ πρεπούμενα λόγια, γιά νὰ ἀποκριθῆ:

— Καθένας μὲ τὸν τρόπο πού μπορεῖ. Καί σύ, ἀδερφέ Ρήγα, μὲ τὰ τραγούδια σου, δέν κάνεις λιγώτερα. Ἐχεις ξεσηκώσει ὅλες τίς ψυχές τῶν Γραικῶν. Κλαῖνε σὰν τὰ τραγουδᾶνε οἱ ραγιάδες. Μ' αὐτὰ νυχτερεύουν οἱ Ἑλληνοπούλες, μ' αὐτὰ πολεμᾶνε οἱ κλέφτες καί μὲ τὰ τραγούδια σου ξεκινᾶνε οἱ ναῦτες μου σὲ κάθε ρεσάλτο. Εἶσαι ὁ κορυδαλλὸς πού δέν ἀποσταίνει νὰ τραγουδᾷ καί νὰ συγκινηῖ ὅλους τοὺς Γραικοὺς. Ἄν ἐγὼ πολεμῶ τὸν Τοῦρκο μὲ τὰ καρᾶβια καί τὰ κανόνια, σὺ τὸν πολεμᾷς μὲ τὰ τραγούδια σου. Ἐλπίζω πὸς κάποια μέρα, καί δὲ θὰ ἀργήσῃ νὰ ῥθῆ αὐτὴ ἡ μέρα, πού οἱ Γραικοὶ βαστώντας τὸ ντουφέκι σὸ χέρι, μὲ τὰ τραγούδια σου θὰ ξεσηκωθοῦν, γιά νὰ διώξουν ἀπ' τὰ χῶματα τῆς Ἑλλάδας τὸν Τοῦρκο.

Ὁ Ρήγας εἶχε τόσο συγκινηθῆ ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Λάμπρου πού τὰ μάτια του εἶχαν δακρῦσει. Ἀπλωσε τὸ χέρι του κι ἔπιασε καί τὰ

δυὸ χέρια τοῦ θαλασσομάχου. Τὸν κοίταξε στὰ μάτια καὶ μόλις κατάφερε νὰ ψιθυρίσῃ:

—'Αδερφέ μου, μὲ τὸν ἴδιο πόθο ζοῦμε. Ποιά καλὴ μοίρα σ' ἔφερε στὴ Βιέννη νὰ συναντηθοῦμε!..

Σταμάτησε σὰν κάτι νὰ σκεφτόταν. 'Αποφασιστικὰ ὕστερα μίλησε:

—'Αδερφέ Λάμπρο, σὲ λίγο θὰ χωρίσουμε. 'Ἐσὺ θὰ τραβήξῃς τὸ δρόμο σου γιὰ νὰ ξανάμπῃς στὰ καράβια σου καὶ νὰ πολεμήσῃς τοὺς Τούρκους. 'Εγὼ πάλι, θὰ πάρω ἄλλο δρόμο, καὶ μὲ τὰ φτωχὰ μου τραγούδια θὰ προσπαθῆσω νὰ κρατάω ἄσβεστη τὴ λαχτάρα τῶν Γραικῶν γιὰ τὴ λευτεριά. "Ὅσο ἀλάργα κι ἂν εἴμαστε, ὅμως οἱ σκέψεις μας θὰ εἶναι πάντα κοντὰ γιὰτιὲς ἔχουμε τὸν ἴδιο πόθο: Τὴ λευτεριά τῆς 'Ελλάδας. "Ἐχω λοιπὸν νὰ σοῦ προτείνω κάτι. Νὰ γίνουμε ἀδερφοποιοί, σταυραδερφοί... Τώρα, σήμερα κιόλας.

'Ο Κατσώνης κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι, κι εἶπε:

— Σύμφωνοί. Γιατί, ὅπως λέει μιὰ παροιμία τῆς πατρίδας μου: «καλύτερος ὁ ἀδερφὸς τῆς ἐκκλησίας, παρὰ ὁ ἀδερφὸς τῆς κοιλιᾶς».

'Ολόχαρος ὁ Ρήγας ξακολούθησε:

— Λοιπὸν, ἐδῶ πῶς κάτω εἶναι ἡ ἐκκλησιά τοῦ "Αη - Γιώργη. Πᾶμε νὰ γίνουμε σταυραδερφοὶ καὶ νὰ δώσουμε τὸ μεγάλο ὄρκο.

Βγῆκαν ἔξω ἀπ' τὴν «Ταβέρνα τῶν 'Ελλήνων». Εἶχε νυχτώσει πὰ καλά. Οἱ διαβάτες ἦταν ἀραιοί. Προχώρησαν κι ὕστερα ἀπὸ τρεῖς τέσσερις δρόμους βρέθηκαν στὴν ἐκκλησιά τοῦ "Αη - Γιώργη.

* * *

Μπῆκαν μέσα στὴν ἔρημη κείνη τὴν ὥρα ἐκκλησιά. Μερικὰ καντήλια σκορποῦσαν τὸ τρεμάμενο φῶς τους.

Σταυροκοπήθηκαν, ἀνασπίαστηκαν τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ στάθηκαν μπροστὰ του.

'Αμίλητοι καὶ σοβαροὶ ξεκούμπωσαν τὸ ροῦχο τους καὶ τὸ ἀνοιξαν μπροστὰ στὸ στήθος τους. 'Ο Ρήγας ἔβγαλε ἀπ' τὸ ζωστάρι του ἓνα μαχαιράκι καὶ χάραξε ἑλαφρὰ τὸ δέρμα τοῦ στέρνου του ὡς νὰ τρέξῃ αἷμα. "Ἐδωσε τὸ μαχαιράκι στὸ Λάμπρο, κι ἔκα-

Έδωσε τὸ μαχαιράκι στὸ Λάμπρο...

νε κι αὐτὸς τὸ ἴδιο. Ζύγωσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο κι ὁ Βελεστινλῆς εἶπε:

— Στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...

Ἀκούμπησαν τὸ στήθος τους στὸ σημεῖο ποὺ ἔτρεχε τὸ αἷμα. Σφίχτηκαν τόσο ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο, προστρίψανε τὸ ματωμένο μέρος τοῦ κορμιοῦ τους, ὥστε τὸ αἷμα τοῦ ἑνὸς νὰ σμίξη τὸ αἷμα τοῦ ἄλλου. Καὶ τὴν ἴδια στιγμή μὲ μιὰ φωνή κι οἱ δύο τους λέγανε τρεῖς φορές τὸν ὄρκο ποὺ δίνουνε οἱ σταυραδερφοὶ κατὰ τὴν ἀδερφοποιία.

«Ἡ ζωὴ σου ζωὴ μου κι ἡ ψυχὴ μου ψυχὴ σου.»

Καὶ τὸ νόημα τοῦ ὄρκου ἦταν ὅτι μοιράζεται πιά ἡ ζωὴ κι ἡ ψυχὴ τοῦ ἑνὸς ἀδερφοποιτοῦ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἄλλου. Ἄν κινδύνευε ὁ ἕνας ἦταν σὰ νὰ κινδύνευε κι ὁ ἄλλος.

Κι ὅπως ἦταν ἐνωμένοι κείνη τὴ στιγμή, ἀνάμεσά τους βρέθηκε κι ὁ μικρὸς ξύλινος σταυρὸς ποὺ εἶχε πάντα κρεμασμένο ἀπ' τὸ λαιμὸ του ὁ Κατσώνης.

— Μιὰ καὶ δὲν ἔχουμε παπὰ δικό μας ἐδῶ νὰ μᾶς εὐλογήση, τούτη τὴ στιγμή μᾶς εὐλογάει τὴν ἀδερφωσύνη μας ὁ Πατροκοσμάς, εἶπε ὁ Λάμπρος.

Ἡ ἀδερφοποιία τους τέλειωσε.

Ἄπὸ δῶ καὶ πέρα ὁ Λάμπρος Κατσώνης μὲ τὸ Ρήγα Βελεστινλῆ εἶχαν γίνει σταυραδερφοί.

Διάλεξαν τὴν πιὸ μεγάλη καὶ δυνατὴ ἀδερφοποιία. Γιατὶ τοῦτος ὁ τρόπος ἦταν ὁ πιὸ παλιός, ἀπ' τὰ χρόνια ἀκόμα τῶν σταυροφόρων. Ἡ ἀδερφοποιία αὐτὴ ἔσμιγε τοὺς σταυραδερφοὺς μ' ἕνα ἀδιάσπαστο δεσμὸ γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ τους. Κι οἱ ἀδερφοποιτοὶ αὐτοὶ λέγονταν «ἐπιστήθιοι». Ἐπειδὴ τοὺς ἔνωνε τὸ αἷμα τοῦ στήθους. Ἄπ' αὐτὸ τὸν τρόπο τῆς ἀδερφοποιίας ἀπόμεινε ὡς σήμερα τὸ «ἐπιστήθιοι φίλοι».

Ὅπως βρῖσκονταν ἀκόμα μπροστὰ στὴν εἰκόνα, ὁ Ρήγας ἀκούμπησε τὴ δεξιὰ του παλάμη στὸ μέρος τῆς καρδιάς του. Μὲ νόημα ἔκανε κι ὁ Κατσώνης τὸ ἴδιο. Καὶ προσβλέποντας τὴν εἰκόνα, μὲ σταθερὴ, μὰ γεμάτη συγκίνηση φωνή, ἄρχισε νὰ ἀπαγγέλλη:

«ὦ Βασιλεῦ τοῦ Κόσμου, δοκίζομαι σὲ Σὲ
στὴν γνώμην τῶν Τυράννων νὰ μὴν ἔλθῶ ποτέ!
Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω, μήτε νὰ πλανηθῶ
εἰς τὰ ταξίματά τους, γιὰ νὰ παραδοθῶ.
Ἐν ὄσῳ ζῶ στὸν κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπός,
γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω, θὲ νὰ ἴναι σταθερός.
Πιστὸς εἰς τὴν Πατρίδα, συντρίβω τὸν ζυγόν,
ἀχώριστος γιὰ νὰ ἴμαι ὑπὸ τὸν στρατηγόν.
Κι ἂν ποραβῶ τὸν ὄρκον, ν' ἀστράψῃ ὁ Οὐρανὸς
καὶ νὰ μὲ κατακάψῃ, νὰ γένω σὰν καπνός!»

Τελειώνοντας τὴν ἀπαγγελία του ὁ Ρήγας, τὰ μάτια του ἦταν γεμάτα ἀπὸ δάκρυα. Κοίταξε τὸν Κατσώνη μὰ κι αὐτοῦ τὰ μάτια ἦταν τὸ ἴδιο.

— Δὲν πίστευα ποτέ μου, σταυραδερφέ, εἶπε ὁ Κατσώνης, πὼς ἢ τύχη θὰ τὰ ἔφερενε ἔτσι, σὲ μιὰ τέτοια στιγμή νὰ ἀκούσω τὸν ἴδιο τὸ Βελεστινλὴ νὰ ἀπαγγέλλῃ ἀπ' τὸ «Θούριο» τὸν ὄρκο του.

Ἄνασπαστηκαν τὶς εἰκόνες καὶ βγῆκαν ἀπ' τὴν ἐκκλησιά τοῦ Ἄη-Γιῶργη, οἱ δυὸ τώρα ἐπιστήθιοι σταυραδερφοί.

Γύρισαν πρὸς τὰ πίσω, καὶ πῆραν ἓνα ἄλλο δρόμο ποῦ τοὺς ἔφερε στὸ κανάλι τοῦ Δούναβη. Ὁρμητικὰ κυλοῦσε τὸ ποτάμι. Στάθηκαν γιὰ λίγο. Ὁ Κατσώνης ἀνάπνευσε βαθιὰ κι εἶπε:

— Δὲν ὑπάρχει ὠραιότερο πράγμα νὰ ἀνασαινῆ κανεὶς λεύτερον ἀέρα.

— Ναί, σταυραδερφέ, μὰ ὄχι νὰ τὸν ἀνασαινῆς στὴν ξενιτειά. Νὰ τὸν ἀνασαινῆς στὴν πατρίδα σου. Πατρίδα! εἶπε ὁ Ρήγας κι ἀναστέναξε. Δὲ θέλω τίποτ' ἄλλο σὰν πεθάνω, παρὰ νὰ μὲ σκεπάσῃ τὸ χῶμα σου! Τί, νὰ μὲ καταπιῇ τοῦτο τὸ παλιοπόταμο τοῦ Δούναβη... κι ἔκανε μιὰ χειρονομία καταφρόνιας γιὰ τὸ ποτάμι ποῦ κυλοῦσε πλάι του.

* * *

Ὅλο τὸ μικρὸ διάστημα ποῦ ἔμεινε ὁ Λάμπρος στὴ Βιέννη καθημερινὰ συναντιόταν μὲ τὸ Βελεστινλὴ στὴν «Ταβέρνα τῶν Ἑλ-

λήνων». Κι ἄλλο δὲν κάνανε οἱ δυὸ ἐπιστήθιοι παρὰ νὰ κουβεντιά-
ξουν καὶ νὰ φτιάχνουν σχέδια γιὰ ἓνα γενικὸ ξεσήκωμα τῶν Ἑλ-
λήνων. Καὶ συμφώνησαν νὰ ξανακατεβῆ στὸ Αἰγαῖο ὁ Κατσώνης
νὰ ἀρχίσῃ καὶ πάλι τὸν πόλεμο στὴ θάλασσα. Δὲ θὰ ἀργοῦσε στὴ
στεριά νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ κι ὁ ἀδερφοποιτὸς του ὁ Ρήγας Βελε-
στινλής.

ΜΕ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΤΙΕΡΑ

τῆ Βιέννη δὲν ἔμεινε γιὰ πολὺ ὁ Κατσώνης. Ἐφυγε γιὰ τὸ Λιθόρνο. Τὸν συνώδευε κι ὁ ρώσος στρατηγὸς Ταμάρρα. Τὸν ἀκολουθοῦσε σὰν ὑπαρχηγὸς κι ἀντιπρόσωπος τῆς Τσαρίνας.

Ἔστερα φτάσανε στὴν Τεργέστη. Ὁ Μαυρογένης γιὰ νὰ καλωσορίσῃ τὸν Ἕλληνα κουρσάρο, ἔδωσε μιὰ δεξίωση ποὺ εἶχε καλέσει κι ἄλλους Ἕλληνες ἐμπόρους τῆς Τεργέστης.

Ὅταν οἱ πατριῶτες του ρώτησαν τὸ Λάμπρο, τί σκόπευε τώρα νὰ κάνῃ, κείνος τοὺς ἀποκρίθηκε:

— Νὰ ξαναφτιάξω τὸ στόλο μου. Δὲ θέλω ὅμως νὰ μὲ βοηθήσῃ σ' αὐτὸ ἡ Ρωσία. Θέλω νὰ τὸν φτιάξω μὲ τὴ συντρομὴ τῶν Γραικῶν. Νὰ εἶναι στόλος ἑλληνικὸς καὶ νὰ μὴν ἔχω κανένα ἀφέντη στὸ κεφάλι μου. Νὰ κουμαντάρω μοναχὸς μου τὸν πόλεμο.

— Συμφωνῶ μαζί σου, εἴτε ὁ Μαυρογένης. Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Τεργέστης νὰ συνεισφέρουμε καὶ νὰ σοῦ ἀγοράσουμε καινούργιο καράβι.

Τὴν ἴδια γνώμη εἶχαν κι οἱ ἄλλοι συγκεντρωμένοι. Καὶ σὲ δυὸ τρεῖς μέρες σύναξαν τὰ χρήματα ποὺ χρειάζονταν. Ἀγόρασαν ἓνα

κότερο (έλαφρό και γρήγορο πολεμικό καράβι) με είκοσι δυο κανόνια και δυο κανονιοφόρους.

Με τὰ καινούργια του καράβια ὁ Κατσώνης ἄραξε στήν Ἰθάκη ὅπου εἶχε ἀφήσει τὸν ὑπόλοιπο στόλο του. Κι ὀλόχαροι οἱ Λαμπρινοὶ εἶδαν τὸ κότερο τοῦ καπετάνιου τους νὰ φουντάρη τὴν ἄγκυρα στὸ λιμάνι καὶ πάνω στὸ κατάρτι νὰ κυματίζει ἡ ἄσπρη σημαία μετὸν ὀλόχρσο σταυρό.

Οἱ ἀξιωματικοὶ του ἀπ' τ' ἄλλα καράβια πῆγαν νὰ καλωσορίσουν τὸν καπετάνιο τους στὸ καινούργιο του καράβι. Τὸ γυρόφεραν παντοῦ κι ὕστερα ὁ Λάμπρος τοὺς πῆγε στὸ καμαράκι του. Πιὸ μεγάλο καὶ καλοφτιαγμένο ἀπ' τῆς «Ἀθηνᾶς». Καὶ στὴ γωνιά ψηλά, οἱ δυὸ εἰκόνες τοῦ Ἀη - Νικόλα καὶ τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ μετὰ ἓνα ἀσημένιο καντήλι πὸν ἔκαιγε μπροστά τους. Κράτησε μέσα στὸ καμαράκι του δυὸ τρεῖς ἀπ' τοὺς καπεταναίους του.

— Εἶδες, καπετάνιε, πὸν στενοχωριόσουνα σὰν ἔχασες στὸν Καθοντόρο τὴν «Ἀθηνᾶ»; τοῦ εἶπε ἓνας ἀπ' τοὺς καπεταναίους. Νά, τώρα πὸν ἀπόκτησες ἄλλο πιὸ καλό.

— Ἄς εἶναι καλὰ οἱ Γραικοὶ τῆς Τεργέστης πὸν μᾶς ἀγόρασαν αὐτὸ καὶ τίς δυὸ κανονιοφόρους, ἀπάντησε αὐτός.

— Καὶ τοῦτον ἐδῶ τὸ στρατηγὸν τὸν Ταμᾶρα, τί μᾶς τὸν κουβάλησες ἐδῶ; εἶπε ὁ Πατεράκης.

— Μοῦ τὸν φορτώσανε οἱ Ρῶσοι. Μὰ δὲ βαριέσαι. Ποιὸς θὰ τὸν λογαριάσει... ἀποκρίθηκε μετὰ κάποια περιφρόνηση. Ἐμᾶς τώρα δυὸ εἶναι οἱ σκοποὶ μας. Ὁ πρῶτος νὰ ξεσηκώσουμε ὅλους τοὺς Γραικοὺς τῆς στεριᾶς νὰ χτυπήσουν τοὺς Τούρκους. Σουλιῶτες, Ρουμελιῶτες, Ἡπειρώτες, Μοραίτες. Ἀπ' τὴ στεριά αὐτοὶ κι ἀπ' τὸ πέλαγος ἐμεῖς. Νὰ δώσουμε ἓνα γερὸ χτύπημα στοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ νὰ τοὺς διώξουμε ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιὰ πὸν λέει κι ὁ Ἀγαθάγγελος. Ἦρθε ἡ ὥρα κι ἡ στιγμή γιὰ τὸ «ποθούμενο», ὅπως ἔλεγε ὁ Πατροκοσμάς.

— Ἀμήν, εἶπε ὁ καπετάν Κασίμης κι ἔκανε τὸ σταυρὸ του.

Ὁ Κατσώνης προσφέρει καπνὸ στοὺς καπεταναίους κι ἀναψαν τὰ τσιμπούκια τους.

— Εἶπες πρὶν, καπετάνιε, πὸς εἶναι δυὸ τώρα οἱ σκοποὶ μας.

Τὸν ἓνα τὸν ἀκούσαμε, μᾶς χρωστᾶς τώρα τὸν ἄλλο, τοῦ εἶπε ὁ Πατεράκης.

Ὁ Λάμπρος γυρόφερε τὴ ματιά του πάνω σ' ὄλους καὶ μίλησε:

— Δὲν ἤθελα ἀκόμα νὰ σᾶς τὸ πῶ. Μὰ μιὰ κι ἤρθε ἔτσι, ἀκούστε το. Ἐχῶ πάρει μιὰ ἀπόφαση. Δὲν ξέρω πῶς θὰ τὸ πάρετε. Μπορεῖ νὰ τὸ νομίσετε καὶ γιὰ τρέλλα. Πάει, ὅμως, τὸ ἀποφάσισα.

Τὸν κοίταξαν ὄλοι μὲ περιέργεια. Καὶ ξακολούθησε ψύχραιμα:

— Θὰ πάω νὰ χτυπήσω τὴν ἀρμάδα μέσα στὴν Πόλη. Θὰ περάσω τὰ Δαρδανέλλια καὶ θὰ βουλιάξω τὰ καράβια τοῦ σουλτάνου κάτω ἀπ' τὴ μύτη του. Ὅποιος θέλει ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ ἀκολουθήση. Κανέναν δὲ θὰ πάρω μὲ τὸ ζόρι.

Μὲ μιὰ φωνὴ ὀλόχαροι ὄλοι τους ἀποκρίθηκαν:

— Θὰ ῥθοῦμε μαζί σου, καπετάνιε.

— Δυσκολία θὰ ἔβρουμε ἀπ' τὰ στεριανὰ κανόνια ὡς νὰ διαβοῦμε μὲ τὰ καράβια μας τὰ Δαρδανέλλια. Ἐ, ἅμα τὰ περάσουμε, τότε θὰ τὰ ποῦμε μὲ τὴν ἀρμάδα.

— Δηλαδή, εἶπε ὁ Κασίμης, θὰ κάνουμε ὅ,τι κι ὁ ἐγγλέζος ναύαρχος Ἐλφιστων.

Τὰ βλέμματα μερικῶν καπεταναίων πέσανε πάνω του ἐξεταστικά. Κατάλαβε ὁ Κασίμης πὼς δὲν ξέρανε τὸ περιστατικὸ καὶ γι' αὐτὸ ξακολούθησε:

— Στὰ 1770 ὕστερα ἀπ' τὴ ναυμαχία τοῦ Τσεσμέ, ὁ Ἐλφιστων πρότεινε στὸν Ὁρλώφ, νὰ περάσουν τὰ Δαρδανέλλια καὶ νὰ χτυπήσουν τὴν ἀρμάδα στὴν Πόλη. Αὐτὸ ποὺ λέει ὁ καπετάνιος μας νὰ κάνουμε κι ἐμεῖς. Ὁ ρῶσος ὅμως πρίγκηπας τοῦ ἀποκρίθηκε πῶς: «αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ γίνη». Πεισματῶσε ὁ ἐγγλέζος θαλασσινὸς καὶ θέλησε νὰ δεῖξη στὸν Ὁρλώφ πῶς ἦταν δυνατὸ ἓνα τέτοιο. Πῆρε τὸ καράβι του καὶ τὸ τράβηξε γιὰ τὰ Δαρδανέλλια. Σὰν μπῆκε στὰ στενά, βροχὴ τοῦ ρίχνανε πάνω του οἱ Τοῦρκοι τὶς μπάλες ἀπ' τὰ στεριανὰ κανόνια. Μὰ ὁ Ἐγγλέζος ἄτρομος τραβοῦσε τὸ δρόμο του. Πάνω στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ του καθόταν κι ἔπινε τὸ τσάι του. Ἀφοῦ προχώρησε κάμποσο, πρόσταξε καὶ μάζεψαν τὰ πανιά ἀπ' τὰ ξάρτια. Ἔτσι ξυλάρμενο ὕστερα τὸ καράβι του τὸ τράβηξε τὸ ρεῦμα καὶ τὸ ἔβγαλε ἔξω ἀπ' τὰ Δαρδα-

νέλλια. Σὰν ἄκουσαν ὅλοι οἱ θαλασσινοὶ τῆς Φραγκιάς τοῦτο τὸ περιστατικὸν τὰ χάσανε. Δὲν τὸ πίστεψαν. Κι οἱ Τούρκοι δὲ μπόρσαν γιὰ καιρὸν νὰ κρύψουν τὴν ντροπὴ τους...

Γέλασαν οἱ καπεταναῖοι κι ὁ Λάμπρος εἶπε:

—“Ἐ, λοιπόν, Κασίμη, θὰ τοὺς κάνω γὰρ τοὺς Τουρκαλάδες νὰ ντρέπονται γιὰ πολλὰ χρόνια ἀπ’ τὸ πάθημα ποὺ θὰ πάθουν ἀπὸ μᾶς.

—“Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ καὶ νὰ πᾶνε ὅλα μὲ τὸ καλὸ, εἶπε ὁ λοστρόμος, ὁ καπετὰν Βαγγέλης.

Κι ἀπ’ τὴν μέρα κείνη ὁ Κατσώνης μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του κατάστρωνε τὸ σχέδιο νὰ μπῆ στὰ Δαρδανέλλια καὶ νὰ χτυπήσῃ τὴν ἀρμάδα στὴν Πόλη.

Μὰ δὲν πρόκανε ὄχι νὰ κάνῃ κείνο ποὺ εἶχε κατὰ νοῦ, μὰ οὔτε καὶ τὰ σχέδιά του νὰ τελειώσῃ. Γιατὶ ἀναπάντεχα τοῦ φέρανε ἓνα μήνυμα.

Τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1790 ταχυδρόμος ἔφτασε στὴν Ἰθάκη μὲ διαταγὴ τοῦ ρώσου πρίγκηπα Ρεπνίν. Προστάζανε τὸν Κατσώνη νὰ σταματήσῃ τὸν πόλεμο, γιὰτὶ ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκία κάνανε ἀνακωχὴ γιὰ ὀχτὼ μῆνες.

Ἔσκυψε τὸ κεφάλι ὁ Κατσώνης, σὰν τοῦ διάβασε ὁ Παλαιολόγος τὴν διαταγὴν, κι ἔπεσε σὲ συλλογὴν.

— Καὶ τί μᾶς νιάζει ἐμᾶς, εἶπε ὁ Παλαιολόγος, τὸ τί κάνει ἡ Ρωσία. Ἐμεῖς εἴμαστε ἄλλοι.

Σήκωσε τὸ κεφάλι του ὁ Λάμπρος, κοίταξε παράξενα τὸ γραμματικὸν του κι ἀποκρίνεται:

—“Ὁχι, Παλαιολόγο, ἀκόμα δὲν εἴμαστε ἄλλοι.

Καὶ τίς τελευταῖες λέξεις, τίς εἶπε μὲ κάποιον ἀλλιώτικον τρόπον.

— Τὸ κακὸ εἶναι, ξακολούθησε, πὼς θὰ μποροῦσαμε νὰ ἀφανίσουμε καμιά τριανταριά τούρκικα καράβια ποὺ ἀρμενίζουσι στὰ νερὰ τοῦ Ἰονίου... Φοβᾶμαι, Παλαιολόγο, πὼς ἡ Τσαρίνα, ἄλλα ἔλεγε κάποτε κι ἄλλα κάνει τώρα. “Ἐστερα ἀπ’ τὴν εἰρήνην ποὺ ὑπογράψανε τὸν περασμένο Αὐγούστο οἱ Αὐστριακοὶ μὲ τοὺς Τούρκους ἀρχίζει κι αὐτὴ νὰ μὴ θέλῃ ἄλλο τὸν πόλεμον μὲ τοὺς Ὀθω-

μανούς. 'Αναγκαστικά θὰ περιμένουμε ὀχτῶ μῆνες. "Υστερα βλέπουμε...

"Υστερα ἀπ' τὴν ἀνακωχὴ τῆς Ρωσίας, ὁ στρατηγὸς Ταμάρρα ἔφυγε ἀπ' τὴν 'Ιθάκη. Μὰ κι ὁ Κατσώνης δὲν ἔμεινε κεῖ. Σαλπάρησε ὁ στόλος του κι ἔφτασε κάτω στὸ ἀκρωτήριο Ματαπὰ (Ταίναρο). "Ἦθελε ἀπὸ κεῖ νὰ βρῖσκεται κοντὰ στοὺς Μανιάτες, πού εἶχε ἐλπίδες νὰ τοὺς ξεσηκώσῃ κι αὐτούς, ὅταν ὁ ἴδιος θὰ ἄρχιζε τὶς ἐπιθέσεις του κατὰ τῶν Τούρκων.

Διάλεξε γιὰ λιμάνι τὸ Πόρτο Κάγιο (Ψαμαθοῦντα). «Λιμάνι τῶν ὀρτυκιῶν» τὸ εἶπαν οἱ Βενετσιάνοι, γιὰτὶ ἐδῶ ἦταν ὁ τελευταῖος σταθμὸς πὺ κάνανε τὰ ὀρτύκια, ὅταν τὸ φθινόπωρο φεύγανε ἀπ' τὴν 'Ελλάδα γιὰ τὴν 'Αφρική. Εἶναι ἓνα κυκλοτερὸ λιμανάκι πὺ γύρω του ὀρθώνονται ἄγρια βουνὰ καὶ κοντὰ κάποιο παλιὸ κάστρο. Τούτῃ τὴν περιοχὴ τὴ δέρνουν κάθε τόσο τὰ ἀγριοκαίρια κι οἱ φουρτουῦνες. Καὶ γι' αὐτὸ τὰ καράβια πὺ βρίσκονται δῶ κοντὰ, ὅταν τὰ πιάσῃ ἢ κακοκαιρία στὸ Ματαπὰ τρέχουν νὰ κρυφτοῦν καὶ νὰ 'βρουν ἀραξοβόλι στὸ Πόρτο Κάγιο.

'Ο Λάμπρος Κατσώνης ἀπ' τὸ Μάρτη τοῦ 1791 ἔκανε τὸ Πόρτο Κάγιο βάση τοῦ στόλου του κι ἔστησε σὲ πέντε ψηλὰ σημεῖα τῆς στεριᾶς κανόνια γιὰ νὰ τὸ προφυλάξῃ. Κι ἂν διάλεξε τοῦτο τὸ μέρος ἦταν γιὰτὶ θρισκόταν πὺ ξέμακρα ἀπ' τὴν Τουρκία καὶ ἀπὸ δῶ ἦταν στὴ μέση τοῦ 'Ιονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου.

'Εδῶ περίμενε τὸ ὀχτάμηνο διάστημα τῆς ἀνακωχῆς Ρωσίας - Τουρκίας, γιὰ νὰ ξαναρχίσῃ τὸν πόλεμό του. Νὰ ὅμως πὺ δὲν πρόκανε νὰ περάσῃ.

"Ἦταν στὸ τέλος του ὁ Γενάρης τοῦ 1792, πὺ ἔφτασε στὸ Πόρτο Κάγιο ἓνα ρωσικὸ καράβι. Μὲ μιᾶς ξεμπαρκάρανε τρεῖς ρῶσοι ἀξιωματικοὶ κι ἀνεβήκανε στὸ κότερο τοῦ Κατσώνη νὰ τὸν δοῦν. Τοὺς δέχτηκε μαζί μ' ὄλους τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στόλου του πάνω στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ του.

— Χιλίαρχε καὶ ἱππότη τοῦ 'Αγίου Γεωργίου, τοῦ εἶπε ὁ ἓνας ἀπ' τοὺς ρῶσους ἀξιωματικούς, εἴμαστε ἀποσταλμένοι τῆς Α.Μ. τῆς Αὐτοκράτειρας Αἰκατερίνης τῆς Μεγάλης, νὰ σοῦ φέρουμε τὴν εἶδηση ὅτι ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκία ὑπόγραψαν εἰρήνη στὶς 12 τοῦ Γενάρη στὸ 'Ιάσιο.

Σὰν τὸ ἄκουσε ὁ Κατσώνης ἀποσβολώθηκε. Καὶ κεραυνὸς ἂν τὸν εἶχε χτυπήσει δὲ θὰ ἀπόμενε ἔτσι. Τὸ πρόσωπό του κοκκίνισε ἀπ' τὸ θυμὸ, τὰ μάτια του ἄστραψαν καὶ σφίγγοντας τὶς γροθιῆς τὰ νύχια του μπῆκαν στὶς φουῦχτες του. Ἔρριξε μιὰ σύντομη ματιὰ στοὺς Λαμπρινοὺς ποὺ κι αὐτοὶ στέκαν σαστισμένοι ἀπ' τὸ ἀναπάντεχο ἄκουσμα.

Οἱ ρῶσοι ἀξιωματικοὶ κατάλαβαν τὸ τί ἐντύπωση ἔκανε τὸ μήνυμα στὸν Ἕλληνα θαλασσομάχο.

— Ὁ πόλεμος πιὰ, ξακολούθησε ὁ ἄλλος ἀξιωματικός, μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν τελείωσε. Σοῦ διαβιβάζουμε τὴ διαταγὴ τῆς Α.Μ. τῆς Αὐτοκράτειρας πασῶν τῶν Ρωσιῶν ὅτι πρέπει ἀμέσως ὁ στόλος σου νὰ πλεύσῃ στὴν Τεργέστη καὶ νὰ παροπλιστῇ.

Ὁ Κατσώνης ἔμοιαζε σὰ νὰ μὴν ἄκουγε τὰ ὅσα τοῦ ἔλεγε ὁ δευτέρος αὐτὸς ρῶσος ἀξιωματικός. Ἦταν βυθισμένος στοὺς συλλογισμοὺς του. Σὰν τέλειωσε εἶπε στὸν πρῶτο ἀξιωματικό:

— Ἄν ἄκουσα καλά, εἶπες πὼς ἡ τσαρίνα ὑπόγραψε εἰρήνην μὲ τὴν Τουρκία!..

— Μάλιστα, ἀπάντησε κείνος.

Ρίχνοντας μιὰ γρήγορη μὰ αὐστηρὴ ματιὰ καὶ στοὺς τρεῖς ἀποσταλμένους ρώσους ἀξιωματικούς, μὲ ὑπερήφανο ὕφος καὶ μὲ φωνὴ σταθερὴ, τοῦ εἶπε:

— Ἄν ἡ Τσαρίνα ὑπόγραψε εἰρήνην μὲ τὴν Τουρκία, ὁ Λάμπρος Κατσώνης δὲν ὑπόγραψε ἀκόμα τὴ δική του!

Σκυθρώπασαν οἱ ρῶσοι ἀξιωματικοὶ σὰν ἄκουσαν τὴν ἀπόκρισή του, μὰ οἱ Λαμπρινοὶ ποὺ ἦταν γύρω του ἀναγάλλιασαν.

Θυμωμένος καὶ μὲ σταθερὴ φωνὴ ἑνας ἀπ' τοὺς Ρώσους τὸν ρώτησε:

— Ὡστε μπορῶ τὴν ἀπάντησή σου αὐτὴ νὰ τὴ διαβιβάσω στὴν Α. Μ. τὴν Αὐτοκράτειρα, τὴ Μεγάλῃ Κατερίνῃ;

Ὁ Λάμπρος δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε. Σήκωσε τὶς πλάτες του ἀδιάφορος, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγε: «Κάνε ὅ,τι θέλεις, λίγο μὲ νιάζει...»

Οἱ Ρῶσοι γρήγορα - γρήγορα κατέβηκαν ἀπ' τὸ κότερο καὶ πῆγαν στὸ καράδι τους.

Οἱ Λαμπρινοὶ τριγύρισαν τὸν καπετάνιο τους καὶ ρίξαν τὰ μάτια πάνω του προσέχοντας μ' ἀγωνία νὰ τοὺς μιλήσῃ. Στὰ πρό-

Είναι ένα κυκλωτερό λιμανάκι, πού γύρω του όρθώνονται άγρια βουνά...

σωπά τους φαινόταν όλοκάθαρα ή χαρά άπ' τήν άπόκριση πού πήρανε οί ρώσοι άξιωματικοί για νά τή φέρουν στήν τσαρίνα... Μά από δῶ και πέρα, τί σκόπευε ό άρχηγός τους νά κάνη;

Κούνησε τὸ κεφάλι του στενοχωρημένος και συλλογισμένος ό Λάμπρος κι εἶπε:

— 'Ακούσατε, άδέρφια, ή τσαρίνα μᾶς πρόδωσε. Οί Ρώσοι και πάλι άφήσανε τούς Γραικούς, όπως στα έβδομήντα ό 'Ορλώφ... Οί ξένοι κάνουν πώς νιάζονται για τούς Γραικούς όσο μᾶς χρειάζονται για τὰ συμφέροντά τους, κι άμα κάνουν τή δουλειά τους, μᾶς παρατάνε στή μέση... Τώρα όμως δὲ θὰ γινή τὸ ίδιο.

Σταμάτησε για λίγο, σκέφτηκε κι άποφασιστικά ξακολούθησε:

— Μὲ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ δὲ θὰ σταματήσωμε εμεῖς. Θὰ τραβήξωμε όλομόναχοι τὸ δρόμο μας. Εἴσαστε σύμφωνοι σ' αυτό;

— Σύμφωνοι! Ξεφώνισαν όλοι οί γύρω του Λαμπρινοί.

— Βαγγέλη, κατέβασέ την άπ' τὸ άλμπουρο, κι εδειξε τή ρωσική σημαία πού βρισκόταν κρεμασμένη. Τὸ ίδιο θὰ γινή σ' όλα τὰ καράβια μας. 'Από μεθαύριο θὰ κρεμάσουμε τή δική μας. 'Η σημαία τους ήταν πού ως τώρα μᾶς κρατοῦσε με τούς Ρώσους ένωμένους. Τελειώνει κι αυτό. Μόνοι μας τώρα θὰ νιαστοῦμε νά λευτερώσουμε τὸ Γένος μας.

Και στή στιγμή ή ρώσικη παντιέρα κατέβαινε όχι μόνο άπ' τὸ κότερο τοῦ Κατσώνη, μά άπ' όλα τὰ καράβια τοῦ στόλου του.

Σὲ δυὸ μέρες ή κουβέρτα τοῦ κότερου εἶχε πήξει άπ' τούς Λαμπρινούς. Συνάχτηκαν κεί για νά σηκώσουν τήν καινούργια σημαία.

'Ἦρθε κι ό Κατσώνης. Ντυμένος τήν καλή στολή τοῦ ρώσου άξιωματικοῦ. Μά για καπέλλο δὲ φοροῦσε τὸ συνηθισμένο. Εἶχε αλλάξει. 'Ἦταν ένα καπέλλο ραβδωτὸ γκριζο, πού έμοιαζε με παπαδίστικο καλυμμαύχι. Στὸ μπροστινὸ μέρος εἶχε ένα μικρὸ χέρι άνοιχτό, σύμβολο πίστης και στὸ πλάι άριστερὰ άσπρο ένθνόσημο με φτερό.

Παραξενεύτηκαν όλοι πού τὸν εἶδαν με τοῦτο τὸ καινούργιο καπέλλο. Τὸ κατάλαβε ό ίδιος κι εἶπε:

— Δὲ θέλω τίποτα νά μοῦ θυμίζη τή Ρωσία. Δὲν έχω άλλα ροῦχα για νά τὰ πετάξω από πάνω μου και τοῦτα. Για τήν ώρα μόνο καπέλλο άλλαξα και σὲ λίγες μέρες τὰ ροῦχα μου αὐτὰ θὰ τὰ

δώσω νὰ τὰ φοράῃ ὁ Ἰσμαήλ. Ἀκόμα καὶ τὸν τίτλο τοῦ Ἰππότη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ποὺ μοῦ ἔδωσε ἡ τσιρίνα, κι αὐτὸν δὲν τὸν θέλω. Πιὸ καλὰ νὰ μὲ λένε «πρίγκηπα τῆς Μάνης».

Σιγὴ ἀπλώθηκε παντοῦ. Ὁ λοστρόμος, ὁ καπετὰν Βαγγέλης, μὲ σκοινὶ ἄρχισε νὰ ἀνεβάξῃ στὸ ἄλμπουρο τὴν καινούργια σημαία τοῦ στόλου τους. Ὅλων τὰ βλέμματα παρακολουθοῦσαν τρία ἴσια κομμάτια μὲ διαφορετικὰ χρώματα. Τὸ ἓνα κομμάτι μαῦρο, τὸ ἄλλο κόκκινο καὶ τὸ τρίτο γαλάζιο. Σὲ κάθε κομμάτι στὴ μέση εἶχε ἀπὸ μιὰ καρδιὰ μὲ διαφορετικὸ χρώμα. Σ' ὅλη τὴ σημαία κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς ἦταν ζωγραφισμένα δυὸ σπαθιὰ σταυρωτά, κι ἀπὸ κάτω γραμμένα αὐτά: «ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ».

Σὰν ἔφτασέ ἡ σημαία στὴν κορυφὴ τοῦ ἄλμπουρου, κανονιὲς ἀπ' τ' ἄλλα καράβια κι ἀπ' τὴ στεριά τὴ χαιρέτησαν. Κι ἀπ' τοὺς συναγμένους μιὰ εὐχὴ ἀκούστηκε:

— Καλορρῖζικη!

Στὸ κότερο τώρα κυμάτιζαν ἀδερφωμένες δυὸ σημαίες. Στὸ ἓνα κατάρτι ἡ καινούργια καὶ στὸ ἄλλο ἡ ἄσπρη μὲ τὸ χρυσοῦ σταυρό.

* * *

Μὲ τὸν Παλαιολόγο ὁ Κατσώνης ἀποτραβήχτηκε στὸ καμαράκι τοῦ κότερου.

— Ἀναστάση, τοῦ εἶπε, θέλω νὰ καθήσης καὶ νὰ γράψῃς μιὰ προκήρυξη ποὺ νὰ φανερώῃ τοὺς σκοποὺς μου, μὰ καὶ τὸ τί μ' ἔκανε νὰ ξακολουθήσω μονάχος μου τὸν ἀγώνα. Νὰ ἱστορήσης τὸν πόλεμο ποὺ κάναμε ὡς τώρα καὶ ποὺ σ' αὐτὸν χρωστάει ἡ Ρωσία τὴν εἰρήνη ποὺ ὑπόγραψε μὲ τὴν Τουρκία, χωρὶς νὰ σκεφτοῦν τοὺς Γραικοὺς. Τὴν προκήρυξή μου αὐτὴ θὰ τὴν ὀνομάσης «Φανέρωση» καὶ τὴ θέλω τὸ πιὸ σύντομο.

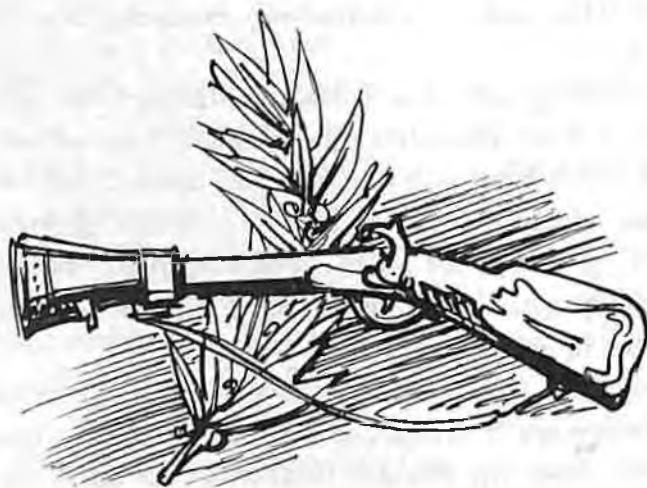
Καὶ σὲ τρεῖς μέρες ὁ Παλαιολόγος εἶχε ἔτοιμη τὴ «Φανέρωση», ποὺ τὴν ὑπόγραψε ὁ «Λάμπρος Κατσώνης μὲ τὸ στράτευμά του».

Κι ἔγινε ὅπως τὴν ἤθελε ὁ Κατσώνης. Κι ἀφοῦ ἱστοροῦσε τοὺς τόσους καὶ τόσους ἀγῶνες του, μὲ πίκρα ἔλεγε καὶ τὸ παράπονό του γιὰ τοὺς Γραικοὺς. «...Εἰσέτι τοῦτος ὁ ἀξιόλογος ἀριθμὸς τῶν πολεμιστῶν ὅπου παριστῶσι τὸ ἑλληνικὸν γένος, διὸ καὶ προμαχῶν-

τας ἤλιξε πάντοτε ὅτι εἰς τὰς συμφωνίας τῆς εἰρήνης ἠθέλε πραγματευθῆ κάποιόν τι καὶ διὰ τὸ ἐλληνικὸν γένος, ὅπου νὰ ἔχη ἕναν μικρὸν τόπον ἐλεύθερον καὶ ἀμοιβὴν τῶν κόπων ὅπου ὑπέφερε... Αὐτὰ ὅλα κάμνουν τοὺς Ρωμαίους νὰ στοχασθοῦν, ὅτι πρέπει νὰ ἐλπίζουν ὀλίγον πλεόν οἱ πολότατες φαμέλιαις γυναικῶν καὶ βρεφῶν ἐκείνων πὸ ἀπέθανον καὶ στενάζουσι καὶ κλαίουσι διὰ τὴν ἐγκατάληψιν καὶ ἐσχάτην ἐνδείαν τους, ὑστερημένοι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου τοὺς ἐβοήθουν καὶ προσέτι κατατρεχόμεναις ἀπὸ τοὺς τυράννους τους καὶ στερούμεναις ἀπὸ τὰ κτήματά τους χωρὶς νὰ ἔχουν ἄλλην παρηγορίαν παρὰ τὰ δάκρυά τους, διηνάγκασαν τὸν κύριον Κατσώνην νὰ λάβῃ τὴν ὑπεράσπισίν τους, ἐκδικῶν τὸ χυνόμενον αἷμα τῶν ἀποθανόντων...»

Μὲ ταχυδρόμους ἔστειλε τῆ «Φανέρωσή» του σ' ὅλα τὰ κέντρα ὅπου ζοῦσαν ξενιτεμένοι Ἕλληνες. Ἀκόμα καὶ στὴν Τσαρίνα.

Ὁλομόναχος τὴν ὥρα ξεκινοῦσε γιὰ τὸν καινούργιο του ἀγῶνα, μὲ χωρὶς ξένη βοήθεια καὶ μονάχα μὲ τὴν ἀτράνταχτη πίστιν του στὴ λευτεριά τῆς Ἑλλάδας.

Τ Ο Μ Π Ο Υ Ρ Ι Ν Ι

την καινούργια του ἐξόρμηση ὁ Κατσώνης θὰ ἔβαζε σ' ἐνέργεια ἓνα ἄλλο σχέδιο. Δὲ θὰ ἔβγαζε ὅλο τὸ στόλο του στὸ πέλαγος. Θὰ ἔστειλε μονάχα μερικὰ ἀπ' τὰ καράβια του νὰ ἀρμενίσουν στὸ Ἄρχιπέλαγος. Αὐτὸς μὲ τὰ ὑπόλοιπα θὰ περίμενε στὸ Πόρτο Κάγιο. Ἦθελε ἔτσι νὰ παραπλανήσῃ τοὺς Τούρκους κι ὕστερα νὰ σαλπάρῃ κι ὁ ἴδιος ἀπ' τὸ ἀραξοβόλι του.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάη στὰ 1792, σαλπάρανε γιὰ τὸ Αἰγαῖο πέντε ἀπ' τὰ καράβια τῶν Λαμπρινῶν. Καπεταναῖοι τους ἦταν οἱ Σπετσιῶτες, Χατζηαναργύρου, Μπούφης κι ὁ Μῆτρος Καρακατσάνης.

Κάνοντας καταπάνω συναντᾶνε μιὰ τούρκικη φρεγάτα, πού τὴ βουλιάζουν. Πιο πέρα βρίσκουν δυὸ μπαρπαρίνικα σεμπέκια πού τὰ στέλνουν κι αὐτὰ νὰ συντροφεύουν τὴν τούρκικη φρεγάτα. Χάνουν ὅμως κι οἱ Λαμπρινοὶ ἓνα ἀπ' τὰ καράβια τους.

Οἱ θαλασσινοὶ Τούρκοι δειλιάζουν ἀπ' τὸν ἐρχομὸ τῶν Λαμπρινῶν. Κι ὁ σουλτάνος βάζει πάλι ἔννοιες μὲ τοῦτο τὸν Ἕλληνα κουρσάρο. Λίγο καιρὸ εἶχαν ἡσυχάσει ἀπ' τὸν Κατσώνη. Μὰ νάτος πού ξαναφάνηκε... θέλησε λοιπὸν μιὰ καὶ καλὴ νὰ ξεμπερδέψῃ μαζὶ του. Κάλεσε τὸν καπουντὰν πασά, τὸ Χουσεῖν, νὰ σαλπάρῃ μὲ

τὴν ἀρμάδα καὶ νὰ χτυπήσῃ τὸν Κατσώνη. Τούτῃ τῇ φορᾷ ὅμως τὰ πράγματα ἦταν δύσκολα.

— Χουσεῖν, ἂν δὲ μοῦ φέρῃς κρεμασμένο στὸ ἄλμπουρο τὸ Λάμπρο, τότε θὰ κρεμάσω ἐσένα στὴν καπιτάνα (ναυαρχίδα) σου. Βάλτο καλὸ στὸ νοῦ σου, τοῦ εἶπε ἄγρια ὁ σουλτάνος.

Μὲ συντροφιά λοιπὸν τῇ φοβέρα τοῦ σουλτάνου ξεκίνησε ἀπ' τὰ Δαρδανέλλια ὁ τοῦρκος ναύαρχος μὲ τὴν ἀρμάδα του στὶς ἀρχὲς Ἰουνίου. Εἶχε μαζί του εἴκοσι μεγάλα καράβια, καλὰ ἀρματομένα. Δώδεκα ντελίνια, ἕξι φρεγάτες καὶ δυὸ κορβέτες. Χώρια τὰ βοηθητικά. Πρώτῃ φορᾷ ἔβγαινε τόσο μεγάλη ἀρμάδα. Μὰ πῶς πολὺ ὁ Χουσεῖν βάσιζε τὶς ἐλπίδες τῆς νίκης του σὲ μιὰ ἄλλη συνδρομή... Ἄν ἀλήθευε αὐτό, ἔ, τότε πῆγαινε φοῦντο ὁ Κατσώνης κι οἱ Λαμπρινοὶ του...

Ὅπως κατηφόριζε ἡ ἀρμάδα γιὰ τὸ Πόρτο Κάγιο, στὸ στενὸ τοῦ Καβοντόρου συναντάει τὰ τέσσερα καράβια τῶν Λαμπρινῶν. Ὁ Χουσεῖν τοὺς ρίχνεται καταπάνω, μὰ αὐτοὶ δὲ φεύγουν. Ἄντιστέκονται παλληκαρίσια. Σὲ λίγο ὅμως ἡ νύχτα τοὺς σκεπάζει. Μὰ ἡ μπουνάτσα τοὺς ἀναγκάζει νὰ μείνουν ἐκεῖ χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ ξεμακρύνουν.

Τὴν αὐγὴ τὸ πῆρε γραιῖος (βορειοανατολικὸς ἀέρας) καὶ κατάφεραν οἱ Λαμπρινοὶ νὰ κάνουν πρὸς τὰ κάτω. Τοὺς πῆρε ὅμως ἀπὸ κοντὰ ὁ Χουσεῖν. Τοὺς πρόκανε ἀνάμεσα στὸ νησὶ τῆς Αἴγινας καὶ στὸ ἀκρωτήρι Σκύλλαιο. Οἱ Λαμπρινοὶ ἀναγκάζονται νὰ δώσουν μάχη. Καὶ κράτησε κάμποσο.

Πῶς ὅμως τὰ τέσσερα ἑλληνικὰ καράβια νὰ τὰ βγάλουν πέρα μὲ τὰ εἴκοσι μεγάλα τῆς ἀρμάδας; Νικήθηκαν. Τὰ δυὸ κατασκευασμένα κατάφεραν νὰ φύγουν. Τὸ ἓνα ἦταν τοῦ Χατζηναργύρου. Τὰ ἄλλα δυὸ γιὰ νὰ γλυτώσουν ὁ Μπούφης τὸ δικό του τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἔριξε στὰ βράχια τοῦ Σκύλλαιου. Ὁ Καρακατσάνης τὸ καράβι του κατάφερε νὰ τὸ φέρῃ ὡς τὴν Ἰδρα καὶ νὰ τὸ ρίξῃ καὶ τοῦτος στὸ ἀκρωτήρι τοῦ Ζούρβα. Σκοπὸ εἶχε νὰ τὸ ἀφήσῃ κεῖ, κι αὐτὸς μὲ τὸ πλήρωμά του νὰ φύγῃ γιὰ μέσα στὸ νησὶ καὶ νὰ γλυτώσῃ. Δὲν πρόκανε ὅμως. Τὸν προφτάσανε δυὸ ἀπ' τὶς φρεγάτες τῆς ἀρμάδας. Κι ἔπεσαν ζωντανοὶ ὅλοι στὰ χέρια τους. Τοὺς Λαμπρινούς τοὺς ρίξανε κάτω στὰ ἀμπάρια φυλακισμένους καὶ τὸν

Τὴν αὐγὴ τὸ πῆρε γραῖγος καὶ οἱ Λαμπρινοὶ κατὰ τρεπαν νὰ κάνουν πρὸς τὰ κάτω .

καπετάν Καρακατσάνη τὸν πῆρε πάνω στὴν καπιτάνα τοῦ Ὁ Χουσεῖν. Στὸ καράβι ποῦ δὲν εἶχε πάθει μεγάλες ζημιές ἔβαλε μέσα τούρκικο τσοῦρμο, σήκωσε τὴ δική του παντιέρα καὶ τὸ πῆρε κοντὰ του μὲ τὴν ἀρμάδα τοῦ Ὁ καπουντὰν πασάς.

Κι ὕστερα Ὁ Χουσεῖν ἔβαλε ρότα γιὰ τὸ ἀκρωτήρι τοῦ Ματαπαῦ.

Πρὶν φτάση, εἶδαν στ' ἀνοιχτὰ στὸ πέλαγος νὰ ζυγώνουν τὴν ἀρμάδα δυὸ φρεγάτες. Στὰ ἄλμπουρά τους κυμάτιζε ἡ γαλλικὴ σημαία.

— Τὶς εἶδες ὀλοκάθαρα, μπρέ, εἶναι φραντσέζικες παντιέρες; ῥώτησε Ὁ Χουσεῖν τὸν ἀξιωματικό. Καὶ κείνος κάνοντας ἓνα δεῦτερο τεμενά, ἀπάντησε:

— Ὅπως βλέπω τώρα τὴν ἀφεντιὰ σου, πασά μου.

Ὁ καπουντὰν πασάς ἀνοιξε τὸ κανοκυάλι, τὸ κόλλησε στὸ μάτι του κι ἀφοῦ ἐξέτασε προσεχτικὰ τὶς δυὸ φρεγάτες ποῦ σίμωναν, τὸ κατέβασε λέγοντας ὀλόχαρα:

— Δοξασμένο τὸ ὄνομά σου, Ἀλλάχ! Οἱ φίλοι μας οἱ Φραντσέζοι ἔρχονται νὰ μᾶς συντράμουν. Τώρα θὰ δοῦμε τί θὰ ἀποκάνη κείνος ὁ ραγιαῖς, ὁ Λάμπρος, μὲ τὸ ἀσκέρι του...

Ὁ πόθος τοῦ καπουντὰν πασᾶ Χουσεῖν, εἶχε ξεπληρωθῆ. Στ' ἀλήθεια, τὰ δυὸ καράβια ποῦ ζύγωναν τὴν ἀρμάδα ἦταν γαλλικά. Καπετάνιος τους ἦταν ὁ πλοίαρχος Βενέλ κι ἡ φρεγάτα εἶχε τὸ ὄνομα «Σεμνή» (Μοντέστ). Κι ἐρχόταν μὲ σκοπὸ τώρα νὰ βοηθήσουν τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ ἀφανίσουν τὸν Κατσώνη. Τί ἦταν κείνο ποῦ ἔκανε Χριστιανούς νὰ συμμαχήσουν μὲ ἀλλόθρησκους καὶ νὰ χτυπήσουν Χριστιανούς; Ἡ πολιτικὴ. Γιὰ νὰ πετύχη ἡ Γαλλία τὰ πολιτικά της ὀφέλη ἀπ' τὴν Τουρκία δέχτηκε νὰ φτάση ὡς αὐτοῦ...

Ἔτσι πιά ἡ ἀρμάδα μαζί μὲ τὶς δυὸ γαλλικὲς φρεγάτες ἀρμένιζαν γιὰ τὸ ἀκρωτήρι τοῦ Ματαπαῦ.

* * *

Κάποιο καίκι ψαριανὸ ἄραξε στὸ Πόρτο Κάγιο. Ὁ καπετάνιος τοῦ ἔτρεξε νὰ συναντήσῃ τὸν Κατσώνη. Εἶδε ἀπὸ μακρὰ τὶς ζημιές ποῦ πάθανε οἱ Λαμπρινοὶ ἀπ' τὸ Χουσεῖν κι ἔτρεξε νὰ τοῦ φέρῃ τὴν κακὴ εἶδηση. Κι ὁ ψαριανὸς караβοκύρης τελείωσε:

— Στὸ δρόμο ὅπως ἀρμένιζα γιὰ δῶ, εἶδα τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Καρακατσάνη, μὲ τούρκικη παντιέρα νὰ ἀκολουθῆ τὴν ἀρμάδα.

— Ὁ Καρακατσάνης ξέρεις τί ἀπόγινε; τὸν ρώτησε ὁ Λάμπρος.

Ὁ Ψαριανὸς σήκωσε ἀνήξερως τοὺς ὤμους, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ δώσῃ ἀπόκριση πάνω σ' αὐτό. Εἶπε ὁμως δειλά:

— Θαρρῶ, καπετάνιε, πὼς μαζὶ μὲ τὴν ἀρμάδα ἦταν καὶ δυὸ φραντοεζίκες φρεγάτες. Ὁλοκάθαρα εἶδα τὶς παντιέρες τους...

Ὁ Κατσώνης κούνησε συλλογισμένος τὸ κεφάλι χωρὶς λόγο νὰ πῆ.

* * *

Ἦταν στὰ μέσα Ἰουλίου, ὅταν ἡ ἀρμάδα μὲ τὶς γαλλικὲς φρεγάτες φτάσανε στὸ ἀκρωτήρι τοῦ Ματαπᾶ.

Ὁ Χουσεῖν, μὲ δόλο θέλησε νὰ δείξῃ τάχα τὴ μεγαλοψυχία του.

Στὴν εἴσοδο τοῦ Πόρτο Κάγιο φάνηκε μιὰ βάρκα νὰ ἔρχεται ἀπ' τὴν ἀρμάδα μὲ ἄσπρη σημαία στὸ κατάρτι της.

— Νὰ μὴ μπῆ ἡ βάρκα μέσα στὸ λιμάνι. Νὰ ἀράξῃ ἀπ' ἔξω καὶ νὰ ξεμπαρκάρουν ἐκεῖ. Θὰ πάω νὰ τοὺς ἀνταμώσω, εἶπε ὁ Κατσώνης κι ἔφυγε βιαστικὸς πρὸς τὴ στεριὰ ἔξω ἀπ' τὸ λιμάνι.

Κάνανε σινιάλο κι ἡ βάρκα ἄραξε στὸ μέρος ποὺ τῆς δείξανε. Ξεμπαρκάρησε κάποιος μπέης.

— Καλῶς κόπιασες, μπέη μου, τοῦ εἶπε κάπως εἰρωνικὰ ὁ Κατσώνης.

Κεῖνος τὸ κατάλαβε κι αὐστηρὰ τοῦ ἀποκρίθηκε ἀπότομα:

— Ἀπ' τὸν καπουντὰν πασὰ ἔχω νὰ σοῦ πῶ πὼς ἂν θέλῃς νὰ ῥθῆς πάνω στὴν καπιτάνα του νὰ κουβεντιάσετε. Ἐχω γιὰ σένα καὶ τοῦτο τὸ γράμμα ἀπ' τὸν καπετὰν Καρακατσάνη.

Σὰν ἄκουσε τὸ ὄνομα ξεπετάχτηκε ὁ Λάμπρος.

— Τί θέλει ὁ Καρακατσάνης στὴ φρεγάτα τοῦ Χουσεῖν;

— Εἶναι αἰχμάλωτος καὶ τὸ καράβι του τώρα βρίσκεται μὲ τὴν ἀρμάδα.

— Αἰχμάλωτος ὁ Καρακατσάνης! εἶπε ὁ Κατσώνης καὶ σκυθρώπασε...

“Ανοιξε τὸ γράμμα βιαστικὰ καὶ τὸ διάβασε. Τοῦ ἔγραφε ὁ Καρακατσάνης, ἂν θέλῃ νὰ πάῃ νὰ μιλήσουν μὲ τὸν πασὰ στὸ καράβι. Χαμογέλασε συλλογισμένος, ἔσκισε τὸ γράμμα καὶ ρίχνοντάς το στὴ θάλασσα εἶπε:

— Ξέρω καλά, μπέη, πῶς θὰ ἔγραφε τὸ γράμμα τοῦ ὁ Καρακατσάνης. Τὸν ἀνάγκασε μὲ τὸ ζόρι ὁ πασάς. Γι’ αὐτὸ εἶναι σὰ νὰ μὴ τὸ ἔφερες. “Ὅσο γιὰ τὸ κάλεσμα τοῦ Χουσεῖν, νὰ τοῦ πῆς πῶς στὴ φρεγάτα του μονάχα τὸ κουφάρι μου μποροῦν νὰ ἀνεβάσουν. Ζωντανὸς δὲ θὰ τὴν πατήσω. “Ἄν θέλῃ νὰ κουβεντιάσουμε, ἄς πάρῃ μαζί του τὸν Καρακατσάνη κι ἄς ἔρθῃ στὸν κάβο (ἀκρωτήρι) τοῦ Ματαπᾶ, νὰ τὰ ποῦμε. Ἐπειδὴ ὅμως εἶμαι σίγουρος πῶς δὲ θὰ ἔρθῃ, μπορεῖς νὰ τοῦ δώσης τὴν ἀπόκρισή μου. Ἐπ’ τὸ Πόρτο Κάγιο οὔτε μιὰ φελούκα δική μου δὲ θὰ ξεμακρύνῃ, ἂν πρῶτα αὐτὸς δὲ σαλπάρῃ γιὰ τ’ Ἀνάπλι. “Ἄς φύγῃ πρῶτος αὐτὸς κι ἀπὸ κοντὰ θὰ σαλπάρω κι ἐγὼ γιὰ τὴ Σικελία. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόκρισή μου. “Ἄς μὴν περιμένῃ ὁ Χουσεῖν νὰ ἔμῃ ἡ ἀρμάδα του στὸ Πόρτο Κάγιο ὅσο ζῶ λόγου μου κι οἱ συντρόφοι μου.

Θυμωμένος ὁ μπέης, χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ μπήκε στὴ βάρκα. Πρὶν ὅμως σαλπάρῃ, ὁ Κατσώνης τοῦ φώναξε ἀπ’ τὴ στεριά:

— Μπέη μου, τώρα ποῦ θ’ ἀνοιχτῆς στὸ πέλαγος, κάνε μου τὴ χάρη νὰ περάσης ἀπ’ τὶς φραντσέζικες φρεγάτες καὶ νὰ τοὺς φωνάξῃς τοῦτα ἀπὸ μέρος μου:

«Λευτεριά — ἰσότητα — ἀδελφότητα».

Οἱ τρεῖς αὐτὲς λέξεις ἦταν τὰ σύμβολα τῶν Γάλλων κατὰ τὴ γαλλικὴ ἐπανάσταση.

Ἡ βάρκα τοῦ μπέη ἀνοιχτήκε γρήγορα στὸ πέλαγος. Ὁ Λάμπρος ἔμεινε λίγο ἐκεῖ κι ἔρριξε τὸ βλέμμα του στὰ καράβια. Σὰν ἔφτασε ἡ ματιά του στὶς γαλλικὲς φρεγάτες, κούνησε τὸ κεφάλι του κι εἶπε μὲ καταφρόνια:

— Σὰ δὲ ντρέπονται οἱ Φραντσέζοι! Ἦρθαν νὰ χτυπήσουν Χριστιανοὺς ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴ λευτεριά τους. Κι ὡς προχτὲς ἀκόμα ἡ γκιλοτίνα (λαιμητόμος) τους ἔκοβε κεφάλια γιὰ τὶς τρεῖς αὐτὲς λεξοῦλες: «λευτεριά, ἰσότητα, ἀδελφότητα».

Καὶ προτείνοντας τὶς σφιγμένες γροδιές του κατὰ τὸ πέλαγος, ποὺ φαίνονταν οἱ δυὸ φρεγάτες, ξακολούθησε ὀργισμένα:

— Τί ἄλλο ζητᾶμε κι ἐμεῖς, Φραντσέζοι; Λευτεριά! Γι' αὐτὴ τὴν ἔρημην λευτεριά ἀγωνιζόμαστε τόσον καιρό, κι ἐρχόσαστε τώρα νὰ μᾶς σταματήσετε μὲ τὰ καράβια σας!....

* * *

Γύρισε ἡ βάρκα κι ὁ μπέης ἔφερε τὴν ἀπόκριση τοῦ ἑλληνα θαλασσομάχου. Ὁ Χουσεῖν τότε ἀποφάσισε νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐπίθεση. Τὴν ἀρχὴ θέλησαν νὰ κάνουν οἱ Γάλλοι.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωί, οἱ δυὸ γαλλικὲς φρεγάτες ζύγωσαν τὸ Πόρτο Κάγιο κι ἄρχισαν τὸ κανονίδι. Μὰ γρήγορα κατάλαβαν πὼς τὰ στεριανὰ κανόνια τῶν Ἑλλήνων δὲ χωράτευαν. Τοὺς κάνανε τέτοιες ζημιὲς πὺ ἀναγκάστηκαν οἱ Γάλλοι νὰ ἀποτραβηχτοῦν. Ὅστερα τὰ καράβια τῶν Λαμπρινῶν ἦταν τόσο καλὰ φυλαγμένα στὸ λιμάνι, πὺ δὲν τὰ βρῖσκανε εὐκολὰ οἱ μπόμπες. Ἔτσι ἀφήσανε τὴ θέση τους οἱ Γάλλοι στοὺς Τούρκους.

Τὸ ἓνα πίσω ἀπ' τὸ ἄλλο τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας φτάνανε στὸ Πόρτο Κάγιο κι ἀδειαζαν τὰ κανόνια τους. Μὰ τὰ στεριανὰ κανόνια τῶν Λαμπρινῶν δὲ μένανε βουβά. Καὶ σὰν καλοὶ σκοπευτὲς πὺ ἦταν οἱ Ἕλληνες δὲν πῆγαινε οὔτε μιὰ κανονιὰ στὰ χαμένα, ἐνῶ τῶν Τούρκων δὲν τὰ κατάφερνε οὔτε μιὰ νὰ πετύχῃ ἓνα καράβι τῶν κουρσάρων. Ἔτσι οἱ φρεγάτες καὶ τὰ ντελίγια τοῦ Χουσεῖν πάθανε ἀρκετὲς καὶ σοβαρὲς ζημιές.

Τέσσερες ὥρες κράτησε αὐτό. Κι ἀφοῦ Γάλλοι καὶ Τούρκοι πάθανε κάμποσες ζημιὲς σὲ καράβια καὶ σ' ἀνθρώπους, ἀνοίχτηκαν καὶ πάλι στὸ πέλαγος γιὰ νὰ δοῦν τί θὰ ἀποκάνουν.

Τὴν ἄλλη μέρα ξανάρχισαν ὅλα μαζὶ τὰ καράβια νὰ χτυπᾶνε τὸ Πόρτο Κάγιο. Μὰ καὶ τούτῃ τὴ φορὰ τὴν πάθανε χειρότερα ἀπ' τὴ χτεσινή. Τὰ στεριανὰ κανόνια κατατσάκισαν τὰ καράβια τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ καπετάνιος Βενὲλ βαριά ἔφερε τὴν προσβολὴ τῆς χτεσινῆς μέρας ἀπ' τοὺς Λαμπρινούς. Δυὸ ὀλάκερες φρεγάτες μὲ γαλλικὴ παντιέρα στὰ ἄλμπουρά τους νὰ μὴ μποροῦν νὰ τσακίσουν τοὺς Ἕλληνες κουρσάρους. Ἀποφάσισε νὰ τοὺς δώσῃ ἓνα καλὸ μάθημα καὶ τὸ παράδειγμα στοὺς συμμάχους του Τούρκους.

Ἔδωσε προσταγὴ ὁ γάλλος πλοίαρχος νὰ ζυγώσῃ ἡ φρεγάτα

του ὅσο μπορούσε πιὸ κοντὰ στὸ Πόρτο Κάγιο. Ἡ διαταγή του ἐκτελέστηκε. Ἡ «Σεμνή» ἀψηφώντας τὰ στεριανὰ κανόνια ἔφτασε ὡς τὰ ἀκρογιάλια. Μποροῦσαν οἱ γάλλοι θαλασσινοὶ νὰ χρησιμοποιοῦσαν ἀκόμα καὶ τὰ κουμπούρια τους.

Μὰ ὁ Βενέλ δὲν τὰ λογάρισε καλά. Γιατὶ τὴ στεριά τὴ φύλαγε ὁ καπετὰν Ἄντροῦτσος μὲ τὰ παλληκάρια του.

Σὰν ζύγωσε ἡ «Σεμνή», ὁ Ἄντροῦτσος ἔστρωσε μὲ μιᾶς τοὺς Γάλλους στὸ ντουφεκίδι. Κι ἔτσι τώρα ὁ Βενέλ εἶδε πὼς δὲν εἶχε νὰ κἀνὴ μόνο μὲ τὰ στεριανὰ κανόνια, μὰ καὶ μ' ἄλλους. Ξεμάκρυνε μὲ μιᾶς τὴ φρεγάτα του κατὰ τὸ πέλαγος μὲ τρεῖς σκοτωμένους ἀξιωματικούς καὶ κάμποσους ναῦτες.

Ὁ Χουσεὶν θέλησε νὰ δείξῃ στὸ γάλλο πλοίαρχο πὼς τοῦτος θὰ τὰ κατάφερνε πιὸ καλά. Πρόσταξε τὰ ντελίνια καὶ τὶς φρεγάτες του, τὸ ἓνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο νὰ ζυγώσουν ὅσο μπορούσαν τὴ στεριά τοῦ Πόρτο Κάγιο. Τὰ τσοῦρμα τους συναγμένα πάνω στὴν κουβέρτα θὰ ἀδειάζανε τὰ ντουφέκια τους κατὰ τὴ στεριά τὴν ἴδια στιγμή μὲ τὰ κανόνια τους.

Τὸ θέλημα τοῦ καπουντὰν πασᾶ ἔγινε. Μὰ ταμπουρωμένοι καλὰ οἱ Ἄντρουτσαῖοι στὴ στεριά τοὺς καλοδέχτηκαν. Ὅπως βρῖσκονταν οἱ Τοῦρκοι ἀπροστάτευτοι πάνω στὶς κουβέρτες τῶν καραβιῶν, τὸ ἀκριβοπλήρωσαν. Δυὸ χιλιάδες ψυχὲς κόστισε στὸ Χουσεὶν πασᾶ τὸ τέχνασμά του. Κι ἀπ' τοὺς Ἕλληνες οὔτε ἓνας, γιατί ἦταν γερὰ ταμπουρωμένοι.

Φρένιασε ἀπ' τὴ ντροπὴ του ὁ Χουσεὶν. Κι ὁ γάλλος πλοίαρχος Βενέλ κρυφογελοῦσε ἀπ' τὸ πάθημα τοῦ τούρκου ναύαρχου.

Μὰ μιὰ τέτοια ἀρμάδα νὰ ντροπιάζεται ἀπ' τοὺς Ἕλληνες κουρσάρους, δὲ μπορούσε νὰ τὸ χωνέψῃ ὁ Χουσεὶν. Ἀφοῦ τὰ κάρβια του δὲν καταφέρανε τίποτα, θὰ ἔκανε τσεμπάρκο (ἀπόβαση).

Οἱ Λαμπρινοὶ μὲ τοὺς Ἄντρουτσαίους περίμεναν ἓνα τέτοιο. Καὶ γι' αὐτὸ ἦταν ἔτοιμοι.

— Λόγου σου, ξέρεις ἀπὸ πέλαγος, εἶπε ὁ Ἄντροῦτσος στὸν Κατσώνη. Μένα θὰ μ' ἀφήσης νὰ κουμαντάρω τὴ στεριά. Θὰ δῆς τί ἔχουν νὰ πάθουν ἂν πατήσουν στὴ στεριά...

Ἦταν ἡ τρίτη μέρα ἀπ' τὸν ἐρχομὸ τῆς ἀρμάδας, πὺ ὕστερα ἀπ' τὰ μεσάνυχτα ἔπηξε στὸ πέλαγος ἀπὸ βάρκες. Γεμάτες στρατὸ

ὄλες τραβοῦσαν κατὰ τὰ ἀκρογιάλια τοῦ Πόρτο Κάγιο. Τέσσερες χιλιάδες ψυχές ἦταν μέσα στὶς βάρκες κι ὅμως τίποτα δὲν ἀκούγονταν παρὰ μόνον τὰ κουπιὰ ποὺ λάμνανε. Θέλανε νὰ ξαφνιαστούν τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ μὴ τοὺς δώσουν τὴν πιὸ μικρὴ ὑπόψια. Ἔτσι θαρροῦσαν πὼς θὰ βρῖσκανε τοὺς κουρσάρους.... στὸν ὕπνο. Ποῦ νὰ φανταστοῦν πὼς κεῖνοι ἀγρυπνοῦσαν!

Οἱ στεριανοὶ βαρδιάνοι μὲ μιᾶς δώσανε μήνυμα πὼς φάνηκαν βάρκες ἀπ' τὴν ἀρμάδα νὰ ἀρμενίζουσαν κατὰ τὸ λιμάνι τους. Ὁ Ἄντρουτσος, τούτη τὴ φορά, δὲν ἀρκέστηκε μόνον στὰ παλληκάρια του. Σύναξε στὴ στεριά ἀπ' τὰ καράβια κι ὅλους τοὺς Λαμπρινούς. Ἦθελε νὰ ἔχη ὅσο μποροῦσε πιὸ πολλὰ ντουφέκια. Καὶ τοὺς ἔβαλε ὅλους νὰ κρυφτοῦν πίσω ἀπὸ τὰ βράχια καὶ τὰ φαράγγια ἀμίλητοι. Κεῖ θὰ πρόσμεναν τὸν ἐχθρό. Καὶ δὲ θὰ ἔλεπτε μίτη μιὰ ντουφεκιά, ἀν ὁ ἴδιος δὲν ἔκανε τὴν ἀρχή.

Οἱ πρῶτες τούρκικες βάρκες φτάσανε στὸ γιὰλὸ τοῦ Πόρτο Κάγιο. Μέσα στὴ νύχτα τίποτα δὲν ἀκούγόταν. Σ' ἓνα τόσο δὲ μικρὸ λιμάνι, ὅπου βρῖσκονταν ἀραγμένα δέκα καράβια μὲ τόσες ψυχές, δὲν ἔβγαινε οὔτε μιὰ φωνή. Οἱ Τούρκοι ξεθαρρεύτηκαν καὶ πῆδησαν στὴ στεριά ἀπ' τὶς βάρκες τους. Ἦταν σίγουροι πὼς οἱ κουρσάροι τίποτα δὲν εἶχαν ὑποψιαστῆ. Κι οἱ πρῶτοι περίμεναν καὶ τοὺς ἄλλους ὡς νὰ ἔρθουν καὶ νὰ ξεμπαρκάρουν στὴ στεριά. Ἦ προσταγὴ τοῦ καπουντὰν πασσᾶ, ἦταν ὅλοι μαζί νὰ κάνουν τὸ ρεσάλτο γιὰ νὰ τρομάξουν τοὺς Ἕλληνες.

Δὲν ἄργησαν νὰ συναχτοῦν. Ἐτοιμάζονταν νὰ ξεκινήσουν, ὅταν ἄξαφνα στὴ στεριά ἀκούστηκε μιὰ βροντερὴ φωνή!

— Φωτιά, σύντροφοι!

Καὶ μὲ μιᾶς ἄστραψαν καὶ βρόντησαν ἀπ' ὄλες τὶς μεριὲς τῆς στεριᾶς τὰ ἑλληνικὰ ντουφέκια. Σωρὸς σωριάστηκαν τὰ τούρκικα κουφάρια.

Σάστισαν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν ἀναπάντεχη τούτη ἐπίθεση. Καὶ πρὶν προκάνουν νὰ ἀντισταθοῦν, δευτέρη μπαταριά ἀκούστηκε. Καινούργιοι σκοτωμένοι.

Κι ὕστερα ἀπ' τὴ στεριά μέσα ἀπ' τοὺς κρυψῶνες τους ξεχύθηκαν ὀρμητικὰ καταπάνω τους οἱ Ἕλληνες ποὺ ὡς κείνη τὴ στιγμή ἦταν κρυμμένοι καὶ τοὺς καρτεροῦσαν.

Οί Ἄντρουτσαῖοι μὲ τὰ γιαταγάνια τους κι οἱ Λαμπρινοὶ μὲ τὰ θαλασσινά τους τσεκούρια ἄρχισαν νὰ πετσοκόβουν τοὺς Τούρκους. Πολλοὶ τρέχουν νὰ ξαναμποῦν στὶς βάρκες τους, μὰ τὰ στεριανὰ κανόνια τῶν κουρσάρων τὶς χτυπᾶνε καὶ τὶς βουλιάζουν. Τὰ ἀσκέρια τοῦ Χουσεῖν δὲν ξέρουν τί νὰ ἀποκάνουν. Στὴ στεριά δὲ μποροῦν νὰ βασταχτοῦν ἀπ' τοὺς Ἄντρουτσαῖους καὶ τοὺς Λαμπρινούς, μὰ στὴ θάλασσα οἱ βάρκες τους εἶναι πιὰ ξύλα καὶ βουλιαγμένες ἀπ' τὶς κανονιές. Ἀναγκαστικὰ τότε ἀγωνίζονται, πιάνονται μέση μὲ μέση μὲ τοὺς Ἑλληνας. Μὰ δὲν καταφέρνουν τίποτα. Γεμίζει ἡ στεριά ἀπ' τὰ κουφάρια τους. Τὸ ἴδιο κι ὁ γιालὸς κι ἡ θάλασσα ἀπὸ κείνους ποὺ θέλουν νὰ γλυτώσουν....

Τρεῖς ὄρες βάσταξε τοῦτος ὁ χαλασμός.

Ὁ καπουντὰν πασὰς ποὺ ἀπ' τὴν καπιτάνα του ἀκούει τὴ μάχη στὴ στεριά, θαρρεῖ πὼς οἱ δικοὶ του ἀφανίζονται τοὺς Ἑλληνας κουρσάρους. Μὰ τὰ χάνει, καὶ δὲν πιστεύει στὰ μάτια του, ὅταν, τὴν αὐγὴ, βλέπει νὰ γυρίζουν στὴν ἀρμάδα πίσω μόνο τρεῖς ἀπὸ τὶς βάρκες τους μὲ ἑκατὸ μέσα δικούς του.

— Ποῦ εἶναι, μπρέ, οἱ ἄλλοι; ρωτᾶει πνιγμένος ἀπ' τὸ θυμὸ.

— Τοὺς ἔφαγε ἡ στεριά, πασά μου, ἀποκρίνεται κάποιος ἀπ' τὴ θάρκα μὲ κομμένη ἀπ' τὸν τρόμο φωνή.

— Μπρέ, ἀπὸ τέσσερες χιλιάδες ψυχές, μονάχα ἑκατὸ γυρίσατε πίσω; ρωτᾶει καὶ πάλι, γιατί δὲ μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ νοῦς του τὸ κακὸ καὶ δὲν πιστεύει στὰ αὐτιά του...

— Ἡ καρδιά μας τὸ ξέρει πὼς καταφέραμε καὶ μεῖς. Αὐτοὶ στὴ στεριά, πασά μου, δὲν εἶναι ἄνθρωποι, εἶναι θεριὰ ἄγρια!... Μᾶς πετσοκόψανε ἄξαφνα!... Βούλιαξαν τὶς βάρκες μας... Γέμισε ἡ στεριά, γέμισε ὁ γιालὸς καὶ τὸ πέλαγος ἀπ' τὰ κουφάρια τῶν δικῶν μας.

Δὲ μποροῦσε νὰ ἀκούσῃ ἄλλο ὁ τοῦρκος ναύαρχος. Ἐπιασε τὸ κεφάλι μὲ τὰ δύο του χέρια, καὶ συλλογισμένος γρήγορα - γρήγορα, τράβηξε νὰ κρυφτῆ μέσα στὸ καμαράκι τῆς καπιτάνας του. Καὶ δὲ νιαζόταν γιὰ τὶς τρεῖς χιλιάδες ἐννιακόσες ψυχές τῶν δικῶν του ποὺ χαθῆκανε, ὅσο γιὰ τὸ ντρόπιασμά του στὸ γάλλο πλοίαρχο...

Οἱ Λαμπρινοὶ μὲ τοὺς Ἄντρουτσαῖους καὶ μὲ ἀρχηγὸ τὸν κα-

Τρεῖς ὥρες βάσταξε τοῦτος ὁ χαλασμός.

πετὰν Ἄντροῦτσο κάνανε τοὺς Τούρκους νὰ ἀκριβοπληρώσουν τὸ τσεμπάρκο τους στὸ Πόρτο Κάγιο.

* * *

Ὁ χαλασμός πού πάθανε οἱ Τούρκοι στὴν ἀπόβαση πού θελήσανε νὰ κάνουν, στάθηκε ἀφορμὴ νὰ σκεφτοῦν ἀλλιῶς πιά οἱ ἀρχηγοὶ τους. Τὸ Πόρτο Κάγιο δὲν πατιόταν μὲ τὸ στατιό...

Ὁ Χουσεῖν ὅμως δὲν ὑποχωροῦσε. Εἶχε κατὰ νοῦ ἄλλο τρόπο. Μὰ ὁ πλοίαρχος Βενέλ, πού δὲν ἤξερε παρὰ μονάχα πόλεμο ἀληθινό, εἶδε πὼς τὰ βρῆκε δύσκολα. Τὰ καράβια του ἦταν κατατσκακισμένα ἀπ' τὰ κανόνια τῶν Λαμπρινῶν. Δὲν ἀντέχανε γιὰ καινούργιο πόλεμο. Παράτησε τὸν τούρκο ναύαρχο κι ἔφυγε γιὰ νὰ πάη νὰ ἀράξῃ σὲ λιμάνι καὶ νὰ ἐπισκευάσῃ τὶς ζημιές του...

Κι ἔτσι τώρα ὁ καπουντὰν πασὰς θὰ ἄφηνε κατὰ μέρος τὸν πόλεμο μὲ τὰ καράβια καὶ θὰ ἔψαχνε ἀλλιῶς νὰ πολεμήσῃ τὸ Λάμπρο καὶ τοὺς συντρόφους του. Ἔστειλε μὲ μιᾶς γράμμα στὸ μπέη τῆς Μάνης, στὸ Τζανέτο Γρηγοράκη καὶ τοῦ ζητοῦσε νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸν Κατσώνη, ἀπ' ἀλλιῶς θὰ πλήρωναν ἀκριβὰ οἱ Μανιάτες τὴν ἀνυπακοή τους.

Ὁ Τζανέτος Γρηγοράκης βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση. Ἔστειλε κάποιον παπὰ νὰ φέρῃ τὴν εἶδηση στὸν Κατσώνη καὶ νὰ τοῦ προτείνῃ νὰ φύγῃ.

—Ὁ Χουσεῖν γράφει τοῦ Γρηγοράκη ἢ θὰ μοῦ παραδώσῃ σκοτωμένο ἢ ζωντανὸ τὸν Κατσώνη, ἀπ' ἀλλιῶς τὸ κεφάλι σου. Θὰ τὸ πληρώσουν οἱ Μανιάτες. Γιὰ τοῦτο, καπετάνιε, μ' ἔστειλε δῶ ὁ Γρηγοράκης νὰ πάρῃς μονάχος σου τὴν ἀπόφαση.

Πεσμένος σὲ βαθιὰ συλλογὴ, ἄκουσε ὁ Κατσώνης τὸν παπὰ. Ἐρριξε μιὰ ματιὰ στοὺς γύρω συντρόφους του κι ἀξιωματικούς πού ἄκουαν τὰ ὅσα εἶπε ὁ παπὰς.

—Τὸ βλέπω καὶ γώ, παπὰ μου, πὼς ἄλλο δὲ μπορούμε νὰ βασταχτοῦμε δῶ στὸ Πόρτο Κάγιο. Ξεκινήσαμε ἓνα πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους καὶ τώρα βρήκαμε καὶ τοὺς Φραντσέζους. Σήμερα δυὸ φρεγάτες κι αὔριο ποιός τὸ ξέρει, μπορεῖ κι ὄλος ὁ στόλος τους. Δὲν τὸ πιστεύω, Χριστιανοὶ νὰ μᾶς χτυπήσουν. Ἄφου, λοιπόν, ἔτσι ἦρθαν τὰ πράματα, μᾶς ἀναγκάζουν καὶ μᾶς νὰ σκεφτοῦμε ἀλλιῶς.

— Δὲ θὰ ἦταν σωστὸ νὰ πάθουν οἱ Μανιάτες γιὰ μᾶς, συμπλήρωσε ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος. Κι ὅπως λέει ὁ καπετὰν Λάμπρος, τὸ Χουσεῖν δὲν τὸν λογαριάζουμε, μὰ μὲ τοὺς Φραντσέζους πῶς θὰ τὰ θγάλουμε πέρα;

— Γιὰ τοῦτο, ξακολούθησε ὁ Κατσώνης, θὰ πρέπει νὰ ἀφήσουμε τὰ καράβια μας καὶ νὰ τηράξουμε πῶς θὰ γλυτώσουμε. Ἀπὸ πελάγους εἴμαστε μπλοκαρισμένοι κι εἶναι δύσκολο. Ὅσοι θέλουν ὅμως ἔχουν τὸ λεύτερο ἀπὸ τούτη τὴ στιγμή νὰ φύγουν. Τὸ πιὸ εὐκόλο εἶναι νὰ σκορπίσουμε μέσα στὴ Μάνη. Νὰ κρυφτοῦμε λίγον καιρὸ κι ὕστερα μπαρκάρουμε καὶ φεύγουμε. Οἱ Μαυρομιχαλαῖοι θὰ μᾶς συντράμουν.

— Λόγου μου μὲ τὰ παλληκάρια μου θὰ τραβήξω μέσα τὴ Μάνη καὶ θὰ πάω νὰ ἀνταμώσω τὸν καπετὰν Ζαχαριά, εἶπε ὁ Ἀντροῦτσος.

— Γὰ μὲ ὅσους θέλουν νὰ μὲ ἀκολουθήσουν θὰ τραβήξω γιὰ τοὺς Μαυρομιχαλαίους, μίλησε ὁ Πατεράκης.

— Οἱ συντρόφοι μας εἶναι λεύτεροι νὰ πάρουν ὅ,τι θέλουν ἀπ' τὰ καράβια μας. Μόνο ἓνα θέλω ἀπ' τοὺς καπεταναίους. Νὰ κατεβάσετε τὴ σημαία μου ἀπ' τὰ ἄλμπουργά σας καὶ νὰ τὴν κάψετε. Ὡς ἐδῶ ἦταν ὁ ἀγώνας μας... Ποιὸς τὸ ξέρει! Μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ θελήσῃ ἀργότερα νὰ τὸν ξακολουθήσουμε... Κι ἂν δὲν εἶναι γραφτὸ γιὰ μᾶς, μπορεῖ τὰ παιδιὰ μας...

Μὲ τρεμάμενη φωνὴ ὁ Κατσώνης, εἶπε τὶς τελευταῖες του φράσεις. Συγκίνηση εἶχε ἀπλωθῆ στυς συναγμένους κι ἀπ' τὰ μάτια τῶν πιὸ πολλῶν τρέχανε δάκρυα.

* Ἀρχίζαν νὰ σκορπιζοῦν οἱ πιὸ πολλοὶ καὶ τραβοῦσαν γιὰ τὰ καράβια τους.

Ὁ Πατεράκης ζύγωσε τὸν Κατσώνη. Τὸν κοίταξε μὲ θλιμμένο ὕφος καὶ τοῦ λέει:

— Θυμᾶσαι, καπετάνιε, τί σοῦ εἶπα ὕστερα ἀπ' τὸ χαλασμὸ ποὺ πάθαμε στὸ Καβοντόρο;.. Κεῖνος ἦταν ἓνας σίφουνας, ἐνῶ ὑπάρχουν καὶ μπουρίνια...

— Εἶχες δίκιο, Πατεράκη, τότε. Νὰ τώρα ποὺ μᾶς ἔτυχε τὸ μπουρίνι... Καὶ δὲ μᾶς βρῆκε τὸ μπουρίνι στὸ πέλαγος, μά... μέσα στὸ ἀραξοβόλι μας!..

— Μὴ τὰ συλλογιόσαστε τώρα αὐτά, τοὺς σταμάτησε ὁ Ἄντροῦτσος. Ἔτσι εἶναι ἡ μοῖρα τῶν Γραικῶν... Κάθε τόσο τοὺς βρῖσκει κι ἓνα μπουρίνι, ὅπως τὸ λέτε λόγου σας οἱ θαλασσινοί, καὶ θύελλα ὅπως τὸ λέμε μεῖς οἱ στεριανοί... Μὰ περνάει καὶ λησμονιέται μὲ τὸν καιρό... Κι ὕστερα, ξαναρχίζουν... Ὡσπου κάποια μέρα τὸ μπουρίνι αὐτό, ἢ θύελλα, θὰ ξεσπάσῃ μὰ ὄχι γιὰ τοὺς Γραικούς!.. Θὰ εἶναι γιὰ τοὺς Τούρκους. Θὰ τοὺς σαρώσῃ ὁ δυνατὸς ἀγέρας ἀπ' τὸν τόπο μας καὶ θὰ πάῃ νὰ τοὺς πετάξῃ, πέρα στὴν Κόκκινη Μηλιά!..

— Πολὺ σωστὰ τὰ λέει ὁ καπετὰν Ἄντροῦτσος, μίλησε ὁ λοστρόμος τοῦ Κατσώνη, ὁ καπετὰν Βαγγέλης, καὶ μὲ χρόνια στὸ λεύτερο πιά ἔθνος μας, τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ ξαγγόνια μας θὰ μᾶς μνημονεύουν καὶ θὰ ἱστορᾶνε τὰ παθήματά μας...

* * *

Ἡ νύχτα βρῆκε τὸ λιμάνι τοῦ Πόρτο Κάγιο καὶ τὴ στεριά σ' ἀναταραχῇ. Οἱ Ἄντρουτσαῖοι κι οἱ Λαμπρινοὶ ἐτοιμάζονταν νὰ ἀφήσουν τούτῃ τὴν ἄκρῃ τῆς στεριᾶς καὶ νὰ τραβήξουν κατὰ μέσα τὴ Μάνη. Οἱ Λαμπρινοὶ παίρνουν τὰ πράματά τους ἀπ' τὰ καράβια καὶ τὰ βγάζουν στὴ στεριά. Καὶ σύμφωνα μὲ τὸ λεύτερο πού τοὺς ἔδωσε ὁ καπετάνιος τους, καθένας παίρνει ὅ,τι θέλει ἀπ' τὰ καράβια τους.

Βαριὰ σύγνεφα ἄρχιζαν νὰ σκεπάζουν τὸν οὐρανὸ κι οὔτε ἓνα ἀστέρι δὲν κατάφερνε νὰ ξεπροβάλλῃ. Καλοκαιριὰτικὴ νύχτα κι ἔμοιαζε μὲ χειμωνιάτικη.

Σοροκάδα ξέσπασε στὴ θάλασσα κι ὁ ἀγέρας λυσομανοῦσε. Ἡ ἀρμάδα μόλις κατάφερνε νὰ βασταχτῆ στὸ πέλαγος καὶ νὰ κρατήσῃ τὸ μπλόκο τοῦ Πόρτο Κάγιο.

Οἱ Λαμπρινοὶ ἄρχισαν κιόλας νὰ φεύγουν. Τὸ ἴδιο κι οἱ Ἄντρουτσαῖοι.

Ὁ Κατσώνης μὲ τὸν Ἄντροῦτσο ἀγκαλιάζονται καὶ φιλιοῦνται.

— Καλὴ πατρίδα, τοῦ λέει μὲ συγκίνηση ὁ Λάμπρος.

— Ἀμήν, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ πρωτοκλέφτης, κι ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ξανασιμῶμε σύντομα. Σὺ, ἀπὸ ποῦ θὰ πᾶς;

—'Απὸ ποῦ ἄλλοῦ; 'Απ' τὸ πέλαγος. Καθένας ὅπου εἶναι μαθημένος. Σὺ, στεριανός, τραβᾷς γιὰ τὴ στεριά καὶ γὰ θάλασσινὸς κατὰ τὸ πέλαγος.

— Κι ἀψηφᾷς τὴν ἀρμάδα πὺ ἔχει στήσει μπλόκο;

—'Ἐχω τὶς ἐλπίδες μου στὴν Παναγιά. Φύγε, πρὶν πιάση βροχή, ὅπως δείχνει βουρκωμένος ὁ καιρός.

Κι ὁ πολέμαρχος μὲ τὸ θαλασσομάχο χωρίζονται.

Κοντὰ στὸν 'Αντροῦτσο φεύγουν καὶ κάμποσοι καπεταναῖοι. 'Ο Πατεράκης κι ἄλλοι.

'Ο Κατσώνης ἐτοιμάζει μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ γρήγορες μπομπάρδες (κανονιοφόρους) πὺ ἔχει.

—'Ισμαήλ, θὰ πᾶς μὲ τοὺς ἄλλους;

— Τί λόγος εἶναι αὐτός, ἀφέντη καπετάνιο; Κοντὰ σου θὰ 'ρθῶ ὅπου κι ἂν πᾶς, τοῦ ἀπαντάει ὁ ἀράπης.

— Μπορεῖ ὅμως νὰ χαθοῦμε ἀπ' τὸ πέλαγος, 'Ισμαήλ.

— Κοντὰ σου θὰ 'ρθῶ κι ἄς χαθῶ, τοῦ ἀποκρίνεται ἀποφασιστικὰ ὁ ἀράπης.

— Καὶ γὼ θὰ 'ρθῶ μὲ τὴν ἀφεντιά σου, καπετάνιε, ἀκούγεται μιὰ ἄλλη φωνή.

Εἶναι ὁ ἀξιωματικός, ὁ Κωνσταντῆς Ζέρβος.

'Ο Λάμπρος μὲ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ, τοῦ λέει τὸ ναί.

Εἶναι ὅλα ἐτοιμα στὴ μπομπάρδα. Μέσα βρῖσκονται καμιὰ δεκαριὰ ψυχές ἀκόμα πὺ θὰ ἀκολουθήσουν τὸν Κατσώνη. Αὐτὸς ὅμως ἀκόμα δὲ φαίνεται νὰ ἔρχεται.

Τὰ σύγνεφα ὅσο πᾶνε καὶ χαμηλώνουν καὶ δείχνουν πὼς σύντομα θὰ ξεσπάσουν σὲ βροχή. Θέλει μιὰ ὥρα ἀκόμα γιὰ νὰ γίνη μεσάνυχτα.

Νά, ὁ Κατσώνης φαίνεται νὰ ζυγώνει τὴ μπομπάρδα. Κάτω ἀπ' τὴ μασχάλη του κρατᾷ κάτι διπλωμένο μὲ ἄσπρο πανί. Εἶναι ἢ σημαία μὲ τὸ χρυσὸ σταυρὸ καὶ μέσα τυλιγμένα τὰ δυὸ εἰκονίσματα, τοῦ "Αη - Νικόλα καὶ τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ. Τὸν ἀκολουθαίει ὁ ἀράπης 'Ισμαήλ. Κρατᾷ στὰ χέρια του κι αὐτὸς μερικὰ πράγματα διπλωμένα μὲ πολύχρωμο ὕφασμα. Εἶναι ἢ σημαία τοῦ Κατσώνη καὶ μέσα τυλιγμένα τὸ κανοκυάλι, τὸ κοντάρι του, τὸ τσεκούρι καὶ τὸ τρομπόνι του.

Μπαίνουν στὴ μπομπάρδα.

— Αὐτὸς θὰ μᾶς γλυτώσῃ, λέει στοὺς συντρόφους του ὁ καπετάνιος καὶ δείχνει τὸ μικρὸ ξύλινο σταυρὸ ποὺ κρεμιέται στὸ στήθος του. Κινᾶτε νὰ φύγουμε.

Σηκώνουν τὰ πανιὰ στὰ ξάρτια. Ἄστραλόβροντα ἀναταράζουν τὴ γαλήνη τῆς νύχτας. Οἱ πρῶτες χοντρὲς σταγόνες τῆς βροχῆς ἄρχισαν κιόλας νὰ πέφτουν. Κάνουν τὸ σταυρὸ τους κι ἡ μπομπάρδα φεύγει ἀφήνοντας πίσω τὸ λιμάνι τοῦ Πόρτο Κάγιο.

Τὸ ἀγριοκαίρι ἔχει ξεσπάσει γιὰ καλὰ. Ἄστροπελέκια πέφτουν γύρω στὰ βουνὰ κάθε τόσο. Τὰ σύγνεφα ξεχύθηκαν σὲ μιὰ ἄγρια νεροποντὴ. Τὰ κύματα ταρακουνᾶνε τὸ μικρὸ καράβι τῆς μπομπάρδας. Μὰ καθισμένος ὁ ἴδιος ὁ Κατσώνης στὸ τιμόνι, καταφέρει ὄλο καὶ νὰ φεύγῃ, μὲ πρῖμο τὸν καιρό.

Ζυγώνουν τὰ πρῶτα καράβια τῆς ἀρμάδας. Τὰ προσπερνᾶνε χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς δῇ.

— Οἱ Τοῦρκοι φοβοῦνται τὶς ἀστραπές, τὴ βροχὴ καὶ τὸ σκοτάδι, εἶπε χωρατεύοντας ὁ Λάμπρος.

— Ὅλοι ἔχουμε φόβο, καπετάνιε, μονάχα ὁ Ἰσμαήλ δὲν ἔχει, γιατί, ὅπως εἶναι μαῦρος, πῶς νὰ τὸν ξεχωρίσουν μέσα στὸ σκοτάδι; συμπλήρωσε ὁ Ζέρβος.

Μὲ τὰ χωρατὰ σιγογελᾶνε ὄλοι τους, γιὰ νὰ μὴν ἀκουστοῦν ἀπ' τοὺς Τοῦρκους.

Ἡ μπομπάρδα ὄλο πρὸς τὰ δεξιὰ περνοδιαβαίνει ἀνάμεσα στὰ ντελίνια καὶ τὶς φρεγάτες τῆς ἀρμάδας, χωρὶς κανεὶς νὰ τὴ νιώσῃ.

— Ἡ Παναγιὰ ἔβαλε τὸ χέρι της κι ὁ Πατροκοσμᾶς μᾶς βοηθάει νὰ γλυτώσουμε, λέει ὁ Κατσώνης καὶ σταυροκοπιέται.

Ἡ βροχὴ καὶ τὰ κύματα τοὺς ἔχουν κάνει ὄλους μούσκεμα, μὰ κανεὶς τοὺς δὲν τὸ συλλογιέται. Ἄλλο αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν ἔχουν κατὰ νοῦ παρὰ πῶς νὰ γλυτώσουν. Καὶ ἡ στιγμή αὐτὴ δὲν ἀργεῖ νὰ ῥθῃ.

Ἡ μπομπάρδα ξεπερνᾶει καὶ τὸ τελευταῖο ντελίνι τῆς ἀρμάδας. Σὲ λίγο ὅσο φεύγει αὐτὴ, τόσο ξεμακραίνουν πίσω της τὰ φῶτα ἀπ' τὰ τούρκικα καράβια.

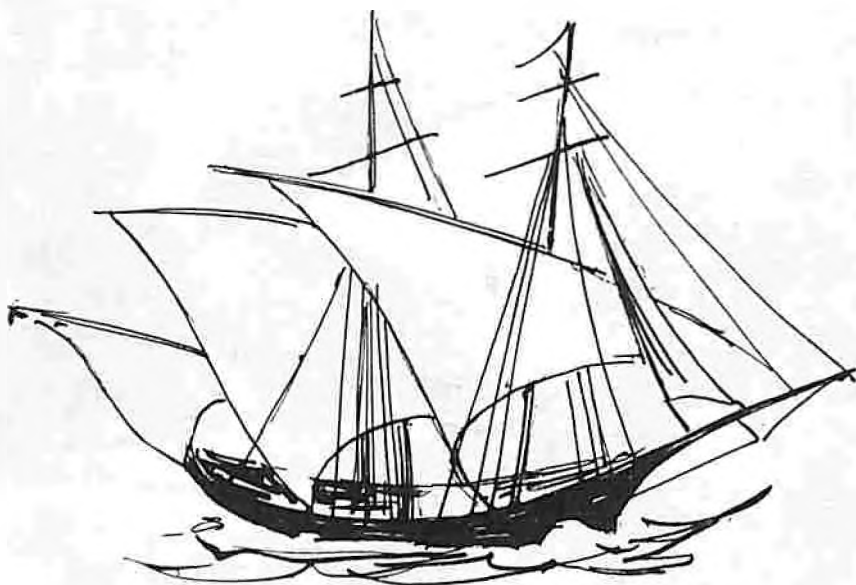
— Ἄν εἶχαμε μαζί μας τὸ λοστρόμο, τὸν καπετὰν Βαγγέλη, σίγουρα τώρα θὰ ἄρχιζε μὲ τὴ μπουρού του νὰ κοροϊδεύῃ τοὺς

Προσπερνούσε τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας.
181

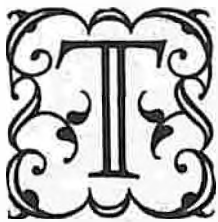
Τούρκους πού τούς ξεγελάσαμε έτσι και τούς ξεφύγαμε!.. λέει ο Λάμπρος.

Μακριά τώρα, χωρίς τὸ φόβο τῆς ἀρμάδας, μέσα στὸ σκοτάδι καὶ τὴ νεροποντὴ ἢ καρίνα τῆς μπομπάρδας τοῦ Κατσώνη σκίζει τὸ ἀγριεμένο πέλαγος τοῦ Ἴονίου κι ἀρμενίζει ξένιαστη καὶ λεύτερη.

ΛΑΒΩΜΕΝΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΪΤΟΣ

ρεῖς μέρες ἀκόμα κράτησε ὁ Χουσεῖν μὲ τὴν ἀρμάδα του μπλοκαρισμένο τὸ λιμάνι τοῦ Πόρτο Κάγιο. Ὅστερα ἀπ' τὶς ζημιές πού πάθανε τὰ καράβια του καὶ τὸ χαμὸ σὲ ψυχές, ἀποτραβήχτηκε στὰ ἀνοιχτὰ τῆς θάλασσας καὶ στεκόταν ἐκεῖ χωρὶς νὰ ρίξη μιὰ κανονιά. Περίμενε τὸ Τζανέτο Γρηγοράκη νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸν Κατσώνη μὲ τοὺς συντρόφους του. Μὰ γελάστηκε...

Γιατί, σὰν ἔφτασε ὁ Γρηγοράκης μὲ κάμποσους ἀρματωμένους στὸ Πόρτο Κάγιο, τὸ βρῆκε ἄδειο ἀπὸ τοὺς Λαμπρινοὺς καὶ τοὺς Ἄντρουτσαίους. Ἔρημα ἦταν κι αὐτὰ τὰ καράβια. Ψυχὴ δὲν ὑπῆρχε μέσα. Μὰ οὔτε καὶ τίποτ' ἄλλο. Μονάχα ξύλα ἀπόμειναν. Γιατὶ ἀπ' τὰ γύρω χωριὰ τοῦ Πόρτο Κάγιο, σὰν μάθανε πὼς φύγανε οἱ Λαμπρινοὶ καὶ παρατήσανε τὰ καράβια τους, ξεχύθηκαν οἱ Μανιάτες καὶ τὰ κούρσεψαν. Καλὰ πού κάνανε! Ἐέρανε πὼς σὲ λίγο τὰ καράβια αὐτὰ θὰ πέφτανε στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Γιατὶ νὰ τὰ πάρουν κείνοι καὶ νὰ μὴν τὰ ἀρπάξουν αὐτοί!..

Ὁ Τζανέτος Γρηγοράκης δὲ νιαζόταν γι' αὐτό, ὅσο πού ὁ Κατσώνης τὸ εἶχε σκάσει. Πὼς θὰ τὰ ἔβγαζε πέρα μὲ τὸ Χουσεῖν; Μὰ τί νὰ ἔκανε; Μπῆκε σὲ μιὰ βάρκα καὶ πῆγε νὰ τὸν ἀνταμώσῃ στὴν

καπιτάνα του. Προσκύνησε με σεβασμό τὸν καπουντὰν πασὰ καὶ τοῦ λέει:

— Γιατί, πασά μου, στέχεις με τὴν ἀρμάδα σου στ' ἀνοιχτὰ καὶ δὲ μπαίνεις στὸ λιμάνι;

— Καὶ τὸν κουρσάρο τὸ Λάμπρο, δὲν τὸν συλλογιέσαι, μπρὲ μπέη, πὸς μοῦ ἀφάνισε τόσες ψυχές; Γιὰ τοῦτο ἀποτραβήχτηκα δῶ καὶ καρτεράω...

— Τὸ Πόρτο Κάγιο εἶναι ἔρημο ἀπ' τοὺς Λαμπρινούς καὶ τὸν Κατσώνη. Μονάχα τὰ καράβια τους ἀπόμειναν.

— Καὶ τὸ Λάμπρο τί τὸν ἔκανες, μπρὲ Γρηγοράκη; ρώτησε ἄγρια ὁ Χουσεῖν.

Σήκωσε τοὺς ὤμους ὁ Μανιάτης κι ἀποκρίθηκε δειλιασμένα:

— Σὰν ἔφτασα κεῖ τὸν ἀποζήτησα, μὰ πουθενὰ δὲν τὸν βρῆκα.

Ἄγριος ξέσπασε ὁ θυμὸς τώρα τοῦ Χουσεῖν. Πετάχτηκε ὀλόρθος κι ἀρπάζοντας ἀπ' τὸ λαιμὸ τὸ Γρηγοράκη ἄρχισε νὰ ξεφωνίζη:

— Μπρὲ ραγιά, δὲ σοῦ τὸ παράγγειλα; Ἡ τὸ Λάμπρο ἦ τὸ κεφάλι σου. Θὰ σὲ κρεμάσω τώρα δὰ στὸ ἄλμπουρο τῆς καπιτάνας μου. Γιατί, μπρὲ, ἄφησες κι ἔφυγε ὁ κουρσάρος;

Ρίχτηκαν στὴ μέση μερικοὶ μπέηδες κι ἀγάδες κι ἀποτραβήξαν τὸν πασά, ἀπ' ἀλλιῶς θὰ τὸν ἔπνιγε μὲ τὰ χέρια του τὸ Γρηγοράκη.

Ὁ Ἕλληνας δὲν τὰ ἔχασε ἀπ' τὴν ἐπίθεση τοῦ πασᾶ. Ἦρμα τοῦ μίλησε:

— Ἄδικα, πασά μου, τὰ βάζεις μὲ μένα. Ρώτησέ με νὰ σοῦ ἀποκριθῶ ἀπὸ ποῦ ἔφυγε ὁ Κατσώνης. Ἄν ἦταν ἀπ' τὴ στεριά, τότε θὰ ἦμουνα ὑπόλογος. Μὰ δὲν ἔφυγε ἀπ' τὴ στεριά. Ἀπ' τὴ θάλασσα ἔφυγε, πασά μου, μὲ μιὰ φελούκα (μικρὴ βάρκα). Πῶς νὰ τὸν πιάσω; Ἡ ἀφεντιά σου μὲ τόσα καράβια ἔπρεπε νὰ τὸν ἐμποδίσης.

Ντροπιάστηκε ὁ Χουσεῖν μὲ τὶς τελευταῖες φράσεις τοῦ Ἕλληνα. Ἐσκυψε τὸ κεφάλι, χωρὶς νὰ τοῦ δώσῃ ἀπόκριση, μὰ μονολόγησε:

— Τὸ ραγιά, μοῦ ξέφυγε!..

Γύρισε ὕστερα κατὰ τοὺς γύρω μπέηδες κι ἀγάδες πὸς τὸν παρακολουθοῦσαν φοβισμένοι, γιατί ξέρανε τί θὰ ἀκούγανε.

— Καὶ τὸ Λάμπρο τί τὸν ἔκανες, Γρηγοράκη; ρώτησε ἄγρια ὁ Χουσεῖν.

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

— Φτοῦ σας, ἀχμάκηδες (νοθηροί), ἔφτυνε καταπάνω τους ὁ πασάς. Φτοῦ σας, ἀχαίρευτοι (ἀνεπρόκοποι). Μ' ὀλάκερα ντελίνια καὶ μὲ φρεγάτες, μὲ κοτζὰμ ἀρμάδα νὰ βαστᾶτε μπλοκαρισμένο τὸ λιμάνι τοῦ Πόρτο Κάγιο, κι ὁ Λάμπρος νὰ σᾶς ξεφύγη μὲ μιὰ φελούκα! Τί θὰ ἀποκριθῶ, μπρέ, στὸ σουλτάνο, σὰ θὰ μὲ ρωτήση; Χαθῆτε ἀπὸ μπροστά μου νὰ μὴ σᾶς βλέπω...

Ἀποτραβήχτηκαν οἱ Τοῦρκοι κι ὁ Χουσεῖν μὲ τὸ Γρηγοράκη μπῆκαν στὴν σκαμπαβιά τῆς καπιτάνας καὶ τράβηξαν γιὰ τὸ λιμάνι. Πρὶν ξεμπαρκάρουν στὸ Πόρτο Κάγιο, ζύγωσε κι ἡ ἀρμάδα.

Ὁ Χουσεῖν πρόσταξε νὰ δέσουν τὰ καράβια τοῦ Λάμπρου πίσω ἀπ' τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας καὶ σαλπάρησε γιὰ τὴν Πόλη.

Πρὶν μπῆ μέσα στὰ Δαρδανέλλια, στὸν Κεράτιο κόλπο, πρόσταξε καὶ κρέμασαν ἀπ' τὰ ἄλμπουρα τῆς καπιτάνας του τὸ Μῆτρο Καρακατσάνη κι ἄλλους τέσσερις ἀξιωματικούς Λαμπρινούς ποὺ εἶχε αἰχμάλωτους.

Ἔτσι «νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος» ὁ καπουντὰν πασάς Χουσεῖν ἔφτασε στὴν Πόλη, σέρνοντας πίσω τὰ ἄδεια ἑλληνικὰ καράβια.

Σὰν ξεμπαρκάρανε, βγάλανε ἀπ' τ' ἀμπάρια στὴ στεριά κι ὄλους τοὺς αἰχμαλώτους Λαμπρινούς ἀπ' τὸ πλήρωμα τοῦ Καρακατσάνη ποὺ πιάσανε στὴν Ἰδρα. Τοὺς σύρανε στὰ σταυροδρόμια τῆς Πόλης καὶ τοὺς σκότωσαν, γιὰ νὰ δοῦν οἱ Τοῦρκοι πόσο γενναῖος ἦταν ὁ ἀρχιναύαρχός τους καὶ τί ἄξιζε!..

* * *

Εἶχε ἀλαργέψει κάμποσο, ἴσα μὲ δεκαπέντε μίλια ἢ μπομπάρδα τοῦ Κατσώνη ἀπ' τὴν ἀρμάδα, ὅταν τὰ χαράματα βρέθηκε στὸ δρόμο τους ἓνα καίκι τούρικο. Δὲ χάνει καιρὸ ὁ Κατσώνης, ρίχνεται καταπάνω του. Τοῦ ἀρπάζει ὅλα τὰ τρόφιμα ποὺ εἶχε καὶ τὸ ἀφήνει νὰ φύγη. Κι αὐτὸς ξακολούθησε τὸ δρόμο του.

Φτάνει στὸ Τσιρίγο καὶ ξεμπαρκάρει. Δὲ μένει δῶ ὅμως γιὰ πολὺ. Θέλει νὰ φτάση μιὰ ὥρα ἀρχήτερα στὴν Ἰθάκη ὅπου ἔμενε ἡ οἰκογένειά του. Ἡ γυναίκα του μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ τους. Τὸ Λυκοῦργο, ἴσα μὲ ἐνάμιση χρονῶν καὶ τὴ Γαρυφαλιὰ ἔξι μηνῶν. Μὲ τὴ μπομπάρδα καὶ τοὺς συντρόφους του φτάνει στὴν Ἰθάκη.

Τούτη τὴ φορὰ ὁμως δὲ βρῆκε τὴ φιλοξενία στὸ νησί, ὅπως ἄλλοτε.

— Φύγε ἀμέσως, Λάμπρο, τοῦ λέει ἡ γυναίκα του, φύγε, γιατί περιμένουν ἐδῶ νὰ σὲ πιάσουν. Λένε πὼς θὰ σὲ παραδώσουν οἱ Βενετσιάνοι στοὺς Τούρκους.

— Νιάζεσαι μένα, Μαρουλιώ, καὶ δὲ συλλογίζεσαι ἐσένα καὶ τὰ δυὸ βλαστάρια μας. Τί θὰ ἀπογίνετε, σύ, ὁ Λυκοῦργος μας καὶ ἡ Γαρυφαλιά μας;

— Μεῖς ὅπου καὶ νὰ πᾶς θὰ ἔρθοῦμε νὰ σὲ βροῦμε... Ὑστερα, τί θὰ μᾶς κάνουν; Μιὰ γυναίκα μὲ δυὸ παιδιὰ τὸ ἓνα μόλις περπατάει καὶ τὸ ἄλλο στὴν ἀγκαλιά. Φύγε, Λάμπρο, μὴ μένης ἐδῶ ἄλλο.

Ἀναγκάστηκε ὁ Κατσώνης νὰ φύγη καὶ νὰ φτάσῃ στὴν Πάργα. Φεύγοντας ὁμως μάθανε οἱ Βενετσιάνοι τὸν ἐρχομὸ του στὸ νησί καὶ γιὰ ἐκδίκηση πιάσανε τὴν οἰκογένειά του. Πήραν τὴ γυναίκα του καὶ τὰ δυὸ του παιδιὰ καὶ τοὺς ρίξανε στὴ φυλακὴ, μέσα στὸ φρούριο τῆς Κέρκυρας.

Μὲ ἐνέργειές του ὁμως ὁ Κατσώνης κατάφερε σύντομα νὰ συναντηθοῦν στὴν Τεργέστη. Αὐτὸς ἔφυγε ἀπ' τὴν Πάργα, ἔφτασε στὸ Φιοῦμε καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Τεργέστη, πού βρῆκε τὴ Μαρουλιώ μὲ τὰ παιδιὰ του νὰ τὸν περιμένουν.

Ἐμεινε γιὰ λίγον καιρὸ στὴν Τεργέστη, ὅπου τὸν φιλοξένησαν οἱ Ἕλληνας. Οὔτε κεῖ ὁμως μποροῦσε νὰ μείνῃ γιὰ πολὺ.

— Μόνο στὴ Ρωσία θὰ εἶμαι ἀσφαλισμένος. Ἐκεῖ θὰ πάω.

— Κι ἂν σὲ χρειαστοῦν οἱ πατριῶτες σου; Γιατί νὰ πᾶς τόσο μακριά; τοῦ εἶπε κάποιος Ἕλληνας.

— Ὅσο μακριὰ καὶ ἂν πάω, ὅταν ἔρθῃ ἡ εὐλογημένη ὥρα ποὺ θὰ μὲ χρειαστῇ ἡ πατρίδα μου, τότε πούλι θὰ γίνω νὰ πετάξω καὶ νὰ ξαναβρεθῶ στὶς ἀγαπημένες μου θάλασσες.

Ἔτσι κάποια μέρα πῆρε τὴν οἰκογένειά του καὶ τράβηξε γιὰ τὴ Ρωσία. Ἀπ' τοὺς Λαμπρινοὺς δὲν τὸν ἀκολούθησαν παρὰ μονάχα ὁ Ἰσμαὴλ ὁ ἀράπης του. Συνεννοήθηκε μὲ τοὺς συντρόφους του νὰ τὸν συναντήσουν ἀργότερα, ἀφοῦ πῆγαινε πρῶτος αὐτός.

Φτάνοντας στὴ Ρωσία πῆγε καὶ ἐγκαταστάθηκε στὸ Καρασόι τῆς Κριμαίας.

Ἐκεῖ φτάσανε καὶ πολλοὶ ἀπ' τοὺς παλιοὺς συντρόφους του. Ὅλοι ὑποφέραν οἰκονομικὰ καὶ μ' ὄλο πού καὶ στὸ Λάμπρο δὲν περίσσευαν, τοὺς βοηθοῦσε. Ἔτσι πέρασε λίγος καιρὸς. Ἡ οἰκονομικὴ στενοχώρια ὁμῶς τὸν ἔκανε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ παρουσιαστῇ στὴν τσαρίνα. Ὅσοτερ' ἀπ' τὸ ξεγέλασμα πού τοῦ ἔκανε παρατώντας τον στὴ μέση δὲν ἤθελε νὰ τῆ δῆ. Δὲ γινόταν ὁμῶς ἀλλιῶς. Κι οἱ συντρόφοι του κάθε τόσο τὸν παρακινοῦσαν νὰ πάη νὰ τῆ δῆ. Ὡσπου στὸ τέλος ὑποχώρησε. Πῆγε στὴν Πετρούπολη καὶ παρουσιάστηκε στὴν Κατερίνη. Κι ὁ ἴδιος δὲν πίστευε πὼς θὰ τοῦ φερνόταν τόσο καλά. Νόμιζε πὼς ἡ τσαρίνα θὰ τοῦ κρατοῦσε κάκια γιὰ τὴ συμπεριφορὰ του. Μὰ τὸ εἶχε πιά ξεχάσει.

— Ἄν δὲ μοῦ λέγανε πὼς εἶσαι σύ, δὲ θὰ σὲ γνώριζα, τοῦ εἶπε ἡ Κατερίνη, ἀντικρύζοντάς τον. Πόσο ἄλλαξες ἀπὸ τότε πού σὲ εἶδα πρὶν ἀπὸ χρόνια. Ἡ θάλασσα κι οἱ δοξασμένες σου θαλασσομαχίες σὲ κάνανε ἓνα σωστὸ θαλασσόλυκο, ἓνα θαλασσαῖτό!

Ὁ Κατσώνης μὲ σκυφτὸ κεφάλι ἀποκρίθηκε σιγανά:

— Ἐνας λαβωμένος θαλασσαῖτός.

Ἡ τσαρίνα δὲν ἔδωσε καμιὰ σημασία στὴν ἀπάντησή του καὶ ξακολούθησε:

— Εἶσαι ἓνας φλογερός Ἕλληνας πού θέλησες νὰ λευτερώσης τὴν πατρίδα σου. Καὶ δικαιολογημένα, Ἰππότη Κατσώνη, θὰ τὰ ἔχης μαζί μου πού ἀναγκάστηκα νὰ σὲ ἐγκαταλείψω. Μά, καλέ μου φίλε, δὲ γινόταν ἀλλιῶς. Ἐπρεπε νὰ σταματήσω. Αὐτὸ μοῦ ἐπέβαλλαν τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας μου...

Ὁ Κατσώνης κούνησε μὲ θλίψη τὸ κεφάλι του καὶ μίλησε:

— Τρισένδοξη Αὐγούστα, εἶναι ἀλήθεια πὼς ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες βασίσαμε πολλὰς ἐλπίδες στὴ Μεγαλειότητά σου... Πιστέψαμε ὅλοι μας πὼς ἔφτασε ἡ στιγμή γιὰ τὸ ποθούμενο... Μὰ γελαστήκαμε, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ...

Ἡ τσαρίνα ἔπαιζε μηχανικὰ μὲ τὴν πέννα της καὶ τὸν ἄκουγε συλλογισμένη. Τοῦ χαμογέλασε καὶ τοῦ λέει:

— Ἰππότη Κατσώνη, δὲν ἦρθε ἀκόμα τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου γιὰ τὴν πατρίδα σου... Κάποια μέρα θὰ ἐλευθερωθῆ, μὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ ζῶ, νὰ δῶ καὶ γὼ αὐτὸ πού τόσο ἐπιθυμῶ, κι ἂν θὰ ζῆς καὶ

Πήγε στην Πετρούπολη και παρουσιάστηκε στην Κατερίνη.
189

σὺ γιὰ νὰ χαρῆς τὴ λευτεριά, τῆς πατρίδας σου. Ἴσως περάσουν ἀκόμα μερικὰ χρόνια... ἀλλὰ θὰ γίνῃ.

Τὰ τελευταῖα τῆς λόγια τὰ εἶπε μὲ τόση βεβαιότητα ποὺ κάνανε τὴ μορφὴ τοῦ Λάμπρου νὰ ἀναγαλλιᾶσθαι ἀπὸ χαρὰ. Ὅστερα ἡ τσαρίνα πῆρε τὸ ξερὸ κι αὐστηρὸ ὕφος τῆς καὶ ξακολούθησε:

— Γιὰ τίς ὑπηρεσίες ποὺ πρόσφερες στὴ Ρωσία, Ἰππότη Κατσώνη, θέλω νὰ σὲ ἀνταμείψω. Τὸ παράσημο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ποὺ σοῦ ἔδωσα κι ὁ βαθμὸς τοῦ Ἰππότη συνοδεύονται καὶ μὲ γενναία οἰκονομικὴ ἀμοιβή. Αὐτὴ σοῦ τὴ χρωστάω κι ἤρθε ἡ ὥρα σήμερα νὰ σοῦ τὴν ξεπληρώσω. Σοῦ χαρίζω ἓνα τεράστιο κτῆμα ποὺ βρίσκεται στὰ νότια ἀκρογιάλια τῆς Κριμαίας, πέντε χιλιόμετρα μακριὰ ἀπ' τὴν πόλιν τῆς Γιάλιας. Εἶναι μιὰ πάρα πολὺ μεγάλη ἔκταση μ' ἓνα πύργο μέσα. Ἀπὸ κεῖ θὰ ἀντικρῦξῃς καθημερινὰ τὸ πέλαγος, στὴ Μαύρη Θάλασσα (Εὐξείνιο Πόντο).

— Εὐχαριστῶ, τρισένδοξη Αὐγούστα, γιὰ τὴ μεγαλοφυχία σου, ψιθύρισε ὁ Λάμπρος μὲ συγκίνηση.

Θέλησε κάτι νὰ πῆ ἀκόμα, μὰ διστακτικὸς σταμάτησε. Τὸ κατάλαβε ἡ τσαρίνα. Τοῦ ἔδωσε θάρρος λέγοντάς του:

— Μὴ διστάζῃς, λέγε κάτι ἔχεις νὰ πῆς ἀκόμα.

Ξεθαρρεύτηκε τότε αὐτός:

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη... Θέλω νὰ ὑποβάλω μιὰ παράκληση. Τὸ κτῆμα ποὺ μοῦ χαρίζεις, δὲν ἔχει ὄνομα. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς, τρισένδοξη Αὐγούστα, νὰ τὸ βαφτίσω μὲ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδας μου. Νὰ τοῦ δώσω τὸ ὄνομα Λεβάδεια.

Χαμογέλασε ἡ τσαρίνα καὶ κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι τῆς κι εἶπε:

— Θὰ δώσω διαταγὴ νὰ ἐτοιμάσουν τὸ διάταγμα τῆς δωρεᾶς μου, βάζοντας τὸ ὄνομα ποὺ ἐπιθυμεῖς...

* * *

Μέσα σὲ μιὰ βδομάδα ὁ Λάμπρος μὲ τὴν οἰκογένειά του ἔφυγε ἀπ' τὸ Καράσοϊ, κι ἀποτραβήχτηκε στὸ κτῆμα ποὺ τοῦ χάρισε ἡ τσαρίνα κι εἶχε πιά τὸ ὄνομα Λεβάδεια.

Ἦταν μιὰ μαγευτικὴ τοποθεσία. Μπροστὰ ἀπλωνόταν ἡ σχεδὸν πάντα ἀγριεμένη Μαύρη Θάλασσα. Ἐνας πύργος στὴν ἀκρο-

θαλασσιά και πίσω μιὰ τεράστια ἔκταση δεντροφυτεμένη. Κοντὰ ἦταν κι οἱ θεραπευτικὲς πηγές τοῦ Μαγκανέρο.

Ὁ πύργος ἦταν ἓνα μικρὸ παλάτι, μὲ μπόλικα δωμάτια. Ὁ Λάμπρος διάλεξε ἓνα δωμάτιο μεγάλο πὸν εἶχε ἐξώστη κατὰ τὴ θάλασσα. Στὸ μεγάλο τοῖχο, κρέμασε τὶς δυὸ εἰκόνες τοῦ Ἄη-Νικόλα και τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ, και πλάι τὶς δυὸ σημαίες. Τὴν πολυχρωμὴ τὴ δική του και τὴν ἄσπρη, τὸ χάρισμα τῆς γυναίκας του. Ὁλόγυρα κρέμασε τὸ κανοκυάλι του, τὸ σπαθί, τὸ τρομπόνι, τὸ τσεκούρι, τὸ κοντάρι του και ἄλλα θαλασσινὰ ἐνδυμήματα ἀπ' τὸν ἀγώνα του.

Στὸν ἐξώστη ἔβγαινε και καθόταν ὄρες ὀλάκερες ἀντικρῦζοντας τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ χαιρόταν τὶς σπάνιες μπουνάτσες και τὶς συχνὲς φουσκοθαλασιές. Πολλὲς φορὲς ἄφηνε τὸ βλέμμα του νὰ πλανιέται στὴ θάλασσα και ὁ λογισμὸς του γύριζε στὰ παλιά. Ἐφερνε πίσω ἢ θύμησή του τὰ καρᾶβια, τὴν «Ἀθηνᾶ τῆς Ἀρκτου», τὸ κότερό του, τὶς θαλασσομαχίες, τοὺς συντρόφους του πὸν χάθηκαν και κείνους πὸν τώρα ζοῦσαν μακριὰ του.

Τοῦ ἄναβε τότε τὸ τσιμπούκι του ὁ Ἰσμαήλ, και ὁ Λάμπρος κάπνιζε, πάντα ὅμως συλλογισμένος και ἀμίλητος. Καὶ τὴ στενοχώρια του διασκέδαζε μὲ τὸ γιό του τὸ Λυκοῦργο, και μὲ τὴν κόρη του Γαρυφαλιά. Αὐτὰ τὰ δυὸ παιδιά τοῦ ἀπόμειναν παρηγοριά...

Μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισαν νὰ καταφτάνουν στὴ Λεβάδεια τῆς Κριμαίας και πολλοὶ Λαμπρινοὶ πὸν εἶχαν κατασταλάξει στὴ Ρωσία.

Μὲ πόση χαρὰ τοὺς δεχόταν ὁ παλιὸς τους καπετάνιος! Τοὺς παραχωροῦσε δωμάτια στὸν πύργο του νὰ μένουν. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως ἄρχισαν νὰ πληθαίνουν. Τοὺς ἔδινε τόπο νὰ χτίσουν ἐκεῖ γύρω κατοικίες.

Τὶς μέρες του περνοῦσε συντροφευμένος ἀπ' τοὺς παλιούς συντρόφους του και σὰν εἶχε καλοκαιρία, τὶς πὺ πολλὲς ὄρες στὸν ἐξώστη, ἀντικρῦζοντας τὴ θάλασσα.

Κάποια μέρα στὸ Καράσοι, ἄραξε ἓνα ἀνδριώτικο καρᾶβι μὲ πραμάτεια. Ὁ καπετάνιος του μαζί μὲ μερικὸς ναῦτες του πετάχτηκαν ὡς τὴ Λεβάδεια νὰ δοῦν τὸ Λάμπρο. Ἦταν παλιὸς γνώριμος ὁ καπετάνιος.

Εὐχαριστήθηκε σὰν τοὺς εἶδε ὁ Κατσώνης. Τοὺς κράτησε και

φάγανε μαζί. Μιλήσανε τόσα και τόσα για τὸ νησί και ζήτησε πληροφορίες για διάφορους γνωστούς του. Σὰν ἀποφάγανε ὁ ἀνδριώτης καρaboκύρης τοῦ λέει:

— Καπετὰν Λάμπρο, ἔφερα μαζί μου κι ἕναν ἀπ' τὸ τσοῦρρο μου, νὰ τραγουδήσῃ και νὰ ἀκούσῃς τὸ τραγούδι πὺ σου ἔχουν βγάλει στὸ νησί μας για τὴ μπατάγια (μάχη) σου στὸ Καβοντόρο. Τὸ τραγουδᾶνε τώρα στὰ χαροκόπια ὅλοι οἱ Ἀνδριῶτες.

Χάρηκε ὁ Λάμπρος και πὺ πολὺ ἡ γυναίκα του.

Ὁ ναύτης, ἔβγαλε μέσα ἀπὸ μιὰ σακκούλα πὺ εἶχε κοντὰ του ἕνα μικρὸ ταμπουρά. Τὸν κούρντισε κι ἄρχισε νὰ τραγουδάῃ μὲ τὴν ἀνδριώτικη προφορὰ του:

«Στοὺς χίλιους ἑπτακόσους τοὺς ὀγδόντα ἔννια
ἐξέβηκεν ὁ Λάμπρος πὸ μέσ' τὴ Μυσκοβιά
μ' ὄλην του τὴν ἀρμάδα και τὴν καπιτανιά.
Στὸ πέλαγος ἐβγῆκεν ὁ σκύλος φοβερός,
στὸν κόσμον ἐγεννήθη για νὰ ναι ξακουστός.
Στὸ πέλαγος ἐξέβη και βολτατζάριζε
καράβια δὲν εὗρῆκε και κραμόλαρε.

Ὁρτζα, παιδιὰ, περφόρτνα, για νὰ γυρίσωμε
στὸ πέλαγος νὰ βγοῦμε νὰ σεργιανίσωμε.
Νὰ βρω τοὺς Μπαρμπαρέσους νὰ πολεμήσωμε.

Ὁρτζάραν, περφοτζάραν και ἐγυρίσασι
τοῦ φοβεροῦ τοῦ Λάμπρου ἀκολουθήσασι.
Στὸ πέλαγος ἐβγῆκαν και σεργιανίσασι.
καράβια δὲν εὗρῆκαν και θυμηθήσασι.

Τρεῖς μέρες ἀρμενίζαν, τρία μερόνυχτα.
Κυριακὴ τὸ βράδν πάνω στὰ δυὸ γιατία
Ἡθέλησεν ὁ Λάμπρος και βγῆκε στὰ πανιά.
Τρεῖς ὥρες ἦταν μέρα, δὲν ἦταν σκοτεινὰ
Βρῆκαν και τὴν ἀρμάδα ὄξω ἀπ' τὰ νησιά.

Ἀλέστα, παλληκάρια, ἀλέστα, μπρὲ παιδιὰ,
πολλὰ νὰ πολεμήσω θέλω τὴν σήμερον.

Ὁρτζα και τὴν παντιέρα μὲ τὸν χρυσὸν σταυρόν.

Ἀνοίξαν τὶς παντιέρες και ἐμιλήσασιν.»

‘Ο ναύτης άρχισε νά τραγουδά με τήν άνδριώτικη πρόφορά του...

“Ένα πνιγμένο κλάμα άκούστηκε πού σταμάτησε μέ μιᾶς τὸ τραγούδι. Ἦταν ἡ Μαρουλιώ. Μέ κόπο τόσην ὥρα βαστοῦσε τὰ κλάματα, μὰ σὰν άκουσε γιὰ «τὴν παντιέρα μέ τὸ χρυσὸ σταυρὸ» δὲ μπόρεσε ἄλλο νὰ κρατηθῆ.

— Ἐχει δίκιο ἡ γυναίκα μου νὰ κλαίη, εἶπε μέ συγκίνηση ὁ Λάμπρος. Ἡ σημαία αὐτὴ ἦταν τὸ δῶρο της. Κι εἶναι ἡ ἴδια πού βρίσκεται τώρα κρεμασμένη. Αὐτὴ ἐδῶ.

Καὶ τοὺς ἔδειξε τὴ σημαία στὸν τοῖχο. Τὴν κοίταξαν ὅλοι μέ βλέμμα συμπόνιας, μὰ ἀπὸ κανένα λόγος δὲν ξέφυγε.

Γυρίζοντας ὁ Κατσώνης στὸ ναύτη:

— Παλληκάρι μου, ξακολούθησε τὸ τραγούδι σου πού τόσα μᾶς θυμίζει!

Καὶ κεῖνο συνέχισε:

«Παίζει τρόμπα μαρίνα π' τῶν Τούρκων τὰ σκαριά.

— *Καὶ ποῦνε τον τὸ Λάμπρο, τὸ σκύλο, τὸ φοινιά,
νὰ μὴ θαρρῆ πὼς εἶναι ἡ περσινὴ χρονιά.*

Σκλάβο θεὸ νὰ σὲ πιάσω μ' αὐτὴ τῆ Μαρουδιά.

— *Ποτὲ μὴν τὸ πιστέψης πὼς σκλάβος θὰ γενῶ,
Κάλλιο θεὸ νὰ κρούσω, κάλλιο νὰ πνιγῶ.*

*Ἄλέστα, παλληκάρια, ὅλοι γιὰ τὸν Θεὸν
πολλὰ νὰ πολεμήσω γιὰ τὸν χρυσὸν σταυρόν.*

*Γεμίστε τὰ κανόνια καὶ δῶστε τους φωτιά,
ἴσως καὶ ἀλαργέψουν καὶ τὰ κακὰ σκυλιά...*

Φέρετε τὸ γυαλί μου νὰ δῶ στὸ πέλαγος.

*Μιὰ ἄλλη ἀρμάδα, μεγάλη ταραχὴ
θὰ ἔναι οἱ Μπαρμπάρεσοι, σκύλοι εἰς τὸ σπιθί.*

Μέσα σὲ τόση ἀρμάδα πὼς θὰ σὲ πολεμῶ ;

ἽΟρτζάρουν, περφοτζάρουν, πάνω τους πάγουσι.

*Ἔτσι σὰν ἐπηγαῖναν ἐγνωρισθήκασι,
ἔδειξαν τὶς παντιέρες καὶ ἐμιλήσασι.*

Παίζει τρόμπα μαρίνα ἀπ' τὸ Σεῆτ Ἄλῆ.

— *Μάινα, Λάμπρο, μάινα, μάινα τὰ πανιά
καὶ σκλάβο θεὸ σὲ πάρω μέσα στῆ Μπαρμπαριά.*

— *Ποτὲ μὴν τὸ πιστέψης πὼς σκλάβος θὰ γενῶ,*

- Κάλλιο θὲ νὰ κρούσω, κάλλιο νὰ πνιγῶ.
 — Μάινα, Λάμπρο, μάινα τὴν παντιέρα σου
 τὴν σήμερον ἡμέραν θὰ κάψω τὴν παντιέρα σου.
 — Ποτέ μου δὲν μαϊνάρω τὸ χρυσὸ σταυρὸ
 ποτὲ μὴν τὸ πιστέψης πὼς σκλάβος θὰ γενῶ.»

Σταμάτησε ἐδῶ ὁ ἀνδριώτης τραγουδιστής. Συγκινημένος ὡς τὸ τέλος τὸν ἄκουσε ὁ Λάμπρος κι ἡ γυναίκα του.

— Σπολλάτη σου, παλληκάρι μου, γιὰ τὸ τραγούδι σου. Γὼ θαρροῦσα πὼς οἱ νησιῶτες μὲ ξέχασαν, μὰ νὰ ποῦ μὲ θυμοῦνται.

— Καὶ θὰ σὲ θυμοῦνται, εἶπε ὁ καρaboκύρης, γιὰ χρόνια πολλά, ὅσο θὰ ἀκούγεται καὶ τὸ τραγούδι σου.

— Καπετάνιε, σοῦ ἔχουν βγάλει κι ἄλλα δυὸ τραγούδια στὸ νησί μας, μὰ δὲν τὰ ξέρω. Γὰ ἄκουσα τὶς ἄλλες ποῦ τὰ τραγουδοῦσαν σὶς λοκάντες (ταβέρνες) τοῦ γιαλοῦ.

— Ἀκόμα κι ἓνα ἄλλο τραγούδι γιὰ τὴν ἀφεντιά σου ἄκουσα τὶς ἄλλες στὴ Τζιά, εἶπε ἄλλος ἀπ' τοὺς ναῦτες. Δὲν τὸ κράτησα στὸ μυαλό μου ὅλο, μὰ κάτι θυμᾶμαι.

— Λέγε νὰ τὸ ἀκούσω, εἶπε μὲ ἐνδιαφέρον ὁ Λάμπρος.

Ὁ ναύτης δίστασε.

— Δὲν ξέρω τὸ σκοπὸ γιὰ νὰ σοῦ τὸ τραγουδήσω, καπετάνιε.

Ἔτσι τὰ λόγια θὰ σοῦ πῶ, ὅσα θυμᾶμαι.

— Ἄς εἶναι καὶ τὰ λόγια μονάχα.

Κι ὁ ναύτης ἄρχισε:

*«Στὶς εἰκοσιτρεῖς τοῦ Ἀπριλιοῦ
 ἀνήμερα τοῦ Ἀη-Γιωργιοῦ
 ἡ ἀρμάδα ὄξω βγαίνει
 καὶ τὸ Λάμπρο περιμένει.
 Καὶ μιὰ φρεγάτα ἀπ' τὴ Τζιά
 πηγαίνει ἀνατολικά
 σαρανταδυὸ εἰν' τούρκικα
 οὔλο μπαρούτι καὶ φωτιά.
 Πόλεμος μέλλει νὰ γενῆ
 περισσὸ αἷμα θὰ τρέξῃ*

θάλασσα θὰ κοκκινίση
καὶ κορμάκια θὰ γιομίση.
Ρίχνει τὴν πρώτη κανονιά
καὶ τῆς τρυπάει τὰ πανιά
ρίχνει καὶ τὴ δευτερίνα
καὶ τὴν παίρνει πλώρα, πρύμα.
"Ὅσ' ἄστρα εἶναι στὸν οὐρανό,
τόσα σαρίκια στὸ γιालό
τὸ «'Αλλάχ, 'Αλλάχ» φωνάζουν
καὶ τὸν Μουαμέτη κράζουν.»

Γέλασαν ὅλοι μὲ τοὺς τέσσερις τελευταίους στίχους.

— Βλέπεις, λοιπόν, καπετάνιε, οἱ 'Ασπροθαλασσίτες σὲ τραγουδᾶνε, εἶπε ὁ карабоκύρης.

Κούνησε τὸ κεφάλι του ὁ Λάμπρος κι ἀποκρίθηκε μὲ πόνο:

— "Ἄς εἶναι καλὰ οἱ 'Ασπροθαλασσίτες γιὰ τὰ τραγούδια μου... Ἦταν τὰ μόνα ποὺ ἀπόμειναν ἀπὸ τόσα χρόνια ἀγῶνες... Οἱ ἐλπίδες μου βούλιαξαν ὅλες μαζί μὲ τὰ καράβια μου... Λόγου μου μιὰ φορὰ ἔκανα τὸ χρέος μου στὴν πατρίδα... Μπορεῖ ἄλλοι πὺ τυχεροὶ ἀπὸ μένα νὰ τὸ πετύχουν καὶ νὰ τὸ φέρουν σὲ τέλος.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσει, εὐχήθηκαν ὅλοι τους.

Γύρισε σὲ κείνους ποὺ τοῦ εἶπαν τὰ τραγούδια.

— Θέλω, παλληκάρια μου, πρὶν φύγετε, νὰ πῆτε τὰ λόγια τῶν τραγουδιῶν στὸ γραμματικό μου, νὰ τὰ γράψῃ, γιὰ νὰ τὰ ἔχω. Νὰ τὰ βροῦνε τὰ παιδιά μου κάποτε, νὰ τὰ διαβάζουν καὶ νὰ λένε κανένα συχώριο γιὰ τὸν πατέρα τους.

— Μετὰ χαρᾶς, ἀποκρίθηκαν οἱ δυὸ θαλασσινοί.

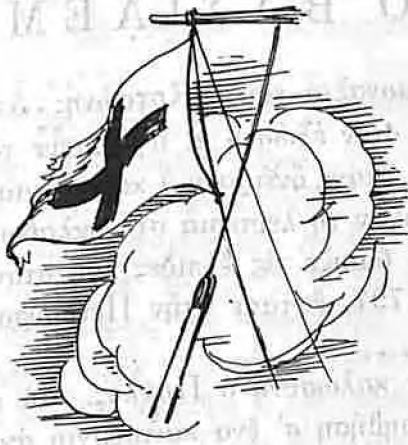
— Καπετάνιε, τοῦ εἶπε ὁ карабоκύρης, τὰ παιδιά σου δὲ θὰ βροῦνε μονάχα τὰ τραγούδια σου νὰ λένε τὶς μπατάγιες σου καὶ τὰ ὅσα ἔκανες γιὰ τὸ ἔθνος μας, μὰ θὰ τὰ διαβάζουν καὶ στὴν ἱστορία ποὺ θὰ τὰ μνημονεύῃ.

***

Κάποια μέρα τοῦ 1796 οἱ καμπάνες στὴ Ρωσία ἀργοσημαῖναν λυπητερά. 'Απ' ἄκρη σ' ἄκρη ἀπλώθηκε ἡ εἶδηση πὼς ἡ Κατερίνη

ή μεγάλη, ή τσαρίνα, πέθανε. Καί τώρα στο θρόνο ανέβηκε ό γιός της ό Παῦλος.

Έφτασε και στη Λεβάδεια ή είδηση αυτή. Καί τώρα με τσάρο τόν Παῦλο, μιὰ κρυφή έλπίδα αναφτερώθηκε στον έρημίτη θαλασσομάχο.

Τ Ο Β Α Σ Ι Λ Ε Μ Α

Στὴ μοναξιά του ὁ Κατσώνης, ὅπως ἦταν καθισμέ-
νος στὸν ἐξώστη κι ἀγνάντευε τὸ ἀγοιεμένο πέλα-
γος, ἔκανε ὄνειρα γιὰ καινούργιους ἀγῶνες ποὺ θὰ
χάριζαν τὴ λευτεριά στὴ σκλαβωμένη πατρίδα του.
Καὶ βάσιζε τὶς ἐλπίδες του στὸν τσάρο. Γι' αὐτὸ
κάποια μέρα τοῦ 1797, ἔφτασε στὴν Πετρούπολη νὰ τὸν συναν-
τήση.

Τὸν δέχτηκε μὲ καλωσύνη ὁ Παῦλος. Μὰ στὴν πρόταση τοῦ
Κατσώνη νὰ τὸν βοηθήσει σ' ἓνα καινούργιο ἀγῶνα, φάνηκε ἀνό-
ρεχτος.

— Γνωρίζω τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀείμνηστης μητέρας μου καὶ εἶ-
ναι καὶ δική μου ἐπιθυμία νὰ δῶ τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος λεύτερο. Δυσ-
τυχῶς ἡ διεθνὴς πολιτικὴ σήμερα καὶ τὰ συμφέροντα τῆς αὐτο-
κρατορίας μου μὲ ἐμποδίζουν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θὰ ἀναβληθῇ γι'
ἄλλα χρόνια...

Ἐπογοητεύτηκε ὁ Κατσώνης ἀπ' τὰ λόγια τοῦ τσάρου. "Ἄλλο
περίμενε..." Ἐφυγε ἀπ' τὸ παλάτι σκεπτικός. Τὸ μόνο ποὺ πέτυχε ἦταν
νὰ τοῦ δώσει ὁ Παῦλος πεντακόσες χιλιάδες ρούβλια γιὰ νὰ μοι-
ράσει στοὺς Λαμπρινούς. Κι ἦταν πολλοὶ τότε οἱ συναγμένοι στὴν

Κριμαία Λαμπρινοί. Κυνηγημένοι ἀπ' τοὺς Τούρκους εἶχαν βρῆ καταφυγὴ στὴ Ρωσία. Κι εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ οἰκονομικὴ βοήθεια. Γι' αὐτὸ ἡ δωρεὰ τοῦ τσάρου ἦταν γιὰ κείνη τὴ στιγμὴ ἀναγκαία.

Μὰ ὁ Κατσώνης στὴν Πετρούπολη δὲ στενοχωρέθηκε μόνο ἀπ' τὴν ἀρνητικὴ ἀπόφαση τοῦ Παύλου. Ἐκεῖ ἔμαθε καὶ τὸ θάνατο τοῦ παλιοῦ του φίλου καὶ συντρόφου καπετὰν Ἀντρούτσου. Ἀπὸ καιρὸ οἱ Βενετσιάνοι τὸν παραδώσανε στοὺς Τούρκους. Κεῖνοι τὸν φυλάκισαν στὴν Πόλη, στὰ ναυπηγεῖα. Καὶ μιὰ μέρα βροῆκαν τὸν πρωτοκλέφτη τῆς Ρούμελης νεκρό.

Πικραμένος ξαναγύρισε στὸ ἀσκηταριό του, στὴ Λεβάδεια.

Μπορεῖ νὰ ἔφερε χρήματα γιὰ τοὺς συντρόφους του, μὰ ἔφερε καὶ τὶς στενόχωρες εἰδήσεις. Τὴν ἀπάντηση τοῦ τσάρου καὶ τὸ θάνατο τοῦ καπετὰν Ἀντρούτσου.

Ξέσπασε σ' ἀναφυλλητὰ ἡ Μαρουλιώ σὰν ἄκουσε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ καπετὰν Ἀντρούτσου ποὺ ἦταν καὶ κουμπάρος τῆς. Στὴν Ἰθάκη ποὺ βρισκόταν τοῦ βάφτισε τὸ μοναχογιό του καὶ τὸν ἔβγαλε Ὀδυσσεά.

— Καὶ δὲ μπόρεσε κανεὶς νὰ τὸν γλυτώσῃ ἀπ' τὰ χέρια τῶν Τούρκων, εἶπε μέσα στὰ κλάματά τῆς.

— Ἡ γυναίκα του, ἡ Ἀκριβή, εἶπε ὁ Λάμπρος ἔκανε τόσον καιρὸ ὅ,τι μποροῦσε. Ἀνακατεύτηκε κι ὁ φραντισέζος πρόξενος στὴν Πόλη καὶ ζήτησε ἀπ' τὸ σουλτάνο νὰ λευτερώσῃ τὸν Ἀντροῦτσο. Ὁ σουλτάνος ὅμως τοῦ ἀποκρίθηκε: «Προτιμᾶω νὰ δώσω τρία ἑκατομμύρια παρὰ νὰ ἀφήσω λεύτερο αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο.» Δὲ μποροῦσε νὰ τὸν χωνέψῃ ὁ σουλτάνος ἀπ' τὴν ἀπόκριση ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Ἀντροῦτσος. Γιατὶ ὅταν τὸν παρουσίασαν ἀλυσσοδεμένο μπροστά του καὶ τὸν ρώτησε τί θὰ ἔκανε, ἂν τοῦ χάριζε τὴ λευτεριά, τοῦ ἀπάντησε κείνος: «Θὰ σκότωνα τοὺς διπλοὺς Τούρκους ἀπ' ὅ,τι σκότωσα ὡς τώρα.» Τὸν ρίζανε τότε μέσα σ' ἀνήλιαγι φυλακὴ μὲ τέσσερις ἀκόμα συντρόφους του.

— Κι ἔμαθες ἀπὸ τί πέθανε; ρώτησε τὸν ἄντρα τῆς ἡ Μαρουλιώ.

— Κανεὶς δὲν ἤξερε νὰ μοῦ πῆ στὴν Πετρούπολη σίγουρα ἀπὸ τί. Ἄλλοι λέγανε ἀπὸ χολέρα, κι ἄλλοι πὼς ἔσκαβε λαγούμι γιὰ νὰ φύγῃ. Τὸν πιάσανε οἱ Τοῦρκοι τὴ στιγμὴ ποὺ ἔτοιμαζόταν νὰ τὸ

σκάση. Τὸν βασάνισαν κι ὕστερα τὸν στραγγάλισαν. Τὸ κουφάρι του τὸ πέταξαν μέσα στὸ Βόσπορο. Τέτοιο τέλος βρῆκε τὸ «Λιοντάρι τῆς Ρούμελης», ὅπως τὸν λέγανε στὴν πατρίδα μου.

* * *

Τὸν ἄλλο χρόνο, 1798, καινούργιο κακὸ μαντάτο πῆρε ὁ Κατσώνης. Οἱ Τούρκοι σκότωσαν τὸ Ρήγα Βελεστινλή.

Ἐκλαψε τὸν ἐπιστήθιο σταυραδερφό του, ὅσο καὶ τὸν πατέρα του. Δυὸ τρεῖς μέρες ἦταν ἀμίλητος. Πήγαινε στὸ γιαλὸ κι ἔκανε βόλτες ὀλομόναχος στὴν ἀκροθαλασσιὰ συλλογισμένος. Μονολογοῦσε κι ἔλεγε:

— Τρεῖς ἀνθρώπους γνώρισα πού τοὺς ἀγάπησα. Ἄνοιξα τὴν καρδιά μου καὶ τοὺς ἔβαλα μέσα. Τὸν Πατροκοσμὰ, τὸν καπετὰν Ἄντροῦτσο καὶ τὸ Ρήγα. Χάθηκαν κι οἱ τρεῖς... Κι ὅμως πόσο χρειάζονταν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὸ Γένος.

Σταματοῦσε, ἔπεφτε σὲ συλλογὴ κι ὕστερα ξακολουθοῦσε:

— Πόσες ἐλπίδες δὲν εἶχα βασίσει στὸ Ρήγα γιὰ ἓνα καινούργιο ἀγώνα. Χάθηκε κείνος ὁ ἅγιος ἄνθρωπος, ὁ Πατροκοσμὰς πού μὲ τοὺς λόγους του θέρμαινε τὶς ψυχὲς τῶν Γραικῶν... Σκοτῶσαν τὸν καπετὰν Ἄντροῦτσο πού ἦταν ὁ προστάτης τῶν ραγιαδῶν κι ὁ τρόμος τῶν Τούρκων... Καὶ γώ, ἀπόμεινα τώρα κυνηγημένος στὰ ξένα...

Ἄγανακτησμένος ξεσποῦσε:

— Ἄπιστοι, τοὺς ἀφανίσατε καὶ τοὺς τρεῖς... Ξέρατε τὸ τί ἄξιζαν, γιὰ τοῦτο... Ἄς ὄψονται κείνοι πού μὲ σταμάτησαν, ἀφάνισαν τὸ στόλο μου καὶ μὲ κατάντησαν ἔτσι.

Κι ὁ λογισμὸς του γιὰ πολὺν καιρὸ στριφογύριζε στοὺς χαμένους φίλους του.

Σὲ λίγες μέρες ἡ στενοχώρια του μεγάλωσε. Ἐνα καίκι σπεισιώτικο πού ἄραξε στὸ Καράσοϊ, τοῦ ἔφερε τὸ μήνυμα πὸς πᾶνε τώρα τρεῖς μῆνες πού ἡ μητέρα του πέθανε στὴ Λειβαδιά.

— Λὲς καὶ κάποια κακιὰ μοίρα κυνηγᾷ ὅλους ὅσους ἀγάπησα. Ἐνας - ἓνας χάθηκαν. Ἄκόμα κι ἡ μανούλα μου. Κι ἀπὸ τότε πού χωριστήκαμε σὰν ἡμιοννα παιδί, δὲν κατάφερα οὔτε μιὰ φορὰ νὰ τῆς φιλήσω τὸ χέρι...

Κι ἡ Μαρουλιὼ πού τῆς ἔλεγε αὐτά, πάσχιζε πῶς νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

Κι ἓνα ψυχροσάββατο στὴ μικρὴ ἐκκλησιὰ πού εἶχε χτίσει ὁ Λάμπρος, κοντὰ στὸν πύργο του, κάνανε μνημόσυνο. Ἡ γυναίκα του γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ Λάμπρο, μὲ τὰ χέρια τῆς ἔφτιαξε τὰ κόλλυβα. Καὶ πάνω στὸ δίσκο εἶχε γράψει μὲ μαῦρες σταφίδες τοῦτα: «Πατὴρ - Μήτηρ - Πατροκοσμάς - καπετὰν Ἄντροῦτσος - Ρήγας».

* * *

Οἱ μέρες φεύγανε, κλείνανε μῆνες καὶ τὰ χρόνια περνοῦσαν.

Κι ὁ Λάμπρος ὄλο καὶ γινόταν πιὸ σκυθρωπὸς κι ἀμίλητος. Δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα του νὰ ἀπαντήσῃ παρὰ μὲ λίγες λέξεις. Ἀπόφευγε τὴ συντροφιά τῶν συντρόφων του, αὐτὸς πού ἄλλοτε τὴ ζητοῦσε.

Κεῖνοι τοῦ δίνανε κουράγιο, κι αὐτὸς πάντα μὲ τὴν ἴδια φράση τοὺς ἀποκρινόταν:

— Χάθηκε πιά ἡ μπουνάτσα ἀπὸ μένα κι ὄλο σορόκος μὲ ταρακουνάει.

Κλεισμένος ἔμενε στὸ σπίτι του. Ὅταν ἦταν καλὸς καιρὸς βολτάριζε στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου του καὶ δὲν ξεκολλοῦσε τὰ μάτια του ἀπ' τὴν ἀπέραντη Μαύρη Θάλασσα. Δὲ χόρταινε νὰ τὴ βλέπῃ. Καὶ τὶς κακοκαιρίες κλεινόταν στὸ μεγάλο δωμάτιο. Πολλὲς φορὲς τότε στεκόταν ἀπέναντι στὸν τοῖχο πού εἶχε κρεμασμένα τὰ ἄρματά του καὶ τὶς σημαῖες. Κάρφωνε τὰ μάτια του πάνω τους κι ἀπολησμονιόταν κεῖ ἀμίλητος. Μὲ τὸ παραμικρὸ θύμωνε καὶ ξεσποῦσε στὸν ἀράπη του.

Τὶς νύχτες ὁ ὕπνος του ἦταν λιγιστός καὶ πολλὲς φορὲς παραμιλοῦσε. Θαρροῦσε στὴν ὑπνοφαντασία του πὼς θαλασσομαχοῦσε καὶ ξεφώνιζε. Τρομαγμένη ἡ γυναίκα του ξεπεταγόταν ἀπ' τὸν ὕπνο τῆς γιὰ νὰ τὸν συνεφέρει.

Ἡ μορφὴ του εἶχε ἀλλάξει. Δύσκολα κανεὶς θὰ τὸν ἀναγνώριζε. Πόσο εἶχε ἀλλιωτέψει... Ἄπ' τὰ μάτια του εἶχε σβῆσει κείνη ἡ παλιά του λαμπεράδα. Τὰ μαλλιά του παράκαιρα εἶχαν ἀσπρίσει.

Βαθειές ρυτίδες χαράκωναν τὸ πρόσωπό του. Ἄδύνατος στὸ κορμί. Τὸ πρόσχαρο παλιό του ὄφρος εἶχε πιά ὀλότελα χαθῆ.

Ὁ καιημός του, πὸν δὲν κατάφερε νὰ λευτερώσῃ τὴ χώρα του, ἔγινε σαράκι καὶ καθημερινὰ τὸν σιγότερωγε.

* * *

Κάποιος ξένος ἔφτασε ἓνα πρωινὸ τοῦ 1800 στὴ Λεβάδεια. Ζήτησε νὰ δῆ τὸν Κατσώνη. Ἦρθε ἐπίτηδες γι' αὐτὸ κι ἔτσι ὁ Λάμπρος δὲν τοῦ τὸ ἀρνήθηκε. Ἦταν μιὰ βροχερὴ μέρα. Τὸν δέχτηκε στὸ δωμάτιό του.

Ἦταν ἓνα ἀδύνατο ντροπαλὸ παλληκάρι πὸν ἀκόμα δὲν εἶχε πατήσῃ τὰ τριάντα του. Ντυμένος ἦταν φράγκικα (εὐρωπαϊκὰ) καὶ στοὺς τρόπους εὐγενικός.

Σὰν μπῆκε στὸ δωμάτιο κι ἀντίκρισε τὸν Κατσώνη ντροπαλὰ ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι αὐτοσυστήθηκε:

— Ἐμμανουὴλ Ξάνθος λέγομαι, ἔμπορος. Γεννήθηκα στὴν Πάτμο.

Σὰν ἄκουσε τὸ ἐπίθετο ὁ Λάμπρος μισόκλεισε τὰ μάτια προσπαθώντας νὰ θυμηθῆ.

— Ξάνθος, εἶπε. Μὰ στὸ ρωσικὸ στρατὸ εἶχα γνωρίσει κάποιον ἀξιωματικὸ Ξάνθο ἀπ' τὴν Πάτμο.

— Πατέρας μου ἦταν!

— Καὶ τί καλὸ σ' ἔφερε ἐδῶ;

— Εἶμαι ἐμπορευόμενος κι ἤρθα στὴ Ρωσία. Σὰν ἔφτασα περαστικός στὴν Ὀδησό, θέλησα νὰ ἴρθῶ ὡς ἐδῶ νὰ σὲ γνωρίσω ἀπὸ κοντά. Ἔχω τόσα ἀκούσει γιὰ τοὺς ἀγῶνες σου πὸν ἔκανες γιὰ τὴν πατρίδα μας...

Ὁ Κατσώνης κράτησε τὸν Ξάνθο ὅλη τὴ μέρα μαζί του. Εἶπαν πολλὰ. Φτάσανε καὶ στὸ Βελεστινλή.

— Ξέρω καλὰ πὼς ἦσατε σταυραδερφοὶ μὲ τὸ Ρήγα καὶ πολὺ ἀγαπημένοι, εἶπε ὁ Ξάνθος.

— Ναί, μᾶς εἶχε ἐνώσει ὁ ἴδιος πόθος: Ἡ λευτεριά τῆς Ἑλλάδας. Πρωτογνωριστήκαμε στὴ Βιέννα. Ἀπὸ τότε δὲν τὸν ξαναεἶδα. Ἔμαθα πρὶν δυὸ χρόνια τὸ χαμό του. Πὼς ἔγινε ὅμως δὲ μπόρεσα νὰ μάθω. Δῶ στὴν ἐρημιὰ μου, δύσκολο.

Ἐσκούσε τὸ κεφάλι του καὶ αὐτοσυστήθηκε.

— Τελευταία γνώρισα έναν απ' τούς φίλους καὶ συνεργάτες τοῦ Ρήγα. Τὸ Χριστόφορο Περραιβὸ ἀπ' τὸ Σούλι. Μοῦ εἶπε πολλὰ γι' αὐτὸν καὶ τὸ θάνατό του.

— Πές μου, πές μου, παλληκάρι μου, ὅ,τι ξέρεις γιὰ τὸ Ρήγα.

— Κατάφερε ὁ Βελεστινλῆς νὰ φτιάξῃ ἀπὸ Γραικοὺς τὴ Μυστικὴ Ἐταιρεία τῆς Βιέννης. Σκοπὸς του ἦταν νὰ ξεσηκώσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀποχτήσουν τὴ λευτεριά τους. Στις 19 τοῦ Δεκέμβρου στὰ 1797 ἔφτασε στὴν Τεργέστη γιὰ νὰ κατεβῆ στὴν Ἑλλάδα. Τὴ νύχτα τὸν πιάσανε οἱ Αὐστριακοὶ καὶ μαζί μ' αὐτὸν κι ἄλλους Ἕλληνας ποὺ συνεργαζόταν. Στὴν ἀρχὴ τὸν φυλακίσανε στὸ δωμάτιο τοῦ ξενοδοχείου του ποὺ ἔμενε μὲ τὴν κατηγορία τοῦ συνωμότη. Τὸν κρατήσανε κεῖ μερικὲς μέρες, κι ὁ Ρήγας κατάφερε νὰ καταστρέψῃ τὰ χαρτιά ποὺ εἶχε κοντά του καὶ βαρύνανε κι αὐτὸν κι ἄλλους Ἕλληνας. Θαρροῦσε πὼς θὰ τὸν ἀφήνανε στὸ τέλος λεύτερο, γιὰτὶ δὲν τοῦ βρήκανε τίποτα σὲ βάρος του. Γελάστηκε ὁμως. Σὲ λίγο πήγανε καὶ τὸν ἀλυσσοδέσανε γιὰ νὰ τὸν πᾶνε στὴ φυλακὴ τῆς Τεργέστης. Ὁ Ρήγας τότε θέλησε νὰ σκοτωθῆ. Εἶχε κρύψει ἓνα μαχαίρακι κάτω ἀπ' τὸ σκέπασμα τοῦ κρεββατιοῦ του. Μ' αὐτὸ χτυπήθηκε ὁ ἴδιος στὴν κοιλιά του τὶς παραμονὲς τῆς Πρωτοχρονιάς.

— Τὸν καημένο τὸ Ρήγα! εἶπε μὲ θλίψη ὁ Λάμπρος.

— Ἡ λαβωματιά του, ξακολούθησε ὁ Ξάνθος, ἦταν βαρεία. Κόντεψε νὰ πεθάνῃ. Μὰ οἱ Αὐστριακοὶ τὸν γιαιτρέψανε. Καὶ στις 14 Φεβρουαρίου στὰ 1798 τὸν μεταφέρανε στὴ Βιέννη καὶ τὸν ρίξανε ἀλυσσοδεμένο στὴ φυλακὴ. Μαζί του κι ἄλλους δεκατρεῖς Ἕλληνας. Χαλάσανε τότε τὸν κόσμον οἱ Τοῦρκοι νὰ τὸν παραδώσουν σ' αὐτοὺς οἱ Αὐστριακοὶ. Κεῖνοι πάλι, θέλανε κάτι ἄλλους δικούς τους ποὺ κρατοῦσαν οἱ Τοῦρκοι. Ἔτσι συμφώνησαν νὰ κάνουν ἀλλαξιά. Νὰ δώσουν οἱ Αὐστριακοὶ τοὺς Ἕλληνας κι οἱ Τοῦρκοι τοὺς Αὐστριακοὺς.

— Σὰν πρόβατα γιὰ σφαγὴ, συμπλήρωσε κάποιος ἀπ' τοὺς Λαμπρινοὺς ποὺ ἔτυχε νὰ βρῖσκεται καὶ νὰ παρακολουθῆ τὴ διήγησιν τοῦ Ξάνθου.

Ὁ Λάμπρος τοῦ ἔκανε νόημα νὰ σταματήσῃ, γιὰ νὰ ξακολουθήσῃ ὁ Ξάνθος.

— Στις 16 τοῦ Ἀπριλίου ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Λαζάρ πῆγε στὴ φυ-

λακή τῆς Βιέννης καὶ πῆρε τὸ Ρήγα μὲ ἄλλους ἑπτὰ ἀπ' τοὺς φυλακισμένους Ἕλληνες. Τοὺς ἔξι τοὺς ἀφήσανε λεύτερους, γιατί ἦταν αὐστριακοὶ ὑπῆκοι, καὶ κράτησαν μὲ τὸ Βελεστινλή τοὺς ἑφτά. Τὸν Ἀργέντη, τὸ Νικολίδη, τὸν Ἐμμανουήλ, τὸν Κορωνιό, τὸν Τορούτζια καὶ τὸ Καρατζά. Μὲ συνοδεία ἀπὸ εἰκοσιτέσσερες στρατιῶτες, καὶ χωρὶς νὰ μάθῃ κανεὶς τίποτα, σὲ ἔξι μέρες φτάσανε στὸ Σεμλίνο. Τὴν ἄλλη μέρα τοὺς βάλανε σὲ ποταμοκάραβο τοῦ Δούναβη καὶ στὶς 28 τοῦ Ἀπρίλη φτάσανε στὸ Βελιγράδι. Ὁ ἀξιωματικὸς Λαζάρ παράδωσε τοὺς ὀχτῶ Ἕλληνες στὸν πασὰ τοῦ Βελιγραδιοῦ, στὸ Μαρασλῆ Ἀλῆ. Αναστατώθηκαν οἱ δικοὶ μας σὰν τὸ μάθανε καὶ προσπαθῆσαν νὰ τοὺς λευτερώσουν, μὰ δὲν κατάφεραν τίποτα. Ἔτσι, ὁ Βελεστινλῆς μὲ τοὺς συντρόφους του, βρέθηκε πιά στὰ τούρκικα χέρια. Ὁ πασὰς τοῦ Βελιγραδιοῦ δὲν τοὺς ἔστειλε στὴν Πόλη, γιατί φοβόταν μήπως στὸ δρόμο τοῦ φύγουν. Εἰδοποίησε τὸ σουλτάνο καὶ κείνος τοῦ ἔστειλε φερμάνι νὰ τοὺς πνίξουν στὸ Δούναβη. Ἡ προσταγὴ του ἔγινε. Στὶς 12 Ἰουνίου στὰ 1798 τοὺς πῆραν μυστικά ἀπ' τὴ φυλακί, ἀφοῦ τοὺς εἶπαν ὅτι θὰ τοὺς μεταφέρουνε τάχα στὴν Πόλη. Τοὺς στραγγάλισαν καὶ τοὺς πετάξανε μέσα στὸ Δούναβη. Γιὰ νὰ σκεπάσῃ τὸ φονικὸ του ὁ πασὰς, διάδωσε τὴν ἄλλη μέρα πὼς οἱ φυλακισμένοι Ἕλληνες τὸ σκάσανε ἀπ' τὴ φυλακί. Κυνηγώντας τους τάχα μέσα στοὺς δρόμους τοῦ Σεμλίνου τοὺς σκότωσαν.

»Τὴ στιγμὴ πού ἦρθε κι ἡ ἀράδα νὰ στραγγάλισουν τὸ Ρήγα ἓνας ἀπ' τοὺς δεσμοφύλακές του τοῦ ἔλυσε τὰ χέρια ἀπ' τὶς ἀλυσσίδες. Ἄφησε ὅμως πάνω στὸ δεξί του χέρι τὸ σιδερένιο χαλκὰ πού κρεμόταν ἢ ἀλυσσίδα. Γονάτισε γιὰ νὰ τοῦ λύσῃ καὶ τὶς ἀλυσσίδες ἀπ' τὰ πόδια. Ἄξαφνα ὁ Ρήγας τοῦ δίνει μιὰ μὲ τὸ χαλκὰ τοῦ χεριοῦ στὸ κεφάλι κι ἀφήνει στὸν τόπο τὸν Τούρκο. Βλέποντάς τον οἱ ἄλλοι ἀδείαζουν καταπάνω του τὰ ντουφέκια καὶ τὸν ξαπλώνουν νεκρό. Τὴ στιγμὴ πού ξεψυχοῦσε εἶπε: «Ἔτσι πεθαίνουν τὰ παλληκάρια. Ἀρχετὸ σπόρο ἔσπειρα. Θὰ ῥθῆ ἡ ὥρα πού θὰ βλαστήσῃ, καὶ τὸ Γένος μου θὰ συνάξῃ τοὺς καρπούς.» Ἄρπαξαν τὸ κουφάρι του καὶ τὸ πέταξαν μέσα στὸ Δούναβη.

Ὁ Ξάνθος τελείωσε τὴ διήγησή του. Ὁ Κατσώνης κι οἱ ἄλλοι πού τὸν ἄκουγαν λυπημένοι, δὲν εἶπαν λόγο. Ὁ Ξάνθος ἔβγαλε ἀπ'

τὴ μέσα τσέπη τοῦ σακκακιοῦ του ἓνα χαρτί. Τὸ ξεδίπλωσε λέγοντας:

— Θὰ σᾶς διαβάσω καὶ τὸ τραγούδι ποὺ κάνανε οἱ δικοί μας γιὰ τὸ Ρήγα. Κι ἄρχισε νὰ διαβάζη:

*Τί νά ᾿χη ὁ γέρο Δούναβης κι ἀφρίζουν τὰ νερά του
καὶ μουρμουρίζει τρομερὰ καὶ τρέχει θολωμένος;
Μὴν τὸν πλακώνη χειμωνιά, μήνε βροχὴ τὸν δέρνει;
Διαβαίνουν ἄτια ἀράπικα καὶ Τοῦρκοι ἀρματωμένοι
καὶ σὰν βουβάλια στὴ σφαγὴ σέρονουν τὰ παλληκάρια.
Φωνάζει ὁ Μαρασλῆ πασᾶς: «Λεβέντες, τί ἀργεῖτε;
Βάρτε τοῦ Ρήγα βάρτε του, καὶ τὴν Τουρκιὰ θὰ σβήση.»
Μὲ μιᾶς ὁ νιὸς τὰ σίδερα συντρίβει καὶ πετιέται.
Χτυπάει δεξιὰ, χτυπάει ζερβά, δεξιὰ ζερβά σκοτώνει
καὶ πάλι πέφτει ζωντανὸς εἰς τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.
«Σκυλιὰ κι ἄν με σκοτώσετε, ἓνας Γραικὸς ἐχάθη
Μένουν χιλιάδες ζωντανοί, γιὰ νὰ σᾶς κατασφάξουν ..»*

— Καημένε Ρήγα, εἶπε ὁ Λάμπρος μὲ θλιμμένο ὕφος, ποῦ νὰ τὸ ἤξερες πὼς θὰ σὲ σκέπαζε ὁ Δούναβης.

Καὶ γυρίζοντας στὸν Ξάνθο:

—“Ὅταν πρωτανταμώσαμε στὴ Βιέννη μὲ τὸ Ρήγα, τὴ βραδυὰ ποὺ ὀρκιστήκαμε καὶ γίναμε ἀδερφοποιοί, βγήκαμε ἀπ’ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ περπατήσαμε λίγο. Βρεθήκαμε στὴν ἀκροποταμιὰ τοῦ Δούναβη. Σὰ νὰ τὸν ἀκούω τούτῃ τὴ στιγμὴ, μοῦ εἶπε: «Δὲ θέλω τίποτ’ ἄλλο ἅμα πεθάνω παρὰ νὰ μὲ σκεπάση τὸ χῶμα τῆς πατρίδας μου. Τί, νὰ μὲ καταπιῇ τοῦτο τὸ παλιοπόταμο τοῦ Δούναβη;» Καὶ νὰ ποῦ ἦταν γραφτό του νὰ τὸν καταπιῇ κάποια μέρα ὁ Δούναβης!...

Συλλογίστηκε σιωπηλὸς καὶ σὲ λίγο ξακολούθησε:

— Τώρα, παλληκάρι μου, φροντίστε σεῖς, οἱ νιώτεροι, νὰ συνάξετε τοὺς καρπούς ποὺ ἔσπειρε ὁ Ρήγας. Νὰ ξαναφτιάξετε τὴ Μυστικὴ Ἑταιρεία τῆς Βιέννης. Ἄν δὲ μπόρῃτε αὐτὴ τὴν ἴδια, μιὰ καινούργια, μ’ ἀλλιῶτικο ὄνομα καὶ μὲ σκοπὸ νὰ λευτερώσετε τὸ ἔθνος μας. Μὴ στεκόσαστε μὲ σταυρωμένα χέρια. Εἶναι καιρὸς

πιά. Ἄπὸ σᾶς τοὺς νέους προσμένουμε νὰ γίνῃ κείνο πὸν μεῖς δὲν καταφέραμε. Βάλτο καλὰ στὸ μυαλό σου, παλληκάρι μου, αὐτὸ πὸν σοῦ λέω. Στὴν ἀρχὴ δυὸ τρεῖς πατριῶτες χρειάζονται, καὶ νὰ εἶσαι σίγουρος πὼς σὲ λίγο θὰ γίνετε πολλοί, πλῆθος, ὅλοι οἱ Γραικοί. Οἱ δικοὶ μας διψᾶνε γιὰ τὴ λευτεριά τους. Θὰ τοὺς ἔχετε ὅλους κοντὰ σας.

Ὁ Ξάνθος τὸν κοίταξε στὰ μάτια καὶ τὸν ἄκουγε προσεχτικά. Τὰ λόγια τοῦ Κατσώνη τοῦ εἶχαν ἀναστατώσει τὸ εἶναι του.

Καὶ κείνος ξακολούθησε:

— Αὐτὰ τὰ πράματα δὲ θέλουν μεγάλη σκέψη. Ἀπόφαση καὶ σύνεση μονάχα. Ἄλλους δυὸ τρεῖς νὰ βρῆς καὶ νὰ ξεκινήσης γι' αὐτὸ τὸ ἔργο. Κι ὅταν μὲ τὸ καλὸ λευτερωθῇ τὸ ἔθνος μας, τὸ ὄνομά σας θὰ μείνῃ δοξασμένο καὶ αἰώνιο.

Ὁ Ξάνθος ἔμεινε μὲ τὸν Κατσώνη ὡς τὸ δειλινό. Ὅλες τίς ὄρες ὅμως στὸ νοῦ του στριφογύριζε ἡ ἰδέα πὸν τοῦ εἶχε ρίξει. Μίλησαν καὶ γι' ἄλλα, μὰ τὸ μυαλό του ὄλο κεῖ βρισκόταν. Κι ὅταν τὸ βράδυ χωρίστηκαν, γιὰ νὰ ξαναγυρίσῃ ὁ Ξάνθος στὴν Ὀδησσό, ὁ Κατσώνης ἀποχαιρετώντας τον τοῦ εἶπε:

— Συλλογίσου καλὰ, καὶ κάνε αὐτὸ πὸν σοῦ εἶπα. Εἶναι καιρός.

— Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ τὸ σκεφτῶ καὶ μὲ τὸν καιρὸ νὰ κάνω κάτι.

Καὶ κράτησε ὁ Ξάνθος τὴν ὑπόσχεσή του. Μὲ καιρὸ καρποφόρησε μέσα ἡ ἰδέα του κι ἔκανε τὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία, αὐτὴ πὸν χάρισε τὴ λευτεριά στοὺς Ἕλληνες.

* * *

— Κάποια χειμωνιάτικη μέρα στὶς ἀρχὲς τοῦ 1804 ἔφτασε στὴ Λεβάδεια ἓνας ταχυδρόμος τοῦ τσάρου. Τώρα πιά τσάρου, δῶ καὶ τρεῖς χρόνια, ἦταν ὁ Ἀλέξης, γιὰτὶ τὸν πατέρα του Παῦλο τὸν σκότωσαν στὰ 1801.

Ὁ ταχυδρόμος παραδῶσε στὸν Κατσώνη τὸ γράμμα τοῦ τσάρου πὸν τὸν καλοῦσε μιὰ ὥρα συντομώτερα νὰ παρουσιαστῇ σ' αὐτόν.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Λάμπρος ξεκίνησε γιὰ τὴν Πετρούπολη νὰ συναντήσῃ στὸ παλάτι τὸν τσάρο. Μαζί του πῆρε τὴ γυναῖκα του καὶ τὸν Ἰσμαήλ.

‘Απ’ τὴ στιγμή πού ὁ Κατσώνης πῆρε τὴν αὐτοκρατορική πρόσκληση, ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος. Χρόνια εἶχε ἡ Μαρουλιῶ νὰ τὸν δῆ ἔτσι χαρούμενο. “Ὅλο τὸ δρόμο χωράτενε ἄλλοτε μ’ αὐτὴν κι ἄλλοτε μὲ τὸν ἀράπη του.

Καινούργιες ἐλπίδες εἶχαν φτερουγίσει μέσα του. Θαρροῦσε πὼς ὁ ‘Αλέξης τὸν ἤθελε γιὰ ἓνα καινούργιο ἀγώνα πού θὰ εἶχε σχέση μὲ τὴ λευτεριά τῆς Ἑλλάδας... Τί ἄλλο σκοπὸ μποροῦσε νὰ εἶχε ἡ πρόσκλησή του! Ἦταν σίγουρος πὼς γι’ αὐτὸ τὸν ἤθελε. Κι ὅσο τὸ γυρόφερνε στὸ νοῦ του, τόσο τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ χαρὰ. Αὐτὴ ἡ ἰδέα τὸν ἔκανε νὰ ξαναβρῆ τὸν παλιὸ θαλασσομάχο.

Δὲν ἔβλεπε τὴ στιγμή νὰ φτάση στὸ παλάτι τῆς Πετρούπολης.

Τὸν ἀμαξὰ τῆς τρόικας πού ταξίδευε, ὅλο καὶ τὸν παρακινοῦσε νὰ βιάζη τὰ ἄλογά του καὶ τοῦ ἔταζε ἀκριβὰ χαρίσματα, ἂν φτάνανε μιὰ ὥρα ἀρχήτερα. Στὰ πανδοχεῖα πού περνοῦσαν στὸ δρόμο τους, δὲ στεκόταν παρὰ ὅσο χρειαζόταν ν’ ἀλλάξουν τὰ ἄλογα τῆς τρόικας καὶ νὰ ξακολουθήσουν ὕστερα βιαστικὰ τὸ δρόμο τους.

Φτάσανε καμιά φορὰ πρὶν τῆς ὥρας τους, στὴν Πετρούπολη.

Ὁ Κατσώνης, τὴν ἄλλη μέρα φόρεσε τὴν καλή του στολή καὶ τράβηξε γιὰ τὸ παλάτι. Παρουσιάστηκε στὸν τσάρο.

Ὁ ‘Αλέξης πού δὲν τὸν εἶχε ξαναδῆ, γιατί τότε πού θαλασσομαχοῦσε ὁ Κατσώνης ἦταν παιδόπουλο δεκαπέντε χρόνων καὶ τώρα εἰκοσιεφτά, τὸν δέχτηκε μὲ καλωσύνη μὰ καὶ θαυμασμό γιὰ τὰ ὅσα εἶχε ἀκούσει γι’ αὐτόν.

Στὰ καλὰ λόγια τοῦ τσάρου ὁ Λάμπρος οὔτε ἔδινε προσοχή, μὰ μὲ κάποια νευρικότητα πρόσμενε νὰ τοῦ μιλήση γι’ αὐτὸ πού τὸν κουβάλησε ἀπ’ τὴν ἄκρη τῆς Κριμαίας. Κι ἡ στιγμή ἔφτασε.

— Ἰππότη Κατσώνη, τοῦ εἶπε ὁ τσάρος, σὲ ζήτησα γιατί θέλω νὰ σοῦ προτείνω κάτι.

Τέντωσε τὰ μάτια του ὁ Λάμπρος καὶ μιὰ τρεμούλα ἔνιωσε σ’ ὄλο του τὸ κορμί.

— Σκέφτομαι νὰ κάνω ἓνα καινούργιο θερινὸ ἀνάκτορο. Μὲ πληροφόρησαν ὅτι ἡ Λεβάδεια εἶναι ὅ,τι πρέπει. Μιὰ μαγευτικὴ θέσι. Λοιπόν, θὰ ἤθελα νὰ μάθω ἂν εἶσαι διατεθειμένος νὰ μοῦ πουλήσης ὅλη αὐτὴ τὴν περιοχὴ.

Τὰ λόγια τοῦ τσάρου πάγωσαν τὸν Κατσώνη. Μὲ μιᾶς ἰδρώ-

τας ἔλουσε τὸ πρόσωπό του. Θόλωσαν τὰ μάτια του, σκοτίστηκε ὁ νοῦς του, δέθηκε ἡ γλῶσσα του. "Ὡστε γι' αὐτὸ τὸν ἤθελε! Τί κρίμα! Κι αὐτὸς ποὺ εἶχε βασίσει τόσες ἐλπίδες. "Ἄλλα λογάριαζε κι ἄλλα βρῆκε. "Ὅλα γκρεμίστηκαν μέσα του.

"Ἄδικα περιμένε ὁ τσάρος τὴν ἀπόκρισή του. "Αναυδος στεκόταν κείνος μπροστά του. Ζαλίστηκε, κι ἂν δὲν κρατιόταν ἀπ' τὸ γραφεῖο τοῦ τσάρου, θὰ σωριαζόταν. .

Τὸν ἔνωσε ὁ τσάρος κι ἀνήσυχος τὸν ρώτησε:

— Τί ἔπαδες;

— Μιὰ μικρὴ ζάλη... "Ἴσως κουράστηκα ἀπ' τὸ ταξίδι μου!

— Λοιπόν, τί ἔχεις νὰ μοῦ ἀπαντήσης στὴν πρότασή μου;

Γιὰ νὰ τελειώσῃ μιὰ ὥρα συντομώτερα καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ κεῖ μέσα, ἔδωσε στὰ γρήγορα τὴν ἀπόκρισή του.

— "Ὅσο ζῶ δὲ θὰ πουλήσω οὔτε μιὰ πιθαμὴ ἀπ' τὴ Λεβάδεια ποὺ ἡ τρισένδοξη γιαγιά σου μοῦ χάρισε. Σὰν κλείσω τὰ μάτια, ἔ, τότε τὰ παιδιά μου ἂς κάνουν ὅ,τι θέλουν.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ἄλλο λόγο ἀπ' τὸν 'Αλέξη, χαιρέτησε καὶ βγῆκε ἀπ' τὸ αὐτοκρατορικὸ γραφεῖο.

"Ἦθελε νὰ φύγῃ ὅσο μπορούσε γρηγορώτερα ἀπ' τὸ παλάτι, καὶ γι' αὐτὸ τρέχοντας κατέβηκε τὶς σκάλες. Παραξενεύονταν οἱ παλατιανοὶ ποὺ τὸν βλέπανε τόσο βιαστικό.

Βρέθηκε στὸν κῆπο. Εἶχε ἀρχίσει νὰ χιονίζει. Στάθηκε παράμερα κάτω ἀπ' ἓνα δέντρο. "Ἐβγαλε τὸ καπέλλο του κι ἀνάσανε βαθιά. "Ἐνιωθε τὴν ἀνάγκη τοῦ καθαροῦ ἀέρα. 'Ὁ λογισμὸς του βρισκόταν ὅμως σκοτισμένος. Ξαναζαλίστηκε. "Ἐκανε νὰ κρατηθῇ ἀπ' τὸ δέντρο, δὲν τὰ κατάφερε καὶ σωριάστηκε.

Θὰ πρέπει νὰ ἔμεινε κεῖ κάμποσο, γιατί, ὅταν τὸν βρῆκανε οἱ παλατιανοὶ σκοποὶ, σχεδὸν τὸν εἶχε σκεπάσει τὸ χιόνι.

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα κιόλας, τὴν αὐγὴ πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Χιονίζει καλὰ, κι ἡ γυναίκα του θέλησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ταξιδέψουν μ' αὐτὴ τὴν κακοκαιρία. Οὔτε ἤθελε ὅμως ν' ἀκούσῃ τίποτα.

Μέσα στην τρούικα διηγήθηκε στη Μαρουλιώ τὰ ὅσα τοῦ εἶπε ὁ τσάρος, καὶ τέλειωσε μ' αὐτά:

— Μοῦ ἤρθε νὰ τὸν πιάσω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ νὰ τὸν πνίξω. Ἄλλα περιμένα νὰ ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα του κι ἄλλα μοῦ εἶπε.

Κι ὁ Λάμπρος ξανάγινε συλλογισμένος, ἀμίλητος κι ἄκεφος. Πόσο ἀλλιώτικος ἦταν στὸν ἐρχομὸ του καὶ τώρα στὸ γυρισμό!... Κι ὅπως βιαζόταν νὰ φτάση σύντομα στὴν Πετρούπολη, τώρα τὸ ἴδιο βιαζόταν νὰ ξαναγυρίσῃ στὴ Λεβάδεια.

Τὸ χιόνι ἔπεφτε ἀδιάκοπα κι εἶχε σκεπάσει ὀλόγυρα τὰ πάντα. Καὶ τὸ μόνο ποῦ ἀπόμεινε μαῦρο ἦταν τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰσμαῆλ ποῦ καθόταν πλάι στὸν ἀμαξὰ τῆς τρούικας.

Εἶχαν ἀλαργέψει κάμποσο ἀπ' τὴν Πετρούπολη, ὅταν ὁ Κατσώνης ἐνίωσε δυνατὸ πονοκέφαλο καὶ σὲ λίγο τὸ κορμί του ἔκαιγε ἀπ' τὸν πυρετό.

— Θὰ κρύωσα ἔξω ἀπ' τὸ παλάτι, ὅταν λιποθύμησα κι ἔμεινα στὸ χιόνι! εἶπε.

— Τότε νὰ μείνουμε στὸ πιὸ κοντινὸ πανδοχεῖο, ὅσο νὰ γίνης καλύτερα κι ὕστερα ξακολουθᾶμε τὸ δρόμο μας.

Ἄρνήθηκε ὅμως στὴν πρόταση τῆς γυναίκας του.

Ὅσο προχωροῦσαν ὅμως τόσο ἡ κατάστασή του χειροτέρευε. Τὸ κορμί του φλογιζόταν ἀπ' τὸν πυρετό. Ἐνίωσε πιά κι ὁ ἴδιος πὼς δὲ μπορούσε νὰ ταξιδέψῃ ἄλλο.

Στὸ πρῶτο πανδοχεῖο ποῦ σταματήσανε ἀποφάσισαν νὰ μείνουν.

Σχεδὸν στὰ χέρια ὁ Ἰσμαῆλ κατέβασε ἀπ' τὴν τρούικα τ' ἀφεντικό του. Δὲ μπορούσε νὰ σταθῇ πιά στὰ πόδια του.

Τὸν ξάπλωσαν σ' ἓνα κρεβάτι στὸ πάνω πάτωμα τοῦ πανδοχείου.

Ἡ ἀρρώστια του φαινόταν ὀλοκάθαρα πὼς ἦταν διπλὴ πνευμονία.

— Ποῦντα διπλή, ὅπως λέγανε ὅλοι τους μέσα στὸ πανδοχεῖο.

Προσπαθοῦσαν μὲ διάφορα ζεστὰ καὶ γιαιτροσόφια νὰ τὸν γιάνουν. Ἡ κατάστασή του ὅμως χειροτέρευε.

Τὸ βράδυ βυθίστηκε σὲ νάρκη.

Ἡ Μαρουλιώ ἔστειλε τὴν τρούικα σὲ μιὰ κοντινὴ πολιτεία νὰ φέρῃ τὸ γιαιτρό.

Έκανε να κρατηθῆ ἀπὸ τὸ δέντρο, δὲν τὰ κατάφερε καὶ σωριάστηκε.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἄρχισε νὰ παραμιλάη καὶ νὰ ἀνασηκῶνεται ἀπ' τὸ κρεββάτι του. Μὲ κόπο κατάφερε ὁ Ἰσμαὴλ νὰ τὸν κρατήσῃ. Τὸ παραμιλητό του ὄλο καὶ αὐγιάταινε:

— Τί σοροκάδα εἶναι τούτη!... Ὅπως πάει, θὰ μᾶς φουνιάρῃ... Λοστρόμο, τὸ νοῦ σου στ' ἄρμενα. Νά, ζύγωσε ἡ ἀρμάδα... Φωτιά!... Χουσεῖν, θὰ τὴν κάνω ξύλα τὴν καπιτάνα σου... Καὶ σένα, Μπαρμπαρίνο, Σεῖτ Ἄλῃ... Δὲ σὲ σκιάζομαι...

Ὁ ἰδρώτας ἔτρεχε στὸ πρόσωπό του. Ἀνασηκωνόταν καὶ ξανάπεφτε στὸ στρώμα ἐξαντλημένος.

— Ρήγα, σταυραδερφέ μου, μαζί θὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ τὴ σκλαβωμένη πατρίδα μας... Τί; Ἡ τσαρίνα ὑπόγραψε εἰρήνη!... Καὶ τί μᾶς νιάζει ἐμᾶς; Ἐμεῖς εἴμαστε Ἕλληνες... Βάλτε ρότα καταπάνω στὴν ἀρμάδα... Πῶς; Φραντσέζικα, εἶπες εἶναι; Ὡστε κι οἱ Φραντσέζοι γίνανε ἓνα μὲ τοὺς ἀλλόθρησκους καὶ μᾶς πολεμᾶνε!... Φωτιά... Φωτιά... Φωτιά!...

Μ' ἀγωνία πεταγόταν ἀπ' τὸ κρεββάτι του κι ἡ Μαρουλιὼ μὲ τὸν Ἰσμαὴλ ἀγωνίζονταν νὰ τὸν ἡσυχάσουν καὶ νὰ τὸν ξαναξαπλώσουν...

Βυθιζόταν σὲ λήθαργο, μὰ σὲ κάποια στιγμή ξανάρχιζε τὸ παραμιλητό του.

— Ἄν πάρῃ ὄστρια θὰ τὴ φουνιάρουμε τὴν ἀρμάδα... Μὴ σκιάζεστε, ὁ Πατροκοσμᾶς εἶναι μαζί μας... Ναί, ἀδερφέ Ρήγα, θὰ ῥθῶ νὰ μιλήσουμε... Τὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους μας ποθοῦμε... Μόνο... αὐτό... τὴ λευτεριά... τῆς Ἑλλάδας μας...

Οἱ τελευταῖες του λέξεις βγαίνανε ἀδύνατες... ψιθυριστὰ τὶς ἔλεγε... Οἱ δυνάμεις του ὄλο καὶ τὸν ἀφηναν. Μὲ κόπο ἄρχισε νὰ ἀνασαιῆ.

— Ποῦ εἶναι ὁ γιατρὸς νὰ φανῇ!... Γιατί ἀργεῖ ἡ τρόικα; ἔλεγε ἀνήσυχη ἡ γυναῖκα του.

Τὸ χιόνι ὅμως εἶχε κλείσει ὄλους τοὺς δρόμους. Ζήτημα, ἂν ὁ γιατρὸς θὰ ἔφτανε...

Ἄρχισε νὰ φέγγῃ. Τὸ φῶς τῆς μέρας σιγοέπεφτε μέσα στὸ δωμάτιο. Καὶ μὲ τὴν αὐγὴ ἄρχισε καὶ τὸ χαροπάλεμα τοῦ ἄρρωστου.

Ἡ ἀνασεμιά του γινόταν πολὺ δύσκολη. Ἀνεβοκατέβαινε μὲ

·Η Μισουλιώ σωριάστηκε πάνω στο νεκρόν άντρα της·

κόπο τὸ στήθος του. Σὲ κάποια στιγμή σιγοψιθύρισε μὲ κομμένη ἀνάσα:

—'Αφήστε με... θέλω μαζί... μὲ τὴν «'Αθηνᾶ»... θέλω μαζί της νὰ βουλιάξω...

Τέντωσε τὰ μάτια του. Δὲν ἦταν ὅπως ἄλλοτε. Γυάλιζαν πιὰ καὶ τὰ κάρφωσε νεκρὰ σ' ἓνα σημεῖο. Στὸ πρόσωπό του ἀπλώθηκε ἡ ὄψη τοῦ θανάτου.

Γιὰ πολὺ λίγο κράτησε αὐτό. Δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ ἀνασάνη. μόλις τὸ κατάφερε ἀνεβοκατεβάζοντας τὸ στήθος του. Ὡσπου σταμάτησε κι αὐτὸ καὶ τὸ κεφάλι του ἔγειρε ἀκίνητο στὸ προσκέφαλο.

Ὁ Ἰσμαὴλ κλαίγοντας ἀπλώσε τὸ χέρι του καὶ τοῦ ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια. Κι ἡ Μαρουλιῶ σωριάστηκε πάνω στὸνεκρὸν ἄντρα της καὶ ξέσπασε σὲ γοερὰ ἀναφυλλητά.

* * *

Τὸν μεταφέρανε καὶ τὸν θάψανε στὴ Λεβάδεια, ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησοῦλα. Ἕνας ξύλινος σταυρὸς μὲ τὴν ἐπιγραφή «ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ» φανέρωνε τὸν τάφο του.

Πέρασαν ἀπὸ τότε κάμποσα χρόνια. Τὰ παιδιά του ἀπὸ ἀνέχεια ἀναγκάστηκαν νὰ πουλήσουν τὴ Λεβάδεια. Ὁ τσάρος ἔχτισε τρανὸ παλάτι, γιὰ νὰ πηγαίνει τὸ καλοκαίρι. Κι ὕστερα γύρω, κι ἄλλοι ρῶσοι πρίγκηπες καὶ παλατιανοί. Γέμισε ἡ Λεβάδεια ἀρχοντικά κι ἔγινε μιὰ ἀριστοκρατικὴ πολιτεία. Γκρέμισαν τὴν ἐκκλησοῦλα γιὰ νὰ φτιάξουν μιὰ πολὺ μεγάλη. Ἔτσι ἀφανίστηκε κι ὁ τάφος ποὺ ἔκλεινε τὸν Ἕλληνα κείνο θαλασσομάχο.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΟΥ ΤΑΚΗ
ΛΑΠΠΑ, Ο ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (ΔΑΜΠΡΟΣ
ΚΑΤΕΩΝΗΣ) ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ : ΓΡΑΦΙ-
ΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Μ. ΠΕΧΛΙΒΑ-
ΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.— ΑΘΗΝΑΙ

